

واه ز ما اسلامه!

Ketabton.com

احمد علی باکثیر

اجمل ہبوا دمل

وا اسلامه

د کتاب اصلي عنوان: وا اسلامه!

ليکوال: علي احمد باکثير

ژباړن: اجمل هېوادم

چاپ گڼه: اول ډيجيټل

د خپريدو نيټه: ۱۴۰۴/۱۲/۰۱ هـ ش

د اړيکو شمېره: +93776593562

سرچينه : قلم کتابتون www.qalamlib.com

فهرست

6	د ژباړن سريزه:
7	د ليکوال سريزه:
7	لومړۍ څپرکۍ:
13	دويم څپرکۍ:
26	درييم فصل:
67	پنځم فصل:
76	شپږم فصل:
85	اووم فصل:
98	اتم څپرکۍ:
115	نهم څپرکۍ:
123	لسم فصل:
142	يوولسم څپرکۍ:
165	دولسم فصل:
170	ديارلسم فصل:
190	څوارلسم څپرکۍ:
207	پنځلسم څپرکۍ:
209	شپاړسم څپرکۍ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرٍ ^{قَلِيلٍ} وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ »

[ای پیغمبره (ص)!] ووايه: «که ستاسي پلرونه، ستاسي زامن، ستاسي ورونه، ستاسي ميرمني، ستاسي خپل خپلوان، ستاسي هغه مالونه چي گتلي مو دي، ستاسي هغه تجارت چي د هغه په وړاندو اندېښمن کېږي او ستاسي د خوښي کورونه؛ تاسي ته له الله او د هغه له پیغمبر او د هغه په لار کېني له جهاد څخه گران وي، نو انتظار وباسئ تر دې پوري چي الله خپله فېصله ستاسي مخي ته راولي. او الله فاسقانو ته لارښوونه نه کوي.»

[سُورَةُ التَّوْبَةِ : 24]

د ژباړن سریزه:

وا اسلامه: د ننگ او غیرت داستاڼ:

کله چې د تاتاریانو سېلاب د اسلامي نړۍ ښارونه یو په بل پسې لاندې کول او د عباسي خلافت برم په وینو کې رنګ و، د تاریخ له تیارو څخه یو غږ پورته شو: «وا اسلامه!»؟.

دا ناول د هغو اتلانو کیسه کوي چې له مریتوب څخه تر پاچاهۍ او له ماتې څخه تر ستړې بریا پورې ورسېدل. په دې کتاب کې تاسو د محمود (سیف الدین قطز) او جهاد (گلنار) د پاکې مینې، هجرت او سربښندنې داسې صحنې گورئ چې د هر مسلمان احساسات راپاروي.

ولي دا ناول باید ولولو؟

* تاریخي حقیقت: د عین جالوت د هغې تاریخي جگړې انځورگري چې د نړۍ برخلیک یې بدل کړ.

* جذبه او ایمان: دا کتاب درته ښیي چې کله ایمان له تورې سره یو ځای شي، نو هیڅ ځواک یې مخه نشي نیولی.

* ادبي خوند: د لیکوال (علي احمد باکثیر) جادويي قلم داسې صحنې انځور کړي چې لوستونکي ځان د پېښو په منځ کې احساسوي.

دا د هغو کسانو لپاره یو الهام ښونکی سفر دی چې غواړي د خپلو اسلافو په مېړانه او د اسلام په رښتیني عظمت ځان پوه کړي.

اجمل هېوادم

پکتیا - گردیز - ابراهیم خیل

د ليکوال سريزه:

دا کيسه د «مصر» د تاريخ يوه له خلدونکو پانو څخه ده، چې د دغې خاورې تر ټولو د پېښو ډکې، عبرتناکې او حاصلخېزې دورې پورې اړه لري. لوستونکي به په دې کيسه کې مسلمانان وويني چې د بريدگرو د تورو د کړنگا له امله (له ختيځ څخه د مغوليانو او له لويديځ څخه د صليبيانو) له خپل اوږده خوب څخه راويښېږي او د خپلو ډېرو قيمتي ديني او دنيوي ميراثونو دفاع ته متې رابډوي.

د خداي پاک اراده داسې وه چې «مصر» به د دغه ستر جهاد بيرغوال وي. مصر د اسلام ستر ميراث په دوو برخليک ټاکنو کې جگړو کې خوندي کړ: يوه په «فارسکور» کې له صليبيانو سره جگړه او بله په «عين جالوت» کې له مغوليانو سره جگړه. د دغو جگړو اتل، مظفر الدين قطز، په خپلې پاکۍ، عدالت، مېړانې، زغم، صبر، وفادارۍ، سربښدنې، ارادې، هوډ، کارپوهنې او اخلاص سره د يو اصلاح غوښتونکي حاکم او کامل انسان غوره بېلگه ده.

دا برياوې د دې څرگند ثبوت دی چې په دغه مهربان ملت کې، چې د نيل سيند پر غاړو ژوند کوي، داسې يو پټ ځواک شتون لري چې که څوک وکولای شي هغه په ښه توگه راوينس او په سمه توگه يې وکاروي، نو حيرانوونکې کارنامې او معجزې رامنځته کولای شي.

باکثير

لومړۍ څپرکۍ:

يوه شپه، سلطان جلال الدين له خپل د تره زوی او اوښي، شهزاده ممدود سره د «غزني» په ماڼۍ کې په شطرنج لوبه بوخت و، ده وويل: «خداي دې زما پلار وېښي او رحم دې پرې وکړي! نه پوهېږم ولې يې وحشي مغل قبایل په خپل حال پرېښودل چې هماغسې د «چين» په غرونو او درو کې سرگردانه پاتې شوي وای او زموږ او د هغوی ترمنځ په کيلو مترو واټن وای.»

ممدود ورته يو نظر وکتل او پوه شو چې جلال الدين غواړي د شطرنج مهرې ټولي

کړي، نو ويې ويل: «هو زما سروره! زما تره د مغل قبایلو له پارولو څخه کومه پایله ترلاسه نه کړه؛ خو موږ باید هغه تر حده زیات ملامت نه کړو، ځکه هغه —رحمه الله— د خپل وخت تر ټولو ستر او ځواکمن پاچا وه او تر ټولو پراخ هېواد خاوند و. هغه اړ و چې خپله هېوادنۍ خاوره پراخه کړي ترڅو د سرتېرو او لښکرو گڼ شمېر یې بېکاره پاتې نشي، نو غوره یې وگڼله چې دا پراختیا په داسې سیمه کې وي چې تر اوسه اسلام هلته نه دی رسیدلی، ترڅو له دې لارې هم خپلې دنیا ته خدمت وکړي او هېواد پراخ کړي او هم خپل دین، او اسلام د نړۍ تر ټولو لیرې پرتو سیمو پورې خپور کړي.»

جلال الدین، چې یوې ځپونکې غم او اندېښنې یې خبره نیولې وه، ممدود ته مخ وړ واوروه او ویې ويل: «وگوره، تره له دې کاره یې څه پایله ترلاسه کړه؟ هغه په دې کار سره د خپل قلمرو لویه برخه له لاسه ورکړه او د اسلام خاوره یې د مشرکو مغلو د طوفاني بریدونو نښه وگرځوله.»

«دا وحشیان هر ښار ته چې ننوځي، هغه وړانوي او وچ او لاندې (هر څه) یوځای سوځوي؛ هر ملت ته چې ورسیري، سړي یې وژني، ماشومان یې حلالوي، د امیندواره ښځو خپلې څیرې کوي او پر نجونو او ښځو تېری کوي.»

دلته ژرې جلال الدین ته مهلت ورنکړ چې خپلو خبرو ته دوام ورکړي. ممدود پوه شو چې د هغه په ذهن کې څه تېرېږي، هغه هم له جلال الدین سره یوځای شو او دواړو په گډه وژړل. هغوی د کومې کوچنۍ خبرې لپاره نه ژړل؛ هغوی د خوارزمشاه د کورنۍ د ښځو په یاد کې ژړل، چې د خوارزمشاه مور او خویندې هم پکې وې. کله چې خوارزمشاه پوه شو چې ماته یې یقیني ده، هغوی یې له خپلو مالونو او خزانو سره له «ري» څخه «غزني» ته ولېږلو ترڅو له جلال الدین سره یوځای شي، خو مغل پر دې موضوع خبر شول، تعقیب یې کړل او په لاره کې یې ونیولو له مالونو او خزانو سره یې سمرقند ته، چې د چنگیز خان مرکز و، ولېږل.

جلال الدین خپلې اوښکې د لاس په ورغوي پاکې کړې، له زړه نه یې یو سوړ اسویلی وایست او ویې ويل: «په دنیا کې زموږ له مصیبت څخه بل ستر مصیبت نشته؛ دا څنگه کېدای شي چې د خوارزمشاه مور او خویندې چې د عزت او پاکلمنۍ نښې وې، د مغلو

طاغوتي دربار ته بوتل شي؟ هره غميزه د زغم وړ ده، خو دا غميزه د زغم نده! د ترکان خاتون (د سلطان مور) له نشتوالي وروسته ژوند نور په څه درد خوري؟ خدایه، هغوی به اوس څه کوي؟ د هغو وحشیانو په منځ کې به څنگه ژوند کوي؟ کاشکې زما پلار هغوی په خپلو لاسونو وژلې وای، یا یې ژوندی په خاورو منډلې وای او یا یې سمندر ته اچولې وای، ترڅو د مغلو په اسارت کې نه وای لوېدلې او داسې نه وای ذلیلې شوې. زه فکر کوم پلار مې د هغوی له غمه په "آبسکون" ټاپو کې مړ شو.»

«ای ممدوده! ایا دا ممکنه ده؟ ایا وروسته له هغې چې هغوی ټول خراسان (اوسنی افغانستان) ونيو، "رې" ته ننوتل، "همدان" یې لاندې کړ، "زنجان" او "قزوین" یې تالا کړل او "سمرقند" یې د خپلې قوماندې د مرکز په توګه وټاکه او له هغه ځایه خپل لښکر او سرتېري هر لوري ته استوي، ته بیا هم هیله لرې چې موږ به په خپلو تورو پر هغوی بریالي شو او له خپلې خاورې به یې وباسو؟ زما پلار په "بخارا" کې شل زره سپاره سرتېري لرل، پنځوس زره په "سمرقند" کې او څو چنده نور ورسره وو، خو هیڅ یې ونشو کړای. زما پلار په هغه مېړانې، زړورتیا، نفوذ او ځواک سره (مات شو)! ایا ته گومان کوي چې زه، چې له هر پلوه له خپل پلار څخه ټیټ یم، څه کولی شم؟ سربېره پر دې، مغل ورځ تر بلې پیاوړي کيږي او ښارونه یو په بل پسې نیسي.»

ممدود د جلال الدین د روحيې پیاوړي کولو په خاطر وویل: «ته د خوارزمشاه زوی یې، ته د تاج او تخت وارث او د هغه ځای ناستی یې؛ ته باید د دښمنانو په ماتولو او د خپل ملت له خاورې د هغوی په شړلو کې ناهیلې نشې. د جګړې بریا او ماتې ستا د پلار او هغوی ترمنځ لاس په لاس کېدله؛ یو ځل به ستا پلار هغوی ته ماتې ورکوله او بل ځل به هغوی دی مغلوب کاوه، تر دې چې مرګ ورته راغی او د خدای رضا دا وه چې په یوې لیرې پرتې ټاپو کې شهید شي؛ خو د هغه موخې نه دي مړې شوې، ځکه ته یې تعقیبوي. څوک پوهیږي، بنایي خدای ستا په وسیله اسلام او مسلمانانو ته بریا ورکړي او دښمنان ستا په لاس له منځه یوسي.»

جلال الدین وویل «خلیفه، پاچاهان او د مسلمانانو امیران په بغداد، مصر او شام کې پوهیږي چې مغلو زموږ پر خاوره څه حال راوړی دی. زما پلار په وار وار له هغوی

څخه د مرستې غوښتنه وکړه، خو هغوی یې مرستې ته رانغلل او خبرو ته یې غوږ ونه نیوه؛ نو پرېږده چې هغوی هم هغه تریخ خوند وڅکي چې موږ له مغلو څخه وڅکلو. زه یوازې له هغو ښارونو څخه د مغلو شر دفع کوم چې له پلاره راپاتې دي او اجازه نه ورکوم چې ویې نیسي.»

ممدود ورته وویل «په مصر او شام کې د مسلمانانو پاچاهان او امیران د صلیبیانو د بریدونو په ځوابولو بوخت دي. د هغوی خطر د اسلامي ځمکو لپاره د مغلو له خطر څخه کم نه دی؛ هغوی د مغلو په څېر وحشي او بې رحمه دي او سربېره پر دې، هغوی له ویجاړونکي دیني تعصب څخه برخمن دي. بل خوا هغوی یوازې د اسلامي خاوري پر پولو بریدونه نه کوي، بلکې د اسلامي نړۍ پر زړه (مرکز) باندې تالا گډوي.»

— جلال الدین ورته وویل: «هغه څه چې تا وویل، د صلاح الدین ایوبي او د هغه د استاد نورالدین دورې ته اړوند دي؛ هغه پاچاهان چې تر دوی دواړو وروسته یې په مصر او شام کې واک په لاس کې اخیستی، د یو بل پر وړاندې په جگړو او دسیسو بوخت دي او هیڅ یو یې پروا نه لري چې د خپل مسلمان سیال پر وړاندې له صلیبیانو څخه مرسته وغواړي. په خدای قسم! که مغل نه وای، ما به پر دې خاینانو سلاطینو برید کړی وای، سرونه به مې ترې غوڅ کړي وای، د مسلمانانو خاوره به مې د هغوی له ناپاکه شتون څخه پاکه کړې وای او د خپل پلار غچ به مې ترې اخیستی وای — زما هغه پلار چې له هغوی یې مرسته وغوښته خو هغوی یې مرستې ته را ونه دانگل.»

— ممدود ورته وویل «ته له هغوی سره څه کار لري؟ د هغوی حساب خدای ته وسپاره؛ ښایي خدای د اسلامي نړۍ په ختیځ کې ستا او ستا له شهید پلار څخه داسې کسان جوړ کړي لکه نورالدین او صلاح الدین چې د اسلامي نړۍ په لویدیځ کې وو. نو پاڅېره چې مخکې له دې چې هغوی (مغل) موږ ته راورسیږي، موږ پرې برید وکړو.»

— جلال الدین وویل «ما درته وویل چې زه د خپل هېواد د پولو ساتنه کوم او نه پرېږدم چې هغوی ورته نږدې شي، له دې لارې به هغوی اړ کړم چې زما هېواد پرېږدي او لویدیځ ته مخه کړي؛ یعنې هماغه ځای ته چې د اسلام ویده پاچاهان پکې پراته دي.»

— ممدود ځواب ورکړ «که هغوی ستا پر هېواد برید وکړي، ته یې هیڅکله ساتنه نشي

کولی؛ ته باید د هغوی په لور ورشي او په سلگونو واټنه لیرې ورسره مخامخ شي. که خدای پر هغوی بريالی کړي، نو ډېره ښه ده، او که داسې ونشول، نو هېواد دې شته چې ورته راوگرځي او بیا اړین چمتووالی ونيسي. سربېره پر دې، چنگیز خان به هیڅکله د لویدیځ لوري ته لاړ نشي او عراق او شام ته به پام ونه کړي، ترڅو چې د ختیځ کار یې یوې خواته کړی نه وي او د خوارزمشاه ټول هېوادونه یې نیولي نه وي.»

جلال الدین یوه تریخه چوپتیا غوره کړه؛ هغه پرله پسې خپله تندۍ په لاس مېنه، ته به وایي په مغزو کې یې خپله رایه او د خپل تره د زوی رایه تلله او راتلله. بیا یې سر راپورته کړ او ویي ویل: «خدای دې ما ستا له سمې رایې (مشورې) څخه نه بې برخې کوي؛ دومره دې راسره بحث وکړ چې قانع دې کړم. اوس زه ستا نظر تاییدوم او هغه په کار اچوم (اجرا کوم یې). زما لپاره همدا بس ده چې ته په دې مهم کار کې زما ښی لاس یې.»

ممدود ځواب ورکړ «گران د تره زویه! زه به ستا په لاس کې د گوتې په څېر ستا په واک کې يم او ستا په دفاع کې وژل کېدل ماته ستر ویاړ دی.»

— (جلال الدین وویل): «تا ماته له دې خلکو سره له جگړې پرته بله لاره پاتې نه کړه، خدای دې زما پر پلار رحم وکړي! داسې یو هېواد یې راته په میراث پرېښود چې هیڅ حسادت پرې نه کېږي (یعنې په ډېر بد حالت کې دی).»

نور نو شپه نیمه شوې وه، ممدود پوه شو چې وخت رارسېدلی چې خپلې مانۍ ته لاړ شي ترڅو جلال الدین استراحت وکړي. هغه د شطرنج مهرې په هغه زرین صندوق کې چې په جواهراتو سینگار شوی و، کېښودې او هغه یې بیا په بل صندوق کې چې له ابنوس لرگي څخه جوړ شوی و او د فیل غاښونه پکې کارول شوي وو، کېښود. له خپل ځای څخه پاڅېد، د جلال الدین تندۍ یې ښکل کړ او د تلو اجازه یې وغوښته. جلال الدین غوښتل چې خپل ملگری د باغ تر پایه بدرگه کړي؛ هغه باغ چې د ده د مانۍ او هغې مانۍ ترمنځ و چې ممدود او کورنۍ یې پکې اوسېدلو.

ممدود وغوښتل چې هغه له دې کاره وگرځوي، نو ورته یې وویل: «گران د تره زویه! ته خوب ته اړتیا لري ترڅو سبا په پوره ځواک سره خپل کار پیل کړي.»

جلال الدين په ځواب کې ورته وويل: «پرېږده چې لږ په باغ کې درسره وگرځم، پاکه هوا يې تنفس کړم او په دې رڼه سپوږمۍ کې د باغ له ښکلا څخه خوند واخلم؛ څوک پوهېږي، ښايي د سپوږمۍ پوره کړی (بدری) بيا په دې باغ کې پر ما ونه ځلېږي؟»
 ممدود د جلال الدين لاس ونيو او په داسې حال کې چې ورسره له مرمرينو زينو (پوړيو) څخه کښته کېده، ويې ويل: «زما سروره! خدای دې ستا ماني ستا په شتون سره تل زرغونه او ودانه لري.»

کله چې دالان ته ورسېدل، ساتونکي يې په دندو بوخت وليدل، جلال الدين هغوی ته اشاره وکړه چې په خپلو ځايونو کې پاتې شي او له ممدود سره باغ ته ننوت. هغوی په هغو لارو روان شول چې په ژېړو شکو فرش شوي وې او د ونو له منځه تېرېدې.
 جلال الدين له څو ورځو راهيسې خپله خور، جهان خاتون، نه وه ليدلې، نو له خاوند (ممدود) څخه يې د هغې احوال وپوښت. ممدود په ځواب کې وويل: «هغه د خدای د فضل او ستا د لورينې په سيوري کې روغه جوړه ده، يوازي د اميندواری د بار دروندوالي (تکليف) ستاسو حضور ته د هغې د راتلو مخه نيولې ده.»
 — «هو... خدای پر هغې او زما پر مېرمن عايشه خاتون باندې لورينه کړې ده، دواړه د اميندواری په نهمه مياشت کې دي. زما سلام ورته ورسوه، شايد سبا وکولی شم تاسو ووينم — ان شاء الله.»

— «زما سروره! ستاسو د هرکلي سعادت به تر لاسه کړم.»

— «ښه، نو نور ستا ماني ته ورسېدو.»

— «زه نشم کولی تا يوازي پرېږدم چې خپلې ماني ته بېرته لاړ شي، لکه څنگه چې تا زه تر خپلې ماني راوستلم، زه هم بايد تا تر خپلې ماني بدرگه کړم.»
 جلال الدين له هغه مننه وکړه او دی يې له دې کاره معاف کړ، خو ممدود ونه منله او له هماغې لارې چې راغلي وو بېرته وگرځېدل، ترڅو د ماني دالان ته ورسېدل چې ساتونکي يې خبردار ولاړ وو. جلال الدين په مسکا سره وويل: «ممدوده! ايا کولی شم (بيا) تا تر خپلې ماني بدرگه کړم؟»

ممدود وخنډل او ويې ويل: «په دې صورت کې به ټوله شپه په باغ کې په تلو او راتلو

سبا کرو.»

بيا ممدود له هغه سره خدای پاماني وکړه او خپلې ماني ته ستون شو.

دويم څپرکی:

جلال الدين له هغې شپې راهيسې چې له ځان سره يې تړون وکړ چې د مغلو سره د جگړې لپاره اړين چمتووالی ونيسي، هوساينه او ارامتيا يې په بشپړ ډول پر ځان حرامه کړه. هغه نږدې يوه مياشت د پوځي ځواکونو په سمبالولو، د جنگي وسايلو په چمتو کولو، د ښارونو د دېوالونو او برجونو په پياوړي کولو او د مغلو د تگ په لاره کې د کلاگانو او سنگرونو په جوړولو بوخت و. د هغه اوبنۍ ممدود هم په دې برخه کې د هغه نه ستړی کېدونکی ملگری او همکار و؛ او کله چې له هر پلوه ډاډه شو، نو د جگړې لپاره يې ټاکلې ورځ مشخصه کړه.

جلال الدين هم د خپل وخت د ډېری پاچاهانو په څېر له ستورپوهنې (نجوم) سره مينه لرله او هرکله به يې چې د کوم مهم کار پرېکړه کوله، د دربار له نجوميانو سره به يې مشوره کوله. کله يې چې وغوښتل د مغلو په لور حرکت وکړي، خپل ځانگړی نجوم يې راوغوښت او ورته ويې ويل چې د ده طالع وگوري. نجوم ورته وويل: «زما سروره! ته به مغلو ته ماتې ورکړې او هغوی به تاته ماتې درکړي؛ او ډېر ژر به ستاسو په کورنۍ کې يو هلک وزېږي چې په راتلونکي کې به د سترو هېوادونو واکمن شي او مغل به وځپي او ماتې به ورکړي.»

جلال الدين وويل: «دا څه وايي؟ مغل ماته ماتې راکوي او بيا زه هغوی مغلوبوم؟» نجومی شېبه چوپ پاتې شو، ته به وايي له خپلو خبرو وېرېږي، او په پای کې يې ورته وويل: «زما سروره! بلکې (داسې ده چې) ته به هغوی ته ماتې ورکړې او هغوی به تاته ماتې درکړي.»

امير ممدود هم په دې منځ کې ناست و، هغه پوه شو چې د نجومی خبرو جلال الدين اندېښمن کړی دی او ووېرېد چې هسې نه هغه له خپلې پرېکړې واوړي؛ نو نجومی ته يې مخ کړ او ويې ويل: «ای سړیه! له خدايه پرته هيڅوک د غيب له اسرارو خبر نه

دي، مور ته يوازي د دې لپاره راوستلی يې چې پاچا ته زېږی ورکړي، نه دا چې ويې ډار کړي؛ سربېره پر دې، پاچا هم داسې څوک نه دی چې ستا له وړاندوينو ووېرېږي.»

امير ممدود د نجومی وړاندوينو ته په پاملرنه کې له جلال الدين څخه کم نه و؛ خو ده له بدگوماني او د هغه په خبرو د نه باور له زاويې ورته کتل. هغه لا هم نه و بريالی شوی چې هغه وسوسي له خپل زړه وباسي چې پرې ولکه يې کړې وه. دې عجيبه فکر شپه او ورځ بوخت ساتلی و، تر دې چې په تنگ شو او نور يې ونشو کړای چې ځان کنټرول کړي او دا خبره پټه وساتي؛ نو خپله مېرمن جهان خاتون ته يې کيسه وکړه او هغه يې د نجومی له وړاندوينو خبره کړه. ورته ويې ويل چې دی په خپل کور کې د زوی له پيدا کېدو او د جلال الدين د مېرمنې، عايشه خاتون، له خوا د نجلۍ له زېږېدو څخه وېره لري. جهان خاتون هم د خپل مېړه په وېره کې شريکه شوه، ځکه د خپل ورور له خوی او خصلت څخه خبره وه؛ خو په ښکاره يې ځان داسې وښود چې گواکې له دې موضوع څخه هيڅ وېره نه لري، ځکه جلال الدين له خپلې خور سره مينه لري او درناوی يې کوي، نو دا ناشوني ده چې د خپل خوريي (خورزاده) بد وغواړي.

له هغې ورځې به هغې تل له خدايه غوښتل چې هغې ته نجلۍ او ورور ته يې زوی ورکړي، خو خدای يې دا غوښتنه قبوله نه کړه. له دې پېښې لا دوه ورځې نه وې تېرې شوې چې د هغې ولادت وشو او يو هلک يې وزېږاوه، او څو ورځې وروسته د جلال الدين له مېرمنې څخه نجلۍ پيدا شوه.

هغه څه چې امير ممدود ترې وېرېده، پېښ شول او هغه څه چې بايد نه وای شوي، وشول. جلال الدين د نجلۍ د پيدا کېدو په زېږي سره سخت بدلون وموند، څېره يې توره او تروه شوه، خفه او غوسه شو؛ هغه دې پايلې ته ورسېد چې پاچاهي به په هر ډول چې وي، د ده د خور زوی ته لېږدول کېږي او له دې امله اندېښمن و. هغه د خپلې خور ماني ته لاړ ترڅو د هغې له روغتيا ډاډ ترلاسه کړي، خو کله چې يې سترگې پر هغه نوي زېږېدلي ماشوم ولگېدې چې د مور په غير کې پروت وه، ونشو کړای د خپلې څېرې بدلون له خور څخه پټ کړي؛ خور يې د هغه په سترگو کې کينه او کرکه وليده.

جهان خاتون پرېکړه وکړه چې په يوې مينه ناکې جملې سره د خپل ورور په سينه کې د کرکې هغه جوش کم کړي، خو هرڅومره يې چې هڅه وکړه، څه يې ونه شو ويلی؛ نو چوپه پاتې شوه او يوازې خپل ورور ته يې په يوې داسې جذابي او رنې کتنې بسنه وکړه چې د مينې او محبت ټولې ماناگانې پکې څپې وهلې. مېړه يې (ممدود) هم هلته و، نو د هغې له لوري يې خبرې پيل کړې او ويې ويل: «زما سروره! دا ستا خپل اولاد دی او تر هر چا تاته ډېر ورته دی، دی بيخي د خوارزمشاه خاندان ته تللی او ما ته هيڅ نه دی تللی.»

جلال الدين په داسې حال کې چې خپل لاس يې د ماشوم پر مخ مېنه او غوښتل يې په زور خپله خدا ثابتې کړي، ويې ويل: «دا هماغه څوک دی چې مغلو ته به ماتې ورکوي.»

ممدود سمدستي وويل: «د خپل ماما په رکاب او خدمت کې — ان شاء الله.»
جلال الدين وويل: «بلکې پاچاهي به له ما څخه په ميراث وړي.»
— «خدای دې نه کړي چې ستا له زوی، امير بدرالدين، پرته بل څوک ستا له اوږده عمر وروسته ستا د پاچاهۍ وارث شي — ان شاء الله.»
— «نجومی دا ونه ويل چې بدرالدين به هماغه څوک وي چې تر ما وروسته به پاچا کېږي او مغلو ته به ماتې ورکوي.»

«سروره! نجومی تر هغه ډېر ټيټ دی چې د غيب له اسرارو خبر وي. د هغه وړاندوينو ته اهميت مه ورکوه او پر بې ځايه خبرو يې باور مه کوه.»
امير ممدود وټوانېد چې په دې طريقه خبره له خپل نوي زېږېدلي ماشوم څخه واړوي او پر نجومې بحث پيل کړي، ځکه جلال الدين له ممدود سره د هغه په اړه اختلاف درلود.
جلال الدين پوه شو چې دليل ويل يې گټه نه لري او له دې امله چې پر يو بې گناه او معصوم ماشوم يې شک کړی و، سربنکته او وشرمېد؛ حتی ناروغي خور يې هم هغه په خپلو مينه ناکو او زارۍ لرونکو کتلو ملامتواه، چې دې کتلو پر ده د غشي له ټپ څخه ډېر اغېز وکړ.

جلال الدين يوه شېبه چوپ پاتې شو، ته به وايي ځان يې ملامتواه چې ولې يې د خپلې

خور او اوبني په حق کې، چې له زړه ورسره مينه لري، داسې بد نيت ساتلی و. بيا د خور کټ ته نږدې شو او په داسې حال کې چې د سترگو په کاسو کې يې اوبنکې ځلېدې، د خپلې خور پر سپين او روښانه تندي يې ښکل کړه؛ گواکې په دې کار سره يې له هغې څخه د هغه بد نيت له امله ښنه غوښته چې د ماشوم په اړه يې ذهن ته راغلی و، او ژمنه يې ورسره کوله چې هيڅکله به د ده له لوري ماشوم ته زيان ونه رسېږي. جهان خاتون هم پرته له هغو اوبنکو چې پر مخ يې را روانې وې، بل ځواب ورنکړ.

راغلي راپورونو ويل چې مغل د «مرو» ښار ته ننوتې، پر «نیشاپور» يې برید کړی، هلته يې عام وژنه کړې، ښار يې نيولی او د «هرات» په لور روان دي.

نو جلال الدين ته نور د انتظار وخت پاتې نشو او خپلو لښکرو ته يې د حرکت امر وکړ. هغه له شپيته زره کسانو سره د جگړې ډگر ته لاړ او هرات ته نږدې د مغلو له مخکښو لښکرو سره مخامخ شو. سمدستي يې پر هغوی برید وکړ او سخته جگړه ونښته، تر دې چې هغوی ته يې ماتې ورکړه او ډېر شمېر مغل يې جهنم ته ولېږل.

جلال الدين د مغلو لښکرې تیت و پرک کړې، له هرات څخه يې وويستل او تر «طالقان» پورې يې پسې وځغول؛ هغه ځای چې چنگيز خان له «سمرقند» وروسته د خپل نوي مرکز په توگه غوره کړی و او له هغه ځايه يې هر لوري ته لښکرې استولې.

جلال الدين مناسبه وگڼله چې په همدې برياوو بسنه وکړي او په نوي مرکز کې پر هغوی برید ونه کړي، ترڅو خپل ځواکونه بېرته راټول کړي، د جگړې ستړيا د سرتېرو له تنو وباسي، نوي سرتېري پيدا کړي او په هغو ښارونو کې چې له مغلو يې بېرته نيولي وو، پياوړي ساتونکي پرېږدي. بيا په برياليتوب سره له خپلو لښکرو سره «غزني» ته راستون شو.

«غزني» ته د راستنېدو ورځ يوه تاريخي او نه هېرېدونکې ورځ وه. خلکو په پرمينه توگه جشن ونيو. يوازینی څه چې د دې جشن ښکلا يې کمه کړې وه، د امير ممدود په کټ (دسکيره) کې راستنېدل وو، ځکه هغه د ډېرو ټپونو له امله د حرکت توان نه درلود. هغه د مغلو په جگړه کې خپله مېړانه په ښه توگه ثابته کړې وه، حماسې يې جوړې کړې وې او د تر ټولو لویو خطرونو په وړاندې درېدلی و.

جلال الدين د خپل شجاع او اتل اوبښي په ټپي کېدو سخت خفه و او خپله ټوله هڅه يې د هغه په درملنه کې وکړه. د دې لپاره يې د هغه وخت تر ټولو تکړه طبيبان راوغوښتل، هغوی ته يې ډېرې ډالۍ ورکړې او د بريالۍ درملنې په صورت کې يې د لويو جايزو ژمنه ورسره وکړه. خو د ممدود ټپونه ډېر ژور او جدي وو، د طبيبانو مهارت هيڅ ګټه ونکړه او ورځ تر بلې يې حال خرابېده. جلال الدين به تل د هغه پوښتنې ته ورته او سهار او ماښام به يې ترې خبر اخيست.

کله چې د امير ممدود ناروغي سخته شوه او پوه شو چې اجل يې رارسېدلی، يو څوک يې جلال الدين پسې ولېږل. کله چې جلال الدين د هغه سر ته ورسېد، ممدود خپله مېرمن او شيدې خورونکې ماشوم په غېږ کې نيولي وو او په رېږدېدلي غږ يې وويل: «ګران د تره زويه! دا ستا خور جهان خاتون ده او دا ستا زوی محمود دی؛ نو د خپلې خور پر کونډتون او د خپل خوري پر يتيمتوب رحم وکړه او ما په نېکۍ ياد کړه.»

جلال الدين وژړل او خور يې هم په چيغو پيل وکړ. د ممدود ناپايه او بې سده نظر د هغوی او ماشوم ترمنځ څرخېده. کله يې چې د هغوی ژړا وليده، جلال الدين ته يې مخ کړ او ويې ويل: «جلال الدين! مه ژاړه... له مغلو سره وجنگېره... د نجوميانو خبرې مه منه.»

په دې وخت کې يې ژبه بنده شوه او لږ ځنډ وروسته، په داسې حال کې چې کلمه يې تکراروله، روح يې حقيقي مالک ته وسپارله.

امير ممدود چې لا يې د عمر ډېرش پسرلي نه وو تېر کړي، د خدای په لاره کې شهيد شو او خپله مهربانه مېرمن او شيدې خورونکې ماشوم يې، چې يوازې څو ورځې يې ليدلی و، يوازې پرېښودل. د جهاد درنې دندې او په دې مهم کار کې له جلال الدين سره ملګرتيا ورته اجازه نه وه ورکړې چې د خپل زړه د ټوټې له ليدو ډېر خوند واخلي. کله يې چې له نړۍ او نعمتونو سره خدای پاماني کوله، بل هيڅ ډاډ يې نه درلود، پرته له هغه پايداره نعمت او لويې خوشحالۍ چې خدای د هغو مجاهدينو لپاره چمتو کړي چې د هغه په لاره کې شهيدان شوي دي.

د ممدود مړينه جلال الدين ته ډېره درنه تمامه شوه، ځکه د خپل دولت يو پياوړی ستون

بي له لاسه وركړ. هو، هغه داسې يو ورور له لاسه وركړ چې وياړ يې پرې كاوه او د هغه پر اخلاص او خير غوښتنې يې پوره باور درلود. داسې يو وزير يې له لاسه وركړ چې د دښمنانو په وړاندې جگړه كې يې د هغه پر شجاعت زړه ډاډه و. د هغه په بېلتون كې يې په ډېر درد سره وژړل او د هغه نېكۍ او خدمتونه يې هېر نكړل. د هغه مېرمن او زوى ته يې په درناوي سره د هغه ياد وساته او هغوى يې تر خپلې سرپرستۍ لاندې ونيول. پر هغوى يې د مهر او محبت وزرونه وغوړول او محمود يې د خپل زوى په څېر گانه. مينه يې ورسره كوله، لارښوونه يې ورته كوله او د هغه ليرې والى يې نشو زغملی. كله به يې چې له مغلو سره له جگړې راستنېده، لومړۍ پوښتنه يې دا وه چې محمود چېرته دى؟ بيا به يې ور منډه كړه، په غېږ كې به يې ونيو او په ښكلولو به يې پيل وكړ. له هغه وروسته به يې خپلې لور، جهاد ته پاملرنه كوله، چې هغه يې هم د محمود په څېر خوښېدله او د بېلتون طاقت يې نه درلود.

محمود او جهاد، دا دواړه همزولي ماشومان په يوې كورنۍ كې يوځاى لوى شول؛ كه څه هم دوو ميندو ورته خواږه وركول او د هغوى لپاره يې بې خوبي گاللي، خو د يو پلار (جلال الدين) د مېنې او شفقت لاس د دواړو پر سر و. هغوى د مانۍ په تالارونو او سالونونو كې يوځاى لوبې او منډې كولې. كله به خادمانو هغوى سهار وختي د مانۍ باغ ته بېول او هلته به يې په چمنونو كې په لوبو پيل وكړ؛ ميندو به يې د مانۍ له پورتنيو پوړونو څخه چې پر باغ مسلط وو، د هغوى ننداره كوله، د هغوى معصومو او زړه راښكونكو سترگو ته به يې كتل او دا ننداره د هغوى د تېرې غمجنې ماضي او ناڅرگند راتلونكې لپاره د زړه تسلي وه. كله به چې يو له هغوى څخه په ارامه پر ځمكه راغورځېد، هغوى به يوه متينه خدا وكړه او بېرته به يې خپلو خبرو ته دوام وركړ. كله به چې «جهاد» راغورځېدله، «محمود» به ورنږدې كېده ترڅو ورسره مرسته وكړي چې پاڅيري؛ د دې منظري په ليدو به يوې مور په شونډو كې د مسكا او په سترگو كې د يوې نامعلومې پوښتنې سره بلې مور ته كتل... ايا برخليک به اجازه وركړي چې دا دوه بېگناه ماشومان اوږه په اوږه په دغه ناز او نعمت كې لوى شي او بيا يو بل ته ورسيري، كه د روزگار بدلونونه او د تقدير ناڅاپي پېښې به يې خنډ شي؟

هغوی به څنگه د وخت له مکر او د هغه له غافلگیرونکو مصیبتونو څخه په امان کې پاتې شي او په شته هوساینې او د پاچاهۍ په دبدبه به زړه وتړي، په داسې حال کې چې پخپله یې د مغلو په لاس د خوارزمشاه د پراخ قلمرو د درې وړې کېدو شاهدان وو؟

د جلال الدین اوسنی بریا، په هره جگړه کې د مغلو ماتې، د جلال الدین له قلمرو څخه د هغوی پاکول او لوی طاغوت، چنگیز خان ته د داسې لیک په استولو سره چې «غواړې جگړه چېرته وي؟» د جگړې اعلان، د راتلونکي په اړه د میندو بدگوماني او اندېښنه نه شوه کمولې؛ ځکه د دې ټولو بریاوو مانا دا نه وه چې د هغوی شر دفع شوی او له بریدونو یې په امان دي. خوارزمشاه (پلار یې) له پوځي پلوه پر جلال الدین لوړ و، تر ده ډېر پیاوړی او باهیته و او په عمل کې یې په ډېرو جگړو کې پر هغوی بریا موندلې وه، خو په پای کې مغل د بې شمېره سرتېرو، پرله پسې مرستو او د سیلاب په څېر بریدونو له امله چې د مېړیانو او ملخانو په څېر هر ځای خپاره وو، پر هغه غالب شول؛ نو دا هیله نه کېده چې جلال الدین به داسې یو کار وکړای شي چې پلار یې له هغه ټول شوکت او عظمت سره ترې عاجز پاتې شوی و.

ډېر وخت نه وه تېر شوی چې روزگار خپله وېرونکي څېره ښکاره کړه. دربار ته رارسېدلي راپورونو د دې ښودنه کوله چې چنگیز خان د جلال الدین د جگړې له غوښتنې څخه سخت غوسه شوی او یو خورا لوی لښکر یې د خپل یو زوی په قوماندده رالېږلی او نوم یې پرې «د غچ لښکر» ایښی دی. هغوی د هغه غشي په څېر چې له لیندۍ ووځي، را روان شول او ښارونه یې لاندې کول تر دې چې د «کابل» دروازو ته ورسېدل.

جلال الدین هم له خپل ټول ځواک سره د هغوی په لور حرکت وکړ؛ کله چې دواړه لښکري سره مخامخ شوي، یوه سخته جگړه وښته چې درې شپې او ورځې یې دوام وکړ. جلال الدین به د جگړې په جریان کې پر خپلو سرتېرو غږ کاوه:

«ای مسلمانانو! د غچ لښکر له منځه یوسی!»

په پای کې جگړه د مسلمانانو د بې ساري سربښندنو او فداکاریو په پایله کې د مغلو په ماتې سره پای ته ورسېده. مسلمانان په دې بریا کې د جلال الدین د یو قوماندان، سیف

الدين بغراق، پوروري وو؛ هماغه چې يو خورا ماهرانه تاکتيک يې پلي کړ. هغه له خپلو سرتېرو سره له لښکر څخه جلا شو او د هغه غره له شا څخه رابښکاره شو چې پر جگړه مسلط و. مغل د غره له شا څخه د مسلمانانو په سيلابي بريد سره غافلگير شول، صفونه يې مات شول او تېښتې ته يې مخه کړه.

د مغلو د لښکر د ماتې خبر چنگيز خان ته ورسېد؛ هغه له غوسې د ژوبل شوي مار په څېر ځای په ځای کې تاو شو، خپل ټول ځواکونه يې راټول کړل، پخپله يې د هغوی مشري پر غاړه واخيسته او د جلال الدين سره د جگړې لپاره را روان شو. جلال الدين د هغه په وړاندې د درېدو توان ونه موند او «غزني» ته وتښتېد او هلته يې څو ورځې په خپله کلا کې پناه واخيسته. کله چې پوه شو چې د بريدگرو د شړلو ځواک نه لري او ووبرېد چې هسې نه دی او کورنۍ يې د دښمن لاس ته ورشي؛ نو خپل سامان يې وتړل، مالونه او زيرمي يې راټولي کړي او له خپلې کورنۍ او نږدې کسانو سره د «هند» په لور روان شو. د هغه د ځانگړي گارډ اووه زره سرتېري هم ورسره ول. هغوی د خيبر له درې تېر شول، خو لا د هند دښتو ته نه وو رسېدلي چې د چنگيز مخکښه لښکرې ورپسې راورسېدې. جلال الدين پر هغوی بريد وکړ او تر هغه يې ورسره جگړه وکړه چې خواره واره يې کړل، خو کله يې چې وليدل چې ډلې ډلې لښکرې يو په بل پسې پرې راخيژي، نو باور يې وکړ چې ماتې يې برخليک دی؛ نو له خپلو کسانو سره د سند سيند (د اباسين سيند) په لور شاته شو ترڅو پورې غاړې ته تېر شي. مگر مخکې له دې چې د خپلې حرمسرای، کورنۍ او بارونو د لېږد لپاره کښتۍ پيدا کړي، دښمن پرې لومړيتوب ترلاسه کړ. کله چې جلال الدين وضعيت داسې وليد، خپلې کورنۍ او ښځو ته يې پام شو چې په منځ کې يې مور (چې د خوارزم له سقوط وړاندې ورسره يوځای شوې وه)، خور يې جهان خاتون او مېرمن يې عايشه خاتون شاملې وې. هغوی چې کله جلال الدين وليد، چيغې يې کړې: «مور بايد د مغلو لاس ته ور نشو... خدای ته وگوره، مور په خپلو لاسونو ووژنه او له دغه اسارت او شرم څخه مو وژغوره!»

دا خبرې کټ مټ د جلال الدين له ذهن سره سمې وې، ځکه ده هم غوښتل هغوی ووژني ترڅو د دښمن په لاس اسيراني نشي؛ نو خپلو کسانو ته يې امر وکړ چې هغوی په سيند

کې ډوبي کړي.

دا هغه وخت و چې لمر په ډوبېدو و او د سیند اوبو د شفق سور رنگ اخیستی و؛ نو سیند هغوی په خپله غېږ کې تېر کړل او جلال الدین په لمدو سترگو او سوځېدلي زړه له هغوی سره خدای پاماني وکړه.

دبښمن هغه ته وخت ورنه کړ چې د خپلو عزیزانو او هغه کار لپاره چې له هغوی سره یې وکړ، افسوس وکړي؛ نو خپلو کسانو ته یې امر وکړ چې سیند ته وغورځېږي. ده پخپله په سر کې سیند ته ور توپ کړلو او نور هم ورپسې ور وغورځېدل او په لامبو یې پیل وکړ. لا له ساحل څخه ډېر لیرې شوي نه وو چې د دبښمن سرتېري راورسېدل او د سیند پر غاړه ودرېدل. نښه ویشتونکو پر هغوی د غشو باران پیل کړ؛ د جلال الدین ډېر کسان په نښه شول او که تورې شپې د لیدلو مخه نه وای نیولې، نو ټول به له منځه تللي وو. چنگیز خان په اس سپور د سیند غاړې ته راورسېد، په داسې حال کې چې شاوخوا یې مشعلونه ځلېدل، خو په سیند کې یې هیڅوک ونه لیدل.

نو ځکه چنگیز خان یوه داسې مسته قهقهه (خندا) وکړه چې په هغې پراخه دبښته کې انگازې جوړې کړې، خپل توره یې په هوا کې وښوروله او ویې ویل: «ها! اوس می خوارزمشاه او د هغه اولاد له منځه یووړل، ینه می سره شوه او خپل غچ می واخیست.» بیا یې خپلو لښکرو ته د حرکت امر وکړ او له هماغې لارې چې راغلي وو، بېرته ستانه شول.

دلته د ډاکټر مهدي حميدي يو شعر چې د جلال الدين دغه حالات يې په تصوير کښلی:

نهان می‌گشت روی روشن به زیر دامن شب در

روز سیاهی

در آن تاریکه شب می‌گشت فروغ خرگه خوارزم

پنهان شاهي

میان موج می‌رقصید به رقص مرگ، اخگرهای

در آب انبوه
به رود سند می غلطید در ز امواج گران کوه از پی
هم کوه
خروشان، ژرف، بی پهنا، کف دل شب می درید و پیش
آلود می رفت
از این سد روان، در دیده ی ز هر موجی هزاران نیش
شاه می رفت
ز رخسارش فرو می ریخت بنای زندگی بر آب
اشکی می دید
در آن سیماب گون امواج خیال تازهای در خواب
لرزان می دید:
اگر امشب زنان و زبیم نام بد در آب
کودکان را ریزم
چو فردا جنگ بر کامم تو انم کز ره دریا
نگردد گریزم
به یاری خواهم از آن سوی سوارانی زره پوش و کمان
دریا گیر
دمار از جان این غولان کشم سخت بسوزم خانمانهاشان به
شمشیر
شبی آمد که می باید فدا به راه مملکت فرزند و
کرد زن را
به پیش دشمنان استاد و رهاند از بند اهریمن،
جنگید وطن را
پس آنکه کودکان را یک به یک نگاهی خشم آگین در هوا
خواست کرد

به آب دیده اول داشان سپس در دامن دریا رها
غسل کرد

بگیر ای موج سنگین کف زهم واکن دهان خشم،
آلود واکن!

بخور ای ازدهای زندگی دوا کن درد بی درمان، دوا
خوار کن!

زنان، چون کودکان در آب چو موی خویشتن در آب
دیدند رفتند

وزان درد گران، بی گفتهی چو ماهی در دهان آب
شاه رفتند

(ادبیات فارسی، اول دبیرستان، صص (۹۷-۱۰۱) ژباړن)

لامبووهونکو د شپې یوه برخه په لامبو او د څپو په وړاندې په مبارزه کې تېره کړه؛
هغوی یو بل په نومونو یادول، په دې توګه یې یو بل پیژندل او یو بل ته یې د صبر او
زغم بلنه ورکوله. که به کله یو له هغوی څخه د ډېرې لامبو له امله ستړی شو، له خپلو
ورونو به یې مرسته غوښته؛ نو هغه کسان چې ورنږدې وو، هغه به یې له ځان سره
کش کاوه ترڅو لږ ځواک ومومي او بېرته یې ساه پر ځای شي. هر وخت به د جلال
الدین غږ له مخکې څخه اورېدل کېده چې هغوی یې هڅول او د صبر او استقامت تلقین
یې ورته کاوه. د جلال الدین غږ د هغوی د ډاډ او د زړه د قوت لامل و، مګر ناڅاپه د
هغه غږ غلی شو او بیا یې وانه وړېد. دې موضوع هغوی شکمن کړل او ځینو چيغې
کړې:

* «پاچا ډوب شو! نو تر هغه وروسته ستاسو ژوندي پاتې کېدل څه ګټه لري؟»

ځینو د دې خبر په اورېدو سره ځانونه خروښانو څپو ته وسپارل او مرګ ته یې تر ژوند
ترجیح ورکړه. د پاچا یو نږدې ملګري دا خطر احساس کړ، نو ځکه یې د جلال الدین د
غږ په تقلید پیل وکړ او د هغه په څېر یې پر سرتېرو غږ کاوه ترڅو پاتې کسان ناامیده
نشي. د دې سړي دغه کار پر هغوی خورا ښه اغېز وکړ؛ هغوی روحیه واخیسته او

بېرته يې صبر او جهاد ته مخه کړه. هغه کسان چې مرگ ته يې غاړه ايښې وه، له خپلې پرېکړې واورېدل او تر هغه يې لامبو ته دوام ورکړ چې مخکې کسان د سيند غاړې ته ورسېدل. هغوی په لور غږ چېغې کړې چې: «وچې ته ورسېدو!» نو ځينې له اوبو راووتل او د ډېرې ستړيا له امله پر ځمکه راپرېوتل. هغو کسانو چې لا يې په ځان کې لږ ساه پاتې وه، په اوبو کې د پاتې کسانو د لاسونو يا جامو په نيولو سره د هغوی په رايستلو کې مرسته کوله. دا کار د شپې تر وروستۍ درېيمې برخې روان و، تر دې چې له ژغورل شويو کسانو څخه هيڅوک په اوبو کې پاتې نشول؛ ټولو خپل سرونه د خاورو پر بالښت کېښودل او په ژور خوب لاړل.

سپېده داغ د جلال الدين پر هغو څلور زره ملگرو راوخوت چې د بې سده جسدونو په څېر پر ځمکه پراته وو، او يوازې د لمر گرمۍ وکولای شول هغوی راويښ کړي. هغوی په لغړو پښو او بربنډ له خوبه پاڅېدل او د ځان پټولو لپاره يې کافي جامې نه لرلې. په دې منځ کې يې د خپل پاچا پوښتنه وکړه خو هغه يې ونه موند، نو يو لوی غم پر هغوی سيوری وغوړاوه. هغه سړي چې د جلال الدين غږ تقليد يې کړی و، هغوی ته ډاډ ورکړ چې له ليدو يې مه ناهيلي کېږئ؛ شايد پاچا له بلې خوا د دوی په پرتله مخکې وچې ته رسېدلی وي او نږدې کوم کلي ته يې پناه وړې وي. هغه ورته مشوره ورکړه چې په همدې ځای کې پاتې شي او د ونو په پانو، مېوو او د وچې او سيند په ښکار سره ځانونه وساتي او تر هغې حرکت ونه کړي چې د پاچا په اړه ورته خبر راشي.

ټولو دا وړانديز ومانه او يوه ډله يې وگمارله ترڅو په پراخه کچه د جلال الدين لټون وکړي. له درې شپو او ورځو وروسته يې هغه په يوه ليرې نقطه کې وموندل چې له خپلو درېيو ملگرو سره د سيند څپو هلته ور غورځولی و. کله چې سرتېري ورغلل، هغوی د خپل پاچا په ژغورل کېدو ډېر خوشحاله شول او په ليدو يې باور نه کاوه. جلال الدين امر وکړ چې د ونو له څانگو څخه کوتکونه جوړ کړي او ځانونه پرې وسلوال کړي. بيا له هغوی سره نږدې مېشتو سيمو ته لاړ او د ده او د هغه ځای د اوسېدونکو ترمنځ جگړې وشوې چې په پايله کې بريا د ده په برخه شوه. جلال الدين له هغوی څخه

وسلې او خواړه واخيستل او پر خپلو ملګرو يې ووبښلې؛ په دې توګه هغوی له لورې او وېرې وژغورل شول او کمزوري يې په ځواک بدله شوه. له هغه وروسته يې د «لاهور» په لور منډه کړه، لاهور يې ونيوه او له خپل پوځ سره هلته مېشت شو. د دې لپاره چې په دغو سيمو کې د دښمنانو له بريدونو په امان کې پاتې شي، د لاهور شاوخوا يې يوه پرمينه او مضبوطه کلا جوړه کړه.

کله چې هلته مېشت شو، هغه مصيبتونه او بدبختۍ يې يادې کړې چې د ده پر کورنۍ راغلې وې. د خپل پلار د جګړو او فتحو عظمت يې په ذهن کې انځور کړ؛ هغه فتحې چې د پلار قلمرو يې له «فرغانې» څخه د «هند» تر دروازو پورې پراخ کړې و او د نړۍ پاچاهانو ترې وېره لرله او د هغه د خوبنۍ لپاره به يې سرونه ټيټول او د نړۍ ټوله شتمني به ده ته را روانه وه. تر دې چې د مغلو طوفان راغی؛ پلار يې د هغوی په وړاندې ودرېد او د هغوی په وړاندې يې خپل اخلاص په جهاد کې ثابت کړ. هغه د هغوی او د اسلامي نړۍ د نابودۍ ترمنځ د يو ديوال په څېر ودرېد او تل يې ورسره جګړه کوله؛ کله به دې پر هغوی برلاسی شو او کله به هغوی پر ده، تر دې چې په پای کې يې ماتې وخوړه، ځواک يې کمزوری شو، لښکر يې ټيټ و پرک شو او په ناچارۍ يې د قزوین (خزر) بحیرې يوې جزیرې ته پناه يووړه او له خپل کور او کلي لیرې يې په مسافرو کې له نړۍ سره خدای پاماني وکړه.

بيا يې خپلې هغه پېښې را په یاد کړې چې ډېر وخت پرې نه و اوښتې: دا چې څنګه يې پاچاهي توره تیاره شوه، هېواد يې وران شو او د ده او خاندان قدرت يې له منځه لاړ. دا چې څنګه يې يوازينی زوی او وليعهد، چې لا يې پوره اته کاله عمر هم نه و، ترې وتښتول شو او د مغلو د طاغوت دربار ته يې يووړ، چې هلته يې د هغه د پښو مخي ته لکه د پسه په څېر حلال کړلو. دا چې څنګه پخپله ژوندی پاتې شو ترڅو د خپلې نازنینې مور، مېرمنې، خور او د تره او خاله د لورګانو د ډوبېدو شاهد وي، هغه هم د ده په خپل امر! او دا چې څنګه يې لور جهاد او د خور زوی محمود ترې ورک شول چې هيڅ پته يې نشته؛ څه معلومه، شايد هغوی هم له حرمسرا سره يوځای څپو ته سپارل شوي وي، يا شايد له وېرې په دښته کې پرېښودل شوي وي او يا يې شايد چا پر حال زړه سوځېدلی

وي او د سيند له كبانو يې ژغورلي وي.

تقدير داسې ورته ليكلي وو چې په دې نړۍ كې يوازې او يوازې ژوند وكړي، بې له
بنځې او اولاد څخه؛ ته به وايي دې يوازې د دې لپاره ژوندۍ پاتې دى چې له هغوى
وروسته د درد او حسرت ترخې او مړۍ نيوونكې پيالې په سر واړوي. دا د هند كوچنۍ
توټه چې ده نيولې وه، ورته له يو زندان پرته بل څه نه وه، چې د خپلې پاچاهۍ، خاندان
او نږدې كسانو له زوال وروسته ورته تبعيد شوى و. له هغوى وروسته به د چا لپاره
ژوند كوي؟ د كوم هدف لپاره د مشرۍ او امارت ستونزې او مسووليتونه پر اوږو
يوسي؟ ناڅاپه له سوچونو را ووتلو دپته يې پام شولو چې د ده او د ده د خاندان د ټولو
بدبختيو اصلي عامل مغل دي؛ نو ځكه بايد ژوندۍ پاتې شي ترڅو له هغوى خپل غچ
واخلي. اوس چې بله هېڅ هيله نه لري، نو په ژوند كې يې همدا يوازينى ارمان پاتې دى.

درېم فصل:

جلال الدين چې په ډېر درد او سوي سره يې د خپلې كورنۍ او نږدې كسانو لپاره ژړل
او د هغوى په غم كې يې جگر سوځېده، نه پوهېده چې د هغه دوه محبوب ماشومان،
محمود او جهاد، به لا هم ژوندي وي. كه چېرې هغه خبر واى چې هغوى ژوندي دي او
له ده څخه ډېر ليرې هم نه دي – ځكه هغوى په نږدې يو لوى كلي كې ژوند كاوه – نو
له خوشحالۍ به يې هغوى ته وزرونه غوړولي واى او دا به د هغو ټولو ماتو او ناهيليو
لپاره يوه لويه تسلي واى چې ده په خپل ژوند كې گاللې وې.

كيسه داسې وه چې كله عايشه خاتون او جهان خاتون پوه شوې چې ماتې يې يقيني ده او
له مرگ يا اسارت پرته بل څه نه و پاتې كيري، نو نشو يې كولى لاس تر زني كښېني
او د خپلو دوو بې گناه د زړه د ټوټو حلالول د مغلو په وحشي خنجرونو وويني او يا يې
په سيند كې له ځان سره ډوب كړي. د هغوى مورنۍ عاطفې جوش وواهه او د خطر په
وروستيو شېبو كې يې پرېكړه وكړه چې دا دوه ماشومان خپل يو باوري هندي خادم ته
وسپاري. دا خادم شيخ سلامه هندي نومېده چې د خوارزمشاه له وخته يې له دې كورنۍ
سره خدمت كاوه. ميندو ترې وغوښتل چې ماشومان خپل پلرني ټاټوبي (هند) ته بوځي او

هلته ورسره ژوند وکړي. هغوی غوښتل جلال الدين هم خبر کړي، خو وخت اجازه ور نه کړه او د هغې وېروونکې شېبې هېبت دا خبره يې له ياده ووتله.

شيخ سلامه هندی د هغې بدمرغي ورځې تر مازديگر لږ وړاندې له لښکرگاه څخه جلا شو. هغه لومړی د شهزادگانو قيمتي جامې وايستلې او د هند د عامو خلکو په څېر سيمه ييزې جامې يې ور واغوستلې. هغوی يې پر يوې کچرې (قاطر) سپاره کړل او د سيند پر غاړه غاړه د شمال په لور په چټکۍ روان شو. بيا د غره پېچلو لارو ته ننوت او د درو په منځ کې له سترگو پناه شو. کله چې شېبې خپله توره پرده پر دې وړې قافلي وغوړوله، د غره په لمن کې يې يو غار ته پناه يووړه. ماشومان يې بنسټه کړل، کچره يې د غار په خوله کې يوې ډبرې پورې وتړله او په غار کې يې فرش هوار کړ ترڅو هغوی پرې ويډه شي. هغه ډېر وخت هغوی ته ډاډ ورکاوه ترڅو آرام شي؛ ورته ويل يې چې سبا به جلال الدين مغلو ته ماتې ورکړي او چنگيز خان به په خپلو لاسونو حلال کړي، او بيا به هغوی خپله کورنۍ وگوري. په داسې خبرو يې هغوی مصروف وساتل ترڅو خوب ورباندې غالب شو او ويډه شول، پخپله هم د هغوی تر څنگ پريووت.

بله ورځ يې هغوی پر کچره سپاره کړل او د غره له لمنې څخه بنسټه راغلل. کله چې لاندې ورسېدل، سلامه سويل (جنوب) لور ته وکتل خو د دښمن د پلو او سپرو سرتېرو هيڅ نښه يې ونه ليدله. نو د بني لور څخه د سيند په لور روان شو او د لمر د زوال په وخت کې د سيند غاړې ته ورسېد. د يوې ونې په سيوري کې تم شو، کچره يې اوبه کړه او ماشومانو ته يې هم اوبه او ږوډۍ ورکړه. هغه تل هغوی په خپلو کيسو او ټوکو بوخت ساتل، هغوی به هم ورته غوږ نيوه او خندل به يې. په عين حال کې يې کښتيو ته هم پام و چې که کومه تېرېږي، غږ ورته وکړي. د مازديگر په نږدې کې يوه لويه کښتۍ ښکاره شوه؛ بودا ورته په لاس اشاره وکړه چې ورنږدې شي، خو کښتۍ هيڅ پام ورته ونه کړ او خپله لاره يې ونيوله. بيا يې د کب نيوونکو يوه وړه کښتۍ (قايق) وليده. بودا ورته په خپل ځادر اشاره وکړه. هغه کښتۍ چې يو کب نيوونکی، د هغه زوی او د کب نيولو جال پکې و، ورنږدې شوه.

کب نيوونکي ترې وپوښتل چې څه غواړي؟ بودا په هندي ژبه ځواب ورکړ او هيله يې

ترې وکړه چې دی او د ده دوه ماشومان د سیند ختیځې غاړې ته ورسوي او په بدل کې به ښه مزدوري ورکړي. صیاد ورسره ومنله او په وړاندیز شوي مزد ډېر خوشحاله شو، نو هغوی یې په خپل قایق کې کښول. صیاد کچرې ته وکتل او له بودا یې وپوښتل: «دا کچره څه کوي؟» بودا ځواب ورکړ: «همدلته یې پرېږدو، ځکه په قایق کې یې د وړلو امکان نشته.»

کب نیوونکي وویل: «نو هغه کچره زه د ځان لپاره اخلم.» بودا ورته وویل: «ستا دې وي، موږ ورته اړتیا نه لرو.»

کب نیوونکي خپل زوی ته وویل چې له کښتۍ ښکته شي او کچره خپل کلي ته بوځي. دا باید هېر نه کړو چې هندي بودا (سلامه) دواړو ماشومانو ته سپارښتنه کړې وه چې هیڅ ونه وایي، ترڅو څوک پوه نشي چې هغوی د جلال الدین له کورنۍ څخه دي. هغه پوهولې وه چې که د کښتۍ خاوند ستاسو په اصل او نسب خبر شي، لیرې نه ده چې تاسو په مغلو وپلوري. هغوی سره له دې چې کم عمره وو، د هغه په هدف پوه شول؛ ځکه د زړه بورنوونکو پېښو دوامداره لیدلو هغوی ته د وېرې او احتیاط تجربه ورکړې وه. سره له دې چې عمرونه یې له څلورو کلونو څخه نه اوښتلو، خو د پوهې له پلوه د اوو-اتو کلونو ماشومانو په څېر ښکارېدل.

کښتۍ د سیند په منځ کې په حرکت راغله او څپو مخکې وړله. ماشومان له وېرې ډېر مظلوم او ارام ناست وو، یو بل ته یې کتل او نه پوهېدل چې چیرته ځي. سره له دې، محمود ځان زړور ښود او هڅه یې کوله چې خپله وېره له جهاد څخه پټه کړي؛ هغه خپل لاس د جهاد له ملا څخه تاو کړی و، ته به وایي په دې کار سره یې ورته ویل: «مه وېرېږه، زه درسره یم.»

بودا له کب نیوونکي سره په خبرو بوخت شو. هغه ورته په «هند» کې د خپل کلي په اړه وویل او دا چې څنگه «کابل» ته په سفر لار، هلته یې واده وکړ او دا دوه ماشومان یې وشول؛ خو په ارمان سره چې مور یې مړه شوه، نو ځکه یې پرېکړه وکړه چې بېرته خپل ټاټوبي ته ستون شي ترڅو هغوی د خپلو خپلوانو په منځ کې لوی کړي. بیا د خبرو وار کب نیوونکي ته ورسېد؛ هغه هم د کب نیولو د ژوند، د هغه د خطرونو او د هغو

پېښو په اړه چې په يوه توپاني شپه کې ورسره مخ شوی و، اوږدې خبرې وکړې او په جگړه کې يې په خپل صبر او مېړانه وياړ وکړ. بيا يې د کلي، خپلې کورنۍ، د ودونو د دودونو، خوړو، خپلې غوټې، ښځې او لونیو او زامنو په اړه ورته کيسې وکړې. د خپلې وړې کروندې، چورگورو، سويانو، شيدې ورکونکې غوا چې ښځه يې ساتنه کوي، او د خپل ښکلي (طوطي) په اړه يې ورته وويل چې هر توری تکراروي او ماشومان يې پرې سات تېروي. محمود او جهاد هم د هغوی د خبرو له اورېدلو خوند اخيست او ورو ورو يې له زړونو وېره ورکه شوه.

بې له دې چې پوه شي وخت تېر شو او د کب نيونکي خبرو هغوی مصروف وساتل. کله چې په هوبښ راغلل، کښتۍ د سيند غاړې ته رسېدلې وه. کب نيونکي له کښتۍ ښکته شو او مرسته يې وکړه چې هندي بوډا او دواړه ماشومان هم ښکته شي. بيا يې هغه لاره ور وښودله چې تر ټولو نږدې کلي ته تللي وه او ورته ويلي: «په خير لار شئ، خدای مو مل شه.»

سلامه ورته يو دينار ورکړ؛ که څه هم د هغوی پرېکړه له يو دينار څخه په کمه بيه شوې وه. کب نيونکي ډېر خوشحاله شو، مننه يې ترې وکړه او ويلي: «نن به نور کب نيونه نه کوم، کافي کار مې وکړ، ښځه به مې له دې کاره ډېره خوشحاله شي.»

شيخ سلامه هندي «جهاد» په خپله شا کړه او په هماغه لاره روان شو چې کب نيونکي وربښودلي وه. کله به چې پوه شو محمود له پياده تگه ستړی شوی، جهاد به يې ښکته کړه او محمود به يې په شا کړ. په همدې توگه يې په نوبت سره هغوی وړل تر دې چې د لمر له ډوبېدو وروسته کلي ته ورسېدل. شپه يې په يوه کوټه کې تېره کړه، ځان او ماشومانو ته يې خواړه واخيستل او چې کله سهار شو، له هغه کلي يې يو خره واخيسته ترڅو هغوی پرې سپاره کړي. په دې توگه يې بې له ځنډه خپل سفر ته دوام ورکړ، له يوې باندې بلې ته او له يو کلي بل کلي ته تلو تر دې چې خپل ټاټوبي ته، چې «لاهور» ته نږدې يو کلی و، ورسېدل.

ماشومانو په پوره امن او سلامتۍ کې — لکه څنگه يې چې د هغوی ارواښادو ميندو غوښتل — په هغه کلي کې ارام ژوند کاوه. بوډا سلامه هم د هغوی پوره خيال ساته او د هغوی د هوساينې او خوښۍ لپاره يې له هيڅ ډول هڅې درېغ نه کاوه. کله به چې خلکو ترې وپوښتل: «دا دوه ماشومان دې له کومه کړي؟» ده به ورته ويل: «دا دوه يتيمان دي، په لاره کې مې موندلي او د زامنو په څېر يې ساتم.» خو دې خبرې د کلي د خلکو تنده نه ماتوله؛ هغوی به د هغوی د اصل او نسب په اړه اټکلونه کول او ډول ډول کيسې به يې جوړولې.

اکثره خلک په دې باور وو چې دا ماشومان «شهزادگان» دي؛ ځکه د پاچاهانو په څېر جلال، تازه گي، په نعمتونو کې د لويېدو نښې او د نجيبتوب نښانې يې په څېرو کې ښکاريږي.

بېچاره شيخ سلامه په تنگسه کې و؛ نو د ماشومانو د ژوند ژغورلو په خاطر يې حقيقت خپلو هغو نږدې خپلوانو ته ووايه چې د خوارزمشاه او جلال الدين په دربار کې د ده له کاره خبر وو او د مغلو په لاس يې د خوارزمشاهانو د ماتې خبرونه اورېدلي وو. خو هغه ورته سپارښتنه وکړه چې دا راز افشا نه کړي ترڅو د ماشومانو ژوند په خطر کې نه شي. لا په کلي کې د شيخ سلامه له رارسېدو ډېر وخت نه و تېر شوی چې د جلال الدين شاه د احوال، له «غزني» څخه د هند په لور د هغه د تېښتې، د چنگيز خان له خوا د هغه د ماتې او د اسارت له وېرې د خپل حرم تر ډوبولو وروسته له خپلو سرتېرو سره سيند ته د غوڅېدو خبرونه په ټوله سيمه کې خپاره شول. دغه راز د لاهور د نيولو او د جلال الدين او د هند د خلکو ترمنځ د نويو جگړو خبرونه هم ور ورسېدل. هغوی پوه شول چې جلال الدين «لاهور» خپله پلازمېنه گرځولي او د شاوخوا ښارونو او کليو د لاندې کولو لپاره يې ډلې لېږلي دي؛ نو د سيمې د اوسېدونکو په زړونو کې وېره خپره شوه.

شيخ سلامه په دې منځ کې سخت راگير شو، ځکه خلکو ده او ماشومانو ته د شک په سترگه کتل او باور يې درلود چې دا د جلال الدين له نسل څخه دي؛ نو دی د ماشومانو ژوند ته اندېښمن و او د داسې فرصت په لټه کې و چې «لاهور» ته وتښتي.

دی لا د تېښتې د فرصت په لټه کې و چې د پاچا سرتېري پر کلي د برید لپاره راورسېدل. شیخ سلامه هغوی ته ورغی، ځان یې ور وپېژانده او د پاچا لور او د خور زوی (خوری) یې ورته وښودل. ده له هغوی هیله وکړه چې د پاچا تر امر پورې پر کلي برید ونه کړي. هغوی یې غوښتنه ومنله، یو استازی یې پاچا ته واستاوه او پخپله د کلي بهر منتظر پاتې شول. ډېر وخت نه و تېر شوی چې پاچا په اس سپور له خپلو جنگیالیو سره راورسېد او د سلام وروسته یې وویل: «شیخ سلامه چېرته دی؟»

شیخ سلامه مخکې شو، د پاچا رکاب یې ښکل کړ او ویې ویل: «ستا او ستا د پلار غلام خدمت ته حاضر دی، زما باداره!»

پاچا له اس څخه ښکته شو، هغه یې په غېږ کې ونيو او ورته ویې ویل: «محمود او جهاد چېرته دي؟» لا د پاچا خبره نه وه خلاصه شوې چې ماشومان راغلل او د هغه په غېږ کې ځانونه ور واچول. جلال الدین هغوی په خپله سینه پورې کلک ونيولو او یو بل یې ښکل کړل. جلال الدین له ډېرې خوشحالي هر څه هېر کړل، اوښکې یې پر مخ روانې شوې او ویل یې: «زما لوري جهاد... زما زویه محمود... تاسو لا ژوندي یاست... الحمدلله، زه نور په دې نړۍ کې یوازې نه یم، په رښتیا چې موږ د یو بل لپاره ژوندي پاتې شوي یو.»

بیا یې ماشومان خپلو دوو سپرو سرتېرو ته ورکړل چې تر شا یې کښېښوي، پخپله هم په اس سپور شو او شیخ سلامه ته یې هم د سپرېدو امر وکړ. د عملیاتو قوماندان ته یې وویل: «د شیخ سلامه د درناوي په خاطر، له دې کلي او شاوخوا کلیو سره کار مه لرئ او ترې باج (خراج) مه اخلئ.»

شیخ سلامه ترې مننه وکړه او ورته د اوږد عمر دعا یې وکړه. دا خبر په کلي کې خپور شو؛ نارینه او ښځینه په پوره مینه او جوش راووتل ترڅو جلال الدین وگوري. د کلي سپین‌بري او مشران جلال الدین ته ورغلل او د هغه د دغه لوی احسان او کرامت له امله یې ترې مننه وکړه او ویې ویل: «موږ ستا غلامان یو، زموږ خاوره خپله خاوره وگڼه، موږ ټول ستا خدمت ته حاضر یو.»

پاچا هغوی ته سلام وکړ او ویې ویل: «موږ ټول د شیخ سلامه پوروري یو، له هغه مننه وکړئ، نه له ما څخه.»

خلک د شیخ په لور منډه کړه او هغه یې پر خپلو لاسونو پورته کړ؛ غوښتل یې هغه د کلي په کوڅو کې وگرځوي، خو پاچا ورته وویل: «زه همدا اوس ده ته اړتیا لرم، غواړم ما له خپلو خبرونو خبر کړي، نو که اجازه ورکوی همدا اوس یې ماته وسپاری.»

ټولو په ځواب کې وویل: «سمه ده باداره!» او هغه یې له خپلو لاسونو رابښکته کړ. هغه اس چې ورته چمتو شوی و، مخکې یې کړ او دی پرې سپور شو. پاچا له خپلو کسانو سره «لاهور» ته ستون شو او د کلي اوسېدونکو ورته د خوښۍ نارې او «ژوندي وي پاچا» شعارونه ورکول تر هغه چې د هغوی کاروان له سترگو پناه شو. د شاوخوا کلیو اوسېدونکو یو بل ته د جلال‌الدین د هغه اعلان زېږی ورکاوه چې پر دغو سیمو به برید نه کوي او له باج (خراج) ورکولو څخه یې معاف کړي دي. دا خبره د ټولو مجلسونو او شپږنیو ناستو موضوع شوه او جلال‌الدین د هغې سیمې د خلکو د زړونو محبوب وگرځېد؛ په داسې حال کې چې تر دې وړاندې د هغوی زړونه له هغه څخه په کینې او کرکې ډک وو او له وېرې یې له سترگو د ارام خوب تښتیدلی وه. د هغو سیمو استازي له قبمټي ډالیو سره په «لاهور» کې د جلال‌الدین دربار ته ورغلل او د هغه له دغه احسان څخه یې مننه وکړه او خپله اطاعت او فرمانبرداری یې اعلان کړه. پاچا د هغوی ډالی په ورین تندي ومنلې او هغوی ته یې جامې او انعامونه ورکړل او په درناوي یې بېرته خپلو سیمو ته ولېږل.

جلال‌الدین د خپلو زړه د ټوټو له موندلو وروسته په بشپړه توګه بدل شو؛ د تندي تریوالي ځای تازه ګۍ واخیست او د خپګان پر ځای یې په خوله مسکا راغله. په زړه کې یې د هیلې غوټۍ وټوکېدې او داسې احساس یې وکړ چې د ټول خاندان او نږدې کسانو اروايې په محمود او جهاد کې حل شوې دي. د هغوی لیدل د هغه د پرېښانه خاطر د ارامۍ لامل و. د خدای شکر یې ادا کړ چې نسل یې نه دی پرې شوی او په ده کې د خپل او خپلو پلرونو د تاج او تخت د بېرته اخیستلو او له وحشي مغلو څخه د غچ اخیستلو هیله بیا را ژوندۍ شوه، ترڅو د محمود او جهاد لپاره یو پیاوړی او تلپاتې سلطنت په میراث

پرېږدي.

هغه څه چې د ده د هڅو په پايله کې يې د هغه هيله نوره هم پياوړې کوله، د هغه نجومې (ستوري پېژندونکي) خبرې وې چې د محمود په اړه يې – کله چې هغه لا د مور په نس کې و – وړاندوينه کړې وه. نجومې ويلې وو چې هغه به يو لوی پاچا او د پراخو هېوادونو خاوند شي او مغلو ته به سخته ماتې ورکړي. اوس ورته د نجومې د خبرو رښتينولي ثابته شوې وه؛ ځکه مغلو د هغه يوازينی زوی او وليعهد، امير بدرالدين وژلی و او اوس د هغه د خور له زوی، محمود څخه بل هيڅوک د ده د ځايناستی لپاره ډېر وړ نه و. شايد خدای پاک محمود د هغې مهمې دندې لپاره چې په راتلونکي کې يې ترسره کوي، په سيند کې له ډوبېدو او د دښمن له تورو ژغورلی وي.

جلال الدين نور داسې احساس نه کاوه چې گواکې د پاچاهۍ لړۍ دې محمود (د خپل تره زوی، ممدود زوی) ته په لېږدولو سره پرديو ته لاړه شي؛ بلکې محمود يې د خپل زوی په څېر گانې او شايد له خپل زوی يې هم زيات ورباندې گران و؛ ځکه امير محمود د ځانگړو صفتونو لکه د سپک روح، ځلاند ذهن، لوړ همت او زړه راکښونکي څېرې خاوند و. د هغه سپين، جالب او ښکلې مخ د ژور خپگان په يوه شفاهه هاله کې پټ و چې – که چا غوښتل يا نه – هر ليدونکی به يې په لومړي نظر ځان ته جلباوه او د دې لامل کېده چې ليدونکی خپله مينه او شفقت ترې ونه سپموي.

جلال الدين حيران و چې څنگه يې په هغه وخت کې ذهن ته دا خبره تېره شوې وه چې د دغه ښکلي هلک ژوند (کله چې هغه په زانگو کې و) يوازې د دې لپاره پای ته ورسوي چې د ده د تاج او تخت وارث نشي. هغه وخت دی نه پوهېده چې يوه ورځ به همدا ماشوم، د ده د خاندان يوازينی پاتې شونی او په دې نړۍ کې د ده د زړه يوازينی ډاډگېره وي. نو د خدای شکر يې ادا کړ چې ده ته يې دا توفيق ور نه کړ چې د بديو لاس ور وغځوي.

دغو دردوونکو يادونو هغه دې ته اړ کړ چې د دنيا د ژوند د سپکوالي، د دې د مال او متاع د غولونې، او د هيلو او ارمانونو د پوچوالي په اړه ژور فکر وکړي. هغه د انسان د نيتوالي، د دې فاني دنيا لپاره د بې کچې حرص، د هغه څه په اړه بخل چې د انسان

مال نه دی، او د هغه څه له منځه تلو څخه د وېرې په اړه چې شاید د ده په گټه او صلاح وي، فکر پیل کړ. ایا ده په خپلو سترگو د پلار پراخه قلمرو ونه لید چې په څو ورځو کې درې وړې شو؟ اوس هغه ټول شوکت او عظمت ده ته د یو خوب په څېر ښکاري. ایا د واک غوښتنې او په اولادونو کې د سلطنت د پاتې کېدو حرص دی تر دې ځایه ونه رساوه چې د هغه ماشوم د وژلو فکر یې وکړ چې تر هر چا زیات د ده مهر او محبت ته اړ و؟ یوازې د دې لپاره چې یو چا په بې ځایه خبره کې ویلي وو چې دا نوی زېږېدلی ماشوم به په راتلونکي کې یو لوی پاچا شي. ایا دا سلطنت د پلار د سلطنت په څېر به تالا ترغه نشي؟ ایا ده وکولای شول چې تاج او تخت د ځان لپاره (چې لا ژوندی و) بیمه کړي، چې اوس یې د خپلو اولادونو لپاره له مړینې وروسته د تضمین هڅه کوله؟ ایا ده له روزگار څخه ضمانت اخیستی و چې زوی به یې ورته ساتي ترڅو یې ځایناستی شي؟ حیرانتیا ده! انسان څومره ناپوه او بې خبره دی! د تېرو خلکو سرگذشت او پر هغوی راغلي عبرت ناک مصیبتونه لولي، خو له هغو ټولو نصیحتونو او پندونو درس نه اخلي او پر خپله گمراهۍ ټینګار کوي تر دې چې پخپله د نورو لپاره د عبرت او پند نمونه شي. دا بورنونوونکې پېښې به تل د ژوند د لوبې پر صحنه تکرارېږي او همداسې به روانې وي؛ په دې نړۍ کې به داسې پاچاهان راشي چې د مجازي واکمنۍ او فاني مال لپاره به خپل پلار، ورور، وراره یا د تره زوی وژني.

جلال‌الدین په خپل ځانګړي خونه کې، یوازې د خپل تخت ګوښې ته ډډه لګولې وه او په دغو فکرونو کې ډوب و، چې په دې وخت کې د سپکو او ګړندیو ګامونو غږ د هغه د فکرونو لړۍ وشلوله. د پښو له غږه پوه شو چې دا محمود دی یا جهاد؛ نو ځان یې د هغوی هرکلي ته چمتو کړ، ځکه د هغوی لیدو ته تېری و او له سهاره یې نه وو لیدلي. له ځایه پاڅېد او دروازه یې خلاصه کړه. جهاد یې ولیده چې د ده په لور په منډه راځي، هغه یې په غېږ کې ونیوله او پر تخت یې د ځان تر څنګ کښېښوله. هغه حیران شو چې د جهاد په وړه مری کې د ژړا غوټه ولې ماته شوه. هغه یې په خپله سینه پورې ونیوله او په خورا مینه یې ورته وویل: «زما ګراني جهاد! لورکۍ ولې ژړي؟» هغې ژړا ته دوام ورکړ او ځواب یې ورته کړ.

* «ايا له خپل کوچني اس څخه راغورځېدلي يې؟»

هغې په سر اشاره وکړه چې «نه».

* «ايا محمود وهلې يې؟ ايا ستا کومه ښکلې نانځکه (عروسک) يې ماته کړې؟ ايا داسې

خبره يې درته کړې چې خفه شوې يې؟»

د دغو ټولو پوښتنو ځواب «نه» و او هغې لا هم خپل سر ښکته نيولی و. د هغې ترلې

لاس پر سترگو و، ته به وايي نشي کولی د پلار سترگو ته وگوري. جلال الدين خپل

لاسونه د هغې پر مخ کېښودل، مخ يې خپل لور ته راواړاوه او ويې ويل: «زما گراني

لوري! نو بيا ولې خفه يې؟ ايا خپل پلار ته يې نه وايي؟»

کله چې هغې د پلار دا سپېڅلي مينه وليده، لږ ارامه شوه او پلار ته يې وويل: «حتمًا

مغلو محمود وژلی دی؛ هغه له سهاره له هغوی سره د جگړې لپاره وتلی او تر اوسه نه

دی راغلی.»

پلار ته يې له دې خبرې خندا ورغله او په مسکا سره يې ورته وويل: «ولې د تل په څېر

ورسره په اس سپره بهر نه وې وتلي؟»

جهاد وويل: «هغه نن زه له دې کاره منعه کړم؛ ځکه هغه له مغلو سره يوې لويې

جگړې ته ووت او وېرېده چې زه اسيره نشم.»

پاچا نشو کولای خپله خندا کنټرول کړي، خو کله يې چې د جهاد پر مخ د خپگان نښې

وليدې، نو ځان يې کنټرول کړ؛ ځکه هغې تمه نه لرله چې پلار دې يې د داسې يوې

«لويې پېښې» هرکلی په خدا وکړي. پاچا په خپله تېروتنه پوه شو، نو پرېکړه يې وکړه

چې د خپلې لور د احساساتو د درناوي او د هغې خبرو ته د ارزښت ورکولو لپاره خپله

تېروتنه سمه کړي. نو ځکه يې ناڅاپه خپله زنه ټوله کړه، تندې يې تريو کړ او په يو ارام

خو درانه غږ يې وويل:

* «د محمود له لوري ډاډه اوسه؛ هغه يو زړور جنگيالی دی او مغل هيڅکله نشي کولای

هغه ووژني.»

* «هو، هغه زړور جنگيالی دی، خو هغه يو کس دی او هغوی زرگونه کسان دي!»

* «رښتيا دې وويل، خو لومړی ماته ووايه: ايا هغه په خپل (پورو) اس سپور نشو؟ خپل فولادي خولۍ يې پر سر نه کړه؟ خپله زغرې يې وانه غوښتلې؟ خپله تېره توره يې تر ملا نه کړه؟ خپله اوږده نېزه يې پر اوږه نه کړه؟ خپله ليندۍ يې په شا ونه خړوله او خپل سپر يې په مټ کې ونه نيوه؟»

* «هو، هغه له خپلو ټولو وسلو سره بهر ووت.»

* «ايا ته يقيني يې چې کوم شی ترې پاتې شوی نه دی؟»

* «نه، ځکه ما پخپله هغه شيان ورته تيار کړل او د اغوستلو په وخت کې مې ورسره مرسته وکړه.»

* «نو ډاډه اوسه! د هغه توره به د هغوی تورې ماتې کړي، نېزه به يې د هغوی نېزې له منځه يوسي، زغرې او خولۍ به يې د هغوی له غشو او د تورو له گوزارونو وساتي، او ليندۍ به يې هغه کسان په نښه کړي چې ليرې دي. او کله چې ټول يوځای پرې بريد وکړي، نو اس به يې له هغوی وژغوري او هيڅوک به يې دوږو ته هم ونه رسېږي.»

* «خو هغه تر اوسه نه دی راغلی.»

* «شايد هغه له هغوی سره جگړې ته ترجيح ورکړې وي او تر هغې يې نه پرېږدي چې په بشپړه توگه يې له منځه نه وي وړي، او يا شايد هغوی ماتې خوړلې وي او تېښته يې کړې وي او محمود ورپسې اخيستی وي. ايا تر وتلو وړاندې يې تاته څه ونه ويل يا يې درڅخه کومه غوښتنه ونه کړه؟»

* «امممم له ما يې هيڅ ونه غوښتل... رښتيا، له ما يې وغوښتل چې هغه ښکل کړم، خو ما دا کار ونه کړ.»

* «زما لورې جهاد! تا غلطې وکړه چې له خپل جنگيالي څخه دې هغه کوچنۍ مچکه (بوسه) ودرېغوله چې د هغه لپاره تر هر څه ارزښتمنه وه؛ دا خو تاته کوم تکليف نه و.»

* «ما هغه له جگړې څخه د هغه بېرته راستنېدو وخت ته پرېښوده، البته په دې شرط چې فاتح او بريالی راشي.»

* «دا خو د بريا مچکه ده چې ته يې د خپل جنگيالي د مېراني په بدل کې اخلي، خو تر

هغي مهمه او گټوره د مخه ښي (رخستولو) مچکه ده؛ چي په هغي سره ته هغه په پوره عزم، ايمان او ټينگي پرېکړي سمبالوي. دا مچکه د دښمن په وړاندې له هغو ټولو وسلو څخه ډېره اغېزناکه ده چي هغه لري. نو اوس پوه شوي چي څه غلطي دي کړي؟»

* «خپله غلطي به جبران کړم؛ کله چي هغه له جگړې په برياً سره راستون شي، دوه ځله به يې ښکل کړم.»

* «دا خو به اسراف وي! په دې سره به ستا د مچکو ارزښت د هغه په وړاندې کم شي. جهاد، ستا مچکي بايد ارزښتمني وي! کله چي هغه راغي يوازي پر يوې مچکي بسنه وکړه او بله هغي بلې ورځې ته وساته چي بيا جگړې ته ځي. ښه، اوس په هغه ښکلي خوله خپل پلار يو ځل ښکل کړه.»

جهاد خپل لاسونه د پلار له غاړې تاو کړل او هغه يې ښکل کړ، بيا يې په خدا ځان د هغه په غېږ کي واچاوه. جلال الدين خپل بل غومبري (مخ) ور واړولو او ورته يې وويل:

«يوه کوچنۍ مچکه له دې لوري هم.»

جهاد ځان د هغه له غېږې خلاص کړ، د هغه په وړاندې ودرېده او ويې ويل: «زما باداره! زما مچکه بايد ارزښتمنه وي!»

دا يې وويل او د دروازي په لور وتښتېده او پلار ته يې اشاره وکړه چي ورپسې ورشي. جلال الدين هم ورپسې شو. هغه دهليز ته ننوته او له هغه ځايه لوی تالار ته په منډه لاړه او د کړکيو د يوې اوږدې پردې تر شا پټه شوه. کله چي پلار يې تالار ته ننوت، ودرېد ترڅو پوه شي چي ښکلي لور يې چېرته پټه شوې ده، خو پوه نشو. هغه نه غوښتل چي پردې يوې خوا کړي او ويې لتوي، نو ځکه يې يو چال وچلاوه ترڅو هغي له پناه ځای څخه راوباسي. هغه د دروازي په لور وکتل او په لور غږ يې وويل: «ښه راغلاست محموده! زما زويه چېرته وي؟»

لا يې خبره نه وه خلاصه شوې چي د يوې پردې تر شا يې يو حرکت احساس کړ؛ هغي خوا ته يې ورمنډه کړه، جهاد يې له پردې راوويستله، په سينه پورې يې ونيوله او په پرله پسې ډول يې د هغي غومبري (مخ) ښکلول او ويل يې: «يوه مچکه له دې لوري هم!»

«هيڅکله دې نه خوشې کوم، تر څو چې دې بل مخ هم نه وي ښکل کړی.» په پای کې هغې مجبوره شوه د پلار غوښتنه ومني او بل مخ يې هم ورته ونيوه؛ ده هم د هغې سر په خپلو لاسونو کې ونيوه او په خپل مخ پورې يې کلک کړ ترڅو د ښکلولو وخت يې اوږد شي.

کله يې چې هغه پر ځمکه کېنوله، هغې سمدستي د دروازي په لور وکتل چې محمود وگوري، خو چې هيڅوک يې ونه ليدل، پلار ته يې مخ کړ او ويې ويل: «تا خو داسې وښودله چې محمود راغلی، خو هغه خو نه دی راغلی؟»

پلار يې په خندا ځواب ورکړ: «ما قصداً دا کار وکړ ترڅو ستا پټنځای پيدا کړم او دې چل مې کار ورکړ.»

ماشومه شېبه چوپه شوه، ورو ورو يې د مخ رنگ بدل شو او په داسې حال کې چې نږدې وه وژاړي، ويې ويل: «ما خو درته وويل چې هغه به بېرته رانشي، حتماً مغلو ورباندې بريا موندلې يا يې اسير کړی دی.»

جلال الدين تپت شو او خپل لاس يې د خپلې لور په ځلاندو طلايي وېښتانو کې تېر کړ او ورته ويې ويل: «گرانې! درته ومې ويل چې د محمود له لوري ډاډه اوسه؛ ځکه مغل به هيڅکله ورباندې بر لاسي نشي او شايد همدا اوس په لاره کې وي.»

جلال الدين دا ځل د لومړي ځل په څېر په پوره ډاډه خبره ونه کړه؛ په رښتيا هم د محمود نشتوالی اوږد شوی و او ورو ورو د هغه په ذهن کې هم شکونو ځاله کوله او اضطراب ورباندې غالب کېده. هغه ووېرېده چې ښار ته نږدې په چکر کې به محمود ته کومه پېښه شوې وي، نو مناسبه يې وگڼله چې له شيخ سلامه سره په دې اړه مشوره وکړي. هغه د خپلې لور لاس ونيو او ويې ويل: «يا الله جهاد! رايه چې د خپل زړور جنگيالي هرکلي ته ورشو!»

هغه په ډېرې سستۍ له پلار سره قدم په قدم روانه شوه، ته به وايي پوه شوې وه چې هرکلي ته يې نه ځي، بلکې لتون ته يې ځي.

ښکته پور ته راغلل او د خدمتگارانو او ساتونکو له مخې تېر شول. جلال الدين شيخ سلامه هندي ته غږ کړ، هغه له خپلې خونې راووت او د پاچا په لور په منډه ورغی، چې

کله ورنږدې شو، یو تعظیم یې وکړ او د امر په تمه ودرېد.

جلال الدین ترې وپوښتل: «امیر محمود چېرته دی؟»

شیخ سلامه ځواب ورکړ: «زما باداره! هغه لا له ګرځېدو بېرته نه دی راستون شوی.»

* «ایا بنوونکی (مربي) یې هم ورسره تللی که یوازې تللی دی؟»

* «هغه نن خپل بنوونکي ته امر وکړ چې له پښو تر سره وسله وال شي، ځکه هغه

غوښتل له مغلو سره جګړه وکړي.»

د جلال الدین پر شونډو یوه کوچنۍ مسکا راغله، خو ویې نشو کړای هغه اندېښنه او

پرېشاني پټه کړي چې پر مخ یې خپره وه، نو ویې ویل: «ایا داسې نه ګڼي چې نن یې له

ټاکلي وخت څخه ډېر ځنډ کړی دی؟!»

* «هو زما باداره! هغه – خدای دې وساتي – د اس سواری ډېر شوقي دی او له دې

کاره هیڅ نه ستړی کېږي. بنوونکي یې ماته شکایت وکړ چې هغه هره ورځ له تمرین

بېرته راوستلو کې له ډېرو ستونزو او زحمت سره مخ کېږي.»

پاچا خپلې لور ته وکتل او ویې لیدل چې هغه د محمود په اړه د هغوی له خبرو ډېره

مضطربه او پرېشانه شوې ده، نو د هغې د ډاډینې لپاره یې وویل: «سلامه! لاړ شه او

زما او زما د لور جهاد د اسونو د تیاولو امر وکړه، ترڅو په ګډه د خپل زړور جنگیالي

هرکلي ته ورشو.»

شیخ د پاچا د امر د پرځای کولو لپاره شاته په شا روان شو ترڅو د درناوي له امله یې

شا پاچا ته نشي، خو لا څو ګامه لیرې شوی نه و چې له کلا بهر یې د محمود د اس غږ

واوړېد. پاچا وویل: «سلامه! بېرته راګرځه، وګوره! دا محمود دی، زما په ګومان بېرته

راستون شو.»

جهاد د پلار امر ته منتظره پاتې نشوه، سمدستي بهر ته ووتله او جلال الدین هم ورپسې

شو. هغوی یو کوچنی (بورو) اس ولید چې په ځغاسته را روان و خو سپور ورباندې نه

و. کله چې اس هغوی ته را ورسېد، سرعت یې کم کړ، لکۍ یې راځوړنده کړه، سر یې

تیت کړ او په شهارو کولو یې پیل وکړ. جلال الدین یې لګام ونيو او د اس په څېړلو یې

پیل وکړ، په داسې حال کې چې سخته اندېښنه او اضطراب ورباندې غالب و. کله یې چې

د اس پر مخ، غاړه او اوږو وینه ولیده، سخت ووېرېد او یقین یې وکړ چې هغه له کوم لور کمر راغورځېدلی دی. ته به وایې دې پېښې هغه وچ کلک کړی و او د هر ډول غبرگون ځواک یې ترې اخیستی و. د یو څه وخت لپاره یې حرکت ودرېد او نه پوهېده څه وکړي، خو جهاد د پلار لمن نیولې وه او هغه ژړا یې په خپله مری کې ډب کوله چې نږدې وه چاودنه وکړي او هغه زندی کړي. په همدې وخت کې په لاره کې یو لوی اس ښکاره شو...

چې په ارامه مخکې را روان و، یو سړی ورباندې سپور و او یو ماشوم یې مخې ته کینولی و. جلال‌الدین ته هیڅ شک پاتې نشو چې محمود ټپي شوی او ښوونکی (مربي) یې په خپل اس راوړ. نو مناسبه یې وگڼله چې خپله کوچنۍ لور له هغه ځایه لیرې کړي ترڅو دا صحنه ونه ویني، نو شیخ سلامه ته یې امر وکړ چې هغه د قصر دننه بوځي. کله چې سلامه هغه د پلار له جامو څخه جلا کړه، اوبښکې یې وبهږدې او په چغو او فریاد یې پیل وکړ.

جلال‌الدین بې اختیاره د اس په لور روان شو. هغه په بشپړه توګه گنګس شوی و تر دې چې په نیمه لاره کې اس ته ور ورسېد. ماشوم یې د ښوونکي له لاسونو واخیست؛ هغه ښوونکی چې له وېرې یې لاس او پښې لږزېدلې او نه پوهېده څه وایي. پاچا ورته داسې په غوسه وکتل چې نږدې و هغه سړی وسوځوي، او له هیبته یې دا هم هېر کړل چې د خپل بادار د درناوي لپاره له اسه راکښته شي. بیا له اسه راکوز شو او سخت لږزېده. پاچا ورسره خبرې ونه کړې او ټپي امیر یې په ډېرې چټکۍ او احتیاط قصر ته یووړ. ساتونکو ته یې اشاره وکړه چې سمدستي طبیب حاضر کړي او پخپله د قصر پورتنی پور ته لاړ، په داسې حال کې چې ساتونکي په وېره او اضطراب ورپسې منډې وهلې. طبیب پاچا ته ورغی او ویې لیدل چې هغه پر ټپي امیر تیت شوی او د هغه نبض گوري ترڅو ډاډه شي چې ژوندی دی، خو د اندېښنې له امله یې حواس کار نه کاوه او گومان یې کاوه چې نبض نه وي، په داسې حال کې چې نبض یې لگېده. کله چې پاچا طبیب ولید، یوې خوا ته شو ترڅو هغه ته لاره خلاصه شي. لومړی کار چې طبیب وکړ، د هغه د جگړې جامې یې ترې وایستلې او بیا یې نبض ورته وکتلو. پاچا داسې ناست و ته

وا اسلامه

به وايي پر سکروټو ناست دی؛ د طبیب مخ ته يې کتل ترڅو د هغه د مخ له تغیراتو څخه حقیقت پوه شي. طبیب هم په ځواب کې ځنډ ونه کړ او ويي ويل: «زما باداره! امير محمود ژوندی دی او په دې اړه هيڅ اندېښنه مه کوئ، يوازې ډېرې ستړيا بېهوښه کړی دی.» بيا يې له خپل بکس څخه يوه شیشه راوويستله چې سور رنگی مایع پکې و، يوه وړه پنبه يې په کې لوند کړه او د امير محمود د پوزې شاوخوا يې ور تېره کړه او لږ گلاب يې هم پر مخ ور وپاشل. بيا يې د هغه کالي يوې خوا ته کړل؛ د بدن په بېلابېلو برخو کې کوچني او سطحي ټپونه تر سترگو کېدل، يوازې د بني وريځې (ابرو) ټپ يې يو څه ژور و. طبیب يې وینه پاکه کړه، سپين پوډر يې ورباندې وپاشل، پنبه يې ورباندې کېښوده او په يوه سپينه ټوټه يې د هغه سر وتړلو.

همدا چې طبیب وزگار شو، امير يو ټکان وخوړ، سترگې يې وغړولې او د خوني په چټ کې يې گرځولې؛ بيا يې په داسې حال کې چې هڅه يې کوله کېښې، وويل: «زما دښمنان چېرته دي؟ هغه ډارن او پست فطرته چېرته دي؟ زما له وېرې وتښتېدل!»

کله چې جلال الدين د هغه حرکت او خبرې وليدلې، نور يې زغم ونه کړای شو؛ ورنږدې شو، هغه يې په خپله سینه پورې کلک کړ او د سر په ښکلولو يې ورته پيل وکړ او ويي ويل: «الحمد لله، زما زويه محموده ته ښه يې؟ زما د زړه ټوټې محموده، ته روغ يې؟» محمود خپل لاسونه د هغه له غاړې تاو کړل او يو څه وخت يې د هغه مخ ته وکتل، ته به وايي دا سړی يې چې د يو څه وخت لپاره هېر کړی و، بېرته ور په ياد شو؛ بيا يې پر وچو او ښکلو شونډو يوه مسکا خپره شوه او ويي ويل: «گرانه اکا! ته دلته ولې راغلی يې؟ ايا له تازه دمو ځواکونو سره زما مرستې او جگړې ته راغلی يې؟»

جلال الدين وويل: «هو محمود جانۀ! له خورا لوی ځواک سره ستا مرستې ته راغلی يم او ټول مغل به له منځه یوسو.»

محمود شاوخوا وکتل، خپل ځان ته يې وکتلو او ويي ويل: «زما توره چېرته ده؟ زما اس کومه دی؟»

جلال الدين ورته هيڅ ځواب نه درلود. طبیب هم پوه شو چې د دې ماشوم حواس لا په بشپړه توګه په ځای نه دي؛ نو راتپت شو، د هغه لاسونه يې د پاچا له غاړې خلاص

کړل، پر بستر يې وغزاوه او په نرمۍ يې ورته وويل: «اوس جگړه درېدلې ده او ته خوب او استراحت ته ډېره اړتيا لري، نو ښه استراحت وکړه چې له هغې وروسته به له دښمنانو سره جگړه پيل کړو.»

دا يې وويل او پر امير يې پرستن هواره کړه؛ لا يې سر پر بالښت سم نه و ايښی چې لېمې يې سره ورغلې او په ژور خوب لاړ.

خو په دې منځ کې د محمود ښوونکي (سيرون) شيخ سلامه ته پناه وروړه او د امير ټوله کيسه يې ورته له پيله تر پايه تېره کړه او زياته يې کړه چې د هغه په ساتنه کې يې هيڅ ډول ناغېرې نه ده کړې. سيرون شيخ سلامه ته وويل: «خو امير ډېر لېونی، سخت سړی او په اس سوارۍ مين دی. هغه په اس خُلولو نه ستړی کېږي؛ نه استراحت کوي او نه درېږي. کله چې د لوبې ميدان ته ورسېږي، اس په خپله خوښه خُلولي او شاوخوا ته هيڅ پام نه کوي؛ شايد له کوم لوړ کمر وغورځېږي او يا په ژوره کنده کې پرېوځي. کله چې ما وگوري چې د هغه د ژوند ساتلو لپاره ورپسې اس خُلولم ترڅو ورته ورسېرم، هغه پر خپل اس تازيانه وهي او نور هم تېزېږي. زه مجبور يم چې له هغه سره له سيالۍ لاس واخلم ترڅو د هغه سرعت لږ شي، ځکه کله کله د هغه له بېباکه خُلولو وېرېږم. کله مې چې اس ورسره په پای کې يوځای شي، د هغه د اس لگام ونيسم او هغه له زين څخه پورته کوم، خو دا کار ورباندې ډېر بد لگېږي؛ ځکه غوسه کېږي او ما په تازيانو او لغتو وهي او تر هغې نه ارامېږي چې بېرته يې پر اس کيننوم. هغه نن په وسلو پوره سمبال راووت او سهار يې ماته وويل چې نن به له مغلو سره يوې سختې او لويې جگړې ته وځي او ماته يې امر وکړ چې خپله توره له ځان سره واخم، ځکه شايد زما مرستې ته يې اړتيا پېښه شي. کله چې له ښاره ووتلو، اس يې د نږدې ځنگل په لور بوتلو، ما ترې وپوښتل: چېرته ځي؟ هغه راته وويل: دښمنان هلته دي او ماته يې امر وکړ چې ورپسې شم او خبرې ونه کړم.

ورپسې روان شوم، کله چې د ځنگل ونو ته نږدې شوو، ودرېد او ماته يې اشاره وکړه، زه هم ورسره ودرېدم. خپله ليندۍ يې راوويستله، د غشو بکس يې ماته راکړ او يو په بل پسې يې غشي اخيستلې، د ليندۍ په چله کې يې ايښودلې او د ماهرو ښه وېشتونکو په

څېر يې خوشې کول؛ غشو به غږ کاوه او د ونو پانې او شاخونه به يې ماتول. کله کله به يې ماته ويل: وگوره، په دې غشي مې دوه جنگيالي وويشتل.

دا کار يې په دومره جوش او احساس سره کاوه چې زه يې هم جذب کړم او داسې مې وگڼله چې رښتيا هم په يوه جنگي ميدان کې يم، نه د يو کوچني امير په وړاندې چې لوبې کوي. کله يې چې کڅوړه له غشو خالي شوه، ليندۍ يې په شا کړه، توره يې له ټپکي راوويستله او ماته يې هم د همداسې کولو امر وکړ. بيا يې په داسې حال کې چې توره يې پورته کړې وه، څو گامه مخکې لاړ او کله چې ونو ته ورسېد، ماته يې وويل: وهه يې! نو هغه به د ونو ډډونه په توره وهل او ما هم د هغه په څېر کول. همداسې مو دوام ورکړ ترڅو زما لاسونه ستري شول او ومې ليدل چې د هغه مخ سور او له تندي يې خولې بهېږي، خو هغه لا هم توره وهله تر دې چې زړه مې پرې وسوځېد؛ کله يې چې وليدل زه ولاړ يم، په غوسه يې راته وکتل او چيغه يې کړه: وهه يې اې سړيه!»

د هغه له کاره حيران شوم او نه پوهېدم چې څنگه يې له دې حالته وباسم، تر دې چې يو په زړه پورې چل ذهن ته راغی؛ نو ما هم له ځانه ډېره مېړانه وښودله او د ونو په ډډونو مې سخت گوزارونه پيل کړل. ومې ليدل چې هغه زما په دې کار ډېر خوشحاله شو، وينه يې نوره هم توده شوه او جذبه يې زياته شوه، نو يو په بل پسې يې پرله پسې بريدونه پيل کړل. په دې وخت کې ما په لوړ غږ چيغه کړه: «د دښمن لښکر مات شو! زما باداره وگوره، ستا له تورې ټينتي!»

دې چل مې کار ورکړ او ښه اغېزه يې وکړه. امير چې کله دا خبره واورېده، له توره وهلو يې لاس واخيست، مخ يې وځلېد او څېره يې د گل په څېر له خوشحالي و غوړېده؛ څومره ښکلې ننداره وه! هغه له خپل اس سره او اس له هغه سره، د بريا د غرور په نشه کې د فتحې نڅا کوله. ته به وايي حيوان هم پوه شوی و چې بادار يې څومره لويه فتحه کړې ده، نو ځکه يې د هغه په وياړ کې ځان شريک کړ. داسې ښکارېده چې د شجاعت هغه ډېر غرور چې د امير عقل يې نيولی و او له احساساتو سره يې لوبې کولې، اس ته هم لېږدېدلی و او هغه يې هم په خپل دام کې راگير کړی و!

امير يو څه وخت د اس له لگام سره لوبې وکړې؛ کله به يې کش کړ او کله به يې خوشي

کړ، اس به هم پر خپلو پښو نڅا کوله، کله به يې سینه مخکې کړه او کله به يې ټيټه کړه، او د نشه يي کس غوندي به ښي او چپ لور ته ځنگېده. شايد په همدې وخت کې زړور جنگيالي احساس کړه چې کار يې لا نه دی ختم شوی او بايد دښمن نور هم شاته وتمبوي او پسې واخلي؛ نو ځکه يې خپل اس د ځنگل منځ ته وځغلاوه. ما د خطر احساس وکړ او ووبرېدم چې له کومې ونې سره ونه لگېږي او يا په کومه کنده کې پرېنوزي، نو چيغه مې کړه: «باداره! دښمنان دې خواته وتښتېدل!» هغه د میدان په منځ کې زما په لور راوگرځېد، ما هم دور وخور او بېرته د میدان منځ ته مې ځان ورساوه؛ ده هم اس وځغلاوه، ځان يې راته ورساوه او له ما څخه مخکې شو او په لور غږ يې وويل: «پونده يي کړه! پونده يي کړه! بايد دښمن ته ورسېږو.»

د هغه غږ پر اس اغېزه وکړه او له ما څخه مخکې شو، زما پر مخ او څېره يې دورې باد کړي او له ډېرې سختۍ وروسته هم ورته ونه رسېدم. هر څومره چې به زه ورنږدې کېدم، هغه به نور هم سرعت اخيستلو ترڅو له ما مخکې واوسي؛ دا د هغه د هرې ورځې کار و، خو نن يې داسې ځواک، نشاط او بريد وښود چې تر اوسه مې نه و ليدلی. ما خپل ځان د يو داسې اتل په وړاندې ليد چې ته به وايي د جگړې د ډگر مېړنی دی، نه د يو داسې ماشوم په وړاندې چې لا يې اووه کاله نه دي پوره شوي. قسم درته کوم، که زما پر غاړه د هغه د ساتنې او نگراني مسؤليت نه وای، نو د هغه په څېر ځغاسته مې په ځان نه پيرزو کوله. بدن مې سترې شو، ځواک مې ختم شو او دومره سترې شوم چې نږدې وه مې شم، خو هغه لا هم په پوره ځواک او خوشحالي کې و؛ ته به وايي د داسې يو خوځښت سرچينه ده چې نه وچېږي. له ده څخه زما حيرانتيا کمه نه وه، خو بله خوا کوچني اس ته يې هم هک پک وم؛ اس يې ځغاسته کوله او ما هم ورسره ځغلول، ته به وايي دا پراخه دښته يوه قالينه ده چې زموږ تر پښو لاندې نغښتل کېږي؛ کله به يې موږ ناڅاپه د غونډۍ سر ته خېژولو او کله به يې بېرته ژورې کندي ته راغورځولو!

کله چې موږ په داسې حالت کې وو، ناڅاپه مې هغه ژوره کنده وليده چې د سېلاب له امله جوړه شوې وه او امير ورته نږدې کېده. زما د سر وپښتان څېره شول (وډار شوم)،

امير ته مي د خطر خبرداري ورکړ او ناره مي کړه چې د اس لگام کش کړي، خو هغه زما خبرې ته هيڅ پام ونه کړ او همداسې يې اس ځغلاوه. ته به وايي هغه ما مبارزې ته راغواړي؛ کله چې يقيني شوم چې هغه کندي ته رسېدلی، نو په پوره ځواک مي خپل اس وځغلاوه، ورنږدې شوم او د غونډۍ په غاړه مي هغه له زين څخه راپورته کړ او د اس د لگام يوه خوا مي په زور کش کړه. بېچاره اس خپل توازن له لاسه ورکړ، بل لور ته کړ شو او له مور سره يوځای پر ځمکه راولوېد. خو هغه کوچنی اس، کله چې له خطر څخه خبر شو، هڅه يې وکړه چې ځان کنټرول کړي، خو د ډېر سرعت له امله ونه درېد، نو خپل پاتې سرعت يې چپ لور ته چې ژوروالی يې کم و، واړاوه او هلته وغورځېد؛ زه پوه نشوم چې پر هغه څه وشول او هغه مي بيا ونه ليد تر هغه چې دلته ستاسو سره مي وليد. له راغورځېدو وروسته زه بېهوښه شوم او کله چې په هوښ راغلم، امير مي وليد چې لوېدلی، بدن يې سور شوی او رنگ يې تېنټېدلی دی؛ هغه مي پر خپل اس کېښود او دلته مي راوړ.»

کله چې د ښوونکي خبرې دلته ورسېدې، سخت سرچکر ورته پيدا شو. شيخ سلامه هغه په خپله سینه پورې ونيو او هغه بستري ته يې بوتلو چې تر شا يې وه؛ هغه په پرله پسې ډول ويل: «زه ډېر ستړی يم، تاته د خدای روی دروړم چې د پاچا په وړاندې زما سپارښتنه وکړه او زما عذر ورته ووايه، ځکه زه د هغه له سزا څخه وېرېږم.»

شيخ ورته وويل: «مه وېرېږه! زموږ بادار پاچا به هيڅکله تا ونه غندي او زه هيله لرم چې د هغه د تر ټولو گران شخص (محمود) په حق کې د دې نېکۍ له امله به تاته انعام هم درکړي.» بيا يې يو داسې څښاک (شربت) ورته راوړ چې د بېخوبي ضد وه او ورته يې وويل: «دا وڅښه، ستا لپاره ښه دی او روغتيا دې بېرته راگرځوي.» بيا يې ورباندې شړۍ هواره کړه او يوازې يې پرېښود چې ښه خوب وکړي.

بل سهار، امير محمود روغ رمت له خوبه راويښ شو او د پروني پېښې هيڅ ښه پکې نه وه، پرته له هغې پټۍ چې پر سر يې تړلې وه. کله چې جلال الدين هغه په داسې حالت کې وليد، ډېر خوشحاله شو، هغه يې ځان ته نږدې کړ او ويي ويل:

«سهار دې په خير، اې د مغلو ماتوونکيه! زما زويه! تا هغوی ته داسې ماتې ورکړې

چې بيا به د خوځېدو توان ونه لري.»

محمود د خپل اکا د ستاينې له امله د حيا يوه مسکا وکړه او جلال الدين دوام ورکړ: «خو زما زويه! پام کوه چې بيا خپل ژوند په خطر کې وانه چوې؛ کله چې دې په ځنگل کې دښمن ته ماتې ورکړه، بايد د هغوی په تعقيب پسې نه وای وتلی، بلکې بايد دې خپل لښکر سمبال کړی وای او د دښمن د احتمالي (شپني بريد) لپاره دې لازم چمتووالی نيولی وای.»

محمود وويل: «ما غوښتل دښمن زموږ د هېواد له پولو دومره ليرې وباسم چې بيا يې د دې سيمو خيال هم په سر کې رانشي.»

* «که د دښمن تعقيب درته دومره مهم و، نو خپل يو قوماندان دې بايد لېږلی وای ترڅو هغوی پسې لاړ شي او تيت و پرک يې کړي؛ هيڅکله دا کار په خپله مه کوه، ځکه دا ستا او ستا د لښکر په زيان دی.»

* «له ما سره له سيرون پرته بل څوک نه و او هغه هم يو ډارن قوماندان دی، هيڅکله يوازې د هغوی په تعقيب پسې نه وځي.»

* «د سيرون په حق کې داسې مه وايه؛ هغه ډارن نه دی، بلکې يو با تدبيره قوماندان دی. د هغه مېړانه هغه د هغو خطرونو له ليدلو نه منع کوي چې په وړاندې يې دي، او بې تدبيره مېړانه هيڅ ګټه نه لري. ايا هغه تاته ونه ويل چې له کندې سره پام کوه؟ خو تا يې خبره وانه ورېده. ته نږدې وې چې په هغې کې وغورځې، نو ستا ژوند د هغه پورې دی او بايد ترې مننه وکړې.»

کله چې محمود دا واورېدل، غلی شو، هيڅ ځواب يې پيدا نه کړ او پر مخ يې د خپګان نښې څرګندې شوې؛ ته به وايې د داسې يو کار په خاطر چې د ده په گومان ښه و، ملامتېدل ورباندې بد ولګېدل. جلال الدين پوه شو چې د امير په واره ذهن کې څه تېرېږي او زړه يې ورباندې وسوځېد، نو په نرمۍ يې د هغه لاس ونيو، په مينه يې په خپله سينه پورې کلک کړ او ورته ويې ويل: «زه ستا له شجاعت او مېړانې سره مينه لرم، يوازې درڅخه غواړم چې له خپل شجاعت سره تدبير هم ملګری کړي ترڅو يو بشپړ قوماندان شي. زه ډېره هيله لرم چې زما پر نصيحت عمل وکړي او زما هيله پوره کړي؛ او زه به

تر هغي درخه راضي نشم ترڅو چې دې په خپل شرافت راسره لوظ (پيمان) نه وي کړی چې بيا به هيڅکله خپل ځان په خطر کې نه اچوي.»

محمود چې خپګان يې کم شوی و، وويل: «په خپل شرافت درته وعده درکوم چې بيا به هيڅکله ځان په خطر کې نه اچوم.»

* «او دا چې خپل مخې ته به گوري.»

* «او دا چې خپل مخې ته به گورم.»

* «او دا چې کله دې په وړاندې خطر وليد، ودرېږي به.»

* «او دا چې کله مې په وړاندې خطر وليد، ودرېږم به.»

* «او دا چې خپل اس به تر وروستي بريده نه ځغوي.»

محمود يوه شېبه تم شو؛ جلال الدين پوه شو چې دا ډول لوظ پر محمود ډېر سخت تمامېږي، نو خبره يې داسې سمه کړه:

* «مګر په هغه دښته کې چې کړلېچونه او لوړې ژورې ونه لري.»

* «او دا چې خپل اس به تر وروستي بريده نه ځغوم، مګر په هغه دښته کې چې لوړې ژورې ونه لري.»

جلال الدين په پوره مهرباني د هغه پر مخ لاس تېر کړ او ورته ويلي: «اوس مې د

خپل زړور جنگيالي له لوري خاطر جمع شو، نور نو کوم خطر هغه نه گواښي.»

محمود ته خپله ملګري جهاد ور ياده شوه او له پلار (اکا) څخه يې وپوښتل چې جهاد

چېرته ده؟ ځکه له پرون راهيسې يې نه وه ليدلي. جلال الدين ځواب ورکړ چې جهاد

پرون راغلي وه، خو ته ویده وي او هغي نه غوښتل چې تا له خوبه وپېښ کړي.

له هغه وخته چې شيخ سلامه جهاد خپلي (کنيزې) ته وسپارله ترڅو د محمود د ټپونو

ننداره هغه بېهوښه نه کړي، هغه ډېره نگرانې او بېقراره وه. هغي په پرله پسې ډول

ژړل او چيغې يې وهلې او غوښتل يې محمود وگوري – په داسې حال کې چې طبيب د

هغه په درملنه بوخت و. کله چې طبيب خپل کار پای ته ورساوه او جلال الدين د محمود

له حاله ډاډه شو، جهاد ته ورغی او هغه يې د ویده محمود سر ته راوسته او ورته ويلي

ويل: «هغه د جګړې له امله ډېر ستړی شوی او بايد يوازې پرېښودل شي چې ښه خوب

او استراحت وکړي.»

جهاد يوازې د محمود مخ ته په کتلو بسنه وکړه؛ هغه پټی چې د محمود له سر څخه تاو شوی وه، هغه يې ووپړه وله. پلار ته يې د پوښتنې په ډول وکتل، پلار يې په ارامه ورته په غوږ کې وويل چې د مغلو له قوماندان سره د مبارزې پر مهال د هغه د تورې له امله يو کوچنی ټپ پرې لگېدلی، خو محمود هغه ته ماتې ورکړې او په يو گوزار يې د هغه سر دوه نیمې ټوټې کړې دی؛ طبيب هم ټپ تداوي کړی او ترلی يې دی، د اندېښنې ځای نشته او سبا به روغ شي، بيا به ته هغه ته د مغلو په وړاندې د بریا مبارکي ورکړي. هغه شپه جهاد د محمود او د هغه د تندي د ټپ په فکر کې وه. زړه يې ورباندې سوځېده، هغې ته د پلار خبرې ور يادېدې چې محمود څنگه د مغلو له قوماندان سره جگړه کړې او په يوه گوزار يې د هغه سر دوه نیم ټوټې کړې دی؛ هغه د خپل اتل ملگري د ځواک له امله ډېره حيرانه شوې وه او زړه يې غوښتل چې همدا اوس هغه وگوري او د بریا کيسې يې له خپلې ژبې واورې.

هغې د خيال مرغی والوزوله او محمود يې د جگړې په ډگر کې وليد چې له دښمنانو سره جنگېږي؛ هغه پر خپل (بورو) اس سپور و، توره يې په لاس کې ځلېدله او ښي او چپ لور ته يې بريدونه کول او جنگيالي يې پر ځمکه راغورځول. ناڅاپه د مغلو قوماندان ورته راووت، يو څه وخت يې سره مبارزه وکړه او د تورو گوزارونه تبادله شول؛ هغه په يو مناسب فرصت کې وتوانېد چې د محمود پر تندي يو گوزار وکړي خو هغه ژور نه و. محمود غوسه شو او په بې باکۍ يې ورباندې بريد وکړ او د هغه پر سر يې داسې توره ور واکړه چې سر يې ورته دوه ټوټې کړ.

بيا په فکر کې لاړه چې سبا به څنگه ورسره مخ کېږي، څنگه به ورته مبارکي وايي او څه ډالۍ به ورکوي. بيا يې ور په ياد شول چې وعده يې ورسره کړې وه که له جگړې بريالی راغی، نو ښکل به يې کړي. پرېکړه يې وکړه چې پر خپله وعده وفا وکړي؛ نو لومړی به هغه ښکلوي او بيا به د گلانو يوه دسته ورته ډالۍ کوي، ځکه محمود له گلانو سره مينه لري. دا پرېکړه يې خوښه شوه او په ډېره خوښۍ يې خوب ته اجازه ورکړه چې د هغې د سترگو مېلمه شي.

سهار وختي په خوشحالي له خوبه پاڅېده، د قصر باغ ته لاړه او له هر گل څخه يې څو څانگې وشکولې او خپلې کنيزې ته يې ورکړې ترڅو ترې يوه بڼکلې دسته جوړه کړي. کنيزې هغه گلان برابر کړل او جهاد ته يې سرې ورپښمېنې جامې چې غاړې او ځنډې يې په سپينو زرو بڼايسته شوې وې، ور واغوستلې. وېښتان يې ورته ږمنځ کړل او په ورپښمېن بند يې د هغې په شا وتړل. بيا يې يو تور هندي خولۍ چې په سرو زرو بڼايسته شوې وه پر سر ورته کېښوده چې مخې ته يې د سپوږمۍ (هلال) په څېر څو مرغلي ټکوهل شوې وې.

جهاد د گلانو دسته راواخيسته او د محمود خوني ته ورغله. محمود چې کله هغه وليده، راپاڅېد. جهاد سر تپت کړ، د محمود تندۍ يې بڼکل کړ او بيا يې د گلانو دسته ورته ونيوله او ويې ويل: «زما دا ډالۍ ومنه، اې مېړنۍ جنگياليه!»

محمود د جهاد په ليدو او د هغې په مينه ناکې ډالۍ سره خپله ټوله ستړيا هېره کړه.

محمود د گلانو دسته بوی کړه او ويې ويل: «د دې بڼکلې ډالۍ نه مو مننه.»

جلال الدين په داسې حال کې چې خنډل يې، جهاد ته وويل: «نو زما ډالۍ چېرته ده، گراني جهاد؟»

جهاد موسکۍ شوه او ويې ويل: «ته هيڅ ډالۍ نه لرې، ځکه ته د مغلو جگړې ته نه وې تللي.»

جلال الدين وويل: «محموده! کاشکې زه هم له تا سره د مغلو جگړې ته وتلی وای، ترڅو جهاد داسې يوه ډالۍ ماته هم راکړې وای.»

دا يې وويل او دواړه ماشومان يې په غېږ کې ونيول، په خپله سينه پورې يې کلک کړل او ويل يې: «خداوند مو برکتې کړه ماشومانو! خداي مو بختور کړه زما اولادونو!»

څلورم څپرکی:

سلطان جلال الدين په «هند» کې په خپل کوچني هېواد کې يو ډېر غمجن ژوند تېراوه. درانه يادونه تل ورسره مل وو؛ د له لاسه وتلې تاج او تخت يادونه، د خپلو هغو عزيزانو يادونه چې په خپلو وينو کې رنگ شول، او د هغه پلار يادونه چې په پرديسۍ، بېکسۍ او جلاوطنۍ کې يې له فاني نړۍ سره مخه ښه وکړه؛ هغه پلار چې د قدرت پر مهال يې

دېدې سترگې برېښولې، زړونه يې لړزول او غږ يې هر ځای انگازې کولې. د هغو ورونو يادونه چې د مغلو په لاس ووژل شول؛ هغوی چې د سلطنت زينت، د عظمت نښان او د ښکلا مثالونه وو. د هغې نيا او ترورگانو يادونه چې د مغلو اسیرانې شوي او د مغلو د طاغوتي دربار په لور يوړل شوي، هغوی چې يو وخت يې قصرونو ته تازه گي بخښله. د هغې مهربانې مور، وفادارې مېرمنې او د هغو پيغلو خویندو يادونه چې سلطان پخپله د هغوی د ډوبولو (غرقلو) امر صادر کړ او په خپلو سترگو يې د دغه حکم د پلي کېدو ننداره وکړه (ترڅو د مغلو لاس ته ورنشي). د هغه يوازينی ډاډگيرنه د هغه دوه گران ماشومان، محمود او جهاد وو؛ جلال الدين به ډېر وخت له هغوی سره تېراوه، د هغوی کوچنۍ او معصومې نړۍ ته به ورننووت، لوبې به يې ورسره کولې، د هغوی په ساده خبرو او پاکو خوبونو کې به ورگډېده او په دې توگه به يې د ژوند غمونه او دردونه هېرول.

سره له دې هم، هغه د هېواد له چارو او د لښکر له پياوړي کولو غافل نه و. هغه په دوامداره توگه د «لاهور» شاوخوا سيمو له اميرانو سره په جگړه بوخت و؛ د هغوی بريدونو ته يې ځواب ورکاوه او کله نا کله به يې په خپله ورباندې يرغل کاوه. سلطان په ورته وخت کې د خپلو تېرو سيمو له خبرونو ځان خبراوه او د مغلو خوځښتونه يې تر دوږبين لاندې لرل، هغوی ته يې نقشي جوړولې او مناسب فرصت ته په تمه و ترڅو په خپل وخت بريد ورباندې وکړي، خپل غچ ترې واخلي او د خپل ځان او پلار هېوادونه د هغوی او د هغوی د نوکرانو او لاس پوځو څخه ازاد کړي. مغلو د تاج او تخت او حکومت کولو سره مينه نه لرله؛ هغوی به پر ښارونو بريد کاوه، هر څوک به چې مخې ته ورغلل — که سړی و، که ښځه او که ماشوم — يا به يې وژل او يا به يې اسيرول، مالونه به يې لوټل او د ابادۍ ټولې نښې به يې له منځه وړلې. بيا به له غنيمتونو او اسيرانو سره خپلو سيمو ته بېرته ستنېدل او ويجاړ شوي او لوټ شوي ښارونه به يې په خپل حال پرېښودل؛ هغوی ته دا مهمه نه وه چې له هغوی وروسته څوک واک ته رسېږي. خو له يو څه وخت وروسته به يې بيا پر همدغو ښارونو بريد کاوه او همدا لومړنۍ سناريو به يې بيا تکراروله. هغوی د ځينو ښارونو له اوسېدونکو سره تړون کاوه

چې هر کال به درنه جزیه ورکوي ترڅو بیا برید ورباندې ونه کړي او د هوکړې په صورت کې به یې د هغو خلکو له منځه یو واک غوښتونکی کس چې د مغلو په اشارو به نڅیده، د واکمن په توګه ټاکه.

هغه ښارونه چې جلال‌الدین ترې وتلی و، همدا حال درلود. په دغو ښارونو کې چارې د یوې ظالمې او مستبدې ډلې په لاس کې وې چې یوازینی موخه یې د مال او شتمنۍ ټولول وو. هغوی به په بېلابېلو ډولونو د خلکو مالونه غصبول، پر خلکو یې درنې ماليې اېښودې، د سوداګرو مالونه یې لوټل او که چا به د شکایت غږ پورته کړ، سزا یې یا مرګ و او یا سپکاوی او شکنجه.

جلال‌الدین په دغو ښارونو کې بې‌شمېره پلویان لرل چې د هغه د بېرته راستنېدو ارمان یې کاوه او په پټه به یې هغه د خلکو له حالاتو خبراوه. هغوی به د واکمنانو د ظلم، ستم، فساد او بغاوت راپورونه ور رسول، سلطان به یې بېرته راستنېدو ته هڅاوه، د بریا زیری به یې ورکاوه، د جلال‌الدین د راستنېدو په صورت کې یې د هر اړخیز پاڅون وعده ورکوله او ورته ویل به یې چې چنگیز خان په خپلو سیمو کې له ترکي قبایلو سره په اوږدو جګړو بوخت دی.

جلال‌الدین فرصت مناسب وباله او پرېکړه یې وکړه چې دا چانس له لاسه ورنه کړي. نو په ډېره چټکۍ روان شو او د خپل لوی قوماندان، «پهلوان ازبک» پرته یې بل هیڅوک د برید له پلان څخه خبر نه کړل. هغه په هند کې په خپله امارت کې د ساتنې لپاره په کافي اندازه لښکر له پهلوان ازبک سره پرېښود او پخپله له پنځه زره سرتېرو سره روان شو. هغه دا پنځه زره کسان په لسو ډلو ووېشل او د هرې ډلې لپاره یې یو امیر وټاکه او امر یې وکړ چې هره ډله دې په جلا توګه او له بېلابېلو لارو سفر پیل کړي ترڅو خلک د هغوی له حرکت څخه خبر نشي.

سلطان جلال‌الدین تر روانېدو وړاندې د خپلو دواړو گرانو ماشومانو په اړه ډېر فکر وکړ؛ هغه د ډېر وخت لپاره په دې کې متردد و چې ایا هغوی له ځان سره بوځي او که یې په «هند» کې پرېږدي. د هغوی بېول د لارې له خطرونو، ستړیاوو او د دې ستونزمن سفر له مشقتونو سره مخ کېدل وو؛ او که چېرې هغوی روغ رمت هم

ورسپري، نو بيا به يې د خپل او د پلار د هېوادونو د بېرته گټلو په هغې خونړۍ جگړه کې ورگډوي چې يوازې خدای پاک پوهېږي پايله به يې څه وي. دا کار به يو ځل بيا له مغلو سره د مخامخ کېدو لامل شي، او چا ورته ضمانت ورکړی و چې هغه به پر داسې يو قوم برلاسی شي چې لښکر يې پای نه لري، بریدونو ته يې هيڅ خنډ نشته او له هغوی څخه د خدای له رحم پرته بل هيڅ پناه ځای نشته.

بل خوا، که يې هغوی په «هند» کې پرېښي وای، نه يې د هغوی بېلتون زغملی شو او نه هم ماشومانو د هغه ليرې والی زغملی شو. په دې نړۍ کې د ده له کورنۍ څخه يوازې همدغه دوه تنه پاتې وو او د هغوی هم له ده پرته بل څوک نه و. سلطان هغوی له ډېرې سرگردانۍ او ناهیلۍ وروسته موندلي وو؛ هغوی د ده د هیلو د بېرته راژوندي کېدو لامل شوي وو، ژوند يې پرې روښانه و، په ژوند کې يې يوازینی ډاډگيرنه وه او د ده د له لاسه وتلې پاچاهۍ او کورنۍ يوازینی ښې وې. ايا هغوی په يوې داسې پردۍ خاوره کې پرېږدي چې نه پوهېږي عاقبت به يې څه وي؟ شايد کله چې د «لاهور» شاوخوا يو هندي امير خبر شي، د لاهور د نيولو تمه ورته پيدا شي او د ده د ځای ناستي له کمزورۍ څخه په گټې اخيستني پر لاهور بريد وکړي او هغه لاندې کړي، چې په هغه صورت کې به دواړه شاهزادگان د هغوی اسيران شي او د هغوی له تورو څخه به يې د خلاصون هيڅ هيله پاتې نشي.

جلال الدين دواړه لارې وسنجولي او هغه يې غوره کړه چې دده په نظر خطر يې کم و. هغه غوره وگڼله چې هغوی له ځان سره بوځي، ځکه دا پرېکړه يې زياته خوښه وه او زړه يې ورته کېده؛ ځکه چې په دې توگه يې هغوی ليدلی شول. که يې بریا نصيب شوه خو ډېره ښه، او که خدای ناخواسته بخت ورسره ياري ونه کړه او ماتې يې وخوړه، نو بيا خو د ژوند هيڅ هيله نه پاتې کېږي او د پناه هيڅ ځای به نه وي؛ نو غوره ده چې هغوی هم له ده سره يوځای ووژل شي ترڅو د ده په څېر د ذلت او بدبختۍ سره مخ نشي.

ته به وايي جلال الدين له وړاندې د داسې ورځې په انتظار و؛ ځکه هغه له ماشومتوبه د هغوی پر اس سوارۍ او د جنگي وسلو پر کارولو ډېر ټينگار کړی و او هغوی يې د

سختی، مشقت، له خطرونو سره د مبارزې او پر مصیبتونو د برلاسي کېدو لپاره روزلي وو.

هغوی څو څو ځله له سلطان يا هندي شيخ سلامه څخه د خپل نيکه (خوارزمشاه) کيسې، له مغلو سره د هغه د شخړو خبرونه او له هغوی سره د جلال الدين د جگړو کيسې اورېدلې وې. دې خبرونو هغوی هڅول او په جوش کې يې راوستل. جلال الدين به محمود ته د هغه د پلار (امير ممدود) د مېړانې او د مغلو په وړاندې د هغه د جگړو او د هغوی له قوماندانانو سره د مبارزې کيسې ډېرې کولې. هغه ورته د «هرات» د جگړې خبرونه څو ځله تکرار کړي وو؛ هغې جگړې چې پلار يې پکې تاريخي مېړانه وښودله، دښمنان يې خوار او زليل کړل او په پای کې تپي شو او د همدغه تپ له امله د خدای په لاره کې شهيد شو. محمود به هم له حماسو ډک شو او ارمان به يې کاوه چې کاشکې يې په هغو جگړو کې گډون کړی وای او مغلو ته يې داسې درس ورکړی وای چې هيڅکله يې هېر نه کړي.

د محمود باطني احساس ورته ويل چې کله لوی شي، نو له مغلو سره به جنگېږي او د خپل پلار غچ به ترې اخلي؛ او د هغو جنايتونو غچ به هم اخلي چې هغوی يې د نيکه، اکا، مور، نيا او پاتې کورنۍ په حق کې کړي دي. دغه احساس د هغه ټول وجود نيولی و، تر دې چې په خوب او وينه کې ورسره مل و او کله به پرې داسې غالب شو چې بې حاله به يې کړ. نو د خپل باطني غوښتنې د څرگندولو او ځان سپکولو لپاره به د خيال نړۍ ته لاړ؛ له مغلو سره به يې جگړې کولې، بريا به يې گټله، هغوی ته به يې ماتې ورکوله، اتلان به يې ور وژل، تر واټنو واټنو به ورپسې و او بيا به په برياليتوب سره ښار ته راستنېده؛ ښار به يې ورته په گلانو ښايسته کاوه، ډولونه به يې ورته وهل او گلابونه به يې ورباندې پاشل.

جهاد هم په دغو احساساتو کې له هغه سره ملگري وه او هڅاوه به يې. هغې ليدل چې دا جگړې د هغې د لوی اتل (محمود) د هيلو د پوره کېدو لامل گرځي او له مغلو څخه د کينې او غچ اخيستنې اور يې لږ مړ کوي. هغې به د محمود د جگړو، مېړانو او اتوليو کيسو ته په ډېر خوند سره غوږ نيوه.

حتی جلال‌الدین به هم محمود خپلو جنگي کارونو ته هڅاوه، د هغه په خیالونو کې به ورگډېده، د هغه حماسې به یې اورېدلې، مننه به یې ترې کوله او په ډېره مهربانۍ به یې ورته لازمي جنگي لارښوونې کولې. هغه خپلو درباریانو او خدمتگارانو ته هم امر کړی و چې د محمود د خیالونو او ادعاوو تصدیق وکړي.

کله چې محمود او جهاد د جلال‌الدین پر هغې پرېکړې خبر شول چې غواړي د مغلو په لور د جگړې او د هېواد د بېرته گټلو لپاره روان شي، له خوشحالی په خپلو کالو کې نه ځاییدل. تر دې چې جلال‌الدین په حیرانتیا له ځانه وپوښتل: «ما ولې غوښتل هغوی په هند کې پرېږدم او له ځان سره یې یونسیم؟ دا کار خو د هغوی د خوښې خلاف و او ورباندې ډېر بد به لگېدلی وه! شاید ما به هیڅکله نه وای لیدلي چې هغوی دې خوښه پاتې شي، مگر دا چې په زور مې پاتې کړي وای.»

جلال‌الدین له خپلو قوماندانانو سره روان شو. هغوی تر «سند سیند» پورې پر آسونو لاړل او هلته له خپلو آسونو او ټولو جنگي وسایلو سره په هغو لویو کښتو کې سپاره شول چې جلال‌الدین له وړاندې چمتو کړې وې او د سیند بلې غاړې ته واوښتلو. سرتېري هم ډله ډله روان شول تر دې چې د «خیبر» په دره کې سره یوځای شول. له هغه ځایه ټول په گډه د «کابل» په لور روان شول. جلال‌الدین په پټه خپل کسان خپلو پلویانو ته ور ولېږل او هغوی یې له خپل راتگه خبر کړل؛ هغوی د هغه په راتلو ډېر خوشحاله شول او دا خبر یې په ښار کې خپور کړ. خلکو هم د ښار د واکمن او د هغه د ډلې په وړاندې پاڅون وکړ، هغوی یې ووژل او جلال‌الدین پرته له کومې لویې جگړې ښار ته ننوت او واک یې په لاس کې واخیست.

دا خبر نورو ښارونو او پلازمېنو ته هم ورسېد. مغلو او د هغوی پلویانو له هغه سره جگړې ته ځانونه چمتو کړل او چنگیز خان ته یې لیک ولېږه او مرسته یې ترې وغوښته؛ خو جلال‌الدین د مغلو د مرستې تر رسېدو وړاندې ورباندې برید وکړ او ښارونه یې یو په بل پسې پرته له ډېر زحمت څخه فتحه کړل. کله به چې هغه د ښارونو دروازو ته ورسېد، د ښار اوسېدونکو به پر خپلو واکمنانو پاڅون کاوه او له جلال‌الدین

سره به يې مرسته کوله. خاين واکمنان به هم د چنگيز خان په لور تېښتېدلې. تر دې چې جلال الدين «کرمان» ته ورسېد، بيا «اهواز» ته لاړ او هغه يې ونيو او وروسته يې «آذربايجان» تر خپلې ولکې لاندې راووست، تر هغه چې پر ټول ايران واکمن شو. محمود او جهاد تل له جلال الدين سره ملگري وو او هر چېرته به چې هغه تلو، هغوی به يې هم له ځان سره وړل. هندي شيخ سلامه او سيرون د هغوی په خدمت کې وو. محمود له خوشحالی په جامو کې نه ځاييد؛ هغه د خپل اکا په رکاب کې له يوه ښاره بل ته تلو. د هر ښار دروازي به د هغوی پر مخ پرانيستل کېدې، ډولونه به وهل کېدل، خلکو به د هغوی د ليدو او هرکلي لپاره صفونه جوړول او د پاچا او د هغه د وليعهد لپاره به يې شعارونه ورکول. خو له دې ټولو سره سره، د هغه زړه غوښتل چې د مغلو مخونه وگوري، نو تل به يې له اکا څخه پوښتل: «زموږ دښمنان مغل چېرته دي؟ هغوی کله زموږ سره جگړې ته راځي؟»

جلال الدين به په مسکا ورته ويل: «بېره مه کوه، هغوی به ډېر ژر زموږ سره جگړې ته راشي. ان شاء الله چې خدای پاک به موږ پر هغوی بريالي کړي.» چارې بېرته عادي حالت ته راوگرځېدې او د ټولو ښارونو په منبرونو کې د سلطان جلال الدين خوارزمشاه او د هغه د وليعهد محمود بن ممدود په نوم خطبې ولوستل شوې. د واک له ترلاسه کولو وروسته د سلطان لومړی کار دا و چې د خپل پلار ياد تازه کړي. هغه په يوې لويې ډلې کې د خپل پلار د زيارت لپاره هغې ټاپو (جزيرې) ته لاړ چې پلار يې پکې ښخ و؛ د هغه د قبر ترڅنګ يې اوبښکې تويې کړې او د بڅبنې دعا يې ورته وکړه. بيا يې د هغه د هډوکو د راټپولو امر وکړ او د ټولو ښارونو د مشرانو او مخورو په وړاندې يې هغه د «ازدهن» په کلا کې خاورو ته وسپارلو او پر قبر يې يوه پرتمينه گونډه جوړه کړه چې د هغې په جوړولو او سينگار کې يې تر ټولو ماهرو معمارانو څخه کار واخيست او ډېره شتمني يې ورباندې مصرف کړه.

کله چې د گونډې د جوړولو کار پای ته ورسېد، خبر ورغی چې چنگيز خان د خپل يوه زوی په مشرۍ يو ستر لښکر له ده سره جگړې ته راټپولی دی. سلطان هم جگړې ته چمتو شو او له څلوېښت زره سرتېرو سره روان شو. د هغه ځانګړی لښکر چې د

«خلاص» په نوم يادېده او له هنده يې له ځان سره راوستی و (چې شاوخوا درې زره کسان ترې پاتې وو)، د لښکر په مخکېنه برخه کې و.

د «مرو» په دښته کې له مغلو سره مخامخ شول او د دواړو لښکرو ترمنځ سخته جگړه ونښته. د «خلاص» لښکر په دې جگړه کې ډېره مېړانه وښوده او مقاومت يې وکړ، خو ډېری يې ووژل شول؛ د مسلمانانو صفونه گډوډ شول او جلال الدين له بريالۍ څخه ناهيلي شو. هغه پرېکړه وکړه چې په دې جگړه کې شهيد شي. نو محمود ته چې تر شا يې پر اس سپور و او له جوش او جذبي ډک و، مخ وړ وړاوه او ويې ويل: «ای محموده! دا هم هغه مغل چې تا يې د ليدو ارمان کاوه. زه غواړم په خپله له هغوی سره وجنگېرم، ته زما تر شا زما ساتنه وکړه او پام کوه چې هغوی دې اسير نه کړي.» د محمود څېره روښانه شوه او په دې يې وويارل چې اکا يې ورباندې باور وکړ. سلطان د دې ماشوم له مېړانې او د مرگ په لور له تلوسي حيران شو، مخکې لاړ، خپل سرتېري يې وهڅول او پخپله جگړې ته ننوت. کوچني شاهزاده هم د هغه تر شا پر اس سپور توره وهله. دې نندارې مسلمانان ولرزول او په ټول وجود کې يې د مېړانې جذبه راويښه کړه، نو د پاچا په دفاع کې يې سخت جنگ وکړ. د جگړې په گرمۍ کې، په داسې حال کې چې پاچا او مسلمانانو تر وروستي ساه جنگ کاوه خو جگړه لا هم د مغلو په گټه وه، ناڅاپه د مغلو صفونه گډوډ شول او د هغوی له شا څخه غبرونه پورته شول چې ويل يې: «الله اکبر! الله اکبر! مور د خدای سرتېري يو! ای مسلمانانو! له مشرکانو سره وجنگېرئ!»

مسلمانان حيران شول او ځينو داسې گومان وکړ چې دا به پرېښتې وي چې خدای پاک د مسلمانانو مرستې ته رالېږلي دي. نو پر مغلو يې بريد وکړ او چيغې يې وهلې: «الله اکبر!» ډېر وخت تېر نه و چې مغل مات شول، خو د تېښتې لاره يې نه لرله، ځکه د بخارا او سمرقند د جنگياليو د تورو خوراک شول. د بخارا او سمرقند خلک د مغلو له حرکت وروسته ورپسې روان شوي وو او د جگړې په منځ کې يې له شا څخه ورباندې شپنې بريد وکړ. په دې توگه مسلمانانو له دواړو خواوو پر مغلو بريد وکړ او يو تن يې هم ژوندی پرې نه ښود؛ دواړو ډلو مسلمانانو د مرو په دښته کې چې د مغلو له مړيو ډکه وه، سره وکتل.

د مرو په دښته کې لویه بریا ترلاسه شوه او مغل د بخارايي او سمرقندي غازيانو په مټ تیت و پرک شول.

سلطان جلال‌الدین د سمرقند او بخارا له جنگیالیو مننه وکړه او ورته یې وویل: «تاسو په رښتیا د خدای سرتېري یاست. تاسو هغه پرښتې یاست چې خدای له اسمانه د مسلمانانو مرستې ته رالېږلې وئ. زموږ ژوند او بریا ستاسو پورې ده.» جلال‌الدین د هغوی ستاینه وکړه، خلعتونه (انعامونه) یې ورکړل او وړاندیز یې ورته وکړ چې د ده په لښکر کې شامل شي، هغوی هم ومنله.

امیر امر وکړ چې ټول اسیران دې ووژل شي. د چنگیز خان زوی هم په اسیرانو کې و؛ سلطان امر وکړ چې هغه راولي ترڅو په خپل لاس یې ووژني. کله چې یې هغه راوست، محمود راپاڅېد او ویې ویل: «گرانه اکا! ته به چنگیز خان ووژني، د چنگیز زوی ستا د توري وړتیا نه لري، نو هغه زما توري ته پرېږده.»

ناستو کسانو د محمود په دې خبره وخنډل او جلال‌الدین ورته وویل: «رښتیا وايي، هغه ووژنه خو په دې شرط چې له درېیو گوزارونو زیات پرې ونه کړي.» محمود مخکې لاړ او د مغلو شاهزاده ته نږدې شو چې په زنځیرونو تړل شوی و. بیا یې خپله توره دوه ځله په هوا کې وڅرخوله او د هغه پر غاړه یې داسې راخوشي کړه چې سر یې پر ځمکه ولوېد. حاضرینو تکبیرونه وویل او د شاهزاده د قوت ستاینه یې وکړه. محمود خپل اکا ته مخ کړ او ویې ویل: «یوازې په یو گوزار مې ووژاه!»

جلال‌الدین راپاڅېد، هغه یې په غېږ کې ونيو او ویې ویل: «خدای دې تاته برکت درکړي ای مېړنیه!» د دې وېروونکي ماتي او د خپل زوی د وژل کېدو خبر چنگیز خان ته ورسېد؛ هغه سخت غصه شو او پرېکړه یې وکړه چې پخپله جگړې ته ورشي او تر هغه بېرته رانشي ترڅو چې د جلال‌الدین ولیعهد، سري، بنځي او ماشومان یې د پسونو په څېر نه وي حلال کړي. خو هغه په خپل هېواد کې د ترکي قبایلو سره په اوږدو جگړو بوخت و، نو ځکه یې له جلال‌الدین څخه غچ اخیستل وځنډول.

جلال‌الدین ډاډه و چې یوه ورځ به چنگیز خان د غچ لپاره راځي او دا غچ به ډېر لوی او وېروونکی وي؛ نو ځکه یې باید یوازې د «مرو» په بریا زړه نه وای ښه کړی، بلکې

هغې وپروونکې ورځې ته يې بايد ځان چمتو کړی وای. خو هغه په ماوراءالنهر کې د خپلو جاسوسانو او استازو له لارې پوه شو چې چنگيز خان لږترلږه تر شپږو مياشتو پورې خپلې کورنۍ جگړې نه شي پای ته رسولی.

جلال الدين پرېکړه وکړه چې په دې موده کې لازم چمتووالی ونيسي ترڅو د چنگيز خان د لښکرو په وړاندې د ودرېدو وړتيا ولري. هغه وليدل چې هېواد يې ضعيف او کمزوری دی؛ د مغلو د پرله پسې بريدونو، لوتماری، وژنې، وحشت، ويجاړۍ او د خاينو او ظالمو واکمنانو د واکمنۍ له امله په هېواد کې ويجاړي، فقر، قحطي او اقتصادي رکود خپور و. هغه باور درلود چې هېواد يې نه شي کولی هغه ته دومره مال، تجهيزات، اسونه او وسلې ورکړي چې د مغلو د ستر لښکر مخه پرې ونيسي.

هغه څو ورځې په دې فکر وکړ چې څنگه خپله دا کمزوري له منځه يوسي. له ډېر فکر وروسته هغې پايلې ته ورسېد چې پخوا يې پلار (خوارزمشاه) هم ورته رسېدلی و؛ يعنې په «شام» او «مصر» کې له خلافت او نورو مسلمانو پاچاهانو او اميرانو څخه د مرستې غوښتنه. ځکه هغوی په ناز او نعمت کې وو او قوي مالي سرچينې يې لرلې؛ که هغوی د خپلې شتمنۍ يوه کوچنۍ برخه چې د هغوی پر حال يې هيڅ اغېز نه کاوه، ده ته ورکړې وای، نو ده کولی شول د مسلمانانو د دښمن په وړاندې ودرېږي.

جلال الدين دا هېر نه کړل چې پلار يې په دې لاره کې هيڅ پايله ترلاسه نه کړه او هيڅ يو پاچا ورسره مرسته ونه کړه؛ ځينو په ښه انداز ښه و غوښته او ځينو خو حتی ځواب هم ور نه کړ. خو ده نه غوښتل بېره وکړي او د وتلو دا يوازینی لاره پر ځان وتړي.

هغه د ځان لپاره دا پلمه کوله چې شايد هغوی د صليبيانو په جگړو او کورنيو ستونزو بوخت وو چې د ده د پلار چيغو ته يې غوږ ونه نيوه.

که څه هم په زړه کې پوهېده چې هغوی مرسته نه ورسره کوي او ځان ته (فريب) ورکوي، ځکه هغه څه يې ترې غوښتل چې پلار ته يې هم نه وو ورکړي، خو بله چاره يې نه لرله!

جلال الدين په «بغداد» کې خليفه او د «مصر» او «شام» اميرانو ته ليکونه واستول. په ليکونو کې يې د ټولو اسلامي سيمو لپاره د مغلو خطر روښانه کړ او هغه جنايتونه يې

ورته بيان كړل چې هغوی د ده د خلكو په حق كې كړي وو. له هغوی يې وغوښتل چې په جگړه كې مرسته ورسره وكړي ترڅو د نورو اسلامي هېوادونو او مغلو ترمنځ خنډ شي. خو قاصدان خالي لاس بېرته راستانه شول او د ده برخه هم د پلار په څېر وه. جلال الدين سخت په غصه شو او د هغوی له دې مخ اړولو پرېشان شو. نو پرېكړه يې وكړه چې له مغلو وړاندې له همدغو (مسلمانو واكمنانو) سره وجنگېږي، هغوی تنبيه كړي او مالونه يې ضبط كړي ترڅو له مغلو سره پرې جگړه وكړي. هغه مناسبه وبلله چې له «ملك اشرف» څخه پېل وكړي، ځكه هغه ورته توند ځواب ورکړی و او ويلي يې وو: «هغه دومره ناپوه نه دی چې له جلال الدين سره مرسته وكړي ترڅو سبا پر ده بريد وكړي؛ د ده لپاره جلال الدين او وحشي مغل هيڅ توپير نه لري.»

جلال الدين له غصې نږدې و چې وچوي؛ قسم يې وخوړ چې د ملك اشرف پر خاوره به داسې يرغل وكړي چې د هغه دا خبره رښتيا شي چې گواکې دی او مغل يو شان دي. جلال الدين له خپل لښکر سره د «خلاط» په لور روان شو، هلته يې بريد وکړ، خلک يې ووژل، مالونه يې لوټ کړل او کلي يې ويجاړ کړل. بيا يې پر «حران»، «رها» او نورو ښارونو يرغل وکړ او هغومره قتل او غارت يې وکړ چې بې شمېره غنیمتونه يې ترلاسه کړل. هغه داسې کارونه وکړل چې مغلو به کول.

هغه غوښتل همداسې مخکې لاړ شي او د شام ټول ښارونه ويجاړ کړي او تر مصر ځان ورسوي، خو له خپل هېواده ورته لیکونه راوړسېدل چې د چنگيز خان له خوځښته يې خبر کړ. نو په چټکۍ بېرته را روان شو ترڅو له خپل اصلي دښمن سره مخ شي. خو ته به وايي چې خدای پاک غوښتل هغه د هغو بې گناه مسلمانانو د وژلو په خاطر مجازات کړي چې هيڅ دښمني يې ورسره نه وه کړې؛ هغه يوازې د خپل هوا او هوس له امله چې سترگې يې وړ نږدې کړې وې، د مغلو په څېر جنايتونه کړي وو. کله چې بېرته خپل هېواد ته راستنېده او له «کردستان» څخه تېرېده، د خپلو زړونو د ټوټو، محمود او جهاد د ليدو تلوسه ورسره وه، خو هغوی يې ونه موندل! هغه هر چېرته پسې وگرځېد، خو ته به وايي چې ځمکې تېر کړي وې. د هغوی دواړه ساتونکي، هندي شيخ سلامه او د هغوی مربی سيرون هم ورسره لادرکه شوي وو.

سلطان او سرتېري يې په هغه ځای کې مېشته شول چېرته چې هغوی (ماشومان) ورک شوي وو. هغه خپل سرتېري د هغوی د لتون لپاره شاوخوا ټولو سيمو ته واستول، خو هېڅ درک يې ونه موندل شو. بله ورځ يې د مربي «سيرون» جسد د دوو غرونو ترمنځ په يوه تنگه لاره کې وموند؛ سینه يې د خنجرونو په گوزارونو څيرې شوې وه او ماغزه يې پر ډبرو پاشل شوې وو. داسې بنکارېدل چې مجرمانو هغه لومړی په خنجرونو وهلی او بيا يې له غره راغورځولی وي.

جلال الدين پوه شو چې شهزادگان له خپلو دوو خدمتگارانو سره تېنټول شوي او سيرون يې د مقاومت له امله وژلی دی. هغه خپلو سرتېرو ته امر وکړ چې د دواړو غرونو په شاوخوا کې لتون وکړي او پخپله هم ورسره لاړ، خو هېڅ خبر يې ترلاسه نه کړ. نږدې وه چې جلال الدين له غمه مړ شي. هغه له ډوډۍ خوړلو لاس واخيست او پرېکړه يې وکړه چې تر هغو به دا ځای نه پرېږدي چې د هغوی په اړه يې معلومات نه وي ترلاسه کړي.

له بلې خوا، د ده د ځای ناستو له خوا پرله پسې ليکونه ورته رسېدل چې چنگېزخان او لښکرې يې له سيند څخه تېرې شوي، پر «بخارا» يې بريد کړی، هغه يې وران کړ او د بخارا د خلکو د هغې اتلولۍ غچ يې په خورا بد ډول ترې اخيستی چې د «مرو» په جگړه کې يې د مغولو په لښکر له شا بريد کړی و. اوس هغوی د «سمرقند» په لور روان دي ترڅو هلته هم ورته ناورين رامنځته کړي.

خو جلال الدين د محمود او جهاد په غم کې ډوب و. کله به يې د ليکونو ځواب نه ورکاوه او کله به يې د لارې د نږدېوالي وعده ورکوله. که به کوم ملگري د ژر وتلو نصيحت ورته وکړ، هغه به ورباندې غصه شو او چغې به يې کړې: «ای خاين! پر تا افسوس ای خاينه! ايا ته ما ته وايي چې خپل اولادونه پرېږدم؟ مخکې له دې چې سر دې له تن څخه جلا کړم، زما له سترگو پناه شه!»

د جلال الدين خوی بدل شوی او ډېر تندخويه شوی و. هغه په داسې يوې سرگردانۍ او اندېښنې اخته و چې هېڅوک ورته نه شو نږدې کېدای او خلکو به په ډېر احتياط ورسره خبرې کولې. غم او غصې دومره فشار ورباندې راوړ چې شرابو ته يې مخه کړه او په

دوامداره توگه يې څښل، تر دې چې روږدی شو او تل به مست و.

هغه به شپه او ورځ چغې وهلې: «محموده! جهاده! چبرته لارلې؟ څنگه مو زه يوازې پرېښودم؟ ما هم له ځان سره بوځي يا بېرته راشي... ای غلو! ستاسو زړه څنگه پر جهاد او محمود سخت شو؟ څنگه مو اجازه ځان ته ورکړه چې هغوی له ما غلا کړي چې ان يوه شېبه هم بې له ما ژوند نه شي کولای؟ زما سر واخلي، هغوی خو يوازې دوه بېگناه ماشومان دي! جلال الدين بن خوارزمشاه، د هند، ايران، خراسان او ماوراءالنهر پاچا بوځي او هر څه چې ورسره کوي ويې کړي؛ ويې وژني، شکنجه يې کړي، په دار يې کړي، ويې سوځوي يا يې چنگېزخان ته لاس تړلی واستوي. که مال غواړي، هغوی راولېږي او زه درسره د خدای لوظ کوم چې کورونه به مو له سرو زرو، سپينو زرو او جواهراتو ډک کړم. که غواړي له پاچاهۍ تېرېږم. ای دښمنانو! ای دوستانو! هو، که زما دوه بچيان بېرته راولېږي، زما دوستان به شي. پر ما رحم وکړي! ايا نه پوهېږي زه څوک يم؟ زه يو بدبخته او بېچاره يم! زه يوازې او فراري يم! د پلار پاچاهي مې لاره او هغه له غمه په جزيره کې مړ شو. مغولو مې وروڼه او کاکاگان راڅخه حلال کړل، زما انا او عمهگاني يې وينځي کړي. هو، زما انا «ترکان خاتون» د پاچاهانو لور او د پاچاهانو مور وه

کله به چې شپه شوه، هغه به يې کچې شراب څښلو، چيغې به يې وهلې، ناسمي او بې مانا خبرې به يې کولې او عجيبه حرکتونه به ترې سرته رسېدل؛ تر هغه چې سر به يې له مستۍ دروند شو، خمار به پرې غلبه وکړه او پر خپل تخت به پريووت. هغه به تر سهاره پورې هډيان (بېسده خبرې) ويل او کسانو به يې اورېدل چې هغه له ځانه پوښتني کوي او پخپله ځواب ورکوي، ځان ملامتوي او بيا بښنه غواړي. هغوی واورېدل چې يوې شپې يې ويل:

«ای بخارايي سړيه! ای بخارايي مسلماننه! ته داسې ښکاري لکه د خدای د کور (بيت الله) حاجي چې يې، يوه شېبه ودرېږه چې برکت درنه تر لاسه کړم.»

— «ته داسې سړی يې چې ډېر بد او ناوړه کارونه دې کړي دي، زه وېرېږم چې ستا په وړاندې د درېدو په وخت کې د خدای (ج) له لوري راباندې عذاب نازل نه شي.»

— «بلکې زه يو درملوتی، بې چاره او مصیبت خپلی سړی یم؛ د پلار پاچاهي مې له لاسه ووته او هغه له غمه په یوه ټاپو کې مړ شو، مغلو مې وروڼه او اکاگان په تورو ووژل او زما نیا یې وینځه کړه...»

— «بس ده، اوس پوه شوم چې څه غواړې ووايي.»

— «ای نېک او صالح واکمنه! وینم چې ژاړې، څه شي وژرولې؟ آیا ته هم زما په څېر مصیبت خپلی یې؟»

— «نه، بلکې زه ستا په حال ژاړم...»

— «زما په حال؟! نو ته له ما سره مینه لرې...»

— «هو، زه له تا سره مینه لرم ای جلاله!»

— «ای جلاله! زما ارواښاد پلار به تل همدا رنگه غږ راباندې کاوه. اجازه راکړه مخ دې سم وگورم. ته کټ مټ زما پلار «خوارزمشاه» ته ورته یې.»

— «زه خوارزمشاه یم ای جلاله!»

— «نو ته په خپله زما پلار یې... پلاره! پلاره!»

— «ما ته مه نږدې کېږه، هلته پر خپل ځای پاتې شه!»

— «ولې گرانه پلاره؟»

— «زه دې پلار نه یم!»

— «زما پلار نه یې؟! خو تا همدا اوس ونه ویل چې خوارزمشاه یې؟»

— «هو، زه خوارزمشاه یم، زه محمد بن تګش یم.»

— «نو بیا خو زما پلار یې؟ ایا ته له ما څخه کرکه لرې؟»

— «زه د خدای په وړاندې ستا له عملونو بېزاره یم او که مې شوای کولی، له تا به مې هم بېزاري اعلانوله. آیا ته له مشرکو مغلو سره له جهاد څخه وروسته بېرته راوگرځېدې او له مسلمانانو سره دې جگړه وکړه او د هغوی وینې دې پر ځمکه تویې کړې؟»

— «زما موخه د هغو پاچاهانو ادب کول وو چې له مغلو سره په جهاد کې مې ترې مرسته وغوښته خو هغوی زه ناهیلی کړم، کټ مټ لکه تا چې ترې مرسته وغوښتله او هغوی ناهیلی کړې.»

— «ښه، اوس چې ته ادعا کوي، ايا هغه پاچاهان دي ونيول؟ که دي پر هغو مؤمنو رعييتونو لاس کېښود چې په خپلو هېوادونو کې په امن او ارامۍ کې اوسېدل؟ سړي دي يې ووژل، مالونه دي يې لوټ کړل، کورونه او پتي دي يې ويجاړ کړل او تر ټولو بد دا چې د خدای په وړاندې دي د هغوی ښځې وينځې او ماشومان مريان کړل... ايا ته خوښ يې چې همداسې کار ستا له ښځو او اولادونو سره وشي؟»

— «ای افسوس! همدا بلا زما پر اولادونو هم راغله... محمود او جهاد رانه وتښتول شول، ارمان پر محمود او جهاد!»

— «دا يو پوره جزا ده، بې له کوم کمي او زياتي! په ياد لره چې تا څومره ماشومان له خپلو مېندو او پلرونو جلا کړل چې هغوی ته تر خپلو اولادونو گران وو.»

— «آه پر محمود او جهاد! هغوی څه گناه کړې وه چې زما د گناهونو سزا گالي؟»

— «پر هغوی اوښکې مه تويوه، همدا ورته غوره وه چې د خدای له لارې ستا له انحراف وروسته له تا جلا شي.»

— «خو زه له هغوی سره مينه لرم او د هغوی د ليرېوالي طاقت نه لرم.»

— «ستا مينه د هغوی په هيڅ درد نه لگېږي او له تا وروسته هغوی ته هيڅ زيان هم نه رسوي؛ نو خپل وخت د هغوی په لتون کې مه ضايع کوه، ځکه ته به هغوی بيا هيڅکله ونه مومي.»

— «زه به هغوی هيڅکله ونه وينم! نه، هيڅکله نه، زه به هغوی وينم... زه به پسي گرځم او پيدا کوم به يې... له ما ليرې شه... نه، بېرته راشه، ای نېک بخارا يې سړيه! بېرته راشه... حج ته لاړ شه، خپل رب ته زما لپاره دعا وکړه، شايد زما گناهونه وښيي... محموده! جهاده!»

ورځې په جلال الدين تيريدې او حال يې ورځ تر بلې خرابېده، تر دې چې ملگري يې د هغه له رغېدو ناهيلي شول او د هغه د عجيبه چلند او لېونتوب په وړاندې يې د صبر کاسه ډکه شوه. په همدې حال کې، د چنگيز خان د پرمختگ او يو په بل پسې د ښارونو د نيولو، وژلو، لوټلو او ويجاړولو تازه خبرونه ورته رسېدل، تر دې چې مغول «تبريز» ته ورسېدل. د هغوی لپاره دا ډېره سخته وه چې د داسې يو بې سده سلطان په وړاندې چې

د جوړېدو هيله يې نه وه، لاس تر زني کښېني او انتظار وباسي چې مغول راشي او هغوی له خاورو سره خاورې کړي. نو ځکه، هغوی په پټه سلطان پرېښود او له خپلو بخارا يي او سمرقندي مجاهدينو وروڼو سره يوځای شول؛ هغوی چې پخوا د مسلمانو وروڼو په وړاندې د جلال الدين د جگړې پر مهال له هغه جلا شوي وو، يو کس يې خپل امير ټاکلی و او د تبريز او ديار بکر ترمنځ يې د مغولو له مخکښو لښکرو سره سختې مبارزې کړې وې او هغوی ته يې ماتې ورکړې وه.

کله چې دا خبر خپور شو چې چنگيز خان د سختې ناروغۍ له امله او په دې وېره چې په پردۍ خاوره کې مړ نشي، خپل هېواد ته بېرته ستون شوی، د مجاهدينو د برياً هيله نوره هم زياته شوه. چنگيز خان ته د خپل ستر دښمن (جلال الدين) د بد حال خبرونه رسېدلې وو، نو ځکه يې د لښکر په مشرۍ کې خپل شتون او په پرديسۍ کې ناروغي د هغه د ماتولو لپاره اړينه ونه بلله. خو له تگ وړاندې يې کلک امر وکړ چې د برياً په صورت کې بايد جلال الدين ونه وژل شي؛ هغه امر وکړ چې هر ډول وي هغه بايد ژوندی ونيول شي ترڅو چنگيز پخپله هغه محاکمه کړي او خپل غچ ترې واخلي.

ډېر وخت تېر نه و چې مغول ډله ډله د يو ويجاړونکي سېلاب په څېر په حرکت راغلل او هر لوري ته خپاره شول. مسلمانان پوه شول چې د هغوی د مخنيوي ځواک نه لري، خو څرنگه چې يې د حق په لاره کې د مړينې تړون کړی و، د دښمن په وړاندې د يو کلک دېوال په څېر ودرېدل، تر دې چې دښمن د هغو اتلو مجاهدينو د ټوټه ټوټه جسدونو له پاسه تېرېدو پرته يو گام هم مخکې نه شو اخيستی.

کله چې دا کلک سد مات شو، د مغولو د بريد توپان هرې خواته خپور شو، تر دې چې د هغوی او د جلال الدين د اوسېدو ځای ترمنځ يوازې څو ميله فاصله پاتې وه. هغوی د باد په څېر چټک هلته ورسېدل، ځکه هغوی په جاسوسۍ او د دښمن د احوالو په معلومولو کې بې ساري مهارت درلود.

د جلال الدين يوازې څو محدود کسان ورسره پاتې وو. په داسې حال کې د خپل ستر سلطان پرېښودل ورته گران وو، نو غوره يې وگڼله چې هر ډول وي د هغه دا حال وزغمي او تر پايه ورسره پاتې شي. کله چې مغول راورسېدل، هغوی د خپل امير د

دفاع لپاره چمتو شول، یو څه اوبه یې د هغه پر سر واچولې، هغه یې پر آس سپور کړ او په تېښته یې وژغوره.

په دې وخت کې جلال‌الدین په هوش راغی او په خطر پوه شو. هغه د «آمد» ښار په لور لاړ خو هلته یې پرېښود. د دښمن یوې ډلې هغه کلابند کړ؛ که هغوی غوښتل په اسانۍ یې وژلی شو، خو موخه یې د هغه ژوندي نیول وو. سلطان دفاع وکړه او ځینې یې ووژل، د هغه ځانګړي ساتونکي هم مخکې شول او دښمن یې په ځان بوخت کړ ترڅو سلطان وتښتي.

مغولي سپرو ورپسې منډې کړې، خو هغه په اس‌سوارۍ کې بې‌ساری و او ویې شو کولی چې هغوی تر شا پرېږدي. هغه «میافارقین» ته نږدې شو او غوښتل یې د هغه ځای له پاچا څخه پناه وغواړي. یو کلي ته ننوت، خو دښمن یې لا هم په تعقیب کې و؛ نو سترګو په رپ کې له هغه ځایه ورک شو او یو غره ته پورته شو چې هلته د کردانو یوه قبيله اوسېدله چې د لارې نیولو او غلو شهرت یې درلود. امیر یوه ته پناه ورپورته او ورته یې وویل: «زه سلطان جلال‌الدین یم، ما ته پناه راکړه او زما ځای له دښمنه پټ وساته، په بدل کې به زه تاته پاچاهي درکړم.»

کرد سړي هغه خپل کور ته بوت او خپلې مېرمنې ته یې امر وکړ چې د هغه خدمت وکړي. په دې منځ کې، یو بل کرد سړی چې جلال‌الدین پرې ظلم کړی و، هغه یې وپېژاند او ورپسې شو. هغه پوه شو چې سلطان د کوم کور دننه دی. انتظار یې وکړ چې د کور خاوند بهر ووځي. کله چې خاوند د یو ضرورت لپاره بهر لاړ، هغه مظلوم کرد چې د غچ په لټه کې و، له نیزې سره کور ته ننوت او ویې ویل: «ولې دا خوارزمی نه وژنئ؟»

د کور مېرمنې وویل: «دا ناممکنه ده، زما مېړه هغه ته پناه ورکړې ده.» کرد سړي وویل: «دې سړي ته پناه نشته! دا هغه سلطان دی چې زما ورور یې، چې تر ده ډېر غوره و، په "خلاط" کې وژلی دی.»

جلال‌الدین ډېر زړور و، هغه حتی یوه خبره هم ونه کړه. کله چې کرد سړي خپله خبره پای ته ورسوله، خپله نیزه یې په ټول قوت سره د سلطان په لور ورګوزار کړه. سلطان

ترې ځان غړوند کړ او نيزه تر شا په دېوال کې ننوته. جلال الدين په چټکۍ نيزه له دېواله راويستله او ورته يې وويل: «اوس دې ستا ورور ته لېږم!»

کرد سړی پوه شو چې وژل کېږي، نو ويې ويل: «غواړې ما هم د خپل ورور په څېر ووژني؟ ما لا وړاندې ستا د بچيانو په تېنټولو سره خپل غچ درنه اخيستی دی!»

د دې خبر اورېدل د جلال الدين لپاره د نېزې له گوزارونو هم ډېر دردناک وو؛ د هغه ټول وجود وپړکېد او خپل اندول يې له لاسه ورکړ. کرد سړی د سلطان د حېرانتيا، رډو سترگو او په لاس کې يې د نېزې لږزېدو ته هکحريان پاتې شو. وېرې اخيستی و او هرې شېبې ته په تمه و چې نيزه به يې زړه ور وڅيري. خو کله چې يې د سلطان غمجن غږ واورېد چې ويل يې: «له هغوی سره دې څه وکړل؟»، نو باور يې شو چې سلطان لا هم ژوندی دی. کرد سړي، چې لږ وېره يې کمه شوې وه، وويل: «هغه دواړه زما په منگولو کې دي او تر هغه چې امان رانهکړي، هغوی تاته نه سپارم.»

جلال الدين، په داسې حال کې چې مخ يې له خوشحالي ځلېده، وويل: «ما امان درکړ.» کرد وويل: «تر څو چې دې نيزه له لاسه نه وي غورځولې، ستا پر خبره باور نه کوم.» جلال الدين د نېزې د غورځولو په وخت کې وويل: «لاړ شه او هغوی دواړه ماته راوړه، زه به هر وخت چې وتوانېدم، تاته انعام درکړم.»

کرد سړی د دروازي په لور لاړ؛ هغه هره شېبه تمه لرله چې نيزه به يې پر شا ولگېږي. کله چې له کوره بهر شو او ځان يې د جلال الدين له بريد څخه خوندي وباله، په لور غږ يې وويل: «ای بې چاره! له منگولو دې وتېنټېدم، ما ستا دواړه ماشومان د شام پر مريي پلورونکو (برده فروشانو) پلورلي دي، نو هغوی به هيڅکله تاته بېرته رانشي!»

کرد سړي غوښتل چې وتېنټي، خو سلطان يې وليد چې د هغه چا په څېر چې څوک يې راوڅرخوي، تلې تلې کېده، تر دې چې پر اړخ راولوېد او ويې ويل: «لا حول ولا قوة إلا بالله! محمود او جهاد د مريانو په څېر وپلورل شول!»

کرد سړی بېرته راوگرځېد، نيزه يې راواخيسته او د جلال الدين په تخرگ (اړخ) کې يې ننوېسته؛ نيزه يې د پښتنيو په منځ کې بنده شوه. جلال الدين د کرد سړي په وړاندې هيڅ مقاومت ونه کړ، بلکې تسليم شو او ويې ويل: «دا غوښه دې درته مبارک وي ای کرد

سړیه! ته د هغه سړي سیال شولې چې چنگیز خان یې سیال نه شو! ما ووژنه او له دې ژونده مې خلاص کړه چې له محمود او جهاد وروسته پکې هیڅ خیر او برکت نشته.»

کرد سړي غوښتل نېزه له پښتو وباسي خو ویې نه شو کړای؛ جلال‌الدین ورسره مرسته وکړه او ویې ویل: «ژر کوه ما ووژنه، تبریکي درته وایم.»

کرد سړي نېزه د جلال‌الدین په سینه کې دومره په زور بنځه کړه چې څوکه یې ځمکې ته ورسېده او ویې ویل: «اوس مې له ژونده بې غمه کړې.»

د جلال‌الدین له سترگو اوښکې روانې شوې، د دروازي په لور یې وکتل، ته به وایې چې په وړاندې یې کوم سیوری ویني، تر دې چې روح یې له بدنه ووت. هغه په دوامداره توګه ویل: «ای نېک بخارايي! ای بخارايي حاجي! خپل رب ته زما لپاره دعا وکړه، شاید زما گناهونه وښيي او له خطاګانو مې تېر شي!»

پنځم فصل:

جلال‌الدین په داسې حال کې له نړۍ رخصت شو چې د محمود او جهاد په اړه نور په هیڅ نه پوهېدو، یوازې دا ورته معلومه وه چې هغوی تېښتول شوي او د شام پر یوه مریي پلورونکي پلورل شوي دي؛ خو دا چې څنګه وتېښتول شول او وروسته ورباندې څه تېر شول، تر ابدې ورته د یوه نه سپړل کېدونکي راز په څېر پاتې شول.

د هغوی د ورکېدو کیسه داسې وه چې سلطان جلال‌الدین له حده زیات له ښکار سره مینه لرله. کله به داسې کېدل چې د جنگ او مبارزې لپاره د سفر په اوږدو کې به د هوسیو یا ځنګلي خړو کومه ډله له ځنګ تېره شوه، نو ده به خپل لښکر پرېښود او په هغوی پسې به روان شو، تر هغو به نه راګرځېد ترڅو چې به یې یو نه و ښکار کړی. بیا به یې خپلو څو کسانو ته امر وکړ چې ښکار را واخلي. هر کله به چې د دربار نږدې کسانو نصیحت ورته کاوه او له هغو خطرونو به یې خبراوه چې ده او لښکر ته یې لرل، نو ده به وعده ورسره کوله چې بیا به دا کار نه کوي؛ خو لږ وخت به نه و تېر چې سترګې به یې پر بل ښکار ولګېدې او پسې به روان شو. خپلو نږدې کسانو ته به یې ویل چې دی نشي کولای ښکار خوشي کړي. د سلطان دې عادت ورو ورو پر خورني (خورزاده)

باندې هم اغېز وکړ، ځکه کله به چې جلال الدين په «هند» کې ښکار ته تلو، هغه به هم ورسره ملگری و او ډېر ځله به داسې کېدل چې محمود له «سپرون» سره یوځای د صحرايي سويانو ښکار ته تلو.

کله چې جلال الدين د «ملک اشرف» پر خاوره له برید څخه وزگار شو او ويې غوښتل چې په چټکۍ خپل هېواد ته ستون شي ترڅو له چنگيز خان سره مخامخ شي، د دې کار بېرې هم هغه له ښکار څخه ونه گرځاوه. د لارې په پیل کې له یوې هوسۍ سره مخ شو، په هوسۍ پسې لاړ او شاوخوا یو ساعت یې خپل سرتېري پر خپل حال پرېښودل. هغوی هم انتظار ورته وکړ ترڅو چې بېرته راغی.

د «خلاط» یوې ډلې خلکو ته هغه څه ډېر سخت او دردوونکي وو چې جلال الدين یې د کورنیو، ماشومانو او شتمنیو په حق کې کړي وو. نو په خپلو کې یې عهد او پیمان وکړ چې په هر ډول وي هغه به وژني، که څه هم دا کار د هغوی د ژوند په بیه تمام شي. کله چې د هغه له سفر څخه خبر شول، د سرتېرو په پل پسې روان شول او تعقیب یې کاوه. هغوی د داسې فرصت په تمه وو چې سلطان له لښکره جلا شي یا یې ساتونکي غافل شي ترڅو برید ورباندې وکړي؛ خو کله چې یې د هغه له وژلو ناامیده شول، پرېکړه یې وکړه چې دوه ماشومان یې وتښتوي. هغوی د سلطان جلال الدين ماشومان لیدلي وو چې پر آسونو سپاره دلته او هلته گرځېدل او په یو ځای کې نه پاتې کېدل، بلکې هره شېبه به د لښکر په یوه څنډه کې وو؛ کله به یې له سلطان سره خبرې کولې، کله به د لښکر پای ته تلل او ننداره به یې کوله یا به یې له ځینو سپاهیانو سره خبرې کولې. کله نا کله به له لښکره وروسته پاتې شول او چې کله به لږ لري شول، نو پر آسونو به یې یو له بل سره سیالي کوله چې کوم یو ژر لښکر ته رسېږي.

محمود طبعاً په سیالۍ کې له خپل ملګري (جهاد) څخه تکره و، خو د هغه زړه یې نه ماتاوه او کله کله به یې د هغه د خوشالۍ لپاره په قصدي ډول اجازه ورکوله چې هغه سیالۍ ترې وګټي او ترې مخکې شي. په هر حالت کې «شیخ سلامه هندي» او «سپرون» له هغوی سره وو، پام یې ورته کاوه او یوه شېبه یې هم یوازې نه پرېښودل. دې چارې سلطان جلال الدين له هغوی څخه ډاډه کړی و او هیڅ اندېښنه یې نه ورته لرله.

دوی د لښکر په پای کې روان وو چې سترګې یې پر یوې صحرايي سوې ولګېدې چې د غره په لمن کې په واښو کې ګرځېده. محمود د هغې د نیولو لپاره لار، جهاد هم ورپسې روان شو او دوه ساتونکي هم ورپسې لارل ترڅو هغوی بېرته راولي، تر دې چې ټول د غره په پېچومي کې ورک شول. د لښکر هیڅ غړي ورپسې ونه کتل، ځکه پوهېدل چې دوه ساتونکي له شهزادګانو سره دي او ټولو ته دا یو عادي کار ښکارېده چې شهزادګان به جلا کېږي او لږ وروسته به بېرته راګرځي.

خو هغه څه چې د لښکر هیڅ یو غړی پرې خبر نه و، دا و چې اووه تنه ګردان په لږ فاصله کې ورپسې وو او د ونو او غونډیو شاته پټ پټ روان وو. هغوی په ډېر هوښیاری داسې روان وو چې هر څه یې لیدل خو چا هغوی نه لیدل. هغوی محمود ولید چې د سوې په لټه کې د غره یوې څنډې ته لار او جهاد او دوه ساتونکي هم ورپسې شول. نو فرصت یې غنیمت وګاڼه، په غره یې دوره وواهله او له یوې ډبرینې لارې راکښته شول او ناڅاپه یې هغوی محاصره کړل. یوه یې په چټکۍ محمود را ونيو، له آس څخه یې راکښته کړ او خوله یې ور وتړله؛ دویم یې جهاد ونيوله او ورته کار یې ورسره وکړ. نورو یې شیخ سلامه او سیرون وګواښل چې که چيغې ووهي یا د تېښتې هڅه وکړي، دوی او دواړه شهزادګان به ووژني.

سیرون وغوښتل چې د مرستې لپاره چغې کړي، خو شیخ سلامه ورته اشاره وکړه چې غلی شي او هر څه چې هغوی (تېښتونکي) وايي، اطاعت یې وکړي. نو هغوی دواړه د دوو شهزادګانو د ژوند د ژغورلو لپاره په ناچارۍ تسلیم شول او دعاګانې یې کولې چې د لښکر ځینې کسان یې د پیدا کولو لپاره راشي.

خو هغو سڼګدلو (تېښتونکو) دا خبره هېره نه کړه او هڅه یې وکړه چې مخکې له دې چې څوک خبر شي، له خپلو اسیرانو سره په چټکۍ وتېښتي. نو دوو کسانو یې هغه دوه تنګي ځوانان تر شا پر آسونو سپاره کړل او په چټکۍ سره د ډبرینې لارې په لور روان شول. نور هم په داسې حال کې چې سړي توري یې په لاس کې وې او نور دوه اسیران ورسره وو، ورپسې روان شول ترڅو د بل غره لمنې ته ورسېدل. دلته سیرون هڅه وکړه چې د هغوی له منګولو وتېښتي، خو یو تن یې په چټکۍ سره په نېزه د هغه پر زړه

داسې گوزار وکړ چې په خپل ځای يې وچ کړ. هغوی هغه پورته کړ او د غره بني لور ته له يوه ژور څوړند ځايه يې لاندې وغورځاوه. له هغه وروسته يې د هغه د آس مهار واخيست او د غره په پېچومو او تنگو او خطرناکو درو کې روان شول.

په دې غره کې د بدذاته او هوښيار کردانو يوه قبيله اوسېدله چې کار يې پر قافلو برید او غارت و. هغوی به مسافر وژل او ښځې او ماشومان به يې اسيران کول، بيا به يې پر هغو مريي پلورونکو پلورل چې د دې مريانو د اخيستلو لپاره به راتلل. مريي پلورونکو به دا مريي د عراق، مصر او شام بازارونو ته وړل.

محمود او جهاد لا يوازې څو ورځې په هغه غره کې وو چې يو مريي پلورونکی غره ته راغی. غلو هم د هغوی د نومونو له بدلولو وروسته، هغوی سوداگر ته وښودل. سوداگر دواړه شهزادگان خوښ کړل او په سل ديناره يې واخيستل. خو کله يې چې شيخ سلامه سوداگر ته وښود، تجار د هغه له اخيستلو ډډه وکړه او ويې ويل: «زه به دا مرځواندی بوډا څه کړم؟» شيخ سلامه د سوداگر له دې خبرې ډېر خفه شو، ځکه ده غوښتل چې د يو څه وخت لپاره نور هم له شهزادگانو سره پاتې شي، ښايي هغوی ورته اړتيا ولري، ترڅو چې د داسې سخت او ستونزمن ژوند سره عادت شي چې د هغوی له پخواني ژوند سره يې بشپړ توپير درلود. کله چې سوداگر د هغه له اخيستلو انکار وکړ، هغه ډېر ناامیده او غمجن شو؛ خو بالاخره يې خپل زړه ته داسې تسلي ورکړه چې که اوس هم ورسره وي، نو په بازار کې به خو خامخا سره جلا کېږي، نو هغوی يې خدای ته وسپارل.

خو ده وغوښتل چې هغوی ته څو نصيحتونه وکړي، شايد په دې نوي ژوند کې يې په درد وځوري. له همدې امله يې له پلورونکو هيله او زاري وکړه چې اجازه ورکړي يو څو شېبې له هغوی سره يوازې خبرې وکړي او نصيحت ورته وکړي. هغوی هم اجازه ورکړه. يو لامل چې هغوی دا غوښتنه ومنله دا و چې محمود ډېر په عذاب و او تل به يې شکايت کاوه او تښتوونکو ته به يې بد رد ويل. ده به تل ويل چې دی د سلطان جلال الدين خوري (خورزاده) دی او جهاد د سلطان لور ده، او هر څوک چې هغوی وپلوري يا يې واخلي، له سلطان سره به يې کار وي. هر غل به چې ورنږدې کېده، ده به

په لغتو او سوکانو واهه او هغوی به هم په ځواب کې دی واهه ترڅو غلی شي. جهاد به هم تل ژړل، یوه شېبه یې هم اوبسکې نه وچېدې او ډوډۍ یې نه خوړله، تر دې چې ډېره کمزورې شوه، مخ یې ژیر شو او ژوند یې له خطر سره مخ شو. شیخ غلو ته وویل چې که لږ وخت ورسره یوازې خبرې وکړي، نصیحت به ورته وکړي چې دا تندوالی او تاوتریخوالی پرېږدي او له ژړا او نافرمانۍ لاس واخلي؛ دا کار به د شهزادگانو او سوداګر دواړو په ګټه وي. ده دا خبرې په ډېر حکمت او وقار سره وکړې، هغوی هم د ده خبرو ته غوږ ونيو او وړاندیز یې ومانه.

کله چې ورسره یوازې شو، په داسې غږ چې له نرمۍ، زړه سواندۍ او محبت څخه ډک و او په کې د غم او سختۍ نښې وې، ویې ویل: «زما ګرانو شهزادګانو! ومو لیدل چې څنګه په مصیبت کې راګیر شوو، باید د دې بلا او مصیبت په وړاندې صبر وکړو ترڅو خدای پاک یو لاره راوباسي. ان شاءالله ډېر ژر به دا ستونزه حل شي. تاسو کم عمره یاست او لا نازک یاست، خو له دې سره سره خدای پاک تاسو ته داسې هوښیاري او نکاوت درکړی چې له ډېرو مشرانو څخه مخکې یاست. تاسو د باچا اولادونه یاست، نو باید د باچاهانو په څېر صبر ولرئ. بې صبري او بې قراري هیڅ درد نه دوا کوي، بلکې ستاسو سختي او مشقت نور هم زیاتوي او ښایي په داسې ناروغۍ مو اخته کړي چې پایله یې مرګ وي. دا به زما د بادار سلطان جلال الدین لپاره ډېره ناګوره وي کله چې له مغولو سره له جګړې وزګار شي، ځکه هغه به تاسو پسې ګرځي او تاسو به پیدا نشي کړی.

ای زما ګرانو ماشومانو! دې سړي تښتوونکو تاسو تښتولي یاست او پر دې مريي پلورونکي یې پلورلي یاست. دا ستاسو په ګټه ده چې تر څو چې له ده سره یاست، روغ او جوړ اوسئ ترڅو تاسو په ښه بیه وپلوري. نو د هغه خبرو ته غوږ ونیسئ او اطاعت یې وکړئ ترڅو هغه هم له تاسو سره ښه چلند وکړي. هغه مه مجبوروی چې تاسو ته بد رد ووايي یا مو سپکاوی وکړي. هغه ستاسو په ارزښت پوهېږي او ستاسو له قیمتي وجود څخه هم خبر دی؛ هغه به خامخا تاسو په ډېره لوړه بیه وپلوري. تاسو به له امیرانو، بډایه خلکو هم لوړ وپلوري داسې چې له باچاهانو او خلیفه ګانو پرته بل څوک

مو وانه اخلي. تاسو به د هغوی په مانیو کې هوسا ژوند ولری ترڅو چې دا وړوکی امتحان پای ته ورسېږي. ان شاءالله زما بادار سلطان جلالالدين به پر مغولو بريالی شي او زه به ستاسو د حال په اړه هغه ته لیک ولیکم. هغه به د نړۍ په هر کونج کې ستاسو پسې کسان واستوي او تاسو به بېرته ورته ورشي او خوشاله به شئ. خو د دې لپاره چې هغه تاسو په اسانۍ پیدا کړي، باید زما خبرو ته غور ونیسئ: په هیڅ صورت هیچا ته مه وایئ چې تاسو د سلطان جلالالدين اولادونه یاست. دا حقیقت له هر چا پټ وساتئ، ځکه دا خبره به تاسو ته داسې ستونزې جوړې کړي چې تاسو ورته هیڅ اړتیا نه لری...»

«...خو که دا راز تر مناسب وخته پټ پاتې شي، تاسو به په اسانۍ وکولای شئ چې هغه (سلطان) خپل ځای ته راوغواړئ. د خدای شکر دی چې دې غلو ستاسو د نومونو په بدلولو زموږ کار اسانه کړی دی؛ نو تاسو دواړه باید دا نوي نومونه وکاروئ او له دې کاره هیڅ مه خفه کېږئ، ځکه دا نومونه یوازې د لنډ وخت لپاره دي ترڅو دا سختې ورځې تېرې شي. هغه ورځ به راشي چې د "قطز" نوم به مړ وي او د "گلنار" په نوم خدمتگاره به وجود نه لري، او یو ځل بیا به شهزاده محمود بن ممدود او شهزاده جهاد (د سلطان جلالالدين لور) په "غزني" کې د سلطان مانی ته ستانه شي، ترڅو زما د بادار سلطان جلالالدين له اوردې عمر وروسته د خوارزمشاهي کورنۍ سلطنت په میراث یوسي.

خو زما باداره، محموده! ایا د هغه ستورپوه زېږی دی په یاد دی چې تاته یې د یوې لویې پاچاهۍ بشارت درکړی و؟ هغه ویلي وو چې ته به مغولو ته سخته او بیننونکې ماتې ورکوي. «شیخ یوه شېبه غلی شو، لکه د شهزاده تایید ته چې په تمه وي. محمود وویل: «هو، هغه مې په یاد دی، خو نن سبا نور پرې باور نه لرم.»

شیخ وویل: «زما باداره! داسې مه وایه، ځکه ته به بالاخره پاچا کېږي او مغولو ته به ماتې ورکوي، زما بادار (سلطان) په دې کې هیڅ شک نه لري.»

محمود وویل: «داسې نه ده او نه به داسې وشي چې یو مریي دې سلطان شي. زه نه غواړم پاچا شم، یوازې دا راته بس ده چې زه او جهاد خپل ماما ته ستانه شو او مغولو ته ماتې ورکړم.»

شيخ وويل: «د حضرت يوسف (ع) كيسه در په ياد كړه چې څنگه په ډېره ټيټه بيه د مصر پر عزيز وپلورل شو، خو ډېر وخت نه و تېر شوی چې د مصر سلطنت ته ورسېد. زما زړه وايي چې ستا برخليک به هم د يوسف په څېر وي؛ په دې توپير چې يوسف د نبوت له كورنۍ و او ته د اميرانو او پاچاهانو له كورنۍ يې. كاشكې زه ژوندۍ وای چې تاسو مې د دې هېواد په واكمنۍ كې ليدلي وای، خو زه يو زوړ سړی يم او گومان نه كوم چې عمر مې دومره وفا وكړي چې هغه د خوښۍ او خوشحالي دوران وگورم.»

جهاد د شيخ خبرو ته په پوره پام غوړ نيولی و او پرله پسې يې خپلې اوښكې پاكولې. هغه د شيخ د خبرو په رښتينولۍ ډاډه شوه، كله چې د شيخ خبرې تمامې شوې، هغې ورته وويل: «ته به له موږ سره يې، ته به تل زموږ په څنگ كې يې او يوه شېبه به مو هم نه پرېږدي.»

شيخ وويل: «ای زما کوچنی شهزادگی! خدای دې ستا دا خبره قبوله کړي. خو زه به همدلته پاتې شم، ځکه سوداگر زما د زړښت له امله زما په اخیستلو راضي نه شو. مگر زه به ان شاء الله ډېر ژر تاسو د سلطان جلال الدین په وړاندې وگورم او له هغه وروسته به تر مړینې ستاسو تر څنگ يم. بنيایي زما دلته پاتې کېدل زموږ په گټه وي، ځکه په دې ډول زه خپل هېواد ته نږدې يم او هغه ته به ستاسو په اړه لیک واستوم او هغه به ډاډه کړم چې تاسو ژوندي یاست.»

شيخ احساس كړه چې وخت يې پوره شوی او بايد دا دوه نوي ځوانان پرېږدي ترڅو د غلو غوسه را ونه پارېږي. نو يو ځل بيا يې خپلې ټولې خبرې په لنډيز ورته تکرار کړې چې په ذهن کې يې پاتې شي؛ ټينگار يې وکړ چې په هيڅ ډول څوک له خپل حقيقته خبر نه کړي او د خپل نوي بادر اطاعت وکړي ترڅو هغه هم ورسره ښه چلند وکړي. بيا ورنږدې شو، هغوی يې په غېږ کې ونيول او ويې ويل: «تاسو ساتونکي خدای ته سپارم، خدای پامان.» هغوی دواړو په ژړا پيل وکړ او د شيخ سر يې ښکل کړ. شيخ چې كله هغوی لږ ارام کړل، له هغوی سره يوځای هغې ډلې ته ورغی چې سوداگر ورته په تمه و ترڅو هغوی له ځان سره بوځي. بيا يې سوداگر ته مخ کړ او ويې ويل: «باداره! ما

هغوی ته نصیحت وکړ چې ستا فرمانبردار واوسي او هغوی به ستا له امره سرغړونه ونه کړي. نو ته هم پام ورته کوه، دوی لا کوچني دي او ډېره تجربه نه لري، رحم ورباندې کوه او خدای دې په دوی تا برکتې کړي.»

هغوی په حیرت کې شول چې ویي لیدل هغه نوی ځوان، چې له هغې ټولې سختۍ او سرکشی وروسته اوس آرام او نرم شوی او هغه هیبت او غرور یې مات شوی دی؛ او همدارنگه هغه ماشومه نجلۍ چې غم او اندوه یې لېږي شوي او زړه یې ډاډه شوی دی. هغوی پرته له کومې سرغړونې او جگړې په خپل نوي بادر پسي روان شول، خو کله چې سوداگر هغوی له خپلې قافلې سره یوځای کړل، سترگې یې له اوبسکو ډکې شوې، شیخ ته یې مخ وړ وراوه او تر هغه یې ورته لاسونه بنورول ترڅو چې ورو ورو له سترگو پناه شول.

غلو په خپلو کې اختلاف درلود چې له شیخ سره څه وکړي؛ یوه وویل: «پرېږدئ چې لاړ شي هر چېرته ځي، لاړ دي شي.» بل وویل: «غوره ده چې ویي وژنو.» درېیم وویل: «کار ترې اخلو، پرېږدئ چې لږکي راته راوړي.» په پای کې یې پر دې پرېکړه سره اتفاق وکړ چې هغه له ځان سره وساتي، بنایي بل سوداگر یې واخلي. شیخ سلامه هم په هغه شبېه چې خپل زندان ته ننوت، پر ځمکه راولوېد او په ژړا یې پیل وکړ، هغه هم داسې ترڅه ژړا! چې هیلې یې ختمې شوې وې او هغه ورځې یې یادولې چې د خپل لوی بادر، سلطان خوارزمشاه او همدارنگه د سلطان جلال‌الدین په خدمت کې و. هغه هر څه چې په دې موده کې پر دوی تېر شوي وو او په پای کې دا پېښه چې پر دې درنې کورنۍ راغله، د هغه په سترگو کې ټولې هغه صحنې تیریدلې؛ چې څنگه به دا دوه شهزادگان د مرییتوب او سپکاوي بار ته غاړه ږدي څنگه به د مریانو په بازارونو کې پلورل کیږي او څنگه به د مالکانو ترمنځ لاس په لاس کیږي.

هغه څه چې د ده درد او حسرت یې زیاتوله دا و، چې ده د هغوی د امین او باوري خدمتگار په توګه، پر هغوی له خپل نفوذ او د هغوی له اعتماد څخه ناوړه ګټه پورته کړې وه او هغوی یې د دې مصیبت منلو ته راضي کړي وو. ده هغوی دې ته اړ کړي وو چې له خپل هغه هیبت، ایمان او عزت څخه تېر شي او د مریانو په څېر د هغه چا

اطاعت وکړي چې هغوی یې په سل دیناره اخیستي وو. ده د هغوی له سادګۍ، خوشبینۍ او کم‌تجربګۍ څخه ګټه اخیستې وه او هغوی یې له هغه حقیقت څخه نه وو خبر کړي چې په مخ کې یې دی، بلکې هغوی یې بې‌لارې کړي وو او په درواغو یې ورته ویلي وو چې دا مصیبت به ډېر دوام ونه کړي او ژر به بېرته خپل پخواني حال ته وګرځي. هو، هغه د بادار له سپکاوي او پر هغوی له سختۍ څخه وېرېده. هغوی یې چې کومي فرمانبردارۍ ته هڅول، له خیرخواهۍ او مرستې پرته یې بل مقصد نه درلود؛

ده په خپله ژبه هغوی راضي کړل، په دې هیله چې د یو څه وخت وروسته به بېرته د سلطان جلال‌الدین غېږې ته ستانه شي. که هغوی په حقیقت پوه شي او دا ښکلی خوب یې له منځه لاړ شي، نو د هغوی حال به څه وي؟ هغوی نشي کولای د مرییتوب له منګولو وتښتي او د بندګۍ له قید څخه ازاد شي. تر ټولو بده دا چې دا دوه شهزادګان له

ماشومتوبه سره روږدي وو، یوځای لوی شوي وو، هیڅکله سره جلا شوي نه وو او د یو بل د لرېوالي توان یې نه درلود. کله چې له مریي پلورونکي سره روان شول، ګومان یې کاوه چې تل به سره یوځای او یو د بل تر څنګ وي. تصور یې نه کاوه چې ښايي د مریانو بازار به هغوی سره جلا کړي؛ یو به د ختیځ د کوم سړي لاس ته ورشي او بل د لویدیځ. له دې امله چې تل سره یوځای وو، ګومان یې کاوه چې هیڅکله به سره جلا

نشي، یوځای به ژوند کوي او یوځای به مري. اصلاً یې دا فکر لا نه کولو چې دوی به سره جلا کوي، ځکه دا کار یې ناممکن بللو. هغوی نه پوهېدل چې مریي پلورونکي دې انس او الفت ته هیڅ اهمیت نه ورکوي او دې اوږدې دوستۍ او ورورولۍ ته په هیڅ ارزښت نه قایلېږي. هغوی یوازې پیسو ته اهمیت ورکوي او هر هغه لور ته ځي چې ګټه په کې وي. نو که چېرې یو کس هغوی دواړه واخلي، دا به یوه حیرانوونکې پېښه او عجیبه تصادف وي، نه دا چې د هغوی یوځای پاتې کېدل هدف یې وي.

دا ټول افکار د بودا په دردمن زړه کې یو یو تېر شول، یو سخت درد یې وجود ونيو او له ژونده ستړی شو؛ هیله یې لرله چې مرګ ورته راشي او له دې غم او رنځ څخه یې وژغوري. څو ورځې تېرې شوې او ډوډۍ یې ونه خوړه تر دې چې ډېر کمزوری او ناتوانه شو. یوه شپه یې سخته تبه شوه او ټوله شپه یې په بې سده (هذیان) خبرې کولې،

او سهار غلو وليدلو چې مړ دی. هغه يې په همغو جامو کې ښخ کړ او خاورې يې ورباندې واړولې.

شيخ سلامه هندي مړ شو، او کله چې مړ کېده، دا فکر هم نه و کړی چې د هغه بادار او ولي، سلطان جلال الدين بن خوارزمشاه به هم څو ورځې وروسته په همدې غره کې سا ورکوي او له ده څخه لږ لري به ښخيري؛ په داسې حال کې چې د دې ځای اوسېدونکي ورسره پردي دي او په منځ کې يې هيڅ دوست نشته.

شپږم فصل:

سوداگر، قطز او گلنار «حلب» ته بوتلل او هلته د خپل يوه پېژندوي په کور کې ورسره مېشت شو. سوداگر هغوی ته نوې جامې ور په غاړه کړې او په هيڅ کار يې نه مجبورول. هغوی يې په کور کې هم زنداني نه کړل، بلکې ازاد يې پرېښودل چې په خپله خوښه د محلي منځ ته لاړ شي. د لارې په اوږدو کې يې ورسره ډېره مهرباني کوله، خواړه يې ورکول او پر سورلي د سپرېدو او کوزېدو پر مهال يې ورسره مرسته کوله؛ خبرې، درد دل او لوبې يې ورسره کولې او په فارسي ژبه يې په کيسو او توکو ټکالو د هغوی سره سرگرمي کوله، تر دې چې هغوی ورسره مينه پيدا کړه. د هغوی اندېښنه او اضطراب کم شو او سوداگر ته يې د يوه دوست په سترگه کتل، نه د هغه مالک په سترگه چې هغوی يې په پيسو اخيستي دي.

سوداگر د هغوی په عمر يو بل مړی (غلام) هم درلود چې «بيبرس» نومېده. له هغه سره يې چلند ډېر توند او خشن و؛ واهه يې او په کور کې يې بندي کاوه او اجازه يې نه ورکوله چې د دې دواړو په څېر ازاد وگرځي. دوی په پيل کې د سوداگر له دې چلنده حيران وو چې څنگه له دوی سره دومره ښه رويه کوي او پر هغه بل هلک دومره سختي کوي؟ خو کله چې يې بيبرس او د هغه سرکشي او بد اخلاقي وليدله، نو حيرانتيا يې له منځه لاړه. هغه به تل د نافرمانۍ په لټه کې و. دوی پوه شول چې د هغوی بادار حکيمانه چلند کوي او له هر چا سره هغسې رويه کوي چې د هغه سرع ښايي. له دې سره سره، د دې دواړو زړه پر هغه بور (سره سپين) هلک سوزېده چې له آبي سترگو

يې مکر او حيله وربډله. قطز به د بادار له سترگو پناه له هغه سره نېکي کوله او د خپلو خوړو او خوړو يوه برخه به يې هغه ته ورکوله؛ هغه هلک به سمدستي هر څه تېر کړل او له همدې لارې د هغوی ترمنځ يوه کلکه دوستي پيدا شوه. خو د گلنار که څه هم زړه پرې سوزېده، خو ترې تنبډله؛ د هغې ښکلو سترگو د هغه د داسې کتلو تاب نه درلود چې د تېرو غشو په څېر وو.

څو ورځې لا نه وې تېرې شوې چې د «حلب» د بازار وخت راورسېد. د هرې اونۍ د چهارشنبې په ورځ به خلک د «شام» له ټولو ښارونو او کليو څخه حلب ته راتلل ترڅو راکړه ورکړه وکړي او گټه ترلاسه کړي. بازار په يوه پراخه ميدان کې جوړېده، لويې خيمې به يې په کې درولې وې او بازار په څو برخو وېشل شوی و. يوه برخه يې حبوباتو او غلو ته ځانگړې شوې وه، بله برخه توکرانو او ورين، پنبې، کتان او ورېښمين جامو ته. يوه برخه لوبنو، څراغونو او نورو د کور وسايلو ته وه؛ يوه برخه مسالو، عطرو، تېلو او تقويه کوونکو درملو ته. يوه برخه وينځو او غلامانو ته او يوه برخه اسونو او څارويو ته ځانگړې شوې وه، چې هره برخه د ځانگړي بازار په نوم يادېده؛ لکه د غلو بازار، د مريانو بازار، د اسونو بازار او داسې نور.

د چهارشنبې په سهار سوداگر امر وکړ چې درې واړه مريان يې غسل وکړي. ده ورته نوې جامې ور په غاړه کړې، وېښتان يې ورته جوړ کړل، عطر يې ورباندې ووېهل او د مريانو لوی بازار ته يې بوتلل.

بېبرس نه تلو او سوداگر يې لاس نيولی و او په زور يې کشاوه او بد رد يې ورته ويل. خو قطز او گلنار يې ازاد پرېښي وو. هغوی په دې خوشالۍ روان وو چې گواکې د دې لويو مراسمو نندارې ته ځي، تر دې چې د مريانو بازار ته ورسېدل. هلته لويې خيمې وې چې له سپينو، تورو او نورو رنگونو وينځو او غلامانو ډکې وې او پر هرې ډلې يو دلال ولاړ و چې د هغوی د پلورلو مسووليت يې پر غاړه درلود. دلال به خپل نظر کې نيول شوي مريي ته امر کاوه چې پر سټېج باندې ودرېږي او بيا به يې په موزونو او ښکلو کلمو د هغه مريي د صفتونو په بيانولو پيل کاوه ترڅو پيرودونکي (مشتريان) راجلب کړي او مريي ترې واخلي. دالانو په دې برخه کې ځانگړی مهارت درلود او

وا اسلامه

خينو به يي له شاعرانو مرسته غوښتله ترڅو د وينځو او غلامانو په صفت كې ورته
قطعي وليكي، او دوى به د پلورلو پر مهال د هر مريي په مناسبت يوه قطعه انتخابوله او
لوستله به يي. يو دلال يو ښكلي تركي مريي پر سټېج درولى و او داسې ناره يي وهله:

واخلئ، مه كوى ځنډونه

دا ښايسته، ښكلي هلكونه

بدي به هيڅ ترې ونه وينئ

چې واېخلئ، پېښمان به نه شئ

تر سرو زرو هم غوره دي

مطيع دى، حكم ته سترگې په لاره

بل دلال يو تور پوستى «نوبي» مريي (د سودان د نوبي سيمي اوسېدونكى) پر سټېج

ودراوه او داسې نارې يې وهلې:

داسې ښكلي ځلمى واخلئ

دا تكره غښتلئ «نوبي» واخلئ

غابونه يې د سپينې مياشتې غونډې

رنگ يې تور د تورې شپې غونډې

هر څوك چې وي، پر ځمكه يې ولي

زور او بازو يې وگورئ، هر څه يې مني

اى وروره! له هرې گوتې يې هنر ورېږي

د باوري مريي په نوم په هر ځاى پېژندل كېږي

د كورنى لپاره د اعتماد سړى دى

لكه عنبر، په بيه ډېر ارزانه سړى دى

د خيمي په بل گوت كې، يوه دلال يوه ښكلي تركي وينځه د پلورلو لپاره وړاندې كړې وه

او داسې يې ويل:

گواكي دا د رڼا له نسله ده

د حورې او پرې په خټه ده

بنایسته ده او په نېک خټه جوړه
 گواکې له جنت څخه راغلي ده دلته
 په توره او ترورمۍ شپه کې
 دې روښانه میاشتي ته وگورئ
 قد او قامت یې څومره رسا دی
 وگورئ، سترگې یې څومره ښکلي دي
 لکه د عنبر په څېر خوشبویه ده
 لکه د «بانه» د ونې ښاخ ده
 رومي ده، ژر یې بوځي له ځان سره
 دا بنایسته واخلئ د نېک بخت په نیت سره
 ځلېږي، څومره ښکلي او رنگینه ده
 وښتانه یې د سرو زرو په څېر دي
 مخ یې لکه د اصلي یاقوتو په څېر
 لعاب یې لکه د خوږو شرابو په څېر
 ځمکنۍ ده که د اسمانونو ملکه؟
 آبي یې دي سترگې، د ښکلا نښه
 تازه ده لکه د سهار سپېدې
 نړۍ یې ملا دی، د ښکلا نندارې

کله چې مریي پلورونکي هغوی یو دلال ته وسپارل، دلال هغوی ښه له نږدې وکتل او
 شاوخوا یې ورته وڅرخېد ترڅو یې صفتونه ښه درک کړي. بیا یې د هغوی نومونه په
 خپل کتاب کې ولیکل او د هر نوم لاندې یې د هغوی صفت، عمر، اصل او هغه لږ تر
 لږه بیه ولیکله چې مالک یې غوښتله. بیا یې هغوی د نورو مریانو ترمنځ پر یوه
 ځانگړي پيزي کښېښول.

بیبرس په پوره ډاډ او اعتماد سره ناست و او هیڅ د خفگان یا اندېښنې نښه په کې نه وه.
 هغه په خپلو تېرو سترگو خلکو ته کتل؛ کله به یې چې کوم تور پوستی مریي، بدشکله

وينځه يا بدبويه غلام وليد، نو خنډل به يې او قطز ته به يې اشاره کوله. ده د دلال تندو کتلو ته هيڅ پام نه کاوه. دلال به تندۍ ورته تريو کړ ترڅو يې ووېروي، خو بيبرس به ورته ژبه راويستله او ورځي به يې ورته بنورولي.

قطز او گلنار ډېر خفه وو او نه پوهېدل چې شاوخوا يې څه تېرېږي. هغوی داسې فکر کاوه چې گواکې خوب ويني، نه دا چې وينن دي. خو بيا به يې راياد شول چې غلو هغوی وتښتول او پر مريي پلورونکي يې وپلورل. هغوی لا هم په دې کې شک درلود چې هغه سوداگر چې دوی يې دلال ته وسپارل، همغه سړی دی چې له لومړۍ ورځې يې ورسره دومره ښه چلند او مهرباني کوله. اوبښکې يې په سترگو کې راگرځېدې او په پټه به يې د خپلو جامو په څنډو پاکولې. که چېرې د نورو په مخ کې د کمزورۍ ښودلو وېره نه وای او دا چې د خپل دغه شوخ او خندروي ملگري (بيبرس) په وړاندې کم را نشي، نو اوبښکې به يې پر مخونو روانې شوې وای.

وخت ډېر په ځنډ تېرېده. هغوی دواړو ليدل چې څنگه وينځي او غلامان د پلورلو لپاره وړاندې کېږي او پيرودونکي هغوی د مال او شيانو په څېر اړوي راپوي؛ هر څوک چې يې خوښ شي، اخلي يې، پيسې يې ورکوي او له ځان سره يې بيايي. خو هغه څوک چې مشتری نه لري، په نااميدۍ بېرته پر پوزي کښېښي. تر دې چې د دوی دواړو او بيبرس وار راورسېد.

دلال لومړی بيبرس پر سټېج ودراره. جامې يې ترې ايستلې وې او يوازي عورت يې پټ و. هغه په خپلو نړيو پښو، پلنې سينې او وتلو بازوگانو چپ او ښي لور ته کتل. دلال لاس د هغه پر نس او شا تپولو او ويل يې:

تاوان نه لري، بوځه دا ځوان

دا نوی زلمی واخله، ای مېلمنو هم به دې مدافع وي، هم ستا ياور

هم به ساتونکی وي د خپل سرور

هم زور لري او هم په ننگ پوره دی

دښمن به ستا له کوره ترې لېرې وي

جنگيالی دی، د میدان قهرمان

روښانه به یې وي تل د آیندې دوران

لکه د شېر په څېر کوي دا خیزونه

زړور دی، تېز دی، ماتوي صفونه.

يو سړی چې له بني او جامو يې ښکارېده چې مصري سوداگر دی، مخکې راغی او هغه يې واخيست. دلال له هغه څخه سل د سپينو زرو ديناره واخيستل. مريي پلورونکي هيله نه لرله چې هغه به تر پنځوسو دينارو لوړ وپلوري، خو کله چې دلال وليدل چې مصري سوداگر هغه تر نظر لاندې نيولی او اخيستونکی يې دی، نو بيه يې تر سلو دينارو پورې پورته کړه. په دې ډول دلال ته نه يوازې د دلالي مزد ورسېد، بلکې د هغې اضافي پيسې نيمه برخه (پنځه ويشت ديناره) هم ورته ورسېده چې مالک ټاکلی وه. دلال له دې معاملې ډېر خوشحاله شو، نو مصري سوداگر يې وهڅاوه او ورته ويلي: «وا يې خله...»

خدای دې درته برکتې کړي، خو پدې خبيث هلک پام کوه چې ډېر خطرناک او نافرمانه

دی.»

بيبرس په عربي نه پوهېده، يوازې څو کلمې يې پېژندلې، خو د دلال د لاس له اشارو او د غږ له غونې څخه يې د هغه په مطلب پوه شو. نو په ډېر غرور پر سټېج پورته شو، خپل زور يې وښود او په هماغه غرور بېرته راکېسته شو او د خپل نوي بادار لور ته لاړ. هغه داسې گامونه اخيستل چې گواکې ځمکه شلوي. مصري سوداگر د بيبرس له اخيستلو وروسته هغه ځای پرېښود، بلکې په خپل ځای کېښناست او هغو دوو نورو نوراني ماشومانو ته يې کتل؛ گواکې غوښتل يې هغوی هم واخلي يا يې لږ تر لږه بيه معلومه کړي. کله چې دلال غوښتل هغوی دواړه وړاندې کړي، د خلکو گڼه گونه زياته شوه. په حاضرينو کې د «دمشق» يو ښکلی سړی و چې په څېره کې يې د شتمنۍ او سوکالۍ ښې څرگندې وې. د سر او ږيري سپينو وېښتانو يې وقار او هيبت نور هم زيات کړی و. هغه سهار وختي د مريانو بازار ته راغلی و، د ټولو دلالانو کړيو ته يې سر وربښکاره کړی و او مريان يې له نظره تېر کړي وو. کله به يې چې کوم هلک يا نجلی وليدله، درېده به او ښه به يې ورته کتل، تر دې چې زموږ د دلال يعنې «حافظ

واسطې» كړى ته راوړسېدلو.

كله يې چې سترگې پر قطز او گلنار ولگېدې، زړه يې په توپونو شو او له ځان سره يې وويل: «بالاخره مې خپل مطلوب پيدا كړ.»

هغه لږ ځنډ وكړ او هغو دوو ماشومانو ته ځير شو. څومره به يې چې ډېر ورته كتل، هغومره يې مينه ورسره زياتېدله. بيا يو ځل د نورو دالانو كړيو ته لاړ، گواکې غوښتل يې ځان ته ثابته كړي چې تر دوى غوره نه پيدا كيږي، يا يې غوښتل د خلكو او په ځانگړي ډول د دلال پام له ځانه بل لور ته كړي ترڅو دلال د ده په مينه پوه نشي او بيه يې ورته لوړه نه كړي. بيا بېرته هماغه ځاى ته راغى او داسې ځاى كښېناست چې هغوى دواړه په كې ښه ليدل كېدل. هغه په داسې ډول هغوى ته كتل چې خلك پوه نشي او په تمه و چې د هغوى د وړاندې كولو وخت راوړسېږي.

ډېر وخت نه و تېر شوى چې قطز او گلنار هم د دغه سپين ږيري او ښكلي سړي كتو ته متوجه شول؛ هغه كتل چې د نورو خلكو له كتلو سره يې توپير درلود.

هغوى دواړو به كله نا كله په پټه خپلې اوښكې پاكولې، خو دا كار يې د هغه ښكلي سپين ږيري له نظره پټ نه پاتې كېده چې دوى يې تر څارنې لاندې نيولي وو. په پيل كې هغوى د هغه له كتلو اندېښمن شول او داسې يې انگېرله چې گواکې هغه ورته ځير دى ترڅو وگوري دوى څه پټوي او د هغوى ذلت وگوري؛ خو ډېر وخت نه و تېر شوى چې د هغه د څېرې له ښكې او د سترگو له پېرزوينې څخه پوه شول چې هغه ورسره مينه لري. بيا دوى هم ورسره لېوالتيا پيدا كړه او د هغه كتلو ته يې په مينه او ډاډ سره ځواب ورکړ. هغه سړى هم د هغوى په احساس پوه شو او په څېره كې يې خوښي ښکاره شوه؛ كه خلك نه وای، نو ورغلى به و او دواړه به يې په غېږ كې نيولي وو، لكه يو پلار چې خپل اولادونه له ډېرې جلاوالي وروسته په غېږ كې نيسي. د دې دواړو احساس هم د هغه په څېر و؛ داسې يې انگېرله چې هغه يې دوست دى او د هغوى د بدبختۍ له رازو خبر دى او د ژغورلو لپاره يې راغلى دى.

دواړو په يو وخت كې په خپلو سرونو كې دا فكرونه پالل، گواکې په يو ډگر كې سره سيالي كوي. دا كومه د حيرانتيا خبره نه وه، ځكه هغوى يوځاى لوى شوي وو او دومره

سره روږدي وو چې يو د بل په زړه پوهېدل، گواکې په يوه زړه احساس کوي. هغوی په بې صبرۍ انتظار کاوه چې وار يې ورسپړي او د پلورلو لپاره وړاندې شي؛ هغوی هيڅ شک نه درلود چې دا سپين ږيري به يې اخلي او لوړې بيې ته به ارزښت ور نکړي. دوی د هغه د راز اورېدو ته تږي وو، خو له هغه وروسته چې دوی واخلې او له دغه بازاره يې وباسي چې د دوی کرامت يې ټپي کړی او سپک کړي يې وو. د بېرس له پلورلو وروسته، دلال وليدل چې خلک د دې دوو ماشومانو ليدو ته راټول شوي دي. خلکو گومان کاوه چې هغوی خور او ورور دي، ځکه ډېر ورته وو او وينه يې يوه وه. دلال د دوی په وړاندې ودرېد او نه پوهېده چې په کوم يوه پيل وکړي. هغه عادت درلود چې په کم ارزښته مريي پيل وکړي ترڅو خلک په حلقه کې پاتې شي او انتظار وکړي چې بل به څوک وي. دی حيران و چې کوم يو مخکې کړي، ځکه لا ډاډه نه و چې کوم يو ډېر ارزښت لري. خو قطز د هغه حيرانتيا ور ماته کړه؛ پاڅېد او پر سټېج (سکوه) باندې ودرېد. دلال هم اعتراض ونه کړ. د قطز مخ له شرمه داسې سور شوی و چې نږدې و وينه ترې وڅڅېږي. کله چې خلکو ورته کتل، دلال ناره کړه:

تر سپينو زرو هم دی ډېر غوره
 دا نوی زلمی واخله، ای باداره
 دی پاتې د شاهانو له نسله دی
 په ظاهره ښکاري، لوړ اصله دی
 رښتونی دی، ښک دی او امين دی
 وگورئ حيا ته يې، څومره ښک بين دی
 لکه څاڅکی او بحر داسې يې وگورئ
 په هوښ کې تر هر چا پورته يې وگورئ
 لکه د زمړک (شېر) غوندي بې باکه دی
 شجاعت يې بې ساری، نيت يې پاکه دی
 هر لور ته ور اوړي دا نظرونه
 د بې زويه خلکو دي پرې اميدونه

دی باعث د هر چا د افتخار دی

همپشه په فکر د ننگ او د کار دی

که نه وای اړتیا مې، دا «ایاز» به مې نه پلوره

دا داسې جوهر دی، چې په زرو به مې نه پلوره

لا دلال خپلې خبرې نه وې تمامی کړې چې مینه والو ورباندې هجوم ور وړ او هر یو یې د ترلاسه کولو هڅه کوله. هغوی د بیې په لوړولو کې سره سیالي پیل کړه تر دې چې بیه دوه سوه او اويا ته ورسېده. دمشقي شیخ پوره درې سوه دیناره وویل او بل چا جرئت ونه کړ چې بیه تر دې لوړه کړي. دلال هم هغه دمشقي شیخ ته وسپاره او مبارکي یې ورکړه. هلک په خوښۍ سره د خپل نوي بادر لور ته لاړ، د هغه تر څنګ ودرېد او د خدای شکر یې ادا کړ چې بل چا ترې ونه کړای شول هغه واخلي.

سپین بریري د هغه د زړه ترلاسه کولو لپاره څو ښې خبرې ورته وکړې. قطز پوه نه شو چې هغه څه وایي، خو دا یې درک کړه چې مینه ورسره کوي. ده هیله لرله چې په عربي پوهېدلی ترڅو یې ځواب ورکړی وای، نو یوازې په یوې موسکا یې بسنه وکړه. دلال هغوی ته ډېر وخت ورنه کړ، د گلنار لاس یې ونيو او سټېج ته یې پورته کړه. د ټولو پام هغې ته واوښت. د گلنار مخونه لکه د سور گل په څېر شوي وو او قطز او د هغه بادر ته یې کتل؛ ګواکې له هغه یې غوښتل چې دا هم واخلي او بل چا ته اجازه ورنه کړي چې ویې نیسي. د خلکو لېوالتیا دلال ته څرګنده وه، په ځانګړي ډول د دمشقي شیخ پام. ده کولای شول هغه سمدستي پر شیخ وپلوري او نارې ونه وهي، خو ویې نه غوښتل خپل عادت بدل کړي او نه یې شواي کولای د دې ښکلې نجلۍ د صفتونو له بیانولو تېر شي، نو غږ یې کړ:

که ووايي چې گل ده، نو دا صفت لږ دی

دا د سهار په څېر د شبنم یو څاڅکی دی

ګواکې جوړه له پاکو بلورونو ده

د شپې میاشت ده، له نوره جوړه ده

تر هر څه ډېره باارزښته او نایابه ده

تر سپينو او سرو زرو ډېره ښکلي ده
 تر ورېښمو نرمه او نازکه ده
 ښايسته ده، بې نظيره او ملکه ده
 شيرينه ده، خوږ ژبي او د ننگ لور ده
 دی د پاچاهانو او د ننګيالو لور ده
 تاوان به هيڅ ونه کړي په دې سودا کي
 که وزن يې په سرو زرو کړي په بازار کي
 هر څوک به پرې کوي ډېر افتخارونه
 گتياۍ به وي چې پرې وکړي لگښتونه.

خلکو يې په اخيستلو کي بېره کوله، خو دمشقې سړي بيه لوړوله تر دې چې درې سوو
 دينارو ته ورسېده. ده هوډ کړی و چې تر دې پورته نه ځي او نږدې و چې هغې خپل
 سيال ته پرېږدي (چې لس ديناره يې بيه لوړه کړې وه)، خو کله يې چې قطز ته وکتل،
 ويې ليدل چې تندۍ يې تريو شوی، شونډې يې وچې شوي او له سختې اندېښنې رېږي؛ د
 هغه د سترگو او ښکو ترې هيله کوله چې بيه لوړه کړي ترڅو له خپلې ملګرې جلا نشي.
 د شيخ زړه ورباندې وسوځېد او مهرباني ورباندې غالبه شوه؛ يو دم يې څلوېښت ديناره
 بيه لوړه کړه ترڅو د خپل سيال لاره بنده کړي. سيال يې چې وليد نه شي کولای ورسره
 سيالي وکړي، بيه يې نور پورته نه کړه. کله چې دلال اعلان وکړ چې گلنار پر دمشقې
 شيخ وپلورل شوه، هلک ډېر خوشحاله شو. دمشقې شيخ د گلنار لپاره درې سوه او
 پنځوس ديناره دلال ته ورکړل او دواړه يې له ځان سره بوتلل. هغوی له خوښۍ باور نه
 کولو چې د جلاوالي له خطره وژغورل شول.

اووم فصل:

دوی په «دمشق» کې، د قصاعين په محله کې د خپل نوي بادر شيخ غانم مقدسي سره
 مېشت شول. د هغه په لويه ماني کې چې د انگورو، انځر، منو او زيتونو له ونو ډک بن
 يې چاپېره و. شيخ غانم مقدسي د دمشق له گوتو په شمېر مخورو او پېژندل شويو څېرو

څخه و. هغه له خپلو پلرونو څخه لوی جايدادونه او پراخي ځمکې په ميراث وړې وې. هغه يو نېک سړی و، صدقه يې خوښوله او د علم په مجلسونو کې يې گډون کاوه. دی زوړ شوی و او له يوه زوی «موسی» پرته يې بل اولاد نه درلود؛ د هغه پر روزنه او ادب يې ډېرې پيسې لگولې وې ترڅو يو صالح شخص شي، د ده نوم ژوندی وساتي او په کورنۍ کې د ده ځای پکې کړي، خو موسی د پلار د غوښتنې پر خلاف يو فاسد، شرابخور او جوارگر هلک شو چې د بدو او ليونیو دوستانو ملگری و. پلار يې ډېره هڅه وکړه چې هغه له دې لارې وگرځوي، خو ويې نه شول کړای. موسی ورځ تر بلې سرکښه کېده او پلار يې د هغه له اصلاح څخه ناهیلی شو. نو هغه يې ازاد پرېښود چې هر څه کوي، ويې کړي او داسې فرض يې کړه چې گواکې زوی نه لري؛ که د هغه د مور شفاعت او زاری نه وای، نو دی به يې له کوره شړلی و ترڅو ځان يې له شرمه خلاص کړی وای.

له خپل زوی څخه ناهیلی هغه دې ته اړ کړ چې يو روغ رمت او فرمانبردار هلک واخلي، بنایي هغه د زوی په څېر وگڼي، اعتماد ورباندې وکړي، زړه ورسره وتړي او په هغه کې داسې نېکي او رښتينولي وگوري چې په خپل زوی کې يې نه وه ليدلې. ده تر ډېره وخته د مريانو په بازارونو کې د داسې هلک په لټه کې و ترڅو خپل ورک شوی هدف يې په قطر کې وموند او سمدستي يې واخيست، ځکه په څېره کې يې نېکي او ځوانمردي وليده. کله چې يې گلنار وليده، نو مناسبه يې وگڼله چې هغه هم واخلي ترڅو د لور په څېر ورسره وي او دی او زړه مېرمن يې ورسره زړونه خوشاله کړي. د خدای په خوښه، د دغه سپين ږيري پوهه (فراست) د دې دوو ماشومانو په اړه سم وختلو. لا څو ورځې نه وې تېرې شوې چې هغه د هغوی په اخلاص او له ده سره په ژورې مينې پوه شو. ده هم مينه ورسره کوله، قدر يې يې کاوه او د هغوی په پالنه او څارنه کې يې ډېر کوښښ کاوه. يو کس يې وگماره ترڅو هغوی ته عربي ژبه وښيي او هغوی د خپل ذکاوت او هوښياری له امله په ډېر لږ وخت کې عربي زده کړه او مهارت يې په کې پيدا کړ.

په دې وخت کې په هر ځای کې د خونړي چنگيز خان د مړينې خبر خپور شو؛ دا چې د

هغه قوم له سلطان جلال الدين سره په جگړه بوخت وو، کله يې چې د خپل مشر د مړينې خبر واورېد، له مسلمانانو سره يې جگړه پرېښوده او بېرته وگرځېدل. خلک له دې خبره ډېر خوشحاله شول، وېره يې له منځه لاړه او د خدای شکر يې ادا کړ چې هغوی يې د دغو وحشي جنگياليو له شره وژغورل، چې يوازې هلاکت، تباهي او عذاب يې له ځان سره راوړل. همدارنگه هغوی ته د کردانو په غرونو کې د سلطان جلال الدين د وژل کېدو خبر هم ورسېد. ځينې يې په مړينه خوشحاله شول، ځکه هغه د ملک اشرف په خاوره کې ځينې ناسم کارونه کړي وو، او ځينې نور پرې خفه شول ځکه هغه او پلار يې له مغولو سره جنگېدلي وو او اسلامي خاورې ته يې د هغوی د بريدونو مخه نيولې وه.

دا خبرونه په دمشق کې خپاره شول او د خلکو د مجلسونو او بنډارونو توده موضوع وگرځېده. خلکو به د جلال الدين، خوارزمشاه او مغولو ترمنځ د پېښو کيسې کولې او هغه بدبختۍ يې يادولې چې د هغوی پر کورنيو راغلې وې، تر دې چې پاچاهي يې له منځه لاړه او قدرت يې وپاشل شو او د هغوی له کورنيو هيڅوک پاتې نه شول. خو هيڅوک نه پوهېدل چې د جلال الدين لور او خورزه د هغوی د ښار په يوې لويې ماڼۍ کې د يوه مخور سړي په کور کې ژوند کوي. قطز او گلنار د جلال الدين په مړينه ډېر غمجن شول. هغوی هيله لرله چې يو وخت به سره يوځای کيږي خو اوس يې هيلې پرې شوې او ډاډه شول چې تر پايه به د مرييتوب په بند کې پاتې شي. هغه څه چې د هغوی زړونه يې ډاډه کول او غم يې ورکماوه، د هغوی د بادار نېکي او احسان و، چې له امله يې هغوی ډېر ژر خپل غمونه هېر کړل.

کلونه په چټکۍ تېر شول، پېښې يوې بلې پسې راغلې او د شيخ غانم مقدسي په کور کې د هغوی د پاتې کېدو څخه تر لسو ډېر کلونه تېر شول. په دې کلونو کې هغوی رالوی شول؛ قطز يو مړنی ځوان او گلنار يوه پېغله شوه. د دوی ترمنځ مينه او الفت هم ورسره رالوی شو او له يوې مرحلې بلې ته واوښت تر دې چې په پاکې مينې بدل شو. هغوی داسې يو بختور ژوند درلود چې تر دې وړاندې يې کله هم نه و تجربه کړی؛ داسې چې د پاچاهۍ نعمتونه او له هغه وروسته سختۍ يې ټولې ترې هېرې کړې. نړۍ ورته يو ښ،

سیند، گل، غوتی او د نور وړانګې وګرځېده، چې ټولې ورځې یې ښکلې او ټولې شپې یې د سهار په څېر رنې وې!

د هغوی نوي بادار، شیخ او مېرمنې یې د دې پاکې او بې‌داغه مېنې خبر وو او د دې لپاره یې هڅه کوله چې دا اړیکه نوره هم پیاوړې کړي. هغوی دا دواړه د خپلې مینې تر سیوري لاندې نیولي وو او ژمنه یې ورسره کړې وه چې کله هم مناسبه موقع برابره شي او د شیخ د فلج ناروغي (چې په کې اخته شوی و) لږه کمه شي، هغوی به د یو بل په نکاح کړي. کله چې د شیخ ناروغي اوږده شوه، هغه پرېکړه وکړه چې د هغوی راتلونکې تضمین کړي؛ نو وصیت یې وکړ چې د ده د جایداد او مال یوه برخه دې هغوی ته ورکړل شي او که چېرې دی د هغوی له واده کولو مخکې مړ شي، نو هغوی ازاد دي.

په هغه جنت کې چې دې دوو مینو ژوند پکې کاوه، یو شیطان هم و چې د هغوی صفایي یې خرابوله او زهر یې شیندل ترڅو هغوی له هغه ځایه وباسي. کله چې فاسد او پست موسی ولیدلو چې قطز د ده د پلار اعتماد ترلاسه کړی او پلار یې د خزانې کلی او د مال او املاکو اداره هغه ته سپارلې ده، نو غیرت او کینه یې راوپارېده. قطز به د شیخ صدقات او نفقې په خپلوانو او نږدې خلکو وېشلې، د مانۍ سودا به یې کوله او د خدمتګارانو او مریانو معاشونه به یې ورکول؛ ټول درهم او دینار د هغه په لاس کې وو. دا خبره پر موسی ډېره درنه تېرېده او خفه و چې ولې خپله جیبې خرڅ د خپل پلار له مړيې څخه اخلي. له همدې امله یې له قطز سره کینه زیاته شوه؛ ځکه موسی به ډېر کله د خپلو بې‌ځایه لګښتونو او فساد لپاره پیسو ته اړتیا لرله او له قطز څخه به یې غوښتلې چې د پلار له خبرتیا پرته ورته له ټاکلې اندازې زیاتې پیسې ورکړي، خو قطز دا خبره نه منله او ورته ویل به یې: «دا زما د بادار مال دی. زه یوازې یو امانتدار یم او په امانت کې خیانت نه کوم. له خپل پلار څخه اجازه واخلم، که هغه اجازه راکړه، هر څومره چې غواړې در به یې کړم.»

هغه به قطز ګواښه (تهدیدواوه)، خو قطز ورته هیڅ ارزښت نه ورکاوه. گلزار هم د هغه له ځورونې او اذیت څخه په امن کې پاتې نه شوه. هغه به په مختلفو

لارو ورته مزاحمت کاوه او داسې خبرې به یې ورته کولې چې له شرمه به یې تندې خولې شو او غوږونه به یې سره شول. کله چې د هغه مزاحمتونه زیات شول، هغې خپلې مالیکې (د موسی مور) ته شکایت وکړ. مور یې موسی ډېر ملامته او توبيخ کړ او ورته ویې ویل چې گلنار د قطز مېرمن ده او په هیڅ صورت هغې ته نشي رسېدلې. مور یې وگواښه چې که بیا یې مزاحمت وکړ، نو مقرري به یې بنده کړي او له کوره به یې وشړي. دې خبرې د قطز په وړاندې د موسی کینه او غیرت نور هم زیات کړل. قطز به له دغه فاسد ځوان سره نېکي کوله، زړه یې ورباندې سوزېده او د هغه ځورونې به یې زغملي؛ پلار ته یې یې شکایت نه کاوه ترڅو هغه خفه نشي او ناروغي یې زیاته نشي. قطز به تل موسی ته نصیحت کاوه چې شراب او فساد پرېږدي یا یې لږ کړي او وعده یې ورسره کوله چې له پلار سره به یې خبرې وکړي ترڅو ترې راضي شي او جیبي خرڅ یې ور زیات کړي. خو په مقابل کې د موسی کینه ورسره زیاتېدله او نور هم سپین سترگی او سرکشه کېده.

د شیخ غانم ناروغي نوره هم سخته شوه او په ماني کې ټول خلک د هغه په حال اندېښمن شول، خو له زوی (موسی) پرته. هغه له دې حاله خوشحاله و او ویل به یې چې د پلار له مړینې وروسته به دی هر څه شي او په جایداد او مال به یې هر څه چې زړه یې وي، ترسره کړي؛ له قطز څخه به غچ واخلي او ذلیل به یې کړي، گلنار به ترې واخلي او هغه به مجبوره کړي چې د ده هر امر ومنې. کله چې ډاډه شو چې د پلار مرگ یې نږدې دی، نو له حده یې پښې واړولې او له خپلو همپياله ملگرو سره به یې په ماني کې شراب څښل او بد مستی به یې کولې. تر دې چې یوه شپه یې مور ترې پوزې ته راغله او امر یې ورته وکړ چې له کوره ووځي. هغه خبره وانه ورېده او مور ته یې کنځلې وکړې؛ کله یې چې مور تینگار وکړ، نو پر هغې یې برید وکړ ترڅو ویې وهي، خو په دې وخت کې قطز راوړسېد، هغه یې لېږي کړ او پر ده او د ده پر مستو ملگرو یې دروازه وتړله. موسی نه پوهېده چې څه ووايي؛ کله به یې مور ته بد ویل، کله به یې پر پلار لعنت وایه او کله به یې قطز ته ښکنځلې کولې. ټوله شپه همدا حال و تر دې چې شرابو دی او ملگري یې له پښو وغورځول.

شیخ غانم مقدسي د یو اوږد عمر وروسته چې په نېکو کارونو، تقوا، له فقیرانو او مسکینانو سره په مرسته او پر یتیمانو او کونډو په لگښت کې یې تېر کړی و، سا ورکړه. خلکو ورته وژړل او په نشتوالي یې ډېر خفه شول. کله به چې یې د هغه زوی موسی را یاد شو، نو ډېر به ورته سختېدل چې له داسې یو نېک سړي څخه داسې فاسد زوی پاتې شوی.

قطز او گلنار یو مهربان او زړه سواندی پلار له لاسه ورکړ. هغوی ډېرې اوبښکې تویې کړې او په پوره اخلاص یې د هغه له زړې مېرمنې سره غمشریکي وکړه او خدمت ته یې ودرېدل. هغوی د هغې په خاطر د موسی وهل او ټکول هم زغمل؛ ځکه د شیخ غانم له مړینې وروسته موسی د هغوی خورولو او شکنجه کولو ته مخه کړه. هغه به په لاس او ژبه پر قطز برید کاوه، خو هغوی د خپل وفات شوي بادر او د هغه د غمجنې مېرمنې د درناوي په خاطر په صبر او چوپتیا ځواب ورکاوه. هغوی په تمه وو چې د غمرازی ورځې تېرې شي او د واده لپاره مانی پرېږدي او بل ځای ته لاړ شي ترڅو خپل ارام او نېکمرغه ژوند پیل کړي؛ ځکه بادر یې د هغوی لپاره د هر څه غم خوړلی و.

هغوی نه پوهېدل چې موسی ورته دام ایښی او د یو شمېر بدذاته فقهاوو (د دربار ملایانو) سره یې اړیکه نیولې ده؛ هغوی د ده د پلار هغه وصیت باطل کړی و چې په کې د قطز او گلنار د ازادۍ او هغوی ته د جایداد د ورکړې یادونه شوې وه. موسی د وصیتنامې د باطلېدو او د هغوی د مرییتوب د دوام خبر راوړ. هغوی ته دا ډېره درنه وه چې په یوه شېبه کې یې ټولې هیلې په سیند لاهو شوې؛ نه دا چې یوازې د خپل نېک بادر تر سرپرستۍ لاندې پاتې شول (ځکه دا خو ورته د زغم وړ وه)، بلکې اوس د یوه فاسق او ظالم شخص ملکیت شول چې غوښتل یې هغوی وځوروي او غچ ترې واخلي. کله چې بودی مېرمن پوه شوه چې زوی یې له هغوی سره څه کړي، نو ډېره غوسه شوه، پر هغه یې لعنت ووايه او هغوی ته یې ډاډ ورکړ چې ملاتړ یې کوي او اجازه نه ورکوي موسی ورته زیان ورسوي. هغې وعده ورسره وکړه چې د میراث د وېش پر مهال به هڅه وکړي چې دا دواړه د دې په برخه کې راشي، ترڅو بیا یې ازاد کړي، واده یې وکړي او د ژوند لپاره یو څه پیسې هم ورکړي.

موسی د مور له ارادې خبر شو، نو د میراث وېش یې وځنډاوه ترڅو د هغې مخه ونیسي. په دې موده کې به یې گلنار خپلې غوښتنې ته رابلله او ورته ویل به یې: «ته اوس زما مال یې او نشي کولای له ما سرغړونه وکړي.» خو گلنار به ترې تېښتېده او خپلې مالیکې (د موسی مور) ته به یې پناه ورله.

کله به چې په نرمۍ ورته راغی، نو ورته ویل به یې: «زه تا د خپلې مېرمنې په توګه انتخابوم او د دې مانۍ مالیکه به شي. د دې ځای واک به ستا په لاس کې وي او قطز به ستا مری (غلام) وي.» خو د گلنار ځواب یوازې چوپتیا او مخ اړول وو.

کله چې دا کیسه اوږده شوه او موسی د هغې له خوښۍ ناهیلې شو، د غوسې اور پرې بل شو او قسم یې وخوړ چې هغه به له قطز څخه جلا کوي او غچ به ترې اخلي. هغه د خپل پلار وصي (هغه څوک چې د میراث واک ورسره وي) ته ورغی او ادعا یې وکړه چې گلنار د ده او د مور ترمنځ د جنجال لامل ده؛ ده وویل که دا «خبرکشه» وینځه وپلورل شي، نو دی ژمنه کوي چې له مور سره به ښه چلند کوي. هغه د گلنارې پر پلورلو ډېر ټینګار وکړ او یو دلال یې هم له ځان سره راوستی و ترڅو ورته پیرودونکی پیدا کړي (دلال ته یې هم د دې کار لپاره پیسې ورکړې وې). وصي هم وینځه دلال ته وپلورله او دلال هغه پر یوه مصري سړي وپلورله.

د موسی مور د گلنارې له پلورلو چې د هغې له خبرتیا پرته شوي وو، ډېره حیرانه او خفه شوه. وصي یې ملامته کړ او ټینګار یې وکړ چې معامله فسخه کړي، خو هغه ښه وغوښته او ویې ویل چې دا کار اوس د ده له وسه وتلی، مګر دا چې هغه مصري سړی راضي شي. بودی ورته امر وکړ چې مصري ته لوړه بیه وړاندیز کړي ترڅو گلناره بېرته ورکړي؛ خو موسی له مصري سره شرط ایښی و چې په هیڅ صورت به یې بېرته نه ورکوي. مصري هم وړاندیز ونه مانه او پر خپلې وینځې یې ټینګار وکړ. وصي هم مجبور شو چې گلناره ور وسپاري. کله چې گلناره پوه شوه چې ژر به خپل نوي بادار ته وسپارل شي، ډېر یې وژړل او د خپلې مالیکې جامو ته یې لاس واچاوه: «زما مالیکې! ما ووژنه خو هغوی ته مې مه سپاره!» بودی مېرمن هغه په سینه پورې ونیوله او په داسې حال کې چې اوبښکې یې روانې وې، ویې ویل: «گلنارې! ته پوهېږې چې زما له

وسه څه نه دي پوره. په خدای قسم، ته مې تر خپلې لور ډېره خوښېدې او ډېره هڅه مې وکړه چې ودي ساتم؛ خو څه وکړم، هغوی زما له خبرتیا پرته پلورلې يې. خدای دې زما پر زوی لعنت واوروي، څومره مې ځوروي! کاشکې شنډه وای او دا مې نه وای زېږولی! ای موسی! زه ستا په وړاندې یوازې خدای لرم!»

قطز ولاړ و، ورته کتل يې او ژړل يې. کله يې چې ولیدل موسی له دلال او خپلو کسانو سره را روان دی، اوبنکې يې پاکې کړې او د ډبرینې مجسمې په څېر کلک ودرېد. کله چې گلنارې هغوی ولیدل او پوه شوه چې بله چاره نشته، د خپلې مالیکې جامې يې پرېښودې او د خپل محبوب «قطز» لور ته ورغله. دواړو یو بل په غېږ کې ونيول؛ یو اوږد وخت يې یو بل د وداع (مخې ښې) په غېږ کې نیولې وو او د خپلو مچيو له لارې يې د زړه اور او د جلاوالي حسرت یو بل ته لېږدوه.

د هغوی ساه گانې او اوبنکې سره گډې شوې وې او شاوخوا هر څه ترې هېر وو. ناڅاپه د موسی غږ هغوی له خپل عالم څخه راویستل چې په ډېرې کینې يې چیغه کړه: «له یو بل جلا شئ ای خاینانو! دا پرېږده ای پست فطرت غلامه!»

قطز ورته داسې وکتل چې د موسی زړه وترهیدلو، خو موسی ځان کنترول کړ او ويلي: «نور يې په غېږ کې نیول گټه نه لري، ته به دا بیا هیڅکله ونه ویني!»

قطز د خپلې محبوبې لاسونه له خپلې غاړې لېرې کړل او ورته ويلي: «گلنارې! ته مې په خدای وسپارلې. خدای به په خپل قدرت سره موږ بیا سره یوځای کړي.»

گلنار په داسې حال کې چې ترې لېرې کېده، ورته ويل يې: «ته مې په خدای وسپارلې ای محموده! ته مې په خدای وسپارلې ای زما محبوبه!» بیا د خپلې مالیکې لور ته ورغله او په ژړا کې يې د هغې د سر ښکلول پیل کړل او د هغې سر يې په خپلو اوبنکو لوند کړ. بودی مېرمنې له ډېر غمه خپلې گوتې په غابونو کې نیولې وې او ژړل يې. دلته قطز مخکې راغی، د هغې لاس يې ونيو او ويلي: «بس کړه گلنارې! پر خدای توکل وکړه او خلک مه منتظر کوه؛ ډاډه اوسه چې خدای شته او هر وخت چې وغواړي، کولای شي موږ بېرته سره یوځای کړي.»

موسی دلال ته اشاره وکړه او ويلي: «دا بوځه سړیه! مه پرېږده چې دلته مو وخت

بي ځايه ضايعه کړي.»

دلال د هغې لاس ونيو او له ځان سره يې بوتله؛ د گلنار سترگو به کله خپلې ماليکې او کله خپلې محبوبې ته کتل، تر دې چې له سترگو پناه شوه. قطز د يوې بېساه مجسمې په څېر هماغه شان ولاړ و. ده خپلې ماليکې ته کتل او هغې ده ته، تر دې چې موسی هم د دلال او دهغه د کسانو په پل پسې لاړ. دلته نو قطز ژړا کنټرول نشوی کړی، خپلې ماليکې ته نږدې شو، د هغې د سر او لاسونو ټکول يې پيل کړل او ويل يې: «ستا مننه کوم زما ماليکې! ای نېککاره مېرمنې! تا خپله ټوله هڅه وکړه او دا چې څه پېښ شول، ستا هيڅ گناه په کې نشته.»

بودی ورته وويل: «خدای دې درته نېکي درکړي زما زويه! ته زما د زوی په څېر يې. که غواړې زه به دې ازاد کړم ترڅو هر چېرته چې دې زړه وي، ولاړ شي.»

قطز وويل: «زما ماليکې! ستا خدمت زما لپاره بس دی، خو زه وېرېرم چې موسی به مې وځوروي او اوس چې زما د صبر کاسه ټکه شوې، هسې نه چې ورته زيان ورسوم او دا کار ستا د خپگان سبب شي.»

بودی وويل: «اعوذبالله چې زه دې د موسی په خاطر خفه شم! که هغه ووژني، ما به يې له شره خلاصه کړي.»

قطز وويل: «دا مناسبه نه ده چې زه د خپل هغه بادار زوی ته زيان ورسوم چې زما عزت يې کړی او راسره نېکي يې کړي.»

قطز له بېگم (ماليکې) څخه اجازه واخيسته او د خپل نږدې ملگري حاج علي فراش لور ته ورغی. هغه يو صالح سپينړيری و او د دمشق د يو شتمن او مشهور سړي ابن زعيم په خدمت کې و. هغه د شيخ غانم مقدسي د مانۍ نږدې په يوه بل قصر کې اوسېده. قطز به ډېر وخت هغه ته ورتلو؛ هغوی به د يوې لويې چوټرې پر سر چې د ونو ښاخونو پوښلې وه او د ابن زعيم د بڼې په دروازه کې وه، کښېناستل. قطز به ورسره د زړه خواله کوله، د خپلو دردونو کيسې به يې ورته کولې او په خپلو کارونو کې به يې مشوره ورسره کوله. هغوی به د هرې موضوع په اړه خبرې کولې. حاج علي له قطز سره ډېره مينه لرله. هغه په خپل قوي بصيرت او رښتينې اټکل سره درک کړی وه چې دا مری،

له دې ښکلي څېرې او ځوانمردانه چلند سره، يو داسې راز لري چې له ټولو خلکو يې پټ ساتي. ده ډېره هڅه کړې وه چې د خپل ځوان ملگري له رازه پرده پورته کړي، خو بريالۍ شوی نه و؛ مگر د وخت په تېرېدو يې گومان نور هم پياوړی شو. هغه خبرې چې ده به د بنډارونو پر مهال په هنر سره د هغه له ژبې ايستلې وې، سره يوځای کړې او د دغه ځوان د اصل او نسب په اړه يې يو نادود انځور په خپل ذهن کې جوړ کړی و.

هغه قطز ته ښه راغلاست ووايه او لکه د تل په څېر يې پر چوټره فرش وغوړاوه؛ د هغه د بادار پر مړينه يې ورته تسليت ووايه او د هغه د ښو صفتونو يادونه يې وکړه. قطز ورته د پلار له مړينې وروسته د موسی له ځورونو او د خپلې محبوبې گلنار له جلاوالي شکايت وکړ او ويې ويل چې نور له ژونده ستړی شوی دی. حاج علي ورته ډاډگېر نه او هيله ورکړه.

په دې وخت کې موسی په لاس کې د قمچينې (شلاق) سره له دروازي راننوت. کله چې دوی ته نږدې شو، قطز ته يې په غوسه وکتل او ويې ويل: «دلته څه کوي سړيه؟ لاړ شه ماني ته او خپل کارونه کوه.»

قطز ځواب ور نه کړ او مخ يې ترې واړاوه. د موسی غوسه وپارېده او شلاق يې پورته کړ چې ويې وهي، خو قطز هغه په هوا کې ونيولو. موسی ونه شوای کړای شلاق د هغه له لاسه وباسي. دلته قطز ورته وويل: «که وغواړم په همدې شلاق دې وهم. ستا په څېر يو شرابخور مست نشي کولای زما غونډې يو څوک ووهي. زه يوازې ستا د پلار د درناوي له امله له وهلو دي تېرېرم.»

موسی قطز ته پر تندي يوه څپېره ور کړه؛ د قطز مخ سور شو او په داسې سترگو يې ورته وکتل چې گواکې اور ترې ورېږي. د موسی زړه له وېرې ټک شو او په داسې حال کې چې د قطز پلار او نيکه ته يې کنځلې کولې، له هغه ځايه لاړ. قطز په خپل ځای ناست و، د موسی شلاق يې په لاس کې و او تر هغه يې ورپسې کتل چې موسی ورک شو. يو څه وخت په همدې حال پاتې شو، بيا يې خپل مخ په لاسونو کې ونيو، ځان يې پر ځمکه وغورځاوه او په ژړا شو. د حاج علي زړه ورباندې وسوځېد، پر شا يې لاس ورته واهه او ورته ويل يې: «قطزه! دومره يې مه سختوه، ولې ژاړې؟ ايا د يو بې غيږته او

کمزوري سري د يوې سپکې څپېرې په خاطر ژارې؟»

قطز په داسې حال کې چې اوبسکې يې وچې شوې وې، سر راپورته کړ او ويې ويل:

«خدای دې وېښه، ایا ته داسې انگېرې چې زه د هغې څپېرې له امله ژارم؟ زه د دې

لپاره ژارم چې هغه زما پلار او نیکه ته کنځلې وکړې، په داسې حال کې چې زما پلار

او نیکه د هغه تر پلار او نیکه زر ځله غوره وه.»

حاج علي وويل: «ای قطزه! غوسه دې داسې څه ويلو ته اړ نه باسي چې حقيقت نه لري.

په خدای قسم چې ته په خپله تر هغه زر ځله غوره يې، خو ستا پلار او نیکه د هغه له

مسلمان پلار او نیکه غوره نه دي، ځکه د اسلام شرف تر هر څه لوړ دی.»

قطز وويل: «ایا ته گومان کوي چې زما پلار او نیکه کافران وو؟ په خدای قسم چې

هغوی پښت په پښت مسلمانان وو!»

حاج علي د داسې چا په څېر چې پر خبره يې شک لري، حیرانتیا وښودله. پر قطز دا

خبره درنه تمامه شوه چې ملگری يې پرې د درواغو گومان کوي، نو ويې ويل: «حاج

علي! ایا تا د جلال الدين خوارزمشاه نوم نه دی اورېدلی چې له مغولو سره يې جهاد

کاوه؟»

- «هو، په نړۍ کې به څوک وي چې د هغه نوم يې نه وي اورېدلی.»

- «زه د جلال الدين د خور، جهان خاتون زوی يم او پلار مې د هغه د تره زوی، شهزاده

ممدود دی. زما نوم محمود دی؛ هغو غلو چې زه يې تښتولی وم، قطز نوم راباندې

کېښود او زه يې وپلورلم — خدای دې ورته خپله سزا ورکړي.»

د حاج علي څېره روښانه شوه او ويې ويل: «اوس مې نو بصيرت رښتيا شو او گومان

مې ستا په اړه سم وخوت. په هغه خدای قسم چې له هغه پرته بل معبود نشته، په لومړۍ

ورځ چې مې ته وليدې، زړه مې راته وويل چې ته د ماوراءالنهر د کلیو کوم عادي

مړی نه يې؛ ته د يوې لويې کورنۍ او نسب خاوند يې. کله چې مې و ازمويلي او ناسته

ولاره مې درسره وکړه، پوه شوم چې ته له خلکو يو راز پټوي. نو اټکل مې وکړ چې ته

د کوم پاچا يا امير زوی يې چې زماني راغورځولی او د مريانو د پلورونکو لاس ته

ورغلی يې. له هغې ورځې راهيسې هڅه کوم ستا په راز پوه شم. ډېر ځله مې ستا د

اصل په اړه وپوښتل، خو تا به تل ويل چې په دې اړه په څه نه پوهېږي. خو په پای کې مې دا پایله ترلاسه کړه چې ته د جلال الدين بن خوارزمشاه له اولادونو څخه یې. «قطز په حیرانتیا ورته وکتل او ویې ويل: «ایا مخکې له دې چې زه درته ووايم، ته پرې پوه شوي وي؟»

- «هو، په خدای قسم چې ډېر پخوا پرې پوه شوی وم.»

- «په خدای چې ډېره عجیبه ده! حاج علي څنگه پوه شوي؟»

- «کله چې دې پایلې ته ورسېدم چې ته د پاچاهانو یا امیرانو اولاد یې، نو د پاچاهانو د کیسو په کولو مې پیل وکړ او ستا د مخ بدلون ته مې کتل چې د هر پاچا یا امیر د نوم په اخیستو به څنگه کېده. کله به مې چې د جلال الدين او له مغولو سره د هغه د کیسو یادونه کوله، ستا په خبره او شونډو کې به مې یو ډول بدلون لیده. دا ازموینه مې څو ځله تکرار کړه او یقیني شوم چې ته له جلال الدين سره تړاو لري او شاید د هغه له اولادونو یې.»

قطز موسک شو او د حاج علي پر هوښیاری یې حیرانتیا وښوده او ویې ويل: «اوس پوه شوم چې ولې ته د پاچاهانو او سلاطینو له خبرو سره دومره مینه لري او تل دې راته کیسې کولې.» قطز لږه شېبه چوپ شو، بیا بېرته په غم کې ډوب شو او په ژرغوني غږ یې وویل: «ته راته رښتیا! ووايه چې له دې مصیبت او ناخوالو سره څه وکړم؟ تر کومه چې زه پوهېږم، ته د نظر او مشورې خاوند یې. موسی زما او زما د محبوبې گلنار د ازادۍ وصیت باطل کړ، په دې یې بسنه ونه کړه او زموږ ترمنځ یې جلاوالی راوست او هغه یې پر یو مصري سوداگر وپلورله. په خدای چې زه او زما د ماما لور گلناره یې سره جلا کړو. موږ له کوچنیوالي سره یوځای رالوی شوي وو او تر ننه کله هم نه وو جلا شوي. ماته ووايه، زه څنگه هغې مانۍ ته لار شم چې نه په کې هغه څوک شته چې زما عزت یې کاوه او زه یې د زوی په څېر منلی وم، او نه په کې گلناره شته چې زما د ژوند آرام او د غمونو مرهم وه؟ څنگه د هغه پست او ذلیل سړي خدمت وکړم چې زما ازادي او خوشحالي یې راڅخه واخیسته او سپکاوی یې راته وکړ؟ هغه مانۍ ماته اوس لکه دوزخ داسې ده، د لیدو وس یې نه لرم. نو څنگه په کې پاتې شم؟ ولې دا خلک ما مری کوي په داسې حال کې چې موږ زه ازاد زېږولی يم؟ ایا په ځمکه کې داسې عدالت

نشته چې زما حق له دې ظالمه واخلي؟ حاج علي ولي چوپ يې؟ خبرې وکړه، ووايه څه وکړم؟»

دلته نو ژر نور اجازه ورنه کړه چې خبرې وکړي. حاج علي يو څه وخت چوپ پاتې شو، گواکې د خپل ملگري لپاره د يوې حل لارې يا قناعت بڼونکي ځواب په لټه کې و؛ بيا يې ورته وويل: «خو ستا مالیکه (بيگم) په هغه مانۍ کې ده، هغه تا غواړي، عزت دې کوي او هيڅکله نه غواړي چې د موسی له خوا تاته کوم زیان ورسېږي.»

قطز وويل: «هو، هغه راسره مينه لري، زما قدر پېژني، ما خپل زوی گڼي او وعده يې راسره کړې چې د ميراث د وېش پر مهال به ما په خپله برخه کې راولي او بيا به مې ازاد کړي، خو هغه کمزوري ده، واک او قدرت نه لري. هر څه د هغې د زوی په لاس کې دي او هغه يې د غوښتنو مخه نشي نيولې. زه وېرېږم چې موسی زما مالک شي، غچ به رانه واخلي او زما په سپکاوي او عذابولو کې به له حده تېرې وکړي. حاج علي، ما وژغوره! ما خلاص کړه!»

- «خدای دې خلاص کړه زما زويه! پر ځان يې اسانه کړه ای قطزه! خدای به له دې سختۍ څخه درته کومه لاره وباسي.»

- «ته په دې خبرو يوازې راسره خواخوږي کوي او ډاډ راکوي. خو يوازې خواخوږي زما درد نه دوا کوي. د هغه عذاب څخه د خلاصون لپاره چې زه په کې يم، د يوه لاره چاره ولټوه»

- «ستا د خلاصون لپاره مې يو فکر کړی دی، خو بايد دوه يا درې ورځې صبر وکړي ترڅو لاره پيدا کړم.»

- «تر دې زيات هم صبر کوم، خو تاته په خدای قسم درکوم! ووايه چې په سر کې دې څه پلان دی؟»

- «ستا کيسه ابن زعيم ته کوم. کله چې هغه پوه شي چې ته د سلطان جلال الدين له اولادونو څخه يې، ستا ليدو ته به ډېر لېواله شي. هغه او شيخ ابن عبدالسلام له مغولو سره په جگړه کې جلال الدين ته د مرستو لېږلو ته ډېر ارزښت ورکاوه. کله چې دې ورسره وليدل، د شيخ غانم له زوی (موسی) سره خپلې ځينې ستونزې ورته بيان کړه. زه به ستا

خبرې تاييد كړم او هغه څه به ورته ووايم چې نن يې زما د سترگو وړاندې درسره وکړل. شک نه لرم چې زړه به يې درباندي وسوځي او مينه به درسره وکړي. زه به ترې وغواړم چې تا له هغوی څخه واخلي، او گومان نه کوم چې هغه په دې کار کې ځنډ وکړي. پوه شه چې زما د بادار ابن زعيم په خدمت کې به نېکمرغه شي؛ هغه به تاته د ارواښاد شيخ غانم په څېر يا تر هغه هم غوره وي.»

- «زما گرانه ملگریه! يوازي دا چې ستا تر څنگ ژوند وکړم، زما لپاره بس دی. خو زه وېرېږم چې موسی کله پوه شي چې زه هلته خوشحاله کېږم، نو حاضر به نشي چې ما ستا پر بادار وپلوري.»

- «موږ نه پرېږدو چې موسی په دې اړه په څه پوه شي. زما بادار به په خپله ستا غوښتنه له وصي (د ميراث له ساتونکي) څخه وکړي او وصي به د هغه د غوښتنې په منلو کې زړه نازړه نشي. نو ډاډه اوسه او له هيڅ شي مه وېرېږه، ځکه زه هر څه په پوره دقت درته چمتو کوم.»

- «حاج علي، خدای دې درته برکت درکړي! تا زما ستونزه حل کړه، خدای دې ستا ستونزې د قيامت په ورځ حل کړي.»

قطر له خپل ځای څخه پاڅېد او ويې ويل: «اجازه راکړه چې ماڼۍ ته لاړ شم او په خپلو کارونو بوخت شم، ښايي ماليکه مې اړتيا راته ولري. ډېر ناوخته مې کړ، سبا به دې بيا وگورم – ان شاءالله.»

اتم څپرکی:

لا درې ورځې نه وې تېرې شوې چې «حاج علي فراش» هغه نقشه چې د خپل ملگري د ازادولو لپاره يې جوړه کړې وه، په پوره برياليتوب پلي کړه. قطر د «ابن زعيم» ملکيت ته انتقال شو او پدې توگه د «موسى» له لاسه، او د هغه له ځورونو، اذيتونو او سپکاوو څخه وژغورل شو او د ژوند يوه پاڼه يې واوښته. هغه دا پاڼه په اوښکو او حسرت سره وتړله؛ ځکه سره له ټولو سختيو، دا د هغه د ژوند تر ټولو ښکلې او نېکمرغه ورځې وې. په همدې شپو ورځو کې د مينې رڼا د هغه په

زړه کې وځلېده او هغه يې له نوره ډک کړ؛ د زړه د تورو کونجونو غم، اندوه او نهيلی يې د نشاط، مسکا او هيلی په رڼا بدلې کړې. په دې دوران کې هغه او گلنار په ارامۍ او سلامتۍ کې د يوه مهربانه بادار او د هغه د نېکې مېرمنې تر سرپرستۍ لاندې ژوند کاوه. دوی په دې موده کې د امنيت، ډاډ او ثبات خوند وڅکلو چې په ماشومتوب کې يې نه و ليدلی. ځکه تر دې وړاندې دوی په يوه داسې ډک له اضطراب چاپيريال کې اوسېدل چې اندېښنې او بې قراری وړباندې حاکمې وې، جنگونو او بريدونو گواښل او سهار او ماښام يې له ناورو او مصيبت بارو پېښو ډک و. تر دې چې د «شيخ غانم» په کور کې مېشت شول او د هغه مهربانۍ او نېکۍ، د يتيمۍ تريخوالی، د مړيتوب ذلت او د غربت او بې وطنۍ درد ورڅخه هېر کړل. هلته يې يو رضایت‌بنونکی، ارام او هوسا ژوند درلود او تر ټولو لوی نعمت چې په دې موده کې ورته نصیب شو، د مينې نعمت و.

قطز که هر څه هېر کړي، هغه ورځ نه هېروي چې له خپل بادار سره د «نابلس» له سفر څخه راوگرځېد. کله چې مانی ته داخل شو او مېرمنې (خاتون) ته يې سلام وکړ، گلنار يې هلته ونه لیده. د هغې لیدو ته ډېر تېری و، نو خونې ته يې ورغی؛ گلنار لکه همدا اوس چې له حمامه راوتلې وې، د آينې مخې ته ناسته وه او خپل اوږده او زرین وېښتان يې پر اوږو راخواره کړي وو، ږمنځ کوله. هرکله چې يې د قطز تصوير په آينه کې وليد، يوه تبسم يې وکړ، خو ورته يې ونه کتل او هماغسې په خپلو وېښتانو بوخته پاتې شوه.

قطز په پټه خوله کرار کرار خونې ته ورغلی و ترڅو هغه له شا څخه حيرانه (غافلگیره) کړي او د تل په څېر يو بل په غېږ کې ونيسي. سره له دې چې هغه خپل انځور په آينه کې وليد او پوه شو چې گلنار هم ولید، خو هغه له چوکۍ پورته نه شوه او مخ يې قطز ته راوگرځاوه، يوازې يې مسکا وکړه. قطز ورته حيران شو، يوه شېبه غلې ودرېد، گویا غوښتل يې د دې عجيب بدلون په راز پوه شي. بيا يې د تل پر خلاف چې په خوبۍ او شور به يې غږ وړباندې کاوه، په تېټ غږ ورته وويل: «گلنارې! زه له نابلس څخه راغلم.»

د هغه حيرانتيا هغه وخت زياته شوه کله چې يې وليدل هغې په ډېرې ارامۍ او وقار سره

مخ راوگرځاوه او په داسې غږ يې چې گویا له کومې بلې لورې سرچینې څخه راوځي، نه د هغې له بې حرکتې او خوبجنو شونډو، وویل: «شکر دی چې په سلامتۍ راغلي.»

قطر د هغې خمارو سترگو ته وکتل، داسې عجیبه معناگانې یې پکې ولیدې چې تر اوسه یې د هغې په سترگو کې نه وې لوستلې؛ گویا هم هغه ځان ته رابولي او هم یې له ځانه لیرې کوي؛ هم ورسره انس اخلي او هم ترې پردی کېږي؛ هم پرې باور کوي او هم ورباندې شک کوي؛ هم ورته تسلیمېږي او هم ترې نافرمانی کوي. بیا ډېر وخت تېر نه شو چې مخ یې بېرته آینې ته کړ او د وېښتانو په رمنځولو بوخته شوه، لکه هیڅ چې نه وي شوي.

قطر په حیرانتیا د هغې تر شا ولاړ و، نه پوهېده څه ووايي او څه وکړي. داسې احساس یې درلود لکه یو څوک چې بې اجازې داسې کور ته ننوځي چې هلته هیڅ حق نه لري. هغه تر دې دمه له هغې څخه داسې چلند نه و لیدلی. د دوی خونو یو له بل سره توپیر نه درلود او په دې برخه کې یې هیڅ ستونزه نه لرله. نو دا کوم عجیب او غریب خنډ و چې د دوی ترمنځ حایل شوی و؟ هغه خنډ چې په سترگو نه لیدل کېده خو تر پوخ او پلن دیوال هم کلک و. دلته و چې قطر د شرم او وېرې احساس وکړ، چې هسې نه په دې حال کې یې څوک وگوري. هغه هره شېبه تمه لرله چې د مائې کوم غږی راداخل شي او ملامت یې کړي چې «دلته ولې ولاړ یې؟».

هغې ته یې چې وکتل، نور یې هغه کوچنۍ گلناره، د خپل تره لور (د جلال الدین لور) ونه لیده چې یوځای ورسره لوی شوی و او د لاهور په خاورو کې یې لوبې کولې او پر کوچنیو اسونو به سپاره وو... بلکې په ځای یې یوه پوره او بالغه ښځه ولیده چې ترمنځ یې هیڅ نږدېوالی نه وه. د هغه نظر د هغې له اوږدې غاړې څخه چې د سپین زرین لمر په څېر وه، اوږو او نري ملا ته لاړ او د پښو تر سپینوالي پورې ورسېد. وېرې واخیست، نور یې د درېدو وس نه درلود، په شا شا د دروازي لور ته لاړ او لکه څنګه چې راغلی و، په ارامۍ سره بېرته ووتلو.

دا د دې دوو مریو شویو شهزادګانو په ژوند کې د جلاوالي ورځ وه؛ په دې ورځ یوه

دوره پای ته ورسېده او بله دوره پیل شوه. د وخت په تېرېدو سره، هغه لا هم دا ورځ په بشپړ وضاحت سره په یاد لري، گویا همدا پرون وه.

لا د قطز د نوي بادار په پناه کې د اوسېدو او د موسی له ځورونو څخه د خلاصون څو ورځې نه وې تېرې شوې، چې د گلنار فراق (بېلتون) ور یاد شو. د هغه ساه د خپلې له لاسه وتلې محبوبې په حسرت کې وسوځېده؛ رنگ یې ژېړ، بدن یې ډنګر او بارځوګان یې د ډېرې ژړا او بې خوبۍ له امله وپرسېدل. داسې ښکارېدل لکه د موسی مصیبت چې د بېلتون درد ورڅخه هېر کړی و؛ کله چې هغه ستونزه ختمه شوه او د نوي بادار په کور کې یې د هوساینې ساه واخیسته، نو خپل لوی مصیبت یعنې د گلنار بېلتون ته وزگار شو. هو، کله چې انسان په دوو مصیبتونو اخته شي، نو کوچنۍ مصیبت ورباندې فشار راوړي او د لوی مصیبت د هېرولو لامل ګرځي، تر دې چې ګمان کېږي هغه لوی غم هېر کړی دی؛ خو د کوچني مصیبت له منځه تلو وروسته، لوی غم بېرته راګرځي او زړه بوختوي.

د ابن زعیم زړه په خپل خوارزمي مري وسوځېد، نو ډېره نېکي یې ورسره وکړه او هڅه یې وکړه هغه له غمه وباسي. هغه به یې ځان ته نږدې کاوه او ورته ویل به یې: «زما زویه! نور د خپلې ښکلې گلنار لپاره غم او غصه بس کړه، که ته وغواړې زه به د هغې په څېر یا تر هغې هم ښکلې وینځه تاته په نکاح کړم.»

خو قطز به په پوره ادب او درنښت ځواب ورکاوه: «نه زما باداره! زه نه غواړم له هغې پرته له بل چا سره واده وکړم، که څه هم تر هغې ښکلې وي. هغه زما د تره لور ده، موږ یوځای لوی شوي یو او له ماشومتوبه تر اوسه له یو بل نه یو جلا شوي.»

بادار به ورته ویل: «قطز! حق جانب یې، ځکه موږ نشو کولای تاته د جلال الدین د لور په څېر یوه شهزادګۍ په نکاح کړو، خو زه درته نصیحت کوم چې پر خپل ځان رحم وکړه او د خپلې روغتیا او ځوانۍ د ساتلو لپاره هڅه وکړه هغه هېره کړه، ښايي خدای پاک بیا تاسو سره یوځای کړي.»

ابن زعیم خپل خدمتګار حاج علي فراش ته سپارښتنه وکړه چې د قطز پاملرنې او د هغه د غم هېرولو لپاره له هیڅ ډول هڅې دریغ ونه کړي. حاج علي د خپل نږدې ملګري په

اړه د بادار سپارښتنو ته اړتيا نه لرله؛ هغه د قطز د ارامولو او ورسره د خواخوږۍ لپاره له هرې لارې کار واخيست. حاج علي ډېر خوږ ژبی او نېک چلنده سړی و، هغه د زړه د ناروغيو طبيب او معالجه کوونکی و. هغه به تل له خپل غمجن ملگري سره بوخت و، ډاډگېر نه به يې ورکوله، کيسې به يې ورته کولې او د چکر لپاره به يې د ښار بېلابېلو سيمو او د «الغوطه» باغونو ته بيوه. هغه به يې د بازارونو گڼې گونې او په جوماتونو کې د علم مجلسونو ته بيوه، تر دې چې ويې شواى کولای د هغه د زړه د غم او اندوه ديوال مات کړي او نور يې وخت ته وسپارلو ترڅو يې برخليک معلوم کړي. له دې مرحلې وروسته، ځوان مريي يو ډول الهي جذبه او ميلان پيدا کړ او زړه يې له عبادت او پرهېزگاري سره وتړل شو. هغه به فرض لمونځونه په خپل وخت ادا کول او نفلونه يې هم کول؛ ډېر تلاوت به يې کاوه او د جامع جومات د علم په مجلسونو کې به يې گډون کاوه، په ځانگړې توگه د شيخ عز بن عبدالسلام په درسونو کې. هغه د شيخ د درسونو دومره مينه وال و چې يو درس يې هم نه له لاسه ورکاوه. هغه يوازې د هغه يا نورو علماوو په حضور کې په لوستلو بسنه نه کوله، بلکې په مجلسونو کې يې حضور او غوږ نيولو ته پاملرنه کوله. بادار يې ابن زعيم هم هغه هڅاوه او هيڅکله به يې داسې کار ورته نه سپاره چې هغه د درس له مجلس څخه راگرځوي.

ښاغلی ابن زعيم د ابن عبدالسلام له تر ټولو لويو ملاتړو او نږدې ملگرو څخه و. پر هغه يې پوره باور درلود، نېکي يې ورسره کوله، اړتياوې يې ور پوره کولې او په خپل مال او ځان يې د هغه د دعوت ننګه کوله. ډېر ځله داسې شوي وو چې د شيخ په خاطر د چارواکو تر غضب او د زورواکو تر ظلم لاندې راغلی و. شيخ هم د همدې استقامت، اخلاص، ديني غيرت او اصلاح سره د مينې له امله هغه ډېر خوښاوه؛ سره له دې چې شيخ په خپله ډېر عفيف او زاهد و، خو د ابن زعيم ډالۍ يې منلې، په داسې حال کې چې له نورو شتمنو څخه يې هيڅ نه قبلول. ابن زعيم د هغه پلوي کوله او د خلکو زړونه يې هغه ته مايل کول او پدې لاره کې يې خپل مال مصرفاوه؛ د شيخ ابن عبدالسلام ډېر نفوذ د ابن زعيم د هڅو پايله وه.

ښاغلی ابن زعيم د يوه نېک او شکرگزار شتمن بېلګه وه چې په خپل مال کې يې د خداى

پاک حق نه و هېر کړی. هغه به پر فقيرانو، مسکينانو، کونډو او يتيمانو اتفاق کاوه او عقیده يې لرله چې دين او وطن ورباندې حق لري او تر څو چې دا حقونه ادا نه کړي، رښتيني ازادي نه شي موندلی. له همدې امله که به په دين کې کومه بدعت ښکاره شو، هغه به ډېر غوسه کېده او د له منځه وړلو هڅه يې کوله. که به پر وطن کوم مصيبت راغی، د هغه د کمولو لپاره يې هڅه کوله او که به کوم خطر وطن وگواښه، دفاع ته به يې ودانگل؛ په داسې حال کې چې د «دمشق» ډېرو شتمنو د گېډې ډکولو او د خوندونو او شهوتونو له پوره کولو پرته بل غم نه درلود.

هغه شيخ ابن عبدالسلام د يوه داسې عالم بېلگه گڼله چې پر خپل علم عمل کوي او د دين او وطن خيرخواه دی؛ داسې څوک چې باور يې درلود عالمان په حقيقت کې د خلکو د لارښوونې لپاره د پيغمبرانو وارثان دي. هغه په نېکۍ امر او له بدۍ منع کوله او د خدای په لاره کې يې د هيڅ ملامتونکي له ملامتۍ وېره نه لرله. په خپل دين يې تجارت نه کاوه او خپل علم يې د دنيا د لاسته راوړلو وسيله نه گرځوله. هغه د امت او وطن په گټو کې سستي نه کوله او الهي اياتونه يې د دنيا په ناخيزو متاعگانو نه پلورل. له همدې امله ابن زعيم هغه ډېر خوبناوه او په خپل مقام او شتمنۍ يې د هغه ملاتړ کاوه؛ په نېکۍ او تقوا کې يې ورسره همکاري کوله، په داسې حال کې چې په هغه زمانه کې ډېرو علماوو د مال له ټولولو، د عامو خلکو له بې لارې کولو او د ظالمو حکامو له ملاتړ پرته بل کار نه درلود.

يوه ورځ شيخ د ابن زعيم ليدو ته د هغه کور ته راغی. ابن زعيم د هغه ډېر درناوی وکړ او د هغه په راتگ يې خپله خوبني څرگنده کړه. کله چې د دوی مجلس گرم شو، قطز هغوی ته د گلابو شربت راوړ. کله چې شيخ هغه وليد، د کور خاوند ته يې وويل: «دا ځوان څوک دی؟ زما گمان دی چې څو ځله مې د درس په مجلس کې ليدلی دی.» ابن زعيم ځواب ورکړ: «دا زما د گاونډي شيخ غانم مری و، په دې وروستيو کې مې اخيستی دی؛ هغه له تا سره مينه لري، ستا د درس په مجلسونو کې گډون کوي او ستاسو ارشاداتو ته غوږ ږدي.»

شيخ په داسې حال کې چې په ځېرکتيا يې د قطز مخ ته کتل، وويل: «دی يو صالح او سم

خوان دی.»

ابن زعیم وویل: «هو، هغه نېک دی او له یوې ډېرې معتبرې کورنۍ څخه دی...» کله چې شیخ خپله څښاک پای ته ورساوه، پیاله یې بېرته قطز ته ورکړه. قطز د شیخ د ستاینې له امله شرمند (خجالت) شوی و. ابن زعیم لا هم خپل دغه ستر میلمه ته د خپل مریي په اړه خبرې کولې چې: «دا د سلطان جلال الدین بن خوارزمشاه له کورنۍ څخه دی، کله چې دوی کوچني وو، غلو هغه او د سلطان لور وتبنتول او د حلب په بازار کې یې وپلورل او شیخ غانم مقدسي دواړه وپېرل...» تر پایه یې کیسه ورته تېره کړه.

شیخ د دې خبرو په اورېدو حیران شو او دا مبارک ایت یې تلاوت کړ:

< (قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ ۚ بِيَدِكَ الْخَيْرُ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) [آل عمران: ۲۶]

< «وايه (ای رسوله!): ای الله! د ملک (پادشاهی) خاونده! هر چا ته چې وغواړي پادشاهي ورکوي او له هر چا چې وغواړي پادشاهي اخلي، او هر چا ته چې وغواړي عزت ورکوي او هر څوک چې وغواړي ذلیل کوي، ټول خیر ستا په لاس کې دی، بېشکه چې ته پر هر څه قادر یې.»

< هغه یوه شبېه غلی شو او بیا یې وویل: «بېچاره جلال الدین! مسلمانو پاچاهانو هغه یوازې پرېښود او ناهیلی یې کړ. هغه په یوازې ځان له مغولو سره جگړه وکړه تر دې چې بالاخره یې له منځه یووړ. خدای دې هغه بدی ویني چې ده په دې خاوره کې د مسلمانانو په حق کې کړې وي؛ که دا لغزش ترې نه وای شوی، نو هغه به له نېکو مجاهدینو څخه و.»

ابن زعیم وویل: «ما هغه پدې نیت اخیستی چې ازاد یې کړم، او که له ده سره زما مینه او د ده د راتلونکي ژوند په اړه زما اندېښنه نه وای، تر اوسه به مې ازاد کړی وای.»

شیخ وویل: «ای ابن زعیمه! خدای دې تاته خیر درکړي. ښه کار دې کړی دی، جلال الدین د دې مستحق دی چې د اولاد یې ساتنه وشي. ایا هغه نه راغواړي چې تر تګ وړاندې یې یو ځل بیا وگورم؟»

ابن زعيم پورته شو او له قطز سره بېرته راغی او هغه يې شيخ ته راوستلو. شيخ په ډېره ورين تندي ورسره چلند وکړ او د هغه زړه يې لاس ته راوړ، هغه يې ځان ته نږدې کېناوه او ورته يې وويل: «موږ ټولو له جلال الدين سره مينه لرله؛ هغه له مغولو سره جنگېده او د اسلامي خاورې دفاع يې کوله. ته د هغه خوږځی (خوږی) يې او زموږ په وړاندې ځانگړی درناوی او ځای لري. خدای پر تا احسان کړی چې د دغه ښاغلي په لاس کې يې ورکړي؛ هغه له نېکو مجاهدينو څخه دی، د مسلمان لپاره د هغه په خدمت کې هيڅ عيب نشته، هغه ته ازاد کړی يې او نوره نېکي به هم درسره وکړي.»

قطز د شيخ لاسونه ښکل کړل او په داسې غږ چې د شيخ د خبرو د اغېز له امله ژړا ورسره گډه وه، وپي وويل: «زه د خپل بادار ابن زعيم د احسان مړی او بنده يم. نه غواړم چې ما ازاد کړي او نه غواړم چې د هغه د خدمت له شرفه بې برخې شم.»

ابن زعيم وويل: «قطز! ته زما زوی يې، موږ ټول د دين او د ابن عبدالسلام خدمتگاران يو.»

پدې توگه شيخ ابن عبدالسلام قطز وپېژانده او هرکله به چې قطز د هغه درس ته ورغی، شيخ به هغه ځان ته نږدې کېناوه او پاملرنه به يې ورته کوله. شيخ به تل د هغه د بادار ابن زعيم حال ترې پوښتلو او سلامونه به يې ورته لېږل؛ کله به يې ورسره پيغامونه هم لېږل. ډېر وخت تېر نه شو چې د قطز د هوښيارۍ، غوره نظر، مېړانې او د مهمو چارو د سمبالښت له امله، هغوی ورباندې پوره باور وکړ او هغه يې د خپلو رازونو امين وگرځاوه.

نه يوازې په دمشق کې، بلکې په نورو شامي سيمو او اسلامي خاورو کې د سياسي او اصلاحي حرکتونو په اړه هغوی له قطز پرته پر بل چا اعتماد نه درلود. له همدې امله، قطز په هغه لنډه موده کې چې د ابن زعيم په خدمت کې و، د پاچاهانو او اميرانو له حالاتو، د واک پر سر له سياليو او د صليبيانو په وړاندې د هغوی له دريځونو څخه خبر شو. هغه د شيخ او د هغه د ملگرو په سياست او اهدافو پوه شو، چې هدف يې د اسلامي خاورو يووالی، د قوي مشري رامنځته کول او له شامه د صليبيانو ايستل او د ختيځ له لوري د مغولو د بريدونو مخنيوی و.

د دې سياست غوښتنه دا وه چې د دې لوی ماموریت لپاره یوازې د هغو ځواکمنو او وړو مسلمانو پاچاهانو ملاتړ وشي چې له صلیبیانو سره یې د دوستۍ لاس نه وي غځولی، او د هغو امیرانو د واکمنۍ ختمولو لپاره هڅه وشي چې له دښمن سره متحد یا د هغوی تر اغېز لاندې دي. د لومړۍ ډلې (صالحانو) په سر کې د مصر امیر، ملک صالح نجم الدین ایوب و، او د دویمې ډلې (خاینانو) په سر کې د هغه تره او د دمشق امیر، ملک صالح عمادالدین اسماعیل و. د دواړو ترمنځ سخته دښمني او د واک پر سر سیالي وه. نو د حیرانتیا ځای نه و چې دوی د مصر له پاچا سره مینه کوله او دعا یې ورته کوله، خو د دمشق له پاچا سره یې دښمني کوله او هغه یې د اسلام خاین ګاڼه.

شیخ ابن عبدالسلام له ملک صالح ایوب سره په اړیکه کې و او هغه یې هڅاوه چې د خپل نیکه، ستر مجاهد صلاح الدین ایوبي په څېر شام له صلیبیانو پاک کړي. شیخ ورته د شام د ولس د ملاتړ ډاډ ورکاوه. ملک صالح ایوب به هم په ځواب کې ورته ویل چې کله مناسب فرصت او پوره چمتووالی برابر شي، دا کار به وکړي.

بل لور ته، صالح اسماعیل (د دمشق امیر) د شیخ له حرکتونو خبر شو او ویې غوښتل هغه ونیسي، خو د ولس له پاڅون او د شیخ د پلویانو له غبرګون څخه وېرېده، نو دا کار یې وځنډاوه. کله چې صالح ایوب د شام لور ته د راتګ اراده وکړه، صالح اسماعیل سخت ووېرېد او پریکړه یې وکړه چې مخکې تر دې چې د مصر پاچا برید وکړي، دی باید پرې حمله وکړي. نو هغه د «حمص» او «حلب» له امیرانو مرسته وغوښته او له صلیبیانو (فرنگیانو) سره یې هم لیکلې هوکړه وکړه چې د مصر د سلطان په وړاندې به د ده ملاتړ کوي. د دې خیانت په بدل کې، هغه صلیبیانو ته د صفد او سقیف کلاګانې، د هغوی سیمې، صیدا، طبریه او نورې ساحلي سیمې وروښلې. هغه پدې هم بسنه ونه کړه، بلکې صلیبیانو ته یې اجازه ورکړه چې دمشق ته ننوځي او له دمشقیانو څخه وسلې او جنګي لوازم واخلي.

دې ناوړې پېښې شیخ ابن عبدالسلام ته د هغه خطر جدیت وښود چې اسلامي خاوره یې ګواښله. شیخ سمدستي ملک صالح ایوب ته یو جدي لیک ولیکه او هغه یې سمدستي جهاد ته وهڅاوه. شیخ ورته خبرداری ورکړ چې که سستي وکړي او دښمن خپل هدف ته

ورسپري، نو د خدای له غضب او عذاب سره به مخ شي. هغه ورته وويل چې که په خپلو ديني دندو کې لنډون وکړي، د ټولو بدو پايلو مسووليت به د ده پر غاړه وي او خپله پاچاهي، دنيا او اخرت به وبايللي. له هغې وروسته شيخ له خپلو مريدانو سره ناستې زياتې کړې او په هغوی کې يې د هيواد د دفاع لپاره د جهاد جذبه راپاروله. دا ټول کارونه په پټه کډل تر دې چې د جمعي ورځ راغله او جومات له خلکو ډک شو. شيخ ابن عبدالسلام د خطيب له ځانگړې دروازي داخل شو او منبر ته پورته شو. ټولې سترگې ورته راوگرځېدې او داسې چوپتيا خپره شوه چې گویا د خلکو پر سرونو مرغۍ ناستې دي. شيخ د خدای حمد او ثنا وويله، پر پيغمبر (ص) يې درود وويلو او بيا يې د جهاد د فضيلتونو په اړه خبرې پيل کړې. هغه بيان کړلو چې څنگه پيغمبر (ص) او اصحابو يې له مشرکانو سره مبارزه وکړه ترڅو د الله کلمه پورته کړي او اسلام په ختيځ او لويديځ کې خپور کړي. هغه وويل چې خدای مسلمانان د ځمکې وارثان وگرځول تر هغه چې هغوی په دين ولاړ وو. خو کله چې دوی خپله لاره بدله کړه، خدای هم د هغوی حال بدل کړ او دښمنان يې ورباندې مسلط کړل، هغوی يې خاوره ټوټه ټوټه کړه، نعمتونه يې ترې واخيستل او مسلمانان يې ذليل او شکنجه کړل. دا هر څه د خدای له لوري دي ترڅو ريښتيني او دروغجن سره جلا شي؛ او د دې امت د وروستيو کسانو اصلاح به هم په هغه څه کېږي چې د پيل کسانو اصلاح پرې شوې وه، او هغه يوازي د خدای په لاره کې جهاد دی.

بيا يې له حاکمانو (اولی الامر) څخه د اطاعت وجوب بيان کړ ترڅو د دنيا او اخرت چارې يې سمې شي، خو ورسره يې د حاکم دندې هم په گوته کړې: د دين خيرخواهي، د هيواد ساتنه، او د خلکو د دين، ناموس، ځان او مال دفاع. هغه په ډاگه کړه: «هر سلطان، پاچا يا امير چې د مسلمانانو د خاورې په ساتنه کې سستي وکړي او هغه د کافرانو منگولو ته وغورځوي، نو د خدای او مسلمانانو ذمه له هغه څخه پاکه ده؛ هغه په خپله خپل اطاعت لغوه کړی او پر ځان يې ظلم کړی دی. له داسې ظالم سره مرسته دا ده چې د هغه لاس ونيول شي، ترڅو خاوره ضايع نه کړي، د مسلمانانو شوکت مات نه

کړي او دښمنان پياوړي نه کړي.»

بيا يې دا مبارک ايت تلاوت کړ: ...

< (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَّا اسْتَطَعْتُمْ مِّن قُوَّةٍ وَمِنْ رَّبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِّن دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِن شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ) [الانفال: ٦٠]

< «او د هغوی (مشرکانو او دښمنانو) مقابلي لپاره چې څومره قوت او روزل شوي اسونه برابرولی شئ، تیار يې کړئ؛ چې په هغو سره د الله دښمنان، خپل دښمنان او نور هغه دښمنان ووېروئ چې تاسو يې نه پېژنئ خو الله يې پېژني. او د الله په لاره کې چې هر څه مصرف کړئ، (بدله به يې) تاسو ته پوره درکول شي او پر تاسو به هيڅ ظلم نه کېږي.»

< بيا يې د وسلو او جنگي لوازمو د برابرولو، په اسونو د جهاد، د سمندري بېړيو د جوړولو او د ځواک د نورو وسايلو د برابرولو فرضيت بيان کړ، ترڅو مسلمانان پر خلکو شاهدان اوسي او د پالونکي د دې وينا مصداق وگرځي چې فرمايي:

< (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ) [المنافقون: ٨]

< «او عزت يوازي د الله، د هغه د رسول او مؤمنانو لپاره دی.»

< بيا دې پايلې ته ورسېد چې پر دښمن د وسلو پلورل په مطلق ډول حرام دي او پدې کې هيڅ رخصت او استثناء نشته.

هغه يو شمېر هغه پلورل شوي (خودفروخته) علماء چې خلکو ته يې ناسمي او باطلې فتواوې ورکولې، د خدای کلام يې په مناسب ځای کې نه کاراوه، الهي ايتونه يې په ټيټه بيه پلورل، د حق خبرې له ښکاره کولو يې ډډه کوله او له پاچاهانو څخه وېرېدل—په داسې حال کې چې د پاچاهانو له پاچا (الله) څخه يې هيڅ وېره نه لرله—سخت وغندل او ويې ويل: «هر هغه مسلمان چې پر دښمن وسله وپلوري، يا يې په پلورلو کې لاس ولري او مرسته ورسره وکړي، هغه له خدای، رسول او مسلمانانو سره خيانت کړی دی.» او دا ايت يې تلاوت کړ:

< (وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِّنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ) [المائدة: ٥١]

< «او له تاسو څخه چې څوک له هغوی (کفارو) سره دوستي وکړي، نو هغه له هغوی څخه دی.»

< دا ایت یې درې ځله تکرار کړ او بیا کېناست.

په دویمه خطبه کې یې لومړی د اسلام او مسلمانانو د عزت او د هغو کسانو د بریا لپاره دعا وکړه چې شتون یې د مسلمانانو په ګټه وي. د شیخ عادت دا و چې په پای کې به یې د صالح اسماعیل (د دمشق حاکم) لپاره دعا کوله، خو په دې خطبه کې یې هغه دعا قطع کړه او یوازې د هغو کسانو په دعا یې بسنه وکړه چې د اسلام او د خدای د دین نصرت کوي.

شیخ خپله خطبه پای ته ورسوله او لمونځ ودرېد. خلکو په هغو خبرو باور نه کاوه چې شیخ په خپله خطبه کې وکړي. هغه په صالح اسماعیل باندې سخت برید وکړ او په پوره صراحت او وضاحت یې د هغه کړنې وغندلې. که خلکو د سورت فاتحې د تلاوت پر مهال د شیخ غږ پرته له کومې لړزې او اضطراب څخه اورېدلو—ګویا ده په منبر هیڅ خطرناکه خبره نه ده کړې—دوی ګمان کاوه چې سر به یې له تن جلا کړي. د هغې حیرانوونکې خطبې له اورېدو وروسته چې د لوی جومات په ګوټ ګوټ کې د تنډر په څېر وغږېده، یوازې خدای پوهېده چې د لمونځ کوونکو په زړونو کې څه تېرېدل او زړونه یې له کوم ډول اضطراب او پرېشانی سره مخ وو.

خلک په داسې حال کې له جامع جوماته ووتل چې یوازینی خبره یې د شیخ ابن عبدالسلام خطبه وه. چا چې خطبه اورېدلې وه، پر هغو یې ویاړ کاوه چې نه یې وه اورېدلې؛ او چا چې نه وه اورېدلې، هیله یې کوله چې کاشکې د خپل عمر یوه برخه یې ورکړې وای خو دا خطبه یې اورېدلې وای. ټول اورېدونکي د خطبې پر حیران والي متفق وو، خو د حیرانتیا په لاملونو کې یې اختلاف درلود؛ ځینې د شیخ بلاغت او فصاحت هک پکې کړي وو، ځینې د هغه د دلیل او برهان ځواک، ځینې د هغه روانو خبرو او یوې ډلې بیا د هغه مېړانې او زړورتیا ته ګوته په غاښ وو.

له بلې خوا، ټول خلک د دې وینا د عواقبو په اړه اندېښمن وو، خو د هغې جزا په اړه یې نظرونه بېل وو چې صالح اسماعیل (د دمشق حاکم) به یې شیخ ته ورکړي. ځینو ویل

چې هغه به ووژني، ځينو ويل زنداني به يې کړي، يوې ډلې ويل تبعيد به يې کړي او شتمني به يې ضبط کړي؛ او ځينو بيا گمان کاوه چې يوازې له خطابت څخه به يې عزل کړي. خو ټول پر دې خفه وو چې له دې وروسته به د شيخ غږ له منبره وانه وريدل شي.

په هغه ورځ صالح اسماعيل په دمشق کې نه و. کله چې ورته د شيخ د خطبې خبر ورسېد، نو امر يې وکړ چې هغه له دندې گوښه، ونيول او زنداني شي ترڅو چې دې په خپله دمشق ته راشي او پرېکړه وکړي. د شيخ ملگرو ورته مشوره ورکړه چې له هېواده ووځي او د تيننتي ټول وسايل يې ورته برابر کړل، خو هغه ونه منله. هر څومره يې چې پرې ټينگار وکړ، شيخ ورسره ونه منله. هغوی د پټېدو وړاندېز وکړ، خو شيخ دا حل هم مخالفت وکړ او ويلي ويل: «په خداي قسم نه تنستم او نه پټېږم؛ دا د جهاد پيل دی او موږ لا تر اوسه هيڅ نه دي کړي. ما خپل ځان هر ډول پېښو ته چمتو کړی او خداي د صابرانو عمل نه ضايع کوي.»

شيخ ونيول شو او زنداني شو، چې دا پر خلکو ډېره سخته تېره شوه. د هغه پلويانو پاڅون وکړ او د هغه د ازادۍ غوښتنه يې وکړه. هغوی پرېکړه وکړه چې د شيخ په هغې وصيت عمل وکړي چې ويلي يې وو: «تاسو هغه څه بدل کړئ چې ما په خپله ژبه بدل نه کړای شول؛ د کافر دښمن ته د وسلو پلورلو دا ناپاکه لړۍ بنده کړئ او هر څوک چې ستاسو بازار ته د وسلو اخيستلو لپاره راځي، وې شړئ.»

له هغې وروسته داسې ورځ نه تېرېدله چې څو تنه فرنگيان (صليبيان) چې د وسلو اخيستلو لپاره دمشق ته راغلي وو، د شيخ د پلويانو لخوا ونه وژل شي. دا لړۍ تر عامو خلکو پورې ورسېده او هغوی دومره زړور شول چې د ورځې په رڼا کې به يې فرنگيان ترور کول. فرنگيان له دې حاله په تنگ شول او صالح اسماعيل ته يې شکايت وکړ او هغه يې له خپلو متحدينو سره په چل ول تورن کړ. د هر وژل شوي فرنگي تاوان (ديت) به صالح اسماعيل ورکاوه، چې دا پر هغه ډېر دروند بار و. هغه ووېرېد چې هسې نه متحدين يې ورسره ژمنه ماته کړي او دې د مصر د پاچا په وړاندې يوازې پرې نږدي. هغه هڅه وکړه چې دا پاڅون مړ کړي خو بريالی نه شو، نو اړ شو چې شيخ ازاد کړي؛

خو پر هغه يې شرط کېښود چې له کوره به نه وځي، فتوا به نه ورکوي او له خلکو سره به نه گوري.

د شيخ او د هغه د مريدانو ترمنځ دا واټن پر هغوی ډېر تريخ و. دلته و چې ابن زعيم خپل مريي قطز ته امر وکړ چې د سر جوړولو (سلمانې) کسب زده کړي. قطز دا کسب په ډېر مهارت زده کړ او په لباس او حرکاتو کې پوره د سلمانيانو په څېر شو. خلک د ابن زعيم په دې هوښيارانه چل ډېر خوشحاله شول او قطز يې د شيخ کور ته واستاوه. ساتونکو هيڅ شک ونه کړ چې دا د شيخ د سر جوړولو لپاره راغلی سلمان دی. کله چې قطز کور ته ننووت، شيخ قطز د هغه له غږ څخه وپېژانده او په ليدو يې ډېر خوشحاله شو. قطز هغه ته د ابن زعيم او نورو ملگرو خبرونه، د صالح اسماعيل نقشي او د فرنگيانو د ترور په اړه راپورونه ورکړل. شيخ ورته وويل: «ورته ووايه چې خپل کار ته دوام ورکړي او زما په خاطر د باطل د دفع کولو الهي فريضه پرې نږدي.» سلمان قطز به تل د شيخ کور ته تللو او د هغه او ملگرو ترمنځ يې د رابط رول لوباوه؛ هغه به شيخ د هېواد له حالاتو خبراوه او د هغه لارښوونې به يې ملگرو ته رسولي، چې هغوی به د زندان او شکنجې له وېرې پرته عملي کولي.

کله به چې د سياست خبرې ختمې شوې، شيخ به له قطز سره په نورو موضوعگانو خبرې کولې. کله به د سلطان جلال الدين او خوارزمشاه په اړه خبرې کېدې او کله به شيخ د قطز هغو کيسو ته غوږ نيوه چې د هند، خراسان او د خپل تره د جگړو په اړه يې کولې. په دې ترڅ کې، قطز د هغه ستورپوه (نجومی) کيسه ورته وکړه چې ورته ويلي يې وو: «ته به د يوې لويې خاورې پادشاه شي او مغولو ته به تاريخي ماتې ورکړي.» قطز د شيخ نظر وپوښت. شيخ ورته ځواب ورکړ: «دا يوازې اټکلونه دي چې کله سم او کله ناسم خپري؛ زموږ شريعت د ستورپوهنې (نجومی) څخه منع کړې ده، ځکه دا د غيب خبرې دي او له خدای پرته بل څوک په غيب نه پوهيږي...»

پدې وخت کې شيخ د قطز په څېره کې بدلون وليد، لکه يو څوک چې له کومې لويې مسلي ناهيلي شوی وي. نو شيخ خپله خبره بشپړه کړه او ويلي ويل: «زما زويه! دا د شرعي حکم دی. پيغمبر (ص) له خپل هوا او هوس څخه خبرې نه کوي، د هغه وينا

الهي وحې ده. د هېڅ چا ايمان نه بشپړېږي ترڅو چې په پوره ډول شرعي ته تسليم نه شي او د حکمونو په منلو کې په خپل زړه کې هېڅ تنگسه احساس نه کړي. زه نه غواړم ستا هيلې په اوبو لاهو کړم؛ لکه څنگه چې مې مخکې وويل، دا اټکلونه دي چې کله سم او کله ناسم خېژي... ته څه پوهېږي، بنايي ستا په حق کې دا خبره سمه ثابته شي؟ نو خوشحاله اوسه زويه!»

قطز وويل: «دا يوازې يوه دروني جذبه وه، خو زه پر شريعت ايمان لرم او احکامو ته يې تسليم يم.»

شيخ ورته مبارکي ورکړه او د هغه د خير او بریا لپاره يې دعا وکړه. يوه ورځ قطز په داسې حال کې شيخ ته راغی چې څېره يې ځلېدله، پوره ډاډه و او د حمام نېنې پرې بنسکارېدې؛ له سر او جامو يې د خوشبو بوی راټلو. شيخ په مهربانۍ ترې وپوښتل: «څه پېښه ده؟ ايا تېره شپه دې واده کړی دی؟»

ځوان مسکې شو او ويې ويل: «نه زما شيخ او باداره! ما قسم خوړلی و چې له خپلې تره لور گلنار پرته له بل چا سره واده نه کوم. خو تېره شپه مې په خوب کې نبي کریم (ص) وليد. خپل بادار مې پرې خبر کړ او هغه راته وويل: حمام وکړه او ځان خوشبو کړه؛ نو ځکه داسې درغلم لکه څنگه چې مې ويني.»

شيخ وويل: «ډېر ښه دې کړي او بادار دې هم ښه مشوره درکړې ده. اوس خپل خوب راته تير کړه.»

د ځوان زړه په درزا شو او يو ډول لږزه ورباندې راغله، گویا شيخ ته د خوب په کيسه کولو کې يې يو ډول وېره لرله، خو د شيخ ورين تندي او پاملرنې هغه خبرو ته وهڅاوه او ويې ويل: «تېره شپه مې خوب وټېټېد او يو ډول دروند فشار مې احساس کړ؛ نو پاڅېدم، اودس مې وکړ، نفل او وتر لمونځونه مې وکړل او خدای ته مې دعا وکړه، بيا بېرته خپل ځای ته لاړم او ویده شوم. په خوب کې مې وليدل چې په يوه بې اوبو او بې وښو دښته کې مې لاره ورکه کړې ده. پر يوه تيره کېناستم او په ژړا مې پيل وکړ. په همدې حال کې وم چې يو ډله سپاره راغلل؛ په سر کې يې يو سپين پوستی، ښکلې څېره لرونکی سړی و چې ډېر وينستان يې درلودل او تر غوړونو يې رسېدل. کله يې چې زه

وليدم، خپلو ملگرو ته يې اشاره وکړه او هغوی ودرېدل. له اسه رابنکته شو، ماته رانږدې شو، زه يې په قوت سره پورته کړم، پر سينه يې لاس راکېښود او ويې ويل: پاڅېره اې محموده! له دې لارې لاړ شه چې مصر ته تللي، ته به پاچا شي او مغولو ته به ماتي ورکړي.»

«زه حيران شوم چې هغه زما (اصلي) نوم څنگه پېژني؛ ومې غوښتل ترې وپوښتم چې ته څوک يې؟ خو هغه د پوښتنې فرصت رانکړ، پر خپل اس سپور شو او لاړ. ما په لوړ غږ چغه کړه: ته څوک يې؟

يو ملگري يې چې ورپسې روان و، ماته مخ راواړاوه او ويې ويل: افسوس پر تا! دا محمد (ص) دی.»

«زه ناڅاپه له خوبه راويښ شوم، په داسې حال کې چې زما پر سينه مې د هغه د گوتو يخنۍ احساسوله. له ډېرې خوښۍ خپل بادار ته ورغلم، خو هغه په اوداسه بوخت و، صبر مې ونه کړ چې اودس يې خلاص شي. حاج علي فراش ته ورغلم، هغه ویده و، راويښ مې کړ او ورته ومې ويل: يو لوی خوب مې ليدلی، د خدای رسول (ص) مې ليدلی. هغه له بستري راپاڅېد او په خوښۍ مې لور ته راغی چې کيسه ورته وکړم. ورته ومې ويل: لومړی خپل بادار ته کيسه کوم.»

هغه راته وويل: «نو راځه چې دواړه ورشو او يوځای يې واورو.»

موږ دواړه ورغلو، بادار مې وليدل چې له اودسخاني راووت، زموږ په يوځای راتگ حيران شو. حاج علي ورته وويل: «ده په خوب کې رسول الله (ص) ليدلی او غواړي کيسه يې درته وکړي.»

بادار مې مسکې شو، ماته راغی او ما هر ټوله کيسه ورته تيره کړله. هغه ډېر خوشحاله شو، ماته يې زيری راکړ او ويې ويل چې غسل وکړم. غسل مې وکړ او هغه په خپلو عطرو زه خوشبو کړم او راته ويې ويل: «که زموږ شيخ (ابن عبدالسلام) ته ورغلي، دا خوب ورته تير کړه او وگوره چې تعبير يې څه دی.»

شيخ يوه شېبه په حيرانتيا کې ډوب شو او بيا يې وويل: «اې قطره! ته لا هم د پاچاهۍ او مغولو ته د ماتي ورکولو په فکر کې يې! تر دې چې نبي کریم (ص) درته راغی او دا

زیرې یې درکړ. لکه څنگه چې دې وویل، دا یو ډېر لوی خوب دی؛ که دا رښتیا وي، ته به د مصر پاچا شي او مغولو ته به ماتې ورکړې، ځکه پیغمبر (ص) فرمایي: چا چې زه په خوب کې ولیدم، په حقیقت کې یې زه لیدلی يم، ځکه شیطان زما په بڼه ځان نه شي ښکاره کولی.»

شیخ په توکو کې ورته وویل: «که ستا دا خوب رښتیا شو او د مصر پاچا شوی، نو ماته به څه (زیرې) راکوي؟»

قطز په داسې حال کې چې مسکا یې پر شونډو خوره وه، یوه شېبه غلی شو، گویا شیخ ته ځواب تیاروي. بیا یې په داسې حال کې چې سترگې یې ځلېدلې، وویل: «باداره! که تاسو له دنیا سره مینه لرلې، نو سره او سپین زر به مې درکړي وای؛ خو زه به د خپلې پاچاهۍ په ټولو چارو کې ستاسو مشورې ته راگرځم، شریعت به قائموم، عدالت به په هر ځای کې خپروم او د جهاد هغه سنت چې خلکو له منځه وړي، بېرته به یې راژوندی کوم؛ دا زما لخوا تاته زیرې ده.»

شیخ د هغه په نېک ځواب ډېر خوشحاله شو، مخ یې د سپوږمۍ غونډې روښانه شو او ویې ویل: «په رښتیا چې ته رښتونی او نېک سړی یې ای قطزه او پر مسلمانانو د پاچاهۍ وړتیا لرې.» بیا یې لاسونه اسمان ته لپه کړل او ویې ویل: «ای پالونکيه! د خپل بنده قطز خوب رښتیا کړه، لکه څنگه چې دې د خپل نبي یوسف (ع) خوب رښتیا کړی و.»

لا د شیخ دعا نه وه بشپړه شوې چې د قطز له سترگو اوبښکې روانې شوې. شیخ لومړی فکر وکړ چې دا د خوښۍ اوبښکې دي، خو ډېر ژر د هغه ژړا دومره زیاته شوه چې د سلگیو غږ یې پورته شو. شیخ ورنږدې شو او د ژړا لامل یې ترې وپوښت. ځوان په ډک زړه ځواب ورکړ: «باداره! زه یقین لرم چې خدای ستا دعا قبلوي؛ نو خپله محبوبه گلنار مې رایاده شوه. پر ما ډېره سخته ده چې هغه بیا ونه گورم. غواړم دعا راته وکړي چې هغه هم وگورم او واده ورسره وکړم.»

د شیخ زړه په قطز وسوځېد او یوه وړه مسکا یې پر شونډو خپره شوه. هغه څه ونه ویل او بیا یې خپل لاسونه اسمان ته لپه کړل او ویې ویل: «خدایه! د دې نېک بنده په سینه

کې داسې زړه دی چې — ستا له نافرمانۍ پرته — د خپلې همدې لور ته الوتل غواړي. نو خپل نعمت پر ده بشپړ کړه او د خپل پیغمبر محمد (ص) په سنتو یې له خپلې محبوبې سره یوځای کړه.»

لا د شیخ دعا نه وه خلاصه شوې چې د ځوان اوبنکې وچې شوې، د زړه براس یې ووت او په ارامه یې دا جملې په خپله ژبه زمزمه کړې: «الحمد لله، هغه به وینم او واده به ورسره کوم.» شیخ ورته وویل: «ان شاء الله.»

نهم څپرکی:

د شیخ ابن عبدالسلام پلویانو د باطل د دفع کولو په پار د هغه امر ته غاړه کېښوده؛ هغوی تر هغه ځایه چې وس یې وه، هغه فرنگیان (صلیبیان) ترور کول چې د وسلو اخیستلو لپاره دمشق ته راتلل. بالاخره صالح اسماعیل له دې حاله پوزې ته راغی. هرکله به چې یې یوه ډله ونيوله، بله ډله به راپورته کېدله. کله چې د هغوی په وړاندې عاجز شو، شیخ ته یې کسان وروولېرل او وگواښه چې که د خپلې ډلې فعالیتونه بند نه کړي، به یې وژني. شیخ یې پروا ونه کړه او یوازې دومره یې وویل: «هغه چا ته چې تاسو یې رالېږلي یئ، ووايست: ایا تاسو داسې یو تن وژنئ چې وایي زما پالونکی الله دی؟»

صالح اسماعیل د شیخ له وژلو ووېرېدلو او غوره یې وگڼله چې هغه له خپلې خاورې وشړي ترڅو له شره یې خلاص شي؛ نو شیخ یې جلاوطن (تبعید) کړ. ورپسې یې ابن زعیم ونيوه، لویه جریمه یې پرې کېښوده او د شتمنۍ یوه برخه یې ترې ضبط کړه، خو وروسته یې د هغه د نږدې کسانو د نفوذ له امله ازاد کړ. اسماعیل هر هغه څوک چې د شیخ مینه ورسره ثابته شوي وه، وې نېول؛ ځینې یې زنداني کړل، ځینې یې تبعید کړل او د ځینو شتمنۍ یې ضبط کړې.

د دمشق له ښاره د شیخ او د هغه د کورنۍ د وتلو ورځ یوه عجیبه ورځ وه. د دمشق خلکو په ژړا او اوبنکو هغه رخصت کړ. د هغه منزل مصر و، خو په لاره کې «کرک» ته لاړ او هلته یې د هغه ځای له واکمن، ملک ناصر داوود سره څو ورځې

تېرې کړې. په دې موده کې يې هغه قانع کړ چې د ده له پلانونو ملاتړ وکړي.

کله چې شيخ ابن عبدالسلام مصر ته ننوت، ملک صالح ايوب د هغه ډېر درناوی وکړ، د «جامع عمرو» خطابت او د مصر د قضاوت چارې يې وروسپارلې. شيخ هلته د کار لپاره ډگر پراخ ولید او صالح ايوب يې وهڅاوه چې هر څومره ژر چې کيږي د صالح اسماعيل او د هغه د صليبي متحدينو په وړاندې جگړه پيل کړي.

په دمشق کې صالح اسماعيل خبر شو چې د شيخ په هڅو د ملک صالح ايوب او ناصر داوود ترمنځ تړون شوی، نو سخت پېنېمانه شو چې ولې يې شيخ ونه وژلو يا يې په زندان کې ونه ساتلو. د شيخ له وتلو او د هغه د پلويانو له خپرېدو وروسته، اسماعيل په دې گمان ارام شوی و چې گواکي په دمشق کې د ايمان هغه لمبه چې شيخ بله کړي وه، مړه شوې او يوازې ايرې ترې پاتې دي. هغه نه پوهېده چې تر ايرو لاندې سرې سکروټې پرته دي او يوازې يو باد ته انتظار دي چې بېرته بلې شي. خو دا ارامي يې ډېره ونه غځېده او د مصر او کرک د واکمنانو د يووالي خبر دا ارامي ورته په زهرو بدله کړه.

ابن زعيم د خپل ملگري او استاد شيخ په جلاوالي ډېر خفه و، که د هغه د کورنۍ او گټو مسئله نه وای، هغه به هم مصر ته تللی وای. خو کله چې خبر شو شيخ بريالی شوی او هلته يې تود هرکلی شوی، نو زړه يې ډاډه شو. بلخوا په دمشق کې پاتې کېدل ورته دا فرصت ورکاوه چې د شيخ د فکر او مبارزې لپاره کار وکړي.

قطر هم د خپل بادار په څېر د شيخ په فراق څخه ډېر غمجن و. هغه د هغو خوږو ورځو ارمان کاوه چې کله شيخ په زندان کې و او ده د سلمان په جامه کې هغه ته پيغامونه رسول. په هغو ورځو کې قطر له شيخ سره ډېرې پټې ناستې کړې وې او د شيخ له پوهې او معنويت څخه يې ډېره گټه اخيستي وه. شيخ په ده کې د خپل روح ساه پو کړې وه او هغه يې د حکمت، يقين او بصيرت خاوند کړی و؛ قطر اوس د خدای په لاره کې د جهاد تېری و.

که قطر له شيخ څخه هېڅ هم نه وای اخيستي، د شيخ هغه دوي لويې دعاگانې ورته کافي وې. لومړۍ دا: «پالونکيه! د خپل بنده قطر خوب رېښتيا کړه، لکه څنگه چې دې د

يوسف صديق (ع) خوب رښتيا كړې و. «او دويمه دا: «خدايه! د دې نېك بنده په سينه كې داسې زړه دى چې له گناه پرته له خپلې محبوبې سره يوځاى كېدل غواړي، نو دا نعمت پرې بشپړ كړه.» قطز دا دواړه دعاگانې يادې كړې وې، په لمانځه كې به يې تکرارولې، خو له دويمې دعا څخه به يې د ځان لپاره د «صالح» (نېك) كلمه د عاجزۍ له امله لرې كوله. هغه ته پوره يقين و چې د شيخ دعا قبوله شوې ده. كله به يې چې د شيخ اخلاص او اسمان ته لپه شوي لاسونه ياد شول، نو ايمان به يې نور هم پوخ شو. هغه داسې احساس كاوه چې د شيخ دعا د اوو اسمانونو پردي څيرلې دي او د عرش په فضا كې يې انگازې خپرې شوې دي.

قطز له شيخ څخه زده كړي وو چې نعمت يوازې په شكر سره پاتې كېږي. كه د شته نعمتونو حال داسې وي، نو د هغه نعمت په اړه به يې گمان څه وي چې لا د سبا په غېږ كې دى؟ نو دى بايد د هغو نعمتونو شكر ادا كړي چې اوس پكې ژوند كوي، ترڅو خداى ورته هغه نعمت (پاچاهي او گلنار) هم ورکړي چې تمه يې لري. د شكر اساس تقوا ده او د تقوا معيار د خداى په لاره كې جهاد دى: د نفس جهاد چې له گناهونو او غوښتنو يې وژغوري، او د دښمن جهاد چې له اسلامي خاورو يې وشړي.

اوس نو د جهاد ډگر د ده پر وړاندې پرانيستې و؛ ځكه د دمشق پاچا له كافرانو سره په يووالي او هغوى ته د مسلمانانو د خاورې په سپارلو سره له خداى او رسول سره خيانت كړى و. هغه د كافرانو او بدكارو خلكو لښكر راټول كړى و ترڅو پر پاكو خاورو بريد وكړي؛ نو قطز ولې لاس تر زني كښيني؟ د قيامت په ورځ به څه عذر وړاندې كوي؟ قطز د خپل بادار (ابن زعيم) حضور ته ورغى ترڅو خپله پرېكړه ورته ووايي: «زما باداره! اې زما تر ټولو گرانه! ته زما خدمت ته اړتيا نه لري، او زه دې يوازې زما د خپل خير لپاره تر اوسه ساتلى يم. ما ليدلي چې كله ستا د گټې او د مسلمانانو د گټې خبره راشي، ته د مسلمانانو گټه پر خپلې هغې غوره گڼي. غواړم اجازه راكړې چې د مصر له لښكر سره د جهاد لپاره يوځاى شم. هيله لرم چې ښه ازموينه وركړم، ځكه زه په توره، نېزه، اس سوارۍ او ښه وېشټلو كې پوره مهارت لرم؛ زما تره له ماشومتوبه ماتې د جگړې ټول فنونه ښودلي دي.»

ابن زعيم چې د خپل مريي له مېراني او جذبې په جوش کې راغلی و، ويې ويل: «آفرين پر تا اي قطره! اي د خوارزمشاه لمسيه! په خدای قسم دا د جهاد وينه ده چې ستا په رگونو کې جوش وهي او زه يې بايد مړه نه کړم. خو زما نظر دا دی چې داسې کار وکړي چې گټه يې مؤمنانو ته او زيان يې دبنمنانو ته تر دې ډېر وي چې يوازې د مصر له لښکر سره يو تن زيات شي. پيغمبر (ص) موږ ته بنودلي چې جگړه چل او نيرنگ دی؛ نو که په رښتيا د خدای د رضا او دين لپاره د ځان قربانولو اراده لري، زما خبرو ته غوږ شه: ته د صالح اسماعيل لښکر ته ورگډ شه، لکه چې د هغوی يو سرتېری يې. کله چې دواړه لښکري مخامخ شوي، په لور غږ د هغوی په منځ کې چغه کړه چې: د مصر لښکر له کافرو صليبيانو سره جنگېږي، خو د صالح اسماعيل لښکر د مسلمانانو پر ضد له کفارو سره يوځای شوی دی! بيا له مسلمانو سرتېرو وغواړه چې له خپلو وروڼو (مصريانو) سره يوځای شي. بيا له هغې ډلې سره چې زه يې درسره لېږم، د مصر لښکر ته ور وتښته. نور به هم ستاسو په ليدو درسره يوځای شي او ان شاء الله دا خاين پاچا او صليبي ملگري به يې ماتې وخوري.»

قطر د خپل بادار پر پوهه قانع شو او ويې ويل: «ستا نظر پر ځای دی باداره! زه ستا امر منم.»

بادار يې ورته وويل: «ته زما د زوی په څېر يې، خو پام کوه چې له دې راز څوک خبر نه شي؛ ځکه صالح اسماعيل په هر ځای کې جاسوسان لري.»

قطر ډاډ ورکړ: «ډاډه اوسه، چا ته به څه ونه وایم.»

ابن زعيم د راز ساتلو د اهميت لپاره ورته وويل: «ستا د ملگري حاج علي فراش په اړه ستا نظر څه دی؟ ايا هغه امين دی؟»

مخکې تر دې چې قطر ځواب ورکړي، ابن زعيم زياته کړه: «حتی له هغه يې هم پټ وساته؛ پوه شه چې دبنمن دې راز نه افشا کوي، بلکې ملگري يې افشا کوي. پوه شوي اي قطره؟»

قطر وويل: «هو باداره! له تا سره عهد کوم او خدای شاهد نيسم چې که ژبه مې هم غوڅه شي، دا راز به حتی حاج علي ته هم ونه وایم.»

د صالح اسماعيل لښکر بشپړ شو او له «حمص» او «حلب» څخه هم سرتېري ورغلل. صليبيانو هم د تياري خبر ورکړ. لښکر له دمشق ووت او د «عوجا» سيند غاړې ته ورسېدو. خبر ورسېد چې ناصر داوود له مخکې «بلقا» ته تللی ترڅو د دمشق لښکر ته لاره بنده کړي چې تر هغه پورې د مصر لښکر راوړسېږي. صالح اسماعيل پر ناصر داوود بريد وکړ او د هغوی د کم شمېر له امله يې ماتې ورکړه. ناصر «کرک» ته پناه يووړه او صالح اسماعيل په لوړ روحیه بېرته «عوجا» ته راغی. قطز او د هغه ملګري په دغه لښکر کې وو، خو هيڅ چا يې په نيت شک نه کاوه. هغوی يوازې د مصر لښکر او د صليبيانو راتلو ته انتظار وو.

صالح اسماعيل مخکې لاړ تر دې چې «تل العجول» ته ورسېد. هلته ورسره صليبي متحدین هم يوځای شول. د مصر د لښکر مخکښان رابنکاره شول. صالح خپل لښکر داسې ترتيب کړ: صليبيان يې په بني اړخ کې، د حمص او حلب لښکر يې په چپ اړخ کې او د دمشق لښکر يې په منځ (قلب) کې ځای پر ځای کړ. د مصر د لښکر د کم شمېر په ليدو، هغوی ډاډه وو چې بريالي کېږي. د مصر قوماندانانو چې وليدل ناصر داوود ماتې خوړلې او دوی ناوخته رسېدلي، د بريا هيله يې کمه شوه خو پرېکړه يې وکړه چې مقاومت وکړي ترڅو له مصره نور کومکي ځواکونه راوړسېږي. جګړه پيل شوه او نږدې وه چې مصريان ماتې وخوري، چې ناڅاپه د شامي لښکر له منځه يو غږ پورته شو:

«ای د شام خلکو! د بريا لور ته! د شرف لور ته!»

شامي سرتېرو شک نه درلود چې دا غږ هغوی له مصريانو سره جګړې ته هڅوي، نو جذبه يې نوره هم زياته شوه، خو يو ځل بيا يې هماغه غږ واورېد چې ويل يې: «ای د شام خلکو! له خدايه ووپرېږئ او ځانونه د هغه له غضب سره مه مخ کوئ. مصريان راغلي چې ستاسو له صليبي دښمنانو سره وجنگېږي، خو تاسو له خپلو مسلمانانو ورونيو سره جنگېږئ! ټول په ګډه د خدای له دښمنانو او د شام او مصر له دښمنانو سره وجنگېږئ. له صليبيانو سره وجنگېږئ!»

لا يې خبرې نه وې بشپړې شوې چې د شاميانو له صفونو راووت او خپله ډله يې هم

ورپسې كړه او د مصر له لښكر سره يوځای شو. ډېر وخت نه و تېر شوی چې د شامي لښكر له منځ او چپ اړخ څخه نور سرتېري هم د مصر لښكر ته ورغلل او د صالح اسماعيل سره يوازې لږ شمېر كسان پاتې شول.

مصريانو په لومړي سر كې گمان وكړ چې دا به كوم چل وي ترڅو دوی محاصره كړي، نو لږ شاتگ يې وكړ چې حقيقت ورته روښانه شي. خو قطز پوه شو چې مصريان شكمن شوي، نو په خپله يې اقدام وكړ او په خپل اس يې پر صليبيانو بريد وكړ او خپلو ملگرو ته يې هم اشاره وكړه؛ هغوی ورپسې شول او له فرنگيانو سره يې په جگړه پيل وكړ. دلته مصريان پوه شول چې كوم مكر نشته، نو خپل صفونه يې ترتيب كړل او د خپلو شامي ورونو په څنگ كې يې پر فرنگيانو بريد وكړ. ډېر شمېر صليبيان يې ووژل او د صالح اسماعيل لښكر ته يې سخته ماتې وركړه؛ څوك چې ژوندي پاتې شول، دمشق ته وتښتېدل.

مصريان په بريا سره خپل وطن ته راستانه شول او فرنگي اسيران يې هم له ځانه سره يووړل. شامي وروڼه يې هم خپاره شول؛ ځينې له هغوی سره مصر ته لاړل، ځينې «غزي» ته لاړل چې د مصر له توابعو څخه وه، او ځينې يې هم د ناصر داوود لور ته «كرک» ته لاړل.

له جگړې وروسته مصريانو قطز لټاوه ترڅو له ځان سره يې بوځي او د نورو شاميانو په څېر د هغه قدرداني وكړي، خو هغه يې ونه موند. هغوی داسې اټكل وكړ چې ښايي په جگړه كې شهيد شوی وي؛ په مړو كې يې هم ولټاوه خو ښه يې پيدا نه شوه. له نورو شاميانو يې پوښتنه وكړه، خو هېچا هغه نه پېژانده. حتی هغې ډلې چې په لومړي سر كې ورسره يوځای شوې وه، ويل چې موږ يې نه پېژنو. هغوی رښتيا ويل، ځكه كله چې ابن زعيم هغوی لېږل، ورته ويلي يې وو: «تاسو به زموږ د يو مخلص ملگري غږ واورئ چې چغې وهي او تاسو د مصريانو يووالي ته رابولي، كله چې هغه ورغی، تاسو هم ورپسې لاړ شئ»، خو د هغه نوم يې ورته نه و اخيستی.

هر چا د هغه په اړه خپل نظر درلود او دا خبره مشهوره شوه چې هغه د لومړنيو مجاهدينو له ارواوو (روحونو) څخه وه چې د مسلمانانو د يووالي لپاره راغلي وه؛ ځينو

ویل دا د صلاح الدین ایوبی روح و. یوازي هغو کسانو چې ابن زعیم لېږلي وو، باور درلود چې هغه روح نه بلکې یو ژوندی انسان و، خو هغوی یې په نوم نه پوهېدلو. هغوی هم له ابن زعیم سره خپله ژمنه پټه وساتله ترڅو صالح اسماعیل پرې خبر نه شي او د هغوی بادار ته زیان ونه رسوي؛ نو خلک یې په خپلو گمانونو کې پرېښودل. حتی هغوی هم نه پوهېدل چې د دوی نامعلوم قوماندان چېرته لاړ؛ ځکه د صلیبیانو له ماتې وروسته قطز په پټه له هغوی جلا شو، په خپل اس یې مړوند تاو کړ او د هغه غشي په څېر چې له لیندۍ ووځي، د ختیځ په لور وتښتېد ترڅو له میدانې لرې شي. بیا «کرک» ته لاړ او ملک ناصر داود ته یې د صالح اسماعیل او صلیبیانو د ماتې زیری ورکړ. ناصر د هغه ډېر درناوی وکړ او خلعت یې ورکړ. ناصر هغه نه پېژانده، یوازي دومره پوهېده چې دا یو شامی دی چې له مصریانو سره یوځای شوی و او هغوی د زېري لپاره رالېږلي دي.

کله چې له ناصر څخه رخصت شو او د ښار له دروازي ووت، یوه شبېه په شک کې پاتې شو چې کومې خوا ته لاړ شي. د «مصر» لیدلو ته یې تنده زیاته شوې وه او مینه یې په زړه کې راټوکېدلې وه؛ داسې یې احساس کوله چې مصر یې غوره شوی وطن دی. غوښتل یې هر څومره ژر چې کیږي مصر ته لاړ شي، خو خپل بادار ابن زعیم یې رایاد شو. ویې نه شوای کولی د هغه له اجازې پرته لاړ شي؛ فکر یې کاوه که داسې وکړي نو د یو نافرمانه مریې په څېر به وي. که څه هم د خپل بادار په محبت پوهېده او دا یې هم منله چې هغه د ده گټه پر خپلې هغې غوره گڼي، خو بیا یې هم دا مناسبه وگڼله چې له اجازې پرته داسې لوی گام وانخلي؛ نو د خپل اس واگې یې د دمشق په لور وگرځولې.

ابن زعیم له دې امله چې مریې یې روغ رمت بېرته راستون شوی و، ډېر خوښ شو او هغه یې د خپل ماموریت په پوره مېړانه ترسره کولو وستایه. قطز د هغه مننه وکړه او ویې ویل: «د دې کار کریدیت زما بادار ته رسېږي چې زه یې ښه روزلی يم او په ما کې یې د نېکو کارونو مینه کرلې ده.» بیا یې له هغه سره خپله هیله شریکه کړه چې

غواړي مصر ته لاړ شي ترڅو هلته د ملک صالح ایوب خدمت ته داخل شي؛ بنایي هلته د خپل شیخ (ابن عبدالسلام) تر لارښوونې لاندې داسې کار وکړي چې خدای ترې راضي شي او اسلام ته خدمت وکړي.

بادار یې ورته وویل: که څه هم ستا بېلتون پر ما سخت تمامېږي، خو بله چاره نشته مگر دا چې اجازه درکړم. ابن زعیم ورته وړاندیز وکړ چې د ازادۍ سند (خط) به ورته ولیکي.

خو قطز ترې هیله وکړه چې داسې ونه کړي او ورته وویل چې یو څوک ورسره ولېږي ترڅو هغه د مصر پر سلطان وپلوري، چې په دې توګه د سلطان د ممالیکو (جنگیالیو مریانو) په ډله کې شامل شي.

ابن زعیم د هغه په مطلب پوه شو؛ ځکه هغه خبر و چې د خپل ځوان مریي په ذهن کې څه ګرځي او هغه په مصر کې د لوړو رتبو د ترلاسه کولو په خوبونو کې ډوب دی. هغه ته لا هم د قطز هغه لوی خوب یاد و؛ هغه خوب چې په ده کې یې د پاچاهۍ هیله راپیدا کړې وه ترڅو له دې لارې یو صالح حکومت جوړ کړي. د شیخ ابن عبدالسلام دعا یې هم نه وه هېره چې له خدایه یې غوښتي وو چې د ده لویه هیله او محبوبې ته د رسېدو غوښتنه قبوله کړي. ابن زعیم ته هم دا بعیده نه ښکارېده چې دا زړور او امین ځوان خپلو هیلو ته ورسېږي، ځکه هغه داسې خصلتونه لرل چې هرې موخې ته یې رسولی شو.

له څو ورځو وروسته قطز سفر ته چمتو شو. بادار یې په تودو او ښکو رخصت کړ، دواړو یو بل په غېږ کې ونیول او د زړه خبرې یې سره وکړې؛ د مینې، محبت او قدردانۍ احساسات سره ګډ شول. ابن زعیم خپل امین خادم، حاج علي فراش ورسره ولېږه ترڅو په لاره کې ورسره ملګری وي او په مصر کې یې یوازې پر ملک صالح ایوب وپلوري، نه پر بل چا. هغه ورته وصیت وکړ چې د قطز بیه (پیسې) دې خپل ملګري شیخ عزالدین بن عبدالسلام ته ورکړي چې څنګه یې خوښه وي، هماغسې یې مصرف کړي.

مخکې له دې چې دا دوه ملګري د دمشق له «قصاعین» محلي ووزي، قطز یو نظر د

خپل بادار ابن زعيم قصر ته او بل نظر هغه بل قصر (د پخواني بادار قصر) ته واچاوه چې اوس پکې يوازې ټوب او چوپټيا واکمنه وه او هلته يې په هره گوښه کې د خپلې محبوبې گلنار يادونه ول. کله چې هغوی د ښار له دروازو ووتل او د «غوټه» شنه باغونه يې شاته پرېښودل، قطز همدا جمله تکراروله: «ای دمشقه، څومره له موږ لرې يې او ای مصره، څومره موږ ته نږدې يې!»

لسم فصل:

هغه شان چې قطز غوښتل، پر ملک صالح ايوب وپلورل شو، خو د هغه سره ډېر کم وخت پاتې شو؛ ځکه ملک صالح هغه د مملوکو يو غوره امير عزالدين ايبيک صالح ته وبخښه. قطز په پيل کې خفه شو او گمان يې وکړ چې بدبختي ورته مخه کړې چې د ځان په څېر يو مريي (مملوک) ته وبخښل شو، خو ډېر وخت تېر نه شو چې د دغه امير باور يې ترلاسه کړ او د هغه له نږدې کسانو څخه شو. د دې ترڅنگ، د پاچا (سلطان) په وړاندې د ايبيک ډېر نفوذ د دې لامل شو چې د قطز زړه ډاډه شي، نو له امله يې ورسره مينه او اخلاص نور هم زيات شو.

عزالدين ايبيک د قطز د مېړانې، امانتدارۍ او رښتونولۍ له ازمويلو وروسته، هغه غوره کړ او پوره باور يې پرې وکړ. عزالدين ايبيک د نورو مملوکي اميرانو په څېر، امين سړي روزل او مخلص پيروان يې ځان ته راټولول ترڅو د خپلو سيالانو په وړاندې يې ځواک او د خپل بادار (سلطان) په وړاندې يې مقام لوړ شي. هغوی په دې کار کې د خپل استاد، ملک صالح ايوب پيروي کوله؛ هغه ډېر مريان وپېرل او په دې برخه کې يې له ټولو ايوبي پاچاهانو څخه مخکېوالی وکړ، تر دې چې په «روضه» جزيره کې يې ورته ډېرې ماڼۍ جوړې کړې، په نعمتونو کې يې ډوب کړل او حکومتي منصبونه يې ورته وسپارل، ترڅو د خپلو هغو وروڼو يا تربرونو په وړاندې چې د پاچاهۍ دعوه کوي، د دوی په واسطه ودريزي. مملوکي اميرانو هم په دې لاره کې د هغه پل پښه کېښوده؛ هغوی هم د مملوکو په ټولولو او د ملاتړو په روزلو پيل وکړ ترڅو پياوړي شي او له نورو اميرانو څخه لوړ شي. هغوی به د يوه مالک يا استاد مريان او پيروانو ته په

هغه وخت کې «خُشداشیه» ویل. هر یو به د خپل بل ملګري «خُشداش» (همقطار) و، یعنې د هغه ملګری او همکار؛ او دا تړون د خپلوی او نسب د تړون ځای نیولی و، ځکه هغوی له یو بل سره هېڅ رګ او وینه نه لرله او له بېلابېلو هیوادونو او قومونو څخه راوړل شوي وو.

قطز مصر ته له ننوتلو سره سم د خپلې محبوبې گلنار په لټه کې و. ډېر یې فکر وکړ چې د هغې د موندلو لپاره یوه لاره ومومي. یو وخت به یې خلکو ته کتل، شاید د خپل پخواني بادار شیخ غانم مقدسي کوم پیژندګلوی ووبښي چې هغه او گلنار یې د شیخ په کور کې لیدلي وي او له هغه وپوښتي چې ایا گلنار یې لیدلې که نه؟ خو هېڅوک یې پیدا نه کړل. بیا یې فکر وکړ چې د قاهرې د مریانو پلورلو بازار (بردې فروشی) ته سر وړښکاره کړي، شاید کوم سوداګر ومومي چې د هغې په اړه خبر ولري. هرکله به چې ورته موقع په لاس ورغله، بازار ته به تنبندو او له سوداګرو به یې د «گلنار» په نوم د یوې وینځې پوښتنه کوله، خو چا نه پیژندله.

یوه ورځ چې په بازار کې و، ناڅاپه یو سپین ږیری سړی چې لا یې هم ځواک او نشاط له لاسه نه و ورکړی، له څنګ نه تېر شو. له هغه سره یو شمیر ماشومان او مریان وو چې د پلورلو لپاره یې راوستي وو. قطز هک پک شو، ځکه سپین ږیری چې هغه ولید، په ځای ودرېد، ورته وېي کتل او په خپل ذهن کې یې د هغه څېره وسپړله؛ بیا ورنږدې شو او هغه یې په نوم یاد کړ. قطز حیران شو او ورته ځیر شو. سپین ږیری ورته وویل: «آیا زه دې هېر کړم ای قطزه؟»

قطز وویل: «ما ته دې څېره یاد ته نه راي، ته څوک یې؟»

سپین ږیری اسوبلی وویست او وېي ویل: «هو، ته ما نه پیژني، ځکه زماني مې څېره بدله کړې ده. آیا د کردانو غرونه او د حلب د مریانو بازار دې په یاد دي؟» دلته قطز هغه د مریانو سوداګر را په یاد کړ چې هغوی یې په غرونو کې له غلو څخه اخیستي وو او په حلب کې یې پلورلي وو. قطز په ډېره تودوخه ورسره روغېر وکړ او د هغو پېښو په اړه یې خبرې پیل کړې چې له بېلابېلو وروسته ورسره شوې وې. سوداګر ترې وپوښتل چې اوس د کوم امیر په خدمت کې یی؟

قطز ورته وويل چې د امير عزالدين ايک صالحی سره یم. سوداگر يې د حال پوښتنه وکړه، قطز وويل چې نږدې ورته دی او خوشحاله دی. سوداگر په وياړ سره وويل: «زما لاس برکتی دی؛ هر څوک چې ما پلورلی، وروسته لوړ مقام ته رسېدلی دی.» او د هغو اميرانو نومونه يې واخيستل چې د ده په لاس پلورل شوي وو او اوس د دولت ستنې دي. بيا يې وويل: «آيا خپل هغه قباقي ملگری بېرس دی په یاد دی؟ هغه شرير او سرکېنه هلک؟»

د هغه شين سترګي هلک په يادولو سره چې په بازار کې ورسره يوځای پلورل شوی و، د قطز زړه په ټوپونو شو. ويې ويل: «بېرس؟ هو، په یاد مې دی. هغه اوس چيرته دی؟»

سوداگر په خدا شو او ويې ويل: «ايا ورسره ليدلی دی نه دي؟ هغه اوس ستا د استاد همقطار (خُشداش) دی او پنځوس جنگيالي تر لاس لاندې لري!»
 قطز څه وخت غلی شو او فکر کې ډوب شو. سوداگر گمان وکړ چې شايد قطز ورسره کينه کوي، نو ويې ويل: «هغه له تا مخکې شوی دی! خو ناامیده کېږه مه، ته به هم د هغه په څېر او تر هغه غوره شي.»

قطز وويل: «موضوع دا نه ده، خو ما دا سړی د خپل استاد په ملګرو کې نه دی ليدلی.»
 سپين ږيري وويل: «شايد ليدلی دی وي خو پيژندلی دی نه وي، هغه اوس يو لوړ قدی ځوان شوی دی. له خپل استاد څخه د رکن الدين بېرس بندقداری په اړه وپوښته.»
 بيا يې خدای پاماني وکړه او ويې ويل: «که غوښتل دي ما وويني، په عطارانو بازار کې د موسی بن شاکر عطار پته وکړه.»

کله چې هغه روانېدو، قطز ودرواوه او ويې ويل: «بخښنه غواړم، د بېرس په اړه دي وويل، خو زما د بلې ملګري گلنار په اړه څه خبر لري؟»

سوداگر وويل: «زه هغه له کومه وپيژنم؟ زه يوازې هغه هلکان پيژنم چې پلورلي مې دي، مانی زما او د نجونو ترمنځ خنډ دي! ايا هغه له تا سره د هغه دمشقي مشهور سړي په کور کې نه وه؟»

قطز وويل: «وه، خو د هغه له مړينې وروسته يې پر يو مصري وپلورله.»

سوداگر وويل: «مصر ډېر لوی دی زويه! د هغې موندل اسان کار نه دی.»
 کله چې قطز کور ته ستون شو، له خپل استاد څخه يې د رکن الدين بيبړس بندقداری په اړه وپوښتل. استاد يې ورته وويل: «هغه پرېږده، هغه د فارس الدين اقطاعي جمدار له ډلې څخه دی.»

قطز پوهېده چې د عز الدين ايبک او فارس الدين اقطاعي ترمنځ دښمني او سيالي ده، نو نور يې پوښتنه ونه کړه. وروسته يې په خپله بيبړس ولټاوه او يو ځل يې وليد چې د اقطاعي له پلويانو سره ناست دی. کله چې هغه راووت، قطز ورغی، موسکا يې وکړه او د روغې لاس يې ور اوږد کړ. بيبړس هغه ونه پيژانده او په تنده لهجه يې وويل: «ته څوک يې؟ زه خو دې نه پيژنم.»

قطز وويل: «زه دې ملگری يم بيبړس، زه قطز يم.»

بيبړس وويل: «زه د قطز په نوم کوم ملگری نه لرم. خپله مخه کوه، ښايي غلط شوی يې.»

قطز وويل: «آيا هغه هلک دې هېر کړ چې په حلب کې د مريانو د سوداگر په کور کې درسره و؟ هغه چې خپله خواږه او خواږه به يې تاته درکول؟»
 بيبړس چيغه کړه: «قطز! ته قطز يې؟!»

بيا يې يو بل په غېږ کې ونيول. بيبړس ورته وويل: «ستا هغه کوچنی خور چې له مور سره وه، هغه چيرته ده؟»

قطز وويل: «گلنار يادوي؟»

بيبړس وويل: «هو، گلنار اوس چيرته ده؟»

قطز يو سور اسوبلی وايست او ويې وويل: «هغه زما خور نه ده، خو زما يوه له خپلوانو څخه ده. په دمشق کې سره يوځای وو، بيا يې هغه پر يو مصري وپلورله.»

دلته قطز نور خپل ځان کنټرول نه کړای شو او له سترگو يې اوښکې روانې شوې.
 بيبړس حيران شو او ويې وويل: «قطز، په تا څه وشول؟ آيا ته له هغې سره مينه لري؟»
 قطز ځواب ورکړ: «هو، زه ورسره مينه لرم. زه له گلنار سره مينه لرم. آيا دلته دې نه ده ليدلې يا دې نوم نه دی اورېدلی، بيبړس؟»

وا اسلامه

د بیبرس زړه پر قطز وسوځېد او ورته ویي وویل: «ما دلته د گلنار نوم نه دی اورېدلی، او که مې لیدلې وای هم نه مې پیژندله، ځکه هغه باید اوس یوه ځوانه انجلۍ شوې وي.» بیا یو څه وخت غلی شو او په خندا یې خپل ملګري ته وکتل، پر اوږو یې لاس ور واچاوه او ورته یې وویل: «ډېر سخت یې مه نیسه قطزه! ته به وګوري چې دلته بې شمېره ښکلي نجوني او وینځي شته.»

قطز وویل: «زه له گلنار پرته له بل چا سره مینه نه لرم او نه غواړم له بل چا سره اشنا شم.»

بیبرس په داسې حال کې چې خندل یې، وویل: «دا خبرې پرېږده، خوشحاله اوسه ملګریه! زه به دې له لسګونو داسې ښکلو نجونو سره اشنا کړم چې هر یوه دې زړه وغواړي، انتخاب یې کړي. ما ته ووايه چې چیرته یې؟ ځکه غواړم ودې وینم، درسره کښېنم، ډېر څه درته ووايم او ډېر څه درڅخه واوړم.»

قطز ورته وویل: «زه د خپل استاد امیر عزالدین ایبک په خدمت کې یم.» هغه تازه ګي او خوشحالي چې د بیبرس په څېره کې وه، ناڅاپه ورکه شوه. قطز په علت پوه شو او غوښتل یې ملګري ته څه ووايي، خو بیبرس ترې مخکې شو او ویي وویل: «موږ ته څه چې ستا استاد زما د ملګري فارس الدین اقطاعی دښمن دی؛ موږ مخکې تر دې چې هغوی وپېژنو، سره ملګري وو. زه غواړم د دې متکبر احمق (اقطاعی) له لارې مقام ته ورسېرم، ګڼې پرېښودلې مې و. په خدای قسم چې زه له ده کم نه یم ای قطزه! ده یوازې څو کاله ډېر د سلطان خدمت کړی دی.»

په دې ډول د دې دوو ځوانو مریانو ترمنځ د ملګرتیا تارونه بیا کلک شول. سره له دې چې د اخلاقو او مزاج له پلوه یې ډېر توپیر درلود، خو په ګډه به ښکار ته تلل، شپې به یې سره یوځای تېرولې او تر هغه به نه بېلېدل چې د بل ځل لیدلو وخت به یې نه و ټاکلی.

عزالدین ایبک چې پر خپل لاس لاندې قطز پوره باور درلود، خپل لیکونه او ځانګړي پیغامونه به یې د ده په لاس سلطان ته لېږل. قطز به لیکونه د جبل کلا (قلعه الجبل) ته وړل او ځوابونه به یې راوړل، تر دې چې د مانۍ د ساتونکو او درباریانو ترمنځ مشهور

شو. هغه به په ازاده توگه او پرته له دې چې څوک ورپسې وي، د قصر په دهلېزونو او لارو کې تگ راتگ کاوه.

يوه ورځ چې له قصر څخه راستنېده او له هغه دهلېز څخه تېرېده چې د ملکي «شجرة الدر» (د سلطان د خوښې وينځې او مېرمنې) د خونې بالکون ورته مخامخ و، ناڅاپه يې وليدل چې يو گل يې د پښو مخې ته راولوبېد. هغه يو شېبه ودرېد، گل ته يې وکتل او غوښتل يې چې پورته يې کړي، خو ووبرېد او گل يې هماغه شان پرېښود او په خپله لاره روان شو. بله ورځ چې بيا له قصره راستنېده، کله چې همدې ځای ته راورسېد، بيا يو بل گل يې د پښو مخې ته راولوبېد. هغه حيران شو او پوه شو چې دا گل په ناڅاپي ډول نه دی رالويدلی څوک دا کار د کوم هدف لپاره کوي.

په زړه کې يې وه چې بالکون ته وگوري ترڅو هغه شخص وويني چې گل راغورځوي، خو ووبرېد؛ ځکه اورېدلي يې وو چې ملک صالح پر خپلو ښځو او وينځو ډېر غيږتي دی. بلخوا، له کومه معلومه ده چې دا به يو ازمينست نه وي ترڅو د ده پر امانتدارۍ پوه شي؟ او شايد هغه څوک چې گل راغورځوي پخپله سلطان وي چې له خپلې مېرمنې شجرة الدر سره هلته ولاړ وي. کله يې چې دا تصور وکړ، بدن يې په ريږدو شو، نو د گل د پورته کولو خيال يې له سره وايست او حتی له وېرې يې ورته ونه کتل او خپلې لارې ته يې دوام ورکړ.

څو شپې او ورځې قطز د هغه گل په فکر کې و او په اړه يې زرگونه خيالونه کول. پريکړه يې وکړه چې دا هېښونکې پېښه خپل کوم ملگري يا «خُشداش» ته ووايي، خو بيا ووبرېد چې هسې نه د مانۍ کوم راز افشا شي؛ نو له خپلې پريکړې پښيمان شو او دا خبره يې پټه وساتله ترڅو په خپله حل شي. هغه په ډېره بې صبرۍ هغې ورځې ته په تمه و چې بيا قصر ته واستول شي.

کله چې د تگ ورځ راغله، په داسې زړه قصر ته روان شو چې له وېرې، اندېښنې او کنجکاوی څخه ډک و. بېلابېلو افکارو يې په ذهن کې لوبې کولې او نه پوهېده څه وکړي. کله چې د دريم ځل لپاره گل د هغه د پښو مخې ته راولوبېد، د زړه درزا يې دومره تيزه شوه چې بدن يې په ريږدو شو او خپل توازن يې له لاسه ورکړ. هغه يوازې

هغه وخت ارام شو چې له هغه ځايه يې پښې سپکې کړې. هغه په داسې حال کې په منډه ترې لري شو چې نه پوهېده گل يې پورته کړی او د خپل کميس په جيب کې يې اچولی دی، ترڅو پرېشانه سترگې يې نور هغه ونه ويني. هغه په لږ زېږدلو گامونو د کلا له زينو راکوز شو؛ که چېرې د هغه چټک غبرگون نه وای چې خپل توازن يې پرې برابر کړ، نو پر ځمکه به لوېدلې و. له تندي يې خولې بهېدې او کالي يې په خولو لامده شوي وو؛ که په هغه حالت کې چا ليدلی وای، نو نه وه به يې پېژندلی.

کله چې په خپله کوټه کې يوازې شو او خپل کميس يې وايست ترڅو د بدن خولې وچې کړي، ويې ليدل چې گل يې په جيب کې دی. حيران شو چې څنگه يې په بې خودۍ کې پورته کړی او پوه شوی نه دی. يو څه وخت ورته ځير شو، لکه غوښتل يې وي چې ترې خبرې وباسي او راز يې وپوښتي. له ځان سره يې وويل: «شايد د قصر کومې شوخې وينځې به دا کار کړی وي چې غواړي مينه ورسره وکړي». په همدې فکرونو کې و چې ناڅاپه يې ذهن ته دا خيال راغی: «شايد دا زما محبوبه گلنار وي چې تقدير او برخليک دلته راوستي او د قصر له وينځو څخه يې گرځولې وي!» له ځايه راپاڅېد او د کټ په څنډه کې کېناست، پر ځمکه پراته گل ته يې سترگې ښځې کړې. هغه ته داسې خيال ورغی چې گل ورته يوه غمزنه موسکا کوي، کټ مټ لکه هغه موسکا چې تل يې په زړه کې ژوندی ده؛ هغه تبسم چې گلنار له نابلس څخه د راستنېدو په ورځ کړی و. هغه له خپل ځانه حيران و چې ولې تر اوسه داسې خيال د ده ذهن ته نه و راغلی، سره له دې چې تل يې فکر ورسره و او په خيال کې يې وه. هغه خو د قاهرې په کوڅو او واټونو کې دومره وگرځېد، د مانپو بالکونونو ته يې وکتل او په کړکيو پسې يې سترگې وغړولې ترڅو هغه په دې لوی ښار کې ومومي؛ تر دې چې پښې يې بې سکه، سترگې يې ستړې او غاړه يې په درد شوه.

هغه راپاڅېد، گل يې پورته کړ او په لاسونو کې يې اړاوه راوړاوه، بيا يې خپلې سينې ته نږدې کړ؛ لکه هغه عاشق چې داسې کار يې کړی وي چې د محبوبې يې نه وي خوښ او هغه ترې خفه شوی وي، خو دی يې بيا هم د لږېوالي زغم نه لري. پخواني يادونه

ورته ودرېدل او تنده يې زياته شوه؛ يو ځل بيا يې د محبوبې په ملامتولو پيل وکړ. بيا يې فکر د «جبل» کلا ته لاړ او له ځان نه يې وپوښتل: «ايا دا ممکنه ده چې د دې لويې کلا د دېوالونو ترمنځ زما د ژوند دوه لويې هيلې وي: د مصر باچاهي او گلنار؟»

بيا يې خپل ځان وغانده چې په يوه تېرېدونکي و هم پسې يې زړه تړلی دی؛ گواکې يوازې د انسان خيال کول بسنه کوي چې هغه په حقيقت بدل شي. هغه فرض کړه چې دا به يې محبوبه گلنار وي، نو بيا دا ناشوني ده چې د قصر کومې شوخي وينځې به دا گل ورته راغورځولی وي. ايا دا به غوره نه وي چې صبر وکړي ترڅو حقيقت خپله له مخې پرده پورته کړي او داسې حوصله وکړي چې دا بې ژبې گل په خپله خپل خاوند رسوا کړي؟ نو بايد تحمل وکړي او په ډېر دقت او ارامۍ سره ازمايښت وکړي ترڅو هر څه روښانه شي. خو اې قطزه، پام کوه! ځکه ته د زمري په غار کې يې!

دا ځل د قطر انتظار ډېر ونه غځېد، ځکه په بله ورځ قصر ته واستول شو. پريکړه يې وکړه که دا ځل گل راولوبد – چې هيله يې لرله را وبه لوبړي – نو د سترگو له لاندې به بالکون ته وگوري چې څوک يې راغورځوي. دا هيله چې شايد د گل خاونده يې محبوبه گلنار وي، هغه ته ډاډ او ارامي بښلې وه.

څلورم گل هم راولوبد؛ نو پورته يې وکتل. هغه يې وليده او ويې پېژنده. يو بل ته مسکي شول، بيا هغه ورکه شوه او ده هم خپله لاره ونيوله او لاړ. له هغه وروسته، هر وخت چې قطر کلا ته تلو، هغه به يې لیده او په داسې خوښۍ به له کلا راستنېده چې گواکې ټوله نړۍ يې خپله کړې وي. په زړه کې يې د پخوانۍ مينې خاطري را ژوندۍ شوې، تنده يې زياته شوه او د بريالۍ نشې ونيوه؛ نو ويې نشول کولای چې د مينې دا لمبې، د اشتياق کشش او د خوښۍ دا هاله په خپل زړه کې پټه وساتي. په داسې ملگري پسې گرځېد چې خپل زړه ورته تش کړي او هغه په خپله خوښۍ کې شريک کړي.

خپل ملگري رکن الدين بيبرس بندقداري ته ورغی او ورته يې وويل چې خپله محبوبه گلنار يې موندلې ده او هغه يې د سلطان په قصر او د ملکي شجرة الدر د خونې په بالکون کې ليدلې ده. ټوله کيسه يې ورته له پيله تر پايه وکړه. بيبرس دې خبر ته ډېر اهميت ورنه کړ، گواکې د هغه ژبې دا ويل: «دا څه مانا؟ که يوه وينځه د سلطان د قصر

له لور بالکون څخه تاته گل راغورځوي، تاته څه گټه لري کله چې ورته رسېدلی نشي؟»
 بېرس ورته نصيحت وکړ او هغه يې د قصر وينځو ته له نږدې کېدو منع کړ. ورته يې
 وويل چې سلطان د خپلو بنځو او وينځو په اړه څومره ډېر غبرتي دی. ورته يې وويل:
 «نورې وينځې ډېرې دي» او د يوې وينځې په اړه يې د قطز د مينې شدت ته په سپکه
 وکتل. قطز وليد چې له داسې چا سره خبرې کول بې گټې دي چې د ده په احساس نه
 پوهېږي او دا نشي درک کولای چې په نړۍ کې د «مينې» په نوم يو څه شته، او دا چې
 د عاشق په سترگو کې د نړۍ نورې ښکلې ښځې له محبوبې سره توپير لري.
 قطز د خپل استاد عزالدين ايک په امر له ډېر وخت راهيسې د شيخ عزالدين بن
 عبدالسلام ليدو ته نه و تللی. له هغه وخته چې د شيخ او سلطان ترمنځ لانجې پيدا شوې
 وې، شيخ له قضاوت څخه استعفا کړې وه او له خلکو گوښه شوی و؛ يوازي د جمعي په
 ورځ به د عمرو جامع جومات پر منبر د خطبې لپاره ليدل کېده. کيسه له هغه ځايه پيل
 شوې وه چې د سلطان وزير، معين الدين، د خپل کور تر څنگ د يو جومات پر بام ځانته
 يوه کوټه جوړه کړې وه چې هلته کښېني او له خپلو ملگرو سره وگوري. شيخ ابن
 عبدالسلام دا کار رد کړ او ورته يې وويل چې دا ودانۍ ورانه کړه. هغه ونه منله، شيخ
 سلطان ته شکايت وکړ خو سلطان ورته پام ونه کړ. شيخ د خپل دين لپاره په غوسه شو
 او د سلطان په اړه يې توندې خبرې وکړې. تېر او کلنگ يې راواخيست او له خپلو
 زامنو سره لاړ او هغه ودانۍ يې ورانه کړه. بيا يې اعلان وکړ چې د وزير شهادت
 (گواهي) نوره د منلو نه ده او خپله يې هم له قضاوت څخه استعفا وکړه. اعلان يې وکړ
 چې د داسې سلطان قضاوت نه مني چې په چارو کې عدل نه کوي. په دې ډول، دې ستر
 عالم د حق خبره په لور غږ وکړه او له سلطان سره پخوانۍ ملگرتيا د دې سبب نه شوه
 چې حق پټ کړي.
 هغه د «دمشق» د قدرت په وړاندې د حق خبره کړې وه، نو په «مصر» کې هم چوپ
 نشو پاتې کېدای. که هغه غوښتل چې د نورو عالمانو په څېر د دين په قيمت له پاچاهانو
 سره جوړ جاري وکړي، نو له دمشق به نه شړل کېده او لويو شتمنيو او منصوبونو ته به
 رسېدلی وای.

يوې ډلې حاسدانو د ملک صالح ايوب په وړاندې د شيخ بدگويي وکړه او پاچا يې ورباندې وپاراوه. ورته يې وويل چې ابن عبدالسلام په خطبه کې ستا ستاينه نه کوي او يوازې په دعا بسنه کوي. سلطان هغوی ناهيلي کړل او ويې ويل: «هغه پرېږدئ، زه د هغه يوې وړې دعا ته تر نورو د اوږدو ستاينو ډېر اړمن يم. ما هغه له قضاوت نه دی ليرې کړی، هغه خپله استعفا کړې ده. که بېرته يې ومني، زه يې بيا نيسم؛ له هغه پرته په بل کوم عالم مي سترگې نه ډکيري. نو پام کوئ چې بيا د ابن عبدالسلام له صفت پرته بله خبره ونه کړئ!»

قطز د خپل شيخ ليدو ته ډېر تږی و ترڅو د خپل زړه حال ورته ووايي. په پټه ورغی، شيخ يې په ليدو خوښ شو، خو نصيحت يې ورته وکړ چې بيا ورنشي ترڅو يې استاد خبر نشي او نيت يې ورباندې بد نشي. ورسره يې ژمنه ورکړه چې په خلوت کې به ورته دعا کوي او د دې ازموينې په وړاندې يې صبر ته وهڅاوه، ترڅو خدای پاک ورته د خلاصون لاره پيدا کړي او د شريعت له مخې يې خپلې محبوبې گلنار ته ورسوي. قطز په ډاډه زړه د شيخ له کوره راووت. يو څه وخت تېر شو او هغه به يوازې په اونۍ کې يو يا دوه ځله محبوبې ته په کتو بسنه کوله. خو خبرلوڅان خبر شول؛ د شجرة الدر ځينې وينځې د گلنار او د عزالدین ايوب د مړيې له پټې اړيکې خبرې شوې او ملکي ته يې خبر ورکړ.

ملکه (شجرة الدر) په کمين کې کېناسته او په خپلو سترگو يې د خبرلوڅانو د خبر رښتينولي وليده؛ نو خپله وينځه يې پر دې کار سخته ورتله او وگواښله که بيا داسې وکړي، نو سلطان ته به يې راپور ورکړي. نجلی په اوبښکو ځواب ورکړ او په جبر يې چوپتيا غوره کړه؛ هغې نشو کولای د خپل عمه زوی او د ماشومتوب د ملگري سره د خپلې مينې دليل وړاندې کړي، او که دليل يې راوړی هم وای، چا به منلی وای؟ ايا تر اوسه په نړۍ کې چا د عاشق دليل ته غور نيولی دی؟

ملکي د قطز کيسه د هغه بادار عزالدین ايوب ته ولېږله او ورته يې سپارښتنه وکړه چې د غيرتي سلطان د حرمت ساتلو او د هغه له غصې څخه د بچ کېدو په خاطر، د قطز پر ځای بل څوک کلا ته د استازي په توگه ولېږي. عزالدین دا امر پر ځای کړ او پر خپل

گران او غوره مريي يې سختي ونه كړه، بلكې په نرمۍ يې ورته او نصيحت يې ورته وكړ چې هغه حريم ته نږدې نشي، او له هغه وروسته ازاد دى چې د نورو ځوانانو په څېر په ساعت تېريو بوخت شي.

مظلوم مريي وژړل او ويې نشو كولاى د خپلې ماملور او د ماشومتوب د ملگري سره د خپلې مينې دليل ووايي؛ ايا چا به هغه رښتيني بللى واى؟ ايا تر اوسه چا په نړۍ كې د عاشق دليل منلى دى؟

په دې ډول د دوو عاشقانو ترمنځ او د هغوى د پاكو او بې غرضه كتلو او موسكاوو ترمنځ خنډ رامنځته شو او له ليدلو بې برخې شول. هغوى دواړو ډېر وژړل، خو په زړونو كې يې د هيلې يوه لمبه بله وه چې زړونه يې پرې گرم وو؛ په همدې هيله يې ژوند كاوه او د خداى له لوري د خلاصون په تمه وو او هيلهمن وو چې دا ورځ به نږدې وي. قطز لا هم د خپل بادار په خدمت كې و او د هغه په وړاندې ډېر گران او د باور وړ و، خو نور يې قصر ته ليكونه نه وړل.

ملك صالح ايوب د كار او خوځښت يوه بېلگه وه؛ هغه د خپل قلمرو د پراخولو او د هيواد د ابادۍ لپاره له پرله پسې هلو ځلو نه ستړى كېده او ارام يې نه كاوه. د هغه له پخوانيو پاچاهانو څخه هېچا د ده په اندازه ودانۍ، مانۍ، كلاگانې، جامع جوماتونه او مدرسې نه وې جوړې كړې. تر دې چې ځواك يې له لاسه وركړ او ناروغه شو؛ نو د ډاكټرانو په مشوره يې پريكړه وكړه چې «دمشق» ته لاړ شي ترڅو هلته له پاكې هوا څخه گټه پورته كړي او روغ شي.

ملكه شجرة الدر، درباريان او د هغې وينځې چې گلنار هم په كې وه، له هغه سره لاړل. كله چې د پاچا كاروان له «مصر» څخه لرې كېده، د قطز به څه حال و؟ كاروان د قطز محبوبه هغه ښار ته وړله چې د خپل لومړي بادار «ابن زعيم» د مانۍ ترڅنگ يې په كې د خوشبختۍ خوند څكلى و. ايا گلنار به هغه مانۍ ياده شي او په اوښلنو سترگو به د خپل كجاوې له پردې هغې مانۍ ته وگوري؟ هغه مانۍ چې «موسى» پكې ځوروله، مگر هغې مانۍ له گلنار سره مينه او مهرباني كړې وه.

صليبيانو د ملك صالح ايوب د بريدونو او برياوو خطر احساس كړ، چې په «شام» كې

يې د دوی امارتونه گواښل. هغوی غوښتل د دمشق په سفر کې د سلطان له نشتوالي څخه گټه پورته کړي او له سمندر څخه پر «مصر» برید وکړي. هغوی د فرانسې له پاچا نهم لويس سره لیکونه تبادله کړل او پریکړه یې وکړه چې هغه دې له سمندري لارې ختیځ ته راشي او د لویو بېریو او گڼو لښکرو په ملتیا پخپله پر مصر د یو ستر صلیبي برید مشري وکړي.

کله چې مسلمانانو دا خبر واورېد، ووپرېدل او له دې امله اندېښمن وو چې د اسلام دغه قوي سنگر (مصر) مات نشي. شیخ ابن عبدالسلام له خپلې گوښه ناستۍ راووت او د خدای په لاره کې یې د جهاد د بلنې مشري په غاړه واخیسته. هغه امیران وهڅول چې د بریدګرو مقابله ته چمتو شي او هغوی له خپلو ځمکو وشړي. ده هغه دښمني چې له سلطان سره یې لرله، هېره کړه او سلطان ته یې ولیکل چې هر څومره ژر کپړي «مصر» ته بېرته راستون شي، ترڅو د مسلمانانو خاوره په داسې وخت کې اشغال نشي چې پاچا یې په خپله درملنه بوخت دی. هغه په خپل لیک کې سلطان ته لیکلي وو:

«اسلام په خطر کې دی او د سلطان روغتیا هم په خطر کې ده؛ اسلام پاتې کېدونکی دی او سلطان فاني دی، نو سلطان دې وگوري چې کوم یو ته ترجیح ورکوي.»

کله چې سلطان دا لیک ولوست، وژړل او په بیره روان شو. د ناروغۍ د شدت له امله هغه په کټ کې پروت «مصر» ته یووړل شو. هغه قاهرې ته لاړ نه شو، بلکې نېغ په نېغه د «اشمون طناح» ماڼۍ ته لاړ ترڅو د جګړې لومړۍ کړنې ته نږدې وي. هغه له دې ستړي کوونکي سفر وروسته ارام ونه کړ، بلکې «دمياط» ښار یې له وسلو او خوراکي توکو ډک کړ او دفاع ته یې چمتو کړ. خپل نایب ته یې په قاهره کې امر وکړ چې جنګي بېړۍ جوړې کړي او مصر سمبال کړي. هغه د جنګي بېړیو په جوړولو پیل وکړ او یو په بل پسې نیل سیند ته اچولې. بیا سلطان سرتېري «دمياط» ته بوتلل او خپل قومندان، امیر فخرالدین بن شیخ الشیوخ یې پر هغوی وگماره.

د فرنگیانو (صلیبیانو) بېړۍ له بې شمېره سرتېرو سره د فرانسې د پاچا په مشرۍ راورسېدې او د «شام» د ساحلونو فرنگي بېړۍ هم ورسره ملګرې شوې. هغوی په سمندر کې د مسلمانانو په وړاندې لښکر وچاوه او د فرانسې پاچا سلطان ته یو گواښونکی

لیک واستاوه.

کله چې لیک سلطان ته ولوستل شو، په سترگو کې یې اوبنکې راغلې؛ نه د فرنگیانو له برید او گواښونو څخه د وېرې له امله، بلکې د حسرت اوبنکې وې چې ناروغۍ داسې راگیر کړی و چې نشو یې کولای د خپلې غوښتنې سره سم په دې مهمه پېښه کې ګډون وکړي.

ډېر وخت تېر نه شو چې فرنگیانو خپل لښکر په وچه کې ښکته کړ او د خپل پاچا لپاره یې سور رنگی خیمه ودروله. د هغوی او مسلمانانو ترمنځ نښتې پیل شوې. بیا د مسلمانانو قومندان، امیر فخرالدین یوه لویه تېروتنه وکړه؛ هغه د شپې له خوا سرتېري له «دمياط» څخه شاته کړل. د دمياط اوسېدونکي په وېره کې شول، خپل کورونه یې پرېښودل او په ډېرو سختیو یې خپلې ښځې او ماشومان «اشمون» ته ورسول او په ښار کې هیڅوک پاتې نه شول.

سهار فرنگیان ښار ته ننوتل، ښار یې لوټ کړ او جنگي وسایل، وسلې، خوراکي زېرمې او مالونه یې پرته له کومې سختۍ ترلاسه کړل.

کله چې سلطان ته دا خبر ورسېد، ډېر سخت غوسه شو او امیر فخرالدین ته یې وویل: «افسوس پر تاسو! ایا یو ساعت مو هم د فرنگیانو په وړاندې مقاومت نشو کولای؟» او سمدلاسه یې «منصوري» ته د حرکت امر وکړ. هغه په جنگي بېړۍ کې چې پر دښمن یې اور وراوه، د واړه سمندرګي په لور روان شو او منصوري په هغه مانی کې کښته شو چې پر نیل سیند ولاړه وه. سرتېرو ته یې امر وکړ چې په منصوره کې ودانۍ د اوسېدو لپاره جوړې کړي، بازارونه یې پرانیستل او هغه دېوال یې ورغاوه چې د نیل خواته و. له مصر څخه جنگي بېړۍ له جنگیالیو او بشپړو تجهیزاتو سره راوړسېدې. داوطلبه مجاهدین چې د خدای او وطن په لاره کې یې د جهاد بلنې ته «لبيک» ویلی و، له هر لوري راغلل. همدارنګه د بدوي عربو ډلې هم راوړسېدې او پر فرنگیانو یې غافلگیرانه بریدونه او چریکي جګړې پیل کړې.

خو د سلطان ناروغي نوره هم شدیدېدې او د خپل مرګ نږدېوالی یې احساس کړ. خو دې حالت هغه د دین او وطن له مصلحت څخه غافل نه کړ. هغه خپلې مېرمنې شجره

الدر او هغو کسانو ته چې باور يې پرې درلود، وويل: که مړ شو، نو د مړينې خبر دې يې پټ وساتي ترڅو مسلمانان وارخطا او پرېشانه نشي او ماتې ونه خوري. هغه په لسگونو سپينو کاغذونو خپل لاسليکونه وکړل ترڅو په مکتوبونو کې ترې گټه واخيستل شي او مړينه يې پټه پاتې شي، تر هغه چې زوی او وليعهد يې، توران شاه، له «کيفا» کلا څخه را ورسېږي.

ملک صالح په داسې حال کې چې د خدای ياد يې کاوه او له هغه يې غوښتل چې مسلمانو بندگانو ته يې بریا ورکړي او د دين ريښه يې وژغوري، روح حق ته وسپاره. هلته يوازي د ده مېرمن او ډاکټر حاضر وو. شجرة الدر د خپل ستر مېړه او مخلص ملگري په مړينه ډېره غمژنه شوه، خو خپلې اوبښکې يې کنټرول کړې او پرې يې نه ښودل چې غم ورباندې غالب شي. هغې د خپل مېړه وصيت چې د هيواد د مصلحت او يووالي لپاره يې کړی و، هېر نه کړ. هغې د سلطان جسد ډاکټر ته پرېښود ترڅو غسل ورکړي او عطر پرې ووهي. بيا يې امير فخرالدين او جمالالدين راوغوښتل، د سلطان د مړينې خبر يې ورکړ او ورته يې وويل چې د دښمن د وېرې له امله دې دا خبر پټ وساتي او د راتلونکي کار نقشه يې ورته وښودله. بيا يې هغه اميران چې په لښکرگاه کې وو، راوغوښتل او ورته يې وويل چې سلطان پريکړه کړې چې تاسو بايد د هغه او د هغه له زوی، ملک معظم توران شاه (د کيفا کلا امير) څخه چې له ده وروسته سلطان دی، د اطاعت قسم وکړئ، او امير فخرالدين د لښکر د قومندان او د هيواد د چارو سمبالوونکي په توگه ومنئ. ټولو وويل: «موږ اورېدلي او منلي مو دي» او ټولو يوځای د اطاعت او وفادارۍ قسم وخوړ.

شجرة الدر د چارو په تدبير او د اوامرو په صادرولو پيل وکړ ترڅو هيڅ شی بدلون ونه کړي. د سلطان دربار په خپل حال پاتې و، هره ورځ به دسترخوان هوارېده او اميران به خدمت ته حاضرېدل. هغې به تل ويل: «سلطان ناروغه دی او نه غواړي څوک يې مزاحم شي.» خو د داسې يوې ستري پېښې خبر تر ډېره پټ نه شو پاتې کېدای؛ ډېر وخت تېر نه شو چې خلکو احساس کړه سلطان مړ دی، خو چا جرئت نه کاوه چې په ژبه يې راورې.

ډېر ژر دا خبر فرنگيانو (صليبيانو) ته ورسېد او د هغوی روحیه يې پياوړې کړه. سواره او پلي ځواکونه له «دمياط» څخه را روان شول او په «فارسکور» کې کښته شول، جنگي بېړۍ يې هم د نيل په سيند کې ورسره په څنگ کې روانې وې. بيا «شرمساح» او له هغه وروسته «برمون» ته لاړل. د مسلمانانو لښکرگاه ته د هغوی په نږدې کېدو سره مصيبت نور هم سخت شو. هغوی د «منصوري» په وړاندې ځای پر ځای شول او د اشموم سيند (وړوکي سيند) د هغوی او مسلمانانو ترمنځ خنډ و. هغوی هلته مېشت شول، په شاوخوا کې يې لويه کنده (خندق) وويستله، دېوالونه يې ودان کړل او منجنيقونه يې پرې نصب کړل چې د مسلمانانو کمپ به يې ويسته.

دواړو لښکرو له سمندر او وچې جگړه پيل کړه. هره ورځ به يو شمير فرنگيان وژل کېدل يا به اسيران کېدل. عامو مسلمانانو هم د دښمن د سرتېرو په تښتولو سره پر هغوی ځمکه تنگه کړې وه؛ هغوی به د دښمن لښکرگاه ته ورتلل او کله به چې فرنگيان پرې خبر شول، مسلمانانو به ځانونه اوبو ته غورځول او په لامبو به يې ځان د مسلمانانو ساحل ته رساوه. هغوی د فرنگيانو د تښتولو لپاره عجيبه چلونه کول. تر ټولو په زړه پورې چل دا و چې يو مسلمان د هندواني منځ خالي کړ، خپل سر يې په کې ننوايست او ځان يې اوبو ته واچاوه. کله چې د فرنگيانو ساحل ته نږدې شو، هغوی گمان وکړ چې دا يوه هندواڼه ده چې اوبو روانه کړي ده؛ يو سرتېری يې اوبو ته ښکته شو چې هندواڼه واخلي، خو مسلمان هغه ونيو، له ځان سره يې کش کړ، اسير يې کړ او نورو مسلمانانو ته يې وسپاره.

دوه مياشتې په همدې ډول تېرې شوې، تر دې چې ځينو منافقانو د سيند کمي اوبه لرونکې (تندې) لارې دښمن ته وښودلې. خلکو ناڅاپه د فرنگيانو ډلې وليدلې چې د مسلمانانو په ساحل کې راټولې شوې دي. د هغوی قومندان يو مشهور اتل «کونت پارتوا» و چې د فرانسې د پاچا له دريو وروڼو څخه و. هغه يو زړور سړی و، ساحل ته له رسېدو سره سم يې پر مسلمانانو بريد وکړ ترڅو بريا په خپل نوم کړي. د مسلمانانو عمومي قومندان، امير فخرالدين، په هغه ورځ په حمام کې و چې د مرستې چيغې يې واورېدې. په وارخطايۍ له حمامه راووت، پر اس سپور شو ترڅو وگوري څه خبره ده.

له څو مريانو پرته بل څوک ورسره نه وو چې د کونټ له لښکر سره مقابله وکړي. دښمن ورباندې بريد وکړ، مريان يې وتښتېدل او هغه يوازې د ځان دفاع کوله؛ څو تنه يې ووژل او تپيان يې کړل، تر دې چې کلابند يې کړ او د تورو خوراک شو. کله چې فرنگيان پوه شول چې امير فخرالدين يې وژلی، نو روحیه يې لوړه شوه او د منصوري په کوڅو کې خپاره شول. د منصوري اوسېدونکو په ډبرو، خښتو او غشو د هغوی تود هرکلی وکړ. کونټ د سلطان تر قصر پورې پرمختګ وکړ. د قصر او دېوالونو ترمنځ يو پراخ ميدان و. شاهي ساتونکو هڅه وکړه چې بريدگر لرې کړي، خو پوه شول چې د دې لوی شمير جنگياليو مقابله نشي کولای. نو هغوی د صالحیه مملوکو په اميرانو پسې چې کورونه يې قصر ته نږدې وو، چيغې کړې ترڅو د سلطان دفاع وکړي.

اميران لا له کورونو نه وو وتلي او د داسې ناڅاپي بريد تمه يې نه لرله. کله چې يې د مرستې چيغې او د قصر د ښځو ژړاګانې واورېدې، وسلې يې واخيستې او پر اسونو سپاره شول. عزالدين ايبيک تر نورو وړاندې مرستې ته راغلی و او له خپلو مريانو، لکه قطز او نورو شاهي ساتونکو سره يوځای د قصر د دروازې مخې ته په جګړه بوخت و. د مملوکو اميرانو غوښتل چې د قصر انګړ (حصار) ته ننوځي، خو د فرنگيانو يوې ډلې د ننوتلو لاره بنده کړې وه. بيبرس پر هغوی داسې چيغه کړه چې د دښمن په زړونو کې يې وېره واچوله او له خپلې ډلې سره يې داسې کلک بريد وکړ چې هغوی يې خپاره کړل او قصر ته د ننوتلو په حال کې و. د قصر په ميدان کې قطز پر کونټ (د فرانسې د پاچا ورور) بريد وکړ؛ د هغه هدف دا و چې کونټ بوخت وساتي او له قصر څخه يې لرې کړي. هغوی په تورو سره جنگېدل. کونټ ډېر غوسه و او هڅه يې کوله چې پر قطز وروستی ګوزار وکړي، خو قطز به داسې ترې ځان غلا کاوه چې کونټ به نږدې له اسه راولوېد. بيا به قطز بېرته ورنږدې شو او په دې چل يې غوسه ناک کونټ د قصر له دروازې او خپلو کسانو څخه لرې کړ. د کونټ هيڅ سرتېري دا جرئت نه کاوه چې له خپل مشر سره مرسته وکړي، ځکه دا د کونټ سپکاوی ګڼل کېده او مانا يې دا وه چې هغه د يو ځوان جنگيالي د له منځه وړلو وس نه لري. نو هغوی يې يوازې پرېښودل او

دواړه د قصر له دروازي لري او د حصار بهرني ورو ته نږدې شول. بلخوا بيبرس هغه ډله چې د لاري خنډ وه، تيت و پرک کړه او د ننوتلو په حال کې و چې کونټ وليد او د مسلمانانو له ننوتلو ووپرېد. هغه له دې حيله گر خوان (قطز) سره له جگړې ناهيلي شو، هغه يې پرېښود او د حصار د دروازي په لور لاړ. بيبرس له هغو مسلمانانو سره چې ننوتل يې غوښتل او فرنگيانو چې مخه يې نيوله، په جگړه بوخت و. کونټ پر بيبرس داسې قوي گوزار وکړ چې که بيبرس خپله توره سپر کړې نه وای، سر به يې ترې الوتلی و. د بيبرس توره ماته شوه او کونټ غوښتل دويم گوزار وکړي چې قطز ترې مخکې شو او په يوې کارنده ضربې سره يې د کونټ لاس له مټې پرې کړ؛ لاس له تورې سره يوځای ځمکې ته راولوېد! بيا يې د هغه د خول خولۍ ته په توره داسې گوزار ورکړ چې د تورې څوکه يې له ستوني راووته او کونټ مړ ځمکې ته راولوېد. قطز ناره کړه: «الله اکبر!» بيبرس او نورو مسلمانانو هم ورسره «الله اکبر» وويل، د حصار دروازه يې په زور خلاصه کړه، د مملوکو اميران او سرتېري راننوتل او په ميدان کې يې پر فرنگيانو بريد وکړ. د کونټ په وژل کېدو سره فرنگيان سخت ووپرېدل، د قصر دروازه يې پرېښوده او خپاره شول. بيبرس امر وکړ چې دروازي وتړي او هغو مسلمانانو ته چې لا نه وو راننوتي، ويي ويل: «تاسو په خپلو ځايونو پاتې شئ، موږ به په خپله د دوی کار تمام کړو.» په دې ډول يې د فرنگيانو د تېښتې لار بنده کړه او ټول يې ووژل، يو تن يې هم ژوندی پرې نه ښود او د قصر مخې ته پراخ ميدان د هغوی له مړو ډک شو.

کله چې د مملوکو اميران او سرتېري مرستې ته راوړسېدل، د قصر ښځو چيغې بندې کړې. هغوی ساه گانې په سينو کې بندې کړې وې او د قصر له بالکونونو څخه يې د ميدان جگړې ته کتل. هغوی لاسونه پر سينو ايښي وو او وېرېدل چې جگړه د دښمن په گټه تمامه نشي او دا ناپاکه دښمن ورباندې بريد ونه کړي. ملکه شجرة الدر پرته له کومې وېرې په منځ کې ولاړه وه او د اتلانو جگړې ته يې داسې کتل لکه په ميدان کې چې د اس ځغلولو سيالي روانه وي. د هغې دې ډاډ د هغې په وينځو هم اغېز وکړ او د يوې شيبې لپاره يې هېر کړل چې په خطر کې دي.

په دې وخت کې يوه ښکلې وينځه (گلنار) د ملکې تر څنگ لکه د يوې مجسمې په څېر ولاړه وه؛ هغې د نورو په څېر خوا ديخوا نه کتل، بلکې سترگې يې يوازې په هغه ځوان مريي (قطز) کې ښخې وې چې له غوسه ناک زمري (کونټ) سره يې جگړه کوله. هرکله چې به کونټ پر هغه بريد کاوه، د دې ساه به بنده شوه او لاس به يې پر سر کېښود، او کله به چې ځوان هغه بريد دفع کړ، دې به ساه اخيسته او لاس به يې ښکته کاوه. کله چې گلنار دا کار څو ځلې تکرار کړ، ملکه پرې پوه شوه او حيرانه شوه. غوښتل يې د دې کار راز ترې وپوښتي، خو د مصر د دولت چارو بوخته کړه. هغې ته دا لري ښکارېده چې دا زړور جنگيالي به هماغه مريي وي چې عزالدين ايبيک به قصر ته استاوه او گلنار ته به يې کتل، که نه د حقيقت په پوهېدو کې يې پوښتنې ته اړتيا نه لرله.

نورو وينځو د گلنار دا حالت خوښ نه کړ او په اشارو يې يو بل ته ښودله. هغوی تر ملکې زيات باوري وې چې دا جنگيالي هماغه عاشق پيغام وړونکی دی. وينځو پر گلنار حسادت کاوه، ځکه هغه تر دوی ښکلې او ملکې ته نږدې وه. هغوی گمان کاوه چې دا اتل د هغې محبوب دی او همدغه گمان د هغوی د دښمنۍ لپاره بس و. د قصر ميدان چې د مرو ډک و او شجرة الدر او وينځې يې چې د خدای شکر يې باسلو، پرېښودلې او د «منصوري» شمال ته د جگړې ډگر ته لاړلو. د فرانسې پاچا يو ساعت وروسته له هغه چې ورور يې د تل لپاره په خوب ویده شو (ووژل شو)، ميدان ته راغی. هغه غوښتل چې د «جدليه» غونډۍ ونيسي چېرته چې د مسلمانانو منجنيقونه او ځواکونه وو. هغه هڅه کوله د سيند پر سر پل بشپړ کړي ترڅو پاتې ځواکونه ورسره يوځای شي او په دې کار کې بريالی هم شو. خو مسلمانان له خوبه راويښ شول، غفلت يې پرېښود او د اسلام غيرت يې په رگونو کې په جوش راغی. هغوی د يو کلک ډال په څېر صفونه جوړ کړل، بريد يې وکړ او د دښمن صفونه يې وشکول. د دښمن ټولې هڅې په اوبو لاهو شوې او بېرته غونډۍ ته وتښتېدل. که د شپې تياري د دواړو لښکرو ترمنځ بېلتون نه وای راوستی، نو هغې غونډۍ هم نشو کولای هغوی د مسلمانانو له تورو وژغوري.

نوی سلطان (توران شاه) له غرونو او دښتو څخه تر تېرېدو وروسته «مصر» ته راوړسېد، ترڅو د خپل پلار، سلطان صالح، ځایناستی شي. خلک په دې خبره ډېر خوشحاله شول او د مسلمانانو شوکت او ددبه نوره هم پیاوړې شوه. د فرنگیانو (صلیبیانو) خوراکي توکي او مرستې د هغوی له لښکرگاه «دمياط» څخه د نیل سیند له لارې ورسېدې؛ مسلمانانو پریکړه وکړه چې دا لاره بنده کړي او په دې توګه د دښمن کار یو طرفه کړي. هغوی نوې بېړۍ جوړې کړې او د اوبانو په واسطه یې د «محل» سیند ته یووړې او هلته یې اوبو ته واچولې. جنگیالي په دغو بېړیو سپاره شول او په هغه ځای کې چې دوه سیندونه سره یوځای کېږي، د فرنگیانو د بار وړونکو بېړیو په کمین کې کېناستل. کله چې د فرنگیانو بېړۍ راوړسېدې، مسلمانان له کمین څخه راووتل، سخته جګړه ونښته او مسلمانان پرې بریالي شول. هغوی ۵۲ بېړۍ چې له خوراکي توکو ډکې وې، په غنیمت ونيولې او له زرو څخه ډېر دښمنان یې ووژل.

کله چې له «دمياط» څخه د دښمن د اکمالاتو لاره بنده شوه، خدای پاک د هغوی په زړونو کې وېره او وحشت واچوه او په کلابندۍ کې راګیر شول؛ نه یې د مقاومت وس درلود او نه د تېښتې لار، نو تر پوزې راغلل. په داسې حال کې چې شتون یې د غصې په لمبو کې سوځېده، خپلو بېړیو ته یې هم اور واچوه. بیا یې خپلې څیمې او ځایونه د خپلو لاسونو او د مؤمنانو په لاسونو وچاړ کړل، لښکرگاه یې ټوله کړه او د «دمياط» په لور وتښتېدل. د هغوی سمندري بېړۍ هم ورسره وتښتېدې او مسلمانان ورپسې شول. هغو اتلانو چې د مصر خاورې روزلي وو، د هغوی تعقیب پیل کړ. کله چې

«فارسکور» ته ورسېدل، له هر لوري ورباندې راغلل، دښمن د مسلمانانو په منځ کې کلابند شول او په تورو یې ووهل، چې ډېر یې ووژل او ډېر یې اسیران کړل. ماتې خوړلې پاچا (نهم لویس) «تل منیه» ته پناه یووړه او ویې ویل: «غره ته پناه وړم ترڅو له مرګه په امان شم.»

مسلمانانو وویل: «نن د خدای له امره هیڅ ژغورونکی نشته، مګر پر چا چې خدای رحم وکړي.»

هغه له مسلمانانو څخه د امان غوښتنه وکړه، هغوی ورسره ومنله او هغه اسیر کړای

شو.

او وويل شول: «اي د ننگ ميدانه! جسدونه په ځان كې ځاي كړه او اي اسمانه! نور مرگ بس دي.» د وينو فواري ارامي شوي، حكم جاري شو او د اسلام بېړۍ د برياً پر «جودي» غره لنگر واچاوه او وويل شول: «تبا دي وي ظالم قوم.»

يوولسم څپرکی:

زېږی «قاهري» ته ورسېد؛ ښار يې گلفوش کړ، ډولونه وغږول شول، جشنونه جوړ شول او مصريان له دې لويې برياً څخه ډېر خوښ شول.

خو نوي سلطان، «ملک معظم توران شاه» د خدای د نعمت شکر پر ځای نه کړ او د هغه اتلانو قدر يې ونه پېژندل چې د دين حريم يې وساته، د مؤمنانو زړونه يې يخ کړل او په نړۍ کې يې د «مصر» برم او عظمت لوړ کړ. هغه د حکومت د رجالو، اميرانو، مشرانو او هوبنيارانو په ليرې کولو پيل وکړ. د خپل پلار له هغو مملوکاو (غلامانو) څخه يې مخ واړاوه چې په مهمو کارونو کې ترې گټه اخيستل کېده او هغه ډله يې ځان ته نږدې کړه چې له ځان سره يې راوستي وه او ټولې څوکۍ يې هغوی ته ځانگړې کړې. چا ته يې د ملاقات اجازه نه ورکوله او په شرابو او عياشۍ کې ډوب شو.

هغه د خپل پلار مېرمنې «شجرة الدر» ته — چې د حکومت لاره يې ورته هواره کړې وه، په نشتوالي کې يې چارې ورته تنظيم کړې وې او د واک واگې يې هماغه ته سپارلې وې — پيغام واستاوه او د هغې ټول مالونه او جواهرات يې ترې وغوښتل او ان د مرگ گواښ يې ورته وکړ. هغه د خپل پلار او د هغه د مملوکاو ټولې نېکۍ هېرې کړې. له همدې امله هغوی هم د هغه د وژلو پرېکړه وکړه او په دې کار کې د خلکو کرکې او نفرت دوی نور هم وهڅول.

څو ورځې لا نه وې تېرې شوې چې په «فارسکور» کې په خپل بارگاه کې، د خلکو د سترگو او غوږونو په وړاندې د خپل پلار د غلامانو په لاس ووژل شو او هېچا يې مرستې ته را ونه دانگل.

شجرة الدر د «صالحيه مملوکاو» په اجماع او د حکومت د مخورو او شورا په خوښه د

قدرت پر گدی کښاسته. د هغې نوم پر سکو وو هل شو او په منبرونو کې خطبه د هغې په نوم ولوستل شوه. په جوماتونو کې به دا جملې تکرارېدې: «ای پالونکيه! د مسلمانانو ملکه، د دین او دنیا ساتونکې، ام خلیل مستعصمیه، د ملک صالح مېرمن... سلطنت یې تلپاتې ولري.»

نهم لويي په تړلو لاسونو «منصوري» ته راوستل شو او د قاضي «فخرالدین ابراهیم بن لقمان» په کور کې بندي شو. «طواشي صبيح معظمي» یې د ساتنې لپاره وټاکل شو. د هغه وروڼه، چارلز او الفونس، له نورو بنديانو سره په بل ځای کې وو. کله چې ملکه شجره الدر د هېواد له چارو وزگار شوه، د «مصر» د استازو او د فرانسې د بندي پاچا ترمنځ خبرې اترې پیل شوې. په پای کې پر دې سلا شول چې «دمياط» به بېرته مسلمانانو ته سپارل کېږي او د فرانسې پاچا به د خپلې نیمایي فديې (توان) له ورکولو وروسته ازادېږي.

د مصر بیرغ د «دمياط» پر برجونو وریږد او یو ځل بیا له منارونو څخه د توحید کلمه او د حق غږ پورته شول. بندي پاچا د خپلې فديې (۴۰۰ زره دیناره) له ورکولو وروسته ازاد شو او په دمياط کې خپلې سرگردانه مېرمنې ته ورغی ترڅو د خپلې بدبختۍ زېږی ورکړي. «مارگریټ» هغه د دې لپاره ملامت کړ چې ځان یې هلاکت ته اچولی و، خو هغه په ځواب کې ورته وویل: «چوپ شه! زه هم د هغوی عذاب وزغم او هم ستا ملامتیا؟ راځه چې ځان وژغورو او له پاتې لښکر سره خپل هېواد ته ستانه شو.» «دمياط» د اوبسکو او مسکا په منځ کې د لويي او د هغه د سرتېرو د وروستۍ بېړۍ د حرکت شاهد و. بېړیو هغوی له هغې خاورې لیرې کول چېرته چې د هغوی لسگونه زره اتلان او سرتېري د مسلمانانو په لاس وژل شوي او ښخ شوي وو. په داسې حال کې چې د مصر شاعر د ماتې خورلي پاچا په غوږ کې دا نارې وهلې:

< تا گمان کاوه چې خلک ضعیف او پوچ دي،

< مصر ته راغلی وي چې سلطان شي...

< خو د تېښتې فکر درته ډېر ناوخته شو،

< ماتې دې وخوړه او ورځ دې توره شوه.

< ستا په تدبير ستا ټول جنگيالي او زړور،
 < تر خاورو لاندې شول او پاک عيسى ترې خلاص شو.
 < که يو ځل بيا مصر ته راغلي،
 < نو اي پاچا! پوه شه چې زموږ دروازي ستا پر مخ خلاصې دي:
 < د ابن لقمان کور لا هم شته،
 < صبيح ساتونکي لا هم خپل کار ته چمتو دي،
 < او ستا لپاره زولني او زنځيرونه تيار ولاړ دي!
 <

«عز الدين ايبک» په دولت کې خپل نفوذ زيات کړ. له هغې ورځې چې هغه په «منصوره» کې د شاهي ماڼۍ په دفاع کې ښه ازموینه ورکړه، د شجرة الدر په وړاندې يې لوړ مقام وموند. هغه ورځ چې دښمنانو پرې بريد وکړ، ده او غلامانو يې دښمن د ماڼۍ له دروازې پر شا کړلو، ترڅو نور اميران او سرتېري مرستې ته راوړسېدل او د ماڼۍ انگرې يې د تېري کوونکو له مړيو ډک کړ. نو د حيرانتيا ځای نه و چې شجرة الدر ترې راضي وه او مملوک اميرانو هغه د لښکر مشر وټاکه. د هغه زړښت، تجربه او مېړانه د دې لامل شوه چې نور يې اطاعت وکړي، خو دا يوالی په بشپړه توګه نه و؛ ځکه په دوی کې داسې سيالان هم وو چې ځانونه يې مشري ته وړ ګڼل. د هغوی په سر کې «امير فارس الدين اقطاعي جمدار» و، چې «امير رکن الدين بيبس» يې له پلويانو و. خو هغوی په پيل کې د مخالفت او بغاوت جرات نه درلود او پرېکړه يې وکړه چې مناسب فرصت ته په تمه شي.

ملکي شجرة الدر په غوره توګه د هېواد چارې پر مخ وړلې. په دې کار کې د هغې قومندان عز الدين ايبک، نورو مملوکاو، تجربه لرونکو وزيرانو او د هغې د خاوند پخوانيو جنرالانو ورسره مرسته کوله. که څه هم په «مصر» کې حالات سم وو، خو په «شام» کې — چې د مصر تابع و — کيسه داسې نه وه. کله چې د توران شاه د وژل کېدو او د شجرة الدر د واکمنۍ خبر شام ته ورسېد، د ايوبي کورنۍ اميرانو پر دمشق او نورو سيمو د بريد فکر وکړ. د هغوی مشر د حلب پاچا «ملک ناصر» و، چې دمشق ته

راغي، هغه يې ونيو او اعلان يې وکړ چې د خپل خپلوان توران شاه غچ به له شجره الدر او قاتلو مملوکاو څخه اخلي.

کله چې دا خبرونه «قاهري» ته ورسېدل، هر لور ته اندېښنو او وارخطايي زور واخيست. ځينو اميرانو — له صالحيه مملوکاو پرته — د ملک ناصر پلوي پيل کړه او هغه يې د ايوبي کورنۍ شرعي وارث وباله. په دې وخت کې د «شجرة الدر» موقف له خطر سره مخ شو او کله چې عباسي خليفه د هغې له سلطنت څخه خبر شو، حالات نور هم خراب شول. خليفې مصر ته يو ليک واستاوه چې په هغه کې يې د دوی دا کار رد کړی و او ورته يې ليکلي وو: «که په تاسو کې کوم مير (نارينه) نه موندل کېږي، موږ ته خبر راکړئ چې يو سړی درته واستاوه.»

ملکه هم مجبوره شوه چې د خپل لښکر د مشر او قومندان «عزالدين ايبک» په ګټه له واکه تېره شي. مملوک اميرانو هم دا انتخاب ومانه، له ايبک سره يې بيعت وکړ او هغه ته يې د «ملک معز» لقب ورکړ. هغه يې د «جبل» کلا ته بوتلو او تر هغه چې يې د پاچاهۍ پر تخت کېناوه، تشريفاتي مراسم يې ورته ترسره کړل او ورسره يو ځای پر دسترخوان کېناستل.

د عزالدين ايبک د کارونو ژر سمېدل او د مملوک اميرانو له خوا پرته له ځنډه او مخالفت څخه د هغه منل، د شجرة الدر نفوذ او تدبير ته ورګرځېدل. پر دې سربېره، مملوک اميران له دې وېرېدل چې که په مصر کې د ملک ناصر پلويان پياوړي شي، نو سلطنت به له دوی څخه لاړ شي. همدې خطر هغوی سره متحد کړل او خپلمنځي سيالي يې يوې خواته کېښودې او په بېره يې د ملکي شجرة الدر په خوښه د عزالدين ايبک له مشرۍ سره موافقه وکړه.

خو د ناصر د پلويانو له خپلو او خپرولو وروسته، کله چې خطر ليري شو او حالات بېرته عادي شول، نو بيا د دوی ترمنځ کينې او دښمنۍ سر راپورته کړ او پخوانۍ سيالي بيا راژوندۍ شوې. د دوی مشر، «فارس الدين اقطاعي»، پر عزالدين ايبک د بريدونو مشري پر غاړه واخيسته. هغه چې پخپله يې د پاچاهۍ د غوښتلو جرات نه درلود، بس همدومره يې کول چې د خپل سيال کارونه يې ګډوډول. هغه خلک دي ته رابلل چې د

ايوبي کورنی څخه يو داسې امير وټاکي چې ټول پرې يوه خوله وي، ترڅو په دې ډول د ناصر صلاح الدين د دعوي مخه ونيول شي چې ځان يې د ايوبي دولت وارث گانه. د دې نظر په اورېدو سره، خلکو او مملوک اميرانو هغه ومانه؛ ځکه دليل يې قوي و. نو په ښکاره يې اعلان کړ او خلکو په کوڅو کې نارې وهلې: «موږ نه غواړو چې يو مملوک او مريی راباندې حکومت وکړي، موږ د ايوبي کورنی پاچا غواړو.»

بيا نو مملوک اميرانو په يوه ناسته کې پر دې پرېکړه وکړه چې د ايوبي کورنی يو ماشوم پر تخت کېږي، ترڅو يوازي د پاچا نوم ولري او دوی د هغه په نوم حکومت وکړي. هغوی «ملک اشرف موسی بن ملک مسعود» وټاکه چې يوازي شپږ کلن و. هغه يې پاچا او د ملک عزالدین ايبيک شريک کړ. په دې ډول چې ايبيک به د دولت چارې پر مخ وړي، خو د دواړو نومونه به پر حکمونو، فرمانونو او سکو وي او په منبرونو کې به د دواړو په نوم خطبه ويل کېږي.

دواړه پاچاهان (اشرف او معز) پر اسونو سپاره شول او د شاهي بيرغونو تر سيوري لاندې د هغو خلکو له منځه تېر شول چې نندارې ته راغلي وو. معز مخکې و او اشرف ورپسې، او اميرانو يو په بل پسې د پاچاهۍ چتر ورته نيولی و.

فارس الدين اقطاعی وليدل چې په دې کار سره يې هم ډېر څه نه دي ترلاسه کړي، ځکه د عزالدین ايبيک قدرت او نفوذ پر خپل ځای و او هېڅ نه و کم شوي؛ ټولې چارې د هغه په لاس کې وې او ملک اشرف يوازي يو سمبوليک پاچا و. خو اقطاعی يو څه ارام شو، ځکه ايبيک نور نه شوای کولای چې د پخوا په څېر يوازي پخپله پرېکړې وکړي، بلکې اقطاعی او نورو اميرانو ته دا حق پاتې و چې د هغه پر سياستونو اعتراض وکړي او د هېواد په چارو کې مداخله وکړي. البته هغه د نورو حسابونو خلاصول او د ايبيک په گوندو کول بل وخت ته پرېښودلو.

عزالدین ايبيک پوهېده چې اقطاعی په سر کې څه لري او غواړي چې ده ته ضربه ورکړي، نو د دې لپاره چې هغه بوخت وساتي او له توطئو يې مخنيوی وکړي، د «بحري مملوکاو» قومندانې يې هغه ته وسپارله او هغه يې د دمشق د واکمن «ملک ناصر صلاح الدين» جگړې ته واستاوه، چې قاهرې سره د جگړې لپاره يې لوی لښکر

راتول کړی و. اقطای له دوه زره سپرو سره «غزی» ته لاړ، د ناصر له سرتېرو سره یې جگړه وکړه، هغوی ته یې ماتې ورکړه او په بریالیتوب سره بېرته مصر ته راستون شو. د هغه حال دا و چې عزالدین ایبک ته یې ویل: «زه تر پخوا ډېر ځواکمن درته راغلم.»

خو عزالدین ایبک د شجرة الدر په څېر د یوې قوي ملاتړې په لرلو ډاډه و چې هېڅوک یې ماتولی نه شي او هېڅ مملوک امیر، که څه هم پلویان یې ډېر او ځواکمن وي، نه شي کولای هغه له خپل ځایه بېځایه کړي. که څه هم شجرة الدر په ښکاره له پاچاهۍ لاس اخیستی و، خو لا هم د پردې تر شا واک د هغې په لاس کې و او پر ټولو امیرانو یې نفوذ درلود؛ هر څوک یې چې غوښتل لوړ رتبه یې ورکوله او یا یې رابښکته کاوه. ټول پدې هم پوهېدل چې هغه پر عزالدین ایبک پوره باور او اعتماد لري، نو د هغې له وېرې یې له ایبک سره مخالفت نه کاوه.

دوی پدې هم پوهېدل چې شجرة الدر له قدرت او واکمنۍ سره مینه لري او که مجبوره شوې نه وي، هېڅکله یې له پاچاهۍ استعفا نه ورکوله. هغې ځان د حکومت وړ باله او پوهېده چې یوازې د ښځینه توب له امله پر تخت پاتې نه شوه. نو د دې طبیعي ستونزې د حل لپاره یې خپل یو داسې ماتحت (مړی) پر تخت کېناوه چې په اخلاص یې ډاډه وه او پوهېده چې پر هغې بغاوت نه کوي او واک ترې نه اخلي؛ ځکه ایبک له ټولو امیرانو ډېر فرمانبردار و، خپل پخواني بادار (د شجرة الدر خاوند) ته وفادار و او دومره ډېر پلویان یې هم نه لرل چې پر هغې بغاوت ته یې وهڅوي.

خو شجرة الدر نه غوښتل چې یوازې پر ایبک بشپړ تکیه وکړي، نو خپله ټوله مهرباني یې یوازې هغه ته ځانگړې نه کړه، بلکې ځینو نورو ته یې هم پام کاوه ترڅو که چېرې ایبک د هغې نېکې هېره کړي او وغواړي قدرت ترې واخلي، له هغوی څخه کار واخلي. هغې نور امیران په دې خوشحاله ساتل او ورته ښودله چې ایبک یې د دې لپاره نه دی غوره کړی چې هغه ډېر تکړه یا ورته گران دی، بلکې د دې لپاره چې ایبک داسې سختي او استبداد نه لري چې نور امیران ترې ووېرېږي، نو په دې توگه د هغوی مقام هم خوندي پاتې کېږي.

عزالدين پر دې هر څه پوهېده، نو ځكه يې د هغې له خفه كولو ډډه كوله، تل يې د هغې د خوښۍ هڅه كوله او له هغې سره يې له مشورې پرته هېڅ كار نه كاوه. كه څه هم عزالدين د هغې او خلكو په وړاندې داسې بنودله چې د خپلواك قدرت په لټه كې نه دى، خو په اصل كې يې ورسره مينه لرله او زړه يې ورته مايل و. له همدې امله يې د هغې مشري او حكمونه په ورين تندي منل او د هغې په اطاعت كې يې خوند اخيست. هغه دومره باحيا و چې په مخامخ سترگو يې ورته نه كتل او په خبرو كې يې د هغې پوره درناوى كاوه، كټ مټ لكه د هغې د خاوند په څېر. په زړه كې يې مينه وه، خو وېرېده چې داسې څه ورته ووايي چې د خپل بادار په ژوند كې يې هغه محال (ناممكن) وه. د شجرة الدر لپاره د عزالدين د پټې مينې كشفول گران نه وو؛ هغې دا احساسول او پخپله يې هم ورسره مينه لرله، خو له دې مينې سره يې مبارزه كوله او هغه يې شاته غورځوله، ترڅو تسليم نه شي او د قدرت او سلطنت خوند قرباني نه كړي. هغې غوښتل ازاده پاتې شي او زړه يې پر عقل غلبه ونه كړي. هو، هغه پوهېده چې يوه ورځ بايد له يو امير سره واده وكړي، ځكه لا دومره نه وه زړه شوې چې د واده هيله پرې كړي او د تل لپاره د كوندې په نوم پاتې شي. خو چا دا تضمين كاوه چې كه هغه له عزالدين سره واده وكړي، نو د هغې واكمنۍ او نفوذ ته به زيان نه رسېږي؟ چا دا ضمانت كاوه چې سلطنت به د عزالدين په لاس كې پاتې شي او كوم پياوړى سيال به يې ترې وانخلي؟ د اميرانو ترمنځ سيالي لا هم په شدت روانه وه، نو هغې غوښتل لږ صبر وكړي ترڅو وگوري چې كوم يو غالب كېږي، بيا به هغه ته د مرستې لاس اوږد كړي. البته په دې ډاډه وه چې لومړى به مقابل لورى د غوښتنې لاس اوږدوي، ځكه داسې څوك نه و چې له هغې سره د واده او د هغې د مينې د خوشبختۍ هيله يې نه لرله؟

سيف الدين قطز خپل استاد «عزالدين ايبك» ته ډېر وفادار و. استاد يې هم پر هغه بشپړ باور درلود او مهم مېشنونه به يې ورته سپارل. استاد يې هم د ده په څېر دينداره او پاكلمنى و؛ هغه يې د دين او عفت له امله خوښاوه او د خپل استاد د مركز د پياوړي كولو، د پلويانو د راټولولو او د خلكو د زړونو د مايلولو لپاره يې له هېڅ ډول هڅې ډډه

نه کوله.

هغه پوهېده چې استاد يې پياوړي سيالان لري چې تل ورته په څار کې دي او د فرصت په تمه دي چې هغه را وپرخوي او پر ځای يې واکمن شي. د بېلګې په توګه: اقطای د ملګرو او پلويانو په ډېرښت کې تر ده مخکې و او يو زړور اتل و، چې شاوخوا يې نور مېرني جنگيالي هم راټول وو؛ که په هغوی کې يوازې «بيبرس» هم وای، نو د دوی لپاره يې بسنه کوله. قطز وليدل چې د استاد نفوذ يې يوازې په «شجرة الدر» پورې تړلی دی — چې ډېر باور پرې نه شو کېدای — ځکه نور ټول اميران هم هغې ته ځان نږدې کوي او ليرې نه ده چې يو يې د هغې زړه لاس ته راوړي او هغه له اييک څخه مخ واړوي، چې دا کار به د اييک د زوال سبب شي.

هغه دې پايلې ته ورسېد چې په واک کې د خپل استاد د پاتې کېدو يوازینی لاره دا ده چې له شجرة الدر سره واده وکړي. هغه پوهېده چې استاد يې ورسره مينه لري او عاشق يې دی. که څه هم استاد يې ورته څه نه وو ويلي، خو دی پخپله يو داسې مين و چې د بل مين راز يې په اسانۍ کشفولی شو.

هغه پرېکړه وکړه چې له شجرة الدر څخه د خواستګارۍ (مرکې) وړانديز خپل استاد ته وکړي. نو يوه ورځ ورځې او ورته يې وويل: «باداره! ته ملکه ډېره زياته وينې، خلک وايي چې ته به ورسره واده وکړې.» دغه وفادار غلام له خپل استاد څخه گيله وکړه چې ولې له هغه څه بې خبره دی چې عام خلک يې په اړه خبرې کوي؟

عزالدين هغه ته په جدي نظر وکتل، خو داسې ښکارېده چې د دې خبرو په اورېدو خوند اخلي، بيا يې ورته وويل: «د خلکو خبرې مه منه، دا خبر رښتيا نه دی.» قطز وويل: «بيا به نو تر دې هم غټې خبرې وکړي؛ داسې خبرې چې ستا غلام يې د خپل پاکلمني استاد په اړه د اورېدو توان نه لري.»

عزالدين يې په مطلب پوه شو او ويې ويل: «موږ د خلکو په کارونو کې څه کار لرو؟ پرېږده چې هر څه يې زړه غواړي، هغه ووايي.»

قطز وويل: «دا سمه ده، پرېږده چې هر څه وايي ويې دي وايي، هغوی زموږ په کار نه دي، خو بادار مې له هغې سره مينه لري، نو ولې ترې خواستګاري نه کوي؟»

عزالدين وويل: «چا درته ويلي چې زه ورسره مينه لرم؟»

قطز ځواب ورکړ: «که مری د خپل بادار په غم او خوښۍ پوه نه شي، نو بیا د بادار د باور وړ نه دی؟»

عزالدين پوه شو چې له خپل غلام څخه د حقيقت پټول گټه نه لري. هغه د ارامۍ احساس وکړ، ځکه ويې لیدل هغه څه چې د ده په زړه کې د خوب په څېر وو، اوس په داسې حقيقت بدل شوي چې خلک ورباندې خبرې کوي. نو قطز ته يې وويل: «له کومه يې معلومه کړو چې هغه به ما خوښ کړي؟»

قطز وويل: «ايا هغه به تر تا غوره بل څوک ومومي؟»

* «زه د هغې د خاوند مری یم اې قطزه!»

* «مگر هغه پخپله یوه وینځه (کنیزه) نه وه؟ پر دې سربېره، کوم ایوبي پاچا کولای شي مملوک امیران راضي کړي چې له هغې سره واده وکړي؟ یوازې ملک اشرف پاتې دی، خو ایا هغه به له دغه ماشوم سره واده کولو ته راضي شي؟»

کله چې عزالدین دا واورېدل، وخنډل. قطز زیاته کړه: «یا ته او یا اقطای له هغې سره واده کولای شئ. ما اورېدلي چې اقطای په دې اړه ورسره خبرې کړي دي.»

د عزالدین له مخه خدا ورکه شوه او تندي یې تریو کړ، په جدي توگه یې وپوښتل: «دا دې له چا اورېدلي؟»

قطز وويل: «له بیبرس مې اورېدلي، هغه ماته نورې خبرې هم وکړې چې زما او د هغه ملگرتیا ماته اجازه نه راکوي چې هغه افشا کړم.»

عزالدين د ډېر وخت لپاره غلی پاتې شو، بیا يې وويل: «خو زه جرات نه شم کولای چې له ملکي سره په دې اړه خبره وکړم. څو ځله مې هوډ وکړ، خو حیا مې ژبه تړي.»

قطز وويل: «که بادار مې خپل زړه ماته وسپاري، زه به خپله ژبه هغه ته ورکړم.»

* «غواړې چې تا هغې ته ورواستوم؟»

* «هو، ترڅو ستا د زړه خبره هغې ته وکړم.»

* «غواړې هغې ته څه ووايي؟»

* «پرېږده چې وگورم حالات څه غوښتنه کوي، خو پوه شه چې ژبه به مې داسې څه

ونه وايي چې ته پرې راضي نه يې.»

عزالدين ورته وخنډل او په توکۀ يې وويل: «زه دې پېژنم اې قطره! ته غواړې د هغې وينځه، گلنار وگوري!»

قطر په تبسم سره وويل: «دا خبره له تا پته نه ده، نه غواړم درواغ ووايم او نه انکار کوم غواړم چې يو ځل هغې ته وگورم. زما په خيال زما بادار به د دې خدمت په بدل کې دا يو نظر ډېر ونه گڼي. اه، ما يوازې يو ځل هغه ليدلې ده؛ کله چې ملکې د تاج اېښودو په درېيمه ورځ زه وغوښتل او له ما څخه يې د کانت ډارتوا د وژلو په ورځ د مېراني له امله مننه وکړه. بيا يې راته وويل: ايا دا وينځه دې خوښه ده؟»

ما وکتل، گلنار مې مخې ته ولاړه وه. د حيا له امله ما ځواب نه شو ورکولی، د ملکې غږ راوېښ کړم چې ويل يې: «غواړې تاسو سره واده کړم؟»
ما وويل: «د ملکې لورينه نه شم ردولی.»

هغې وويل: «غواړې کله دا کار وشي؟» ما وويل: «په نېک کار کې بېره په کار ده.»
ملکې مسکې شوه او ويې ويل: «نه، پرېږده چې د سلطان لپاره زموږ د وير (ماتم) شپې پوره شي.» خو باداره! زه نه پوهېږم چې د سلطان ماتم به کله پای ته رسېږي!
عزالدين شېبه غلې شو، هغه د خپل ځوان مريي له جذبې، حماسې او فصاحت څخه حيران پاتې و. په داسې حال کې چې موسکا يې پر شونډو وه، ورته ويې ويل: «د سلطان ماتم هغه وخت پای ته رسېږي چې ملکه واده وکړي.»

قطر وويل: «باداره! که د خپل ځان لپاره ورسره واده نه کوي، نو زما په خاطر ورسره واده وکړه او ما له دغه اوږده غمه وژغوره.»

عزالدين په خدا شو او ويې ويل: «بيا خو نو ته بايد ماته انعام راکړي.»
هغه څه چې قطر له خپل ملگري بېرس څخه اورېدلي وو، يوازې اواز نه وه؛ په حقيقت کې اقطای شجرة الدر ته ورغلی و او ورته يې د واده وړانديز کړی و. هغه ډېر زړور و، نو ځکه يې نه ژبه په حيا کې بنده شوې وه او نه د ملکې رعب د دې مانع شوی و چې خپله مينه ورته څرگنده نکړي. ملکه د دغه څرگند او جسورانه غوښتنې څخه لږه هک پک شوه، خو ځان يې کنترول کړ او په نرمۍ يې ورته وويل چې د هغه

غوښتنه نه ردوي، خو نه غواړي تر هغې د واده په اړه فکر وکړي ترڅو چې د دمشق د واکمن «ملک ناصر» کار یو طرفه نه شي او د مصر او خپل ځان په اړه یې د هغه له گواښونو زړه ډاډه نه شي. اقطای په دې ځواب قانع شو او گمان یې وکړ چې دا د منلو یوه وعده ده، نو ارام شو او خپله ټوله هڅه یې د ناصر او د هغه د لښکرو له منځه وړلو ته ځانگړې کړه.

کله چې قطز د خپل استاد له خوا شجرة الدر ته ورغی، ویې نه غوښتل چې په ډاگه د خپل بادار د واده غوښتنه وکړي، بلکې په کنایه کې یې د خبرو په ترڅ کې ورته وویل: «ملکه دې ژوندۍ وي! زما استاد زه د دوو خبرو لپاره تاسو ته رالېږلی يم: یو دا چې له خپل مریي سره خپله وعده پوره کړي او هغه له خپلې وینځې سره واده کړي، او بل دا چې هغه پوهېږي چې ته له خپلې وینځې څخه جلا کېدل نه خوښوي او هغه هم نه شي کولای له ما جلا شي؛ نو هیله لري چې موږ دواړو ته اجازه راکړي چې دواړه په گډه ستا په خدمت کې واوسو.»

ملکه شېبه غلې شوه او د قطز په خبرو کې ډوبه شوه، بیا یې په ارامه غږ ترې وپوښتل: «ستا بادار له دې دوو کارونو څخه کوم یو ډېر خوښوي چې زه یې ترسره کړم؟» قطز له دې امله چې ملکه یې په کنایه پوهه شوې وه، ډېر خوښ شو او ویې غوښتل چې خپله خبره نوره هم روښانه کړي، نو ویې ویل: «دویم کار، گرانې ملکې!» ملکې وویل: «ته څنگه پوه شوې؟»

قطز وویل: «ځکه په دویم کار کې دا دواړه کارونه رانغښتل شوي دي.» د ملکې مخ له حیا د گل په څېر سور شو، لاس یې جگ کړ او په زرین جام کې یې اوبه ورته راوړې او ویې څښلې. کله چې ارامه شوه، قطز ته یې وویل: «خپل استاد ته ورشه او ورته ووايه ترڅو چې د ناصر سرتېري د مصر د دروازو مخې ته وي، زه د واده جشن نه شم نیولی.»

قطز وویل: «گرانې ملکې! په دې صورت کې زما په حق کې ظلم او له وعدې خلاف ورزي کېږي.»

شجرة الدر حیرانه شوه او ویې پوښتل: «څنگه؟»

قطز وويل: «ايا استاد ته مي ووايم ترڅو چې د ناصر سرتېري د مصر په دروازو کې وي، ملکه نه شي کولای په ماني کې د واده دوه جشنونه جوړ کړي؟»

ملکي په داسې حال کې چې تندي يې تريو و خو تبسم يې کاوه، ورته ويلي و: «اي مکار مرييه! هر څه دې چې زړه وي ورته ووايه او له دې ځايه لاړ شه.»

عزالدين د قطز له خبرو پوه شو چې شجرة الدر د ناصر د ماتي په شرط دا وړانديز منلی دی. مريي يې يوازې د ملکي د خبرو په رسولو بسنه ونه کړه، بلکې خپل استنباط او هغه څه چې د ملکي له مخ څخه يې لوستي وو هم بيان کړل او هر څه يې داسې تفسير کړل چې ملکه له خپل استاد سره مينه لري او په دې کې هېڅ شک نشته.

عزالدين په دې اړه خپل شک څرگند کړ، خو قطز ورته وويل: «ايا مخکې له دې چې ته ماته ووايي، زه پوه نه شوم چې ته له هغې سره مينه لري؟»

عزالدين ځواب ورکړ: «هو.»

قطز ورته وويل: «لکه څنگه چې زه ستا په مينه پوه شوم، همداسې پوه شوم چې هغه هم ستا سره مينه لري.»

ملک معز (اييک) پرېکړه وکړه چې پخپله د ناصر او د هغه د سرتېرو جگړې ته لاړ شي او يوازې د قومندانانو په لېږلو بسنه ونه کړي، ترڅو فارس الدين اقطاعي په يوازې سر د دغې برخليک ټاکونکي ورځې بريا په خپل نوم نه کړي.

ملک ناصر خلک د دې لپاره راټول کړي وو چې مصر له مملوکو څخه واخلي؛ په شام کې يو شمېر ايوبي پاچاهان، له هغې ډلې د دمشق پخوانی واکمن «ملک صالح اسماعيل»، د هغه تر بيرغ لاندې راټول شوي وو. عزالدين اييک له خپلو سرتېرو او تجهيزاتو سره د هغه په لور وخوځېد او په «رمل» کې د ناصر له لښکرو سره مخامخ شو. سخته جگړه ونښته چې په پيل کې مصري سرتېرو ماتي وخوړه او شاته شول، ان تر دې چې د جگړې په سبا چې د جمعي ورځ وه، يوه ډله قاهرې ته ورسېده. خلک باوري وو چې بريا د ملک ناصر په برخه شوې او د مصر په ټولو جوماتونو کې د هغه په نوم خطبه ولوستل شوه، پرته له هغې جامع جومات څخه چې «شيخ ابن عبدالسلام» په کې خطبه ويله. خو لا جمعه نه وه تېره شوې چې د ناصر د ماتي او دمشق ته د هغه د

تېښتي او د ملک معز د بریا زېری راورسېد. ښار د هغه د هرکلي لپاره گلفوش شو. هغه په برياليتوب سره د هغو پاچاهانو سره چې بنديان شوي وو، لکه ملک صالح اسماعيل، ښار ته داخل شو. کله چې د دوی کتار د ملک صالح ايوب له قبر څخه تېرېده، بحري مملوکاو د صالح اسماعيل گردچاپېره راټول شول او ناري يې وهلې: «ای زموږ باداره! چېرته يې چې خپل دښمن اسماعيل وگوري؟»

کله چې معز کلا ته داخل شو، کوچني سلطان «ملک اشرف موسی» د هغه هرکلی وکړ او مبارکي يې ورته وویل. فارس الدين اقطاعی ملک اشرف ته په خطاب کې وویل: «هر څه چې مو وکړل، ستا د سعادت او ستا د ملک د پياوړتيا لپاره وو.» په دې سره يې په اصل کې ملک معز ته اشاره کوله چې يعنې بریا زما ده (لور ته وايي چې انگور يې واورې)

قطز د ملک صالح اسماعيل قضیې ته پام وکړ چې په کلا کې بندي و؛ هغه د دغه پاچا خيانتونه ياد کړل چې کله د «دمشق» پاچا و، څنگه يې د مسلمانانو خاوره پر صليبي دښمنانو پلورلې وه او د خدای او رسول له حکمونو څخه يې سرغړونه کړې وه، او څنگه يې شيخ ابن عبدالسلام او د هغه مجاهد پلويان ځپلي وو. نو خپل استاد معز ته يې وړاندیز وکړ چې هغه ووژني. کله چې قطز وليدل معز د هغه په وژلو کې زړه نازړه دی، نو له شيخ ابن عبدالسلام څخه يې د دغه خاين پاچا د وژلو فتوا واخيسته. معز د وژني فرمان صادر کړ او هغه يې په دار وځړاوه؛ په دې توگه هغه د خپل دين او وطن په حق کې د خیانت سزا وموندله.

فارس الدين اقطاعی هم په پرله پسې ډول له شجرة الدر څخه غوښتنه کوله چې خپله وعده پوره کړي. هغه «رکن الدين بيبرس» د خپل استازي په توگه هغې ته وړلېږه. ملکي به هم د هغه هرکلی کاوه او خبرو ته به يې په ځير غوږ نيوه. بيبرس به هغې ته د خپل بادار (اقطاعی) مېړانه، شجاعت، د پلويانو ډېرښت او ځواک بياناوه. هغه به په جگړو کې د اقطاعی د برياوو او د مصر د ساتنې په لاره کې د هغه د سربښندنو کيسې کولې. د بيبرس ژبه په دغو تشرېحاتو کې ډېره روانه او ښاماره وه؛ هغه به داسې انځورگري کوله چې د ملکي زړه به يې راښکلو او داسې احساس به يې کاوه چې گواکې د تورو

شرنگ، د نیزو غږ، د غشو ازانگه او د اسونو شیهاره پخپله اوري. هغې ته به داسې بنکارېده چې اقطای لکه د زمري په څېر غږمبيري، برید کوي او د دښمن صفونه ماتوي، په داسې حال کې چې توري یې په لاس کې وي او دښمنان یې چپ او راست په ځمکه رغري.

خو بیبرس به د خپل بادار د مینې په اړه ډېرې لږې خبرې کولې. کله به چې دغه موضوع ته راغی، نو یوازې څو وچې او بې خونده جملې به یې ویلې چې نه له زړه وتلې او نه پر زړه کېناستلې. بیبرس څنگه کولی شول هغه څه بیان کړي چې پخپله یې نه پېژندل او نه یې احساسول؟ هغه ولې ځان په هغو ټکو ستړی کړی وای چې شجره الدر یې په وجد نه راوستله؟ نو ځکه به یې ډېره پاملرنه د خپل بادار جنگي مېراني ته وه.

خو قطز بیا د خپل استاد د هغو صفتونو په بیانولو ډېر وخت نه تېراوه چې ملکي ته معلوم وو، بلکې یوازې به یې د هغه دیندارۍ، پاکلمنۍ، رښتینولۍ، امانتدارۍ او اخلاص ته اشاره کوله. بیا به یې د هغه د مینې او د زړه د حال شرحه پیل کړه. هغه به ملکي ته د خپل استاد د زړه د درزا او د هغه د روح د تپیدا غږ ورکاوه. قطز به کله کله د ملکي انځور د خپل استاد په سترگو کې داسې پاک او ښکلی بیان کړ چې د ټولو اخلاقي ارزښتونو لرونکی وي. کله چې به قطز په خبرو کې ډوب شو، نو هېرول به یې چې د خپل استاد په استازولۍ خبرې کوي؛ هغه به خپله محبوبه «گلنار» په نظر کې نیوله، ګواکې گلنار د شجره الدر پر ځای پر تخت ناسته ده او دی ورته د خپلې مینې کیسه، د شکایت تریخوالی او د زړه نرمي وړاندې کوي. د هغه خبرې د ملکي لپاره داسې وې لکه د یوه تېري لپاره چې یخې اوبه وي. ملکي به هم کله کله ځان نه شو کنټرولولی او په پټه به یې اسویلۍ (آه) ایستله، خو غرور یې اجازه نه ورکوله چې د استازي مریي په وړاندې خپله کمزوري وښيي. هغې په ډېر تکلیف خپل احساسات کنټرولول، که نه نو اوبښکي به یې روانې شوې وای او په لوړ غږ به یې ژړلي وای.

ډېر وخت نه و تېر شوی چې د ملکي وینځې هم په دې پوهې شوې چې د هغې او د دغو دوو سیالو استازو ترمنځ څه روان دي. هغوی په تمه وې چې وګوري کوم یو به د ملکي

زړه د خپل بادار لور ته مایل کړي. کله به چې له دغو دواړو څخه یو راغی، وینځو به په غوږونو کې یو بل ته بس پسک کاوه او په کرار به د تالار د دروازو شا ته پټې شوې ترڅو خبرې واورې. هغوی هم په دوو ډلو وېشل شوې وې؛ یوه لویه ډله د قطز پلوي وه او بله کوچنۍ ډله د بیبرس ملاتړې وه. په دې دویمه ډله کې د گلنار کینه کښې وینځې هم وې چې نه یې غوښتل گلنار او د هغې محبوب یې وگټي؛ هغوی به د قطز او د هغه د استاد مقام ټیټاوه او د بیبرس او اقطاع په ستاینه کې به یې غلو (مبالغه) کوله.

گلنار د دوی په منځ کې غلې وه او د خپل محبوب او د هغه د سیال په اړه یې څه نه ویل. کله به چې د دروازي شا ته ولاړه وه، له وېرې به یې زړه درزا کوله او شونډې به یې رپېدې چې هسې نه بیبرس پر قطز برلاسی شي. یوه ورځ چې هغې د پردې له چاک څخه بیبرس ته وکتل — چې ډېر پخوا پوه شوې وه چې دا هماغه د «حلب» د مریانو د بازار شین سترگی قباقي هلک دی — تصور یې وکړ چې بیبرس پر قطز برلاسی شوی، شجرة الدر له اقطاع سره واده کړی او بیا ملکې دا بیبرس ته واده کړې ده. په دې فکر سره د گلنار سر وگرځېد او نږدې وه چې بې هوښه شي. له هغې وروسته گلنار نور بیبرس ته نه کتل او یوازې به یې د خپل محبوب قطز خبرو ته غوږ نیوه، ګواکې دا د قطز د خپلې مینې خبرې دي؛ نو ځکه یې نه شوای کولی پر خپلو باړخوگانو د اوبښکو د بهېدو مخه ونیسي.

یوه ورځ هغې واورېدل چې قطز ملکې ته ویل: «ای لویې ملکې! ای له هغو ټولو ښکلې چې د نیل سیند اوبه یې څښلې دي! حیراننیزه مه که زه ونه شم کړای هغه لویه مینه چې نړۍ کې نه ځایيږي، خو د هغه چا په سینه کې ځایيږي چې زه یې تاته رالړلی یم، په سمه توګه انځور کړم. او هکه پکه مه کېږه چې زما بیان ښکلی دی؛ ځکه زما بادار خپل هغه لوی درزېدونکی زړه ماته په پور راکړی او ما خپله وړه او عاجزه ژبه هغه ته په پور ورکړې ده. ډاډه اوسه چې زما ژبه که په انځورګرۍ کې هر څومره ماهره او په بیان کې روانه وي، بیا هم نه شي کولای د هغه خیالمن زړه حال ته ورسېږي، مګر یوازې د هغې مرغۍ د مښوکې د اوبو په اندازه چې له سمندر څخه اوبه څښي.

زما ملکې! ای تر هغو ټولو ښکلې چې د نیل اوبه یې څښلې دي! که زما بادار

اورپالونکی وای، نو ته به هغه اور وې چې ده به یې عبادت کاوه؛ او که بت پرست وای، نو ته به یې هغه بت وې چې ده به ورته مخ کاوه. خو هغه یو رښتینی او باایمانه مسلمان دی، نو ته د هغه کعبه او لمونځ یې او ته خدای ته د هغه د نږدې کېدو وسیله یې! زما ملکې! اې تر هغو ټولو ښکلې چې د نیل اوبه یې څښلې دي! خدای په خپل کتاب کې خلکو ته مثالونه بیان کړي ترڅو هغوی پوه شي. نو د خپل نور لپاره یې مثال داسې راوړی لکه په یو طاق کې چې څراغ وي او هغه څراغ په یوې ښیښه کې وي، داسې ځلېدونکې ښیښه لکه یو روښانه ستوری. دا څراغ د زیتون له هغې برکتې ونې بلېږي چې نه شرقي ده او نه غربي، ګواکې تېل یې بې له دې چې اور ورته ورسېږي پخپله لمبه کیږي؛ نو د خدای هغه نور چې اسمانونه او ځمکه پرې روښانه دي، د دې څراغ په وړاندې به څه وي!

د مینې لپاره یې د یوه شهزاده او یوې شهزادګۍ مثال راوړی دی. دا دواړه د عمه او ماما اولادونه وو چې تقدیر هغوی د پاچاهۍ له ناز او نعمت څخه د غلو منګولو ته وغورځول، هغوی یې د مریانو په بازار کې وپلورل. هغوی دواړو د یوه صالح بادر تر سیوري لاندې ژوند کاوه؛ بادار دوی خوښول او وعده یې ورسره کړې وه چې ازاد به یې کړي او واده به یې سره وکړي، خو مخکې له دې چې وعده پوره کړي، هغه وفات شو. هر یو یې پر جلا مالک وپلورل شول او سره بېل شول، هر یو یې یوې بلې سیمې ته لاړل. هغوی ډېر وخت په ناهیلۍ کې د یو بل لیدو ته تېر کړل، تر دې چې بالاخره په یوې مانۍ کې سره یو ځای شول او له ناهیلۍ وروسته یې یو بل ولیدل او د زړه مینه یې بېرته راژوندۍ شوه. قسم په هغه ذات چې دانه یې پیدا کړې او نسیم یې پیدا کړی، هغه مینه چې زه یې اوس بیانوم، د هغې شهزادګۍ لپاره د دغه شهزاده تر مینې هم لویه ده! «د لویې ملکې ځواب دواړو استازو ته دا و چې د ناصر خطر لا هم پر مصر کې پاتې دی او تر څو چې دا خطر له منځه لاړ نه شي، د واده په اړه فکر نه کوي. اقطای هم د شجرة الدر د رضا تر لاسه کولو لپاره د ناصر او د هغه د پلویانو پر ضد د څو بریدونو مشري وکړه. عزالدین هم د دې لپاره چې سیال یې په یوازې سر د بریا ویاړ تر لاسه نه کړي، کله کله به پخپله جګړې ته تلل او خپل امین مری (قطز) به یې د هېواد چارو ته

پر خپل ځای پرېښود. تر دې چې د ناصر او دوی ترمنځ سوله وشوه؛ په دې شرط چې تر اردن پورې د غزي، قدس، نابلس او تولي ساحلي سیمې به د مصریانو وي او له هغه وروسته سیمې به د ناصر وي.

اوس نو شجرة الدر ته د ناصر په نوم کومه بهانه پاتې نه وه چې له واده څخه ډډه وکړي، خو هغې نه غوښتل د داسې لویې پرېکړې په اړه چې نامعلوم راتلونکی ورپورې تېرلی و، په بېره پرېکړه وکړي؛ نو ځکه یې نورو بهانو ته لاس واچاوه او هغه دواړه سیالان یې لا هم په تمه پرېښودل. هغې دواړه تلل (ارزول) ترڅو وگوري چې کوم یو یې خوښیږي او راتلونکی یې خوندي کوي. هغې ولیدل چې د دوو سړیو په وړاندې ولاړه ده؛ لومړی (ایبک) ورسره مینه لري او تر دویم ډېر ورته تسلیميږي، خو د دویم (اقطاع) له مېراني او زړورتیا ډېره خوند اخلي. نو زړه یې لومړي ته مایل شو، خو ویې نه غوښتل چې د ایبک منل قطعي کړي ترڅو وگوري چې کله د اقطاع صبر پای ته ورسېږي، د ایبک کار به چېرته رسېږي. هغې پرېکړه وکړه چې هغوی په ښکاره یو بل ته واچوي او د دښمنۍ اور یې بل کړي ترڅو د برخلیک ټاکنې ورځ ژر راشي. نو د عزالدین استازي ته یې وویل: «خپل بادار ته ووايه چې زه له نیمایي پاچاهۍ (شریک پاچا) سره واده نه کوم؛ کله چې هغه بشپړ پاچا شو، بیا ورسره واده کوم.» عزالدین پوه شو چې ملکه هغه د کوچني پاچا (ملک اشرف) لیرې کولو او د پاچاهۍ خپلواکۍ ته هڅوي. هغه هم له پخوا په دې اړه فکر کړی و او پوهېده چې د هغه په شتون کې د ده د پاچاهۍ بنسټونه نه کلکيږي؛ ځکه مملوک امیرانو او په ځانگړي ډول اقطاع به د دغه ماشوم حق د ده د واکمنۍ د مخالفت او مداخلې لپاره بهانه کاوه. کله یې چې ولیدل شجرة الدر پخپله دا وړاندیز کوي، نو د هغې امر ته تسلیم شو او پر خدای یې توکل وکړ.

څو ورځې لا نه وې تېرې شوې چې معز (ایبک) د مصر بشپړه پاچاهي په خپل لاس کې واخیسته؛ د اشرف نوم له خطبو څخه لرې شو، هغه یې ونیوه او په کلا کې یې زنداني کړ. کوچنی پاچا نه پوهېده چې ولې یې پر تخت کېناوه او ولې یې بېرته زندان ته

واچاوه؛ ځکه نه یې داسې کار کړی و چې د پاچاهۍ وړ وي او نه یې داسې جرم کړی و چې سزا یې زندان وي.

د ملک معز دا کار پر فارس الدین اقطاعی ډېر دروند تمام شو او ډاډه شو چې اوس له خپل زاړه دښمن سره د مبارزې وخت رارسېدلی دی. هغه خپل پلویان راټول کړل او برید ته سترګې په لار و، خو ویې نه غوښتل چې بیرته وکړي او په رڼا ورځ برید وکړي؛ ځکه وېرېده چې شجرة الدر احساس د خطر ونه کړي او نور مملوک امیران چې د هغې خبره مني، د ده پر ضد راجګ نه شي. هغه لا هم د شجرة الدر له لوري ناهیلې نه و او د هغې پر وعدې یې باور درلود؛ ځکه د ده استازی بیبرس لا هم مائې ته تګ راتګ کاوه او داسې زېري یې راوړل چې ګواکې ملکه له هغه چا سره واده کوي چې په دې میدان کې بریالی شي.

اقطاعی پرېکړه وکړه چې د ملک معز پر ضد توطئې پیل کړي او په هېواد کې ناامني خپره کړي، ترڅو د ملک معز بې کفایتې ثابته کړي او داسې وښيي چې د اقطاعی پرته بل هېڅوک نه شي کولای په هېواد کې امنیت او آرامي بېرته راولي.

اقطاعی خپلو مریانو (بحرې مملوکو) او پلویانو ته امر وکړ چې په ښار کې فساد او پر خلکو تېری پیل کړي. هغوی په زور د عامو خلکو، ښځو او ماشومانو مالونه لوټل او هېچا یې مخه نه شوای نیولی. د دوی تېری تر دې کچې ورسېد چې حمامونو ته به ننوتل او ښځې به یې په زور وړلې. کله به چې خلکو اقطاعی ته شکایت وکړ، هغه به ورته ویل: «زما وس پر هغوی نه رسېږي، له ملک معز څخه وغواړئ چې د هغوی مخه ونیسي.»

ملک معز په پیل کې هڅه وکړه چې اقطاعی راضي کړي، نو مالونه یې ورته ولېږل او د اسکندريې کلا یې هم هغه ته ورکړه ترڅو د هغه له شره په امان کې پاتې شي؛ خو اقطاعی دا کار د معز کمزوري وبلله او حرص یې نور هم زیات شو.

شجرة الدر د دغو دوو قهرمانانو ترمنځ د سیالۍ پایلو ته کتل؛ هغې په خپل هوښیارۍ سره درک کړه چې هغه وسله چې اقطاعی یې کاروي (فساد او ظلم)، یوه ورځ به د هغه په خپل زیان تمامه شي؛ ځکه خلک د هغه د پلویانو له فساد څخه پوزې ته راغلي وو.

شجرة الدر د ولس په خُواک او د واکمنانو په برخليک کې د هغوی په اغېز پوهېده، نو خپله پرېکړه يې وکړه. هغې ملک معز ته خبر ورکړ چې واده ته چمتو ده او ويې غوښتل چې دا کار ډېر ژر ترسره شي.

خلک ناڅاپه د شجرة الدر او ملک معز د واده له جشن سره مخ شول. کلا، قاهره او د مصر نور ښارونه (تزيين) شول، ډولونه وغږول شول او له هر لوري خلک د مبارکۍ لپاره راغلل.

اقتای له يو نوي حالت سره مخ شو؛ هغه وليد چې هيلې يې څنگه په اوبو لاهو شوې او پوه شو چې شجرة الدر غولولې و. د هغه زړه د شجرة الدر له کينې ډک شو او پرېکړه يې وکړه چې غچ ترې واخلي، که څه هم په دې لاره کې خپل سر وبایلې. هغه خپل پلويان راټول کړل، نور مملوک يې وگواښل چې له ده سره ملگري شي او په ښکاره يې د ملک معز له حکمونو سرغړونه پيل کړه. هغه مهمې څوکۍ خپلو کسانو ته ورکړې او ملک معز دومره بې وسه شو چې هېچا يې خبره نه اورېده. که معز به چاته څه مقرر کړل، اقتای به ترې څو چنده زيات اخيستل. د بهرنيو واکمنانو لیکونه به هم لومړی اقتای ته ورل کېدل او د هغه له اجازې پرته هېچا د ليک خلاصولو يا ځوابولو جرات نه درلود.

دا خو د ملک معز سزا وه، خو هغه غوښتل له شجرة الدر څخه هم غچ واخلي. د هغې سزا دا وه چې هغه د جبل له کلا څخه راښکته کړي او خپله يوه مېرمن چې شهزادګۍ وه، هلته مېشته کړي. ډېر ژر دا خبر خپور شو چې امير فارس الدين اقتای د حمه د واکمن «ملک مظفر» له لور سره واده کوي. د ملک مظفر لور په يو لوی کتار کې دمشق ته بېول شوې وه ترڅو له هغه ځايه مصر ته راوستل شي او له هغه چا سره واده وکړي چې د مصر واک يې په لاس کې دی.

اقتای له خپلو ملګرو سره په کلا کې ملک معز ته ورغی، هغه يې له دغه واده خبر کړ او ورته يې وويل چې بايد د حمه شهزادګۍ ته په کلا کې د اوسېدو اجازه ورکړي. د ملک معز تندۍ تريو شو او ويې ويل چې په دې اړه به فکر وکړي.

اقتای ورته وويل: «زه په دې کې د فکر کولو اړتيا نه وينم؛ که غواړې له شجرة الدر

سره مشوره وکړې، نو زما په خیال هغه به د خپل پخواني بادار د کورنۍ یوې شهزادګۍ ته د ځای په پرېښودلو کې انکار ونه کړي.»

معز غلی پاتې شو. کله چې شجره الدر دا خبر واورېد، خطر یې احساس کړ او پوهه شوه چې خبره جدې ده. هغه پوهېده چې د اقطای هدف د هغې سپکول او د هغې د غرور ماتول دي. شجره الدر هم د اقطای له سرغړونو او ځانمنۍ څخه تنګ شوې وه او د هغه د له منځه وړلو په فکر کې وه؛ خو دا وروستی ستونزه تر ټولو لویه وه، نو باید مخکې له دې چې اقطای خپل هدف ته ورسېږي، هغه له منځه یوسي.

شجره الدر خپل خاوند (ایبک) ته مشوره ورکړه چې په ښکاره له اقطای سره مخالفت ونه کړي او د هغه غوښتنه ومنې. هغې قطن ته هم دنده ورکړه چې ببیرس ته ووايي چې ملکه حاضرې ده کلا شهزادګۍ ته پرېږدي. شجره الدر دا نقشه په عملي ډول پیل کړه؛ هغه به د ورځې په کلا کې وه، خو د شپې به له خپلو وینځو او خدمتګارانو سره د کلا لاندې بلې ماڼۍ ته تلله او هلته به یې څراغونه بلول. اقطای ډاډه شو چې شجره الدر ماتې منلې او کلا یې ورته خالي کړې ده. په دې توګه اقطای نور هم مغرور شو او ویې انگېرله چې هر څه د هغه په خوښه روان دي او پاچاهي به ورته ورسېږي.

شجره الدر د خپل خاوند مری (قطن) حضور ته ور وغوښت او ورته یې وویل: «زه غواړم خپله وعده پوره کړم او گلنار ستا نکاح ته درکړم، خو دا مې نه لورېږي چې زما د تر ټولو غوره وینځې د واده مراسم له کلا څخه بهر بل ځای کې وشي. ته پخپله وینې چې موږ کلا هغه چا ته خالي کړې ده چې قدرت یې تر هر چا زیات دی، ترڅو له خپلې نوې ناوې سره په کې ژوند وکړي.»

قطن سمدستي درک کړه چې ملکه هغه د فارس الدین اقطای وژلو ته هڅوي؛ هغې په کنایه کې ورته ویل چې که هغه د اقطای له شره خلاصه کړي، نو ملکه به خپله وعده پوره کړي. هغه له ځان سره فکر وکړ چې ملکې د همداسې یو خطرناک کار لپاره خپله وعده ځنډولې وه او اوس له ده څخه د اقطای سر د گلنار د مېر په توګه غواړي. که څه هم دا یو ډېر دروند مهر و، خو گلنار تر دې هم ارزښتناکه وه. له بلې خوا، د اقطای ظلم، پر خلکو تېری او په هېواد کې د هغه د پلویانو فساد د هغه وینه مباح کړې وه او د

هغه وژل خدای ته د نږدې کېدو وسیله وه؛ پر دې سربېره، د ده د استاد (ایبک) واکمني تر هغې نه شوای ټینګېدلی ترڅو چې اقطای ژوندی وای.

قطز ملکې او خپل استاد ملک معز ته اعلان وکړ چې د اقطای د وژلو پړه پر غاړه اخلي. هغوی په ګډه پرېکړه وکړه چې اقطای په کلا کې له معز سره لیدنې ته را وغواړي، او کله چې هغه دهلیز ته ورسېږي، قطز به پرې برید کوي او وبه یې وژني. معز قطز ته وړاندیز وکړ چې یو شمېر باوري مملوک مریان له ځان سره واخلې ترڅو په دې خطرناکه دنده کې ورسره مرسته وکړي، خو قطز وویل: «زه په یوازې سر دا کار کولی شم.»

معز ورته وویل: «قطز! هغه ډېر قوي او بې رحمه سړی دی! پر دې سربېره موږ تاته اړتیا لرو، که هغه ستا له لاسه روغ ووت، نو موږ به ټول له منځه یوسي.» په پای کې معز هغه راضي کړ چې د ده له مریانو څخه دوه تنه (بهادر او سنجر غتمی) د مرستې لپاره وټاکي.

قطز او بیبرس تر هغه وخته ملګري وو؛ کله به چې یو ښکار ته تلو، بل به یې هم ورسره دعوت کاوه. یوه ورځ بیبرس پرېکړه وکړه چې ښکار ته لاړ شي او قطز ته یې هم بلنه ورکړه. قطز پوه شو چې بیبرس له خپلو ډېرو ملګرو او د اقطای له پلویانو سره یو ځای وځي، نو دا یې د اقطای د وژلو لپاره غوره چانس وباله. هغه لومړی د بیبرس بلنه ومنله، خو سبا سهار یې پیغام ورواستاوه او بښنه یې وغوښته چې د ناروغۍ له امله ښکار ته نه شي تلای.

کله چې قطز ډاډه شو چې بیبرس او ملګري یې له ښاره وتلي دي، خپل استاد ته ورغی او ورته یې وویل چې د نقشي د پلي کولو وخت رارسېدلی دی.

ملک معز فارس الدین اقطای را وغوښت ترڅو د یوې مهمې موضوع په اړه مشوره ورسره وکړي. اقطای پر معز پوره باور درلود، ځکه له هغه یې هېڅ مخالفت نه و لیدلی او شجرة الدر هم د کلا مانۍ خالي کړې وه. کله چې د اقطای ملګرو ورته مشوره ورکړه چې کلا ته لاړ نه شي، اقطای د هغوی خبره ونه منله. هغوی ورته وویل: «معز کومه نقشه لري، صبر وکړه ترڅو بیبرس، قلاوون او سنقر له ښکاره بېرته راشي.» خو

هغه په ځواب کې وويل: «زه د داسې وړې خبرې لپاره هغوی ته نه شم په تمه کېدای؛ هغوی باید زما بېرته راتگ ته په تمه شي.»

اقتای د خپلو ملگرو خبرو ته له پامه پرته روان شو. هغوی وويل: «موږ دې یوازې نه پرېږدو» او ورسره ملگري شول. کله چې کلا ته داخل شو او د ستونو تالار ته ورسېد، د کلا دروازې یې پورې کړې او د هغه ملگرو ته یې د ننوتلو اجازه ورنه کړه. اقتای خطر احساس کړ او لاس یې د تورې قبضې ته کړ، خو غرور یې اجازه ورنه کړه چې بېرته وگرځي. په دهلیز کې له قطز او د هغه له ملگرو سره مخ شو. اقتای په آمرانه لهجه ورته وويل: «لار شئ او زما د ملگرو لپاره دروازه خلاصه کړئ!»

قطز خپلو ملگرو ته وويل: «لار شئ او دروازه ورته خلاصه کړئ.»

هغه دوه تنه له اقتای تېر شول او تر شا یې ودرېدل. قطز یو څو گامه ورسره ملگری شو او ورته یې وويل: «خپله توره ماته راکړه، ځکه دا مناسبه نه ده چې یو تبعه له پاچا سره وسله وال وگوري.»

اقتای په غوسه شو او په داسې حال کې چې د تورې قبضه یې کلکه نیولې وه، چیغه یې کړه: «ای ککر مریه! غواړې ما بې وسلې کړې؟»

قطز په خنجر د هغه په پښتۍ کې یو گوزار وکړ او ویې ويل: «بلکې ستا ژوند اخلم او هېواد ستا له ناپاک شتون څخه پاکوم!»

اقتای وغرمېد او په داسې حال کې چې په یو لاس کې یې توره وه او په بل لاس یې خپل تپ نیولی و، پر قطز یې برید وکړ. قطز هم توره کښله او دواړه په جگړه شول.

هغه دوو نورو غوښتل مرسته وکړي خو قطز ورباندې غږ وکړ: «پرېږدئ چې دا 'ککر مری' هغه په یوازې سر ووژني، ترڅو خلک ونه وايي چې د معز دریو مریانو هغه وواژه.»

دواړو جگړه کوله او قطز د هغه درانه گوزارونه دفع کول؛ د قطز هدف دا و چې د اقتای له تپ څخه وینه لاره شي او بې سېکه شي. اقتای چیغې وهلې: «ای ملعونه! ودرېره!»

قطز په ځواب کې ورته ويل: «ای د شهزادګۍ خاونده! مقاومت وکړه!»

له اقطای څخه ډېره وینه لاره، پښې يې سستې شوي او د اوبې په څېر پر زنگونونو راولوېد، خو بيا يې هم چپ او راست طرف ته توره وهله.

قطز يې مخې ته ولاړ و او ورته کتل يې. اقطای په ډډ غږ وويل: «د بيبرس ملگره! رانږدې شه... رانږدې شه.»

ملکه شجرة الدر له خپل بالکون او ملک معز له خپل دفتر څخه ورته کتل. ملکي په داسې غږ چې اقطای يې واورې وويل: «اي مغروره! ايا هغې شهزادګۍ درته ګټه وکړه؟»

کله چې اقطای د ملکي غږ واورېد، هڅه يې وکړه چې بره وګوري ترڅو هغې ته وګوري، خو په شا راولوېد او يوازې يې وويل: «اي خاينې!» او ساه يې ورکړه.

کله چې هغه مملوک مريان چې د کلا دروازې ته ولاړ وو وليدل چې اقطای را ونه وت، نو باوري شول چې معز د دوی مشر نيولی دی. هغوی دا خبر د اقطای د ټولو پلويانو ترمنځ خپور کړ؛ خبر په ښکارګاه کې بيبرس او د هغه ملګرو ته هم ورسېد. هغوی په منډه بېرته راستانه شول او ټول سره يو ځای شول. بيبرس له اووه سوه سپرو سرتېرو سره د جبل کلا په لور وخوځېد؛ هغوی د کلا مخې ته ودرېدل او غوښتنه يې وکړه چې مشر يې ورته وسپاري. خو ناڅاپه معز د اقطای پرې شوی سر د هغوی په منځ کې وغورځاوه او ورته ويلي ويل: «مخکې له دې چې تاسو هم د خپل مشر په برخليک اخته شئ، خپل ځانونه وژغورئ!»

هغوی په دې کار سره سخت وارخطا شول او باوري شول چې معز د داسې ورځې لپاره بشپړ تياری نيولی دی. نو په زړونو کې يې وېره خپره شوه، خواره واره شول او په هماغه شپه يې قاهره پرېښوده. يو شمېر يې په «کرک» کې له ملک مغیث سره يو ځای شول، ځينې نور يې له بيبرس سره په «دمشق» کې ملک ناصر ته پناه يوره او يوې بلي ډلې بيا په «غور»، «بلقا» او «قدس» کې په لارنيونو او غلاو پيل وکړ.

بيبرس به له هغې ورځې وروسته تل ويل: «زما ملګري (قطز) له ما سره دا لوبه وکړه؛ په خدای قسم! هغه به يو له هغو کسانو وي چې زما په لاس به وژل کېږي.

دولسم فصل:

بله ورځ، ملک معز د «اقتای» پاتې پلویان چې د بحري مملوکونو څخه وو، ونيول؛ خطرناک مشران یې ووژل او نور یې زنداني کړل. خلک د هغوی له تېري او فساد څخه خلاص شول. تر ډېره وخته د سيفالدين قطز په لاس د اقتای د وژل کېدو کیسه د مجلسونو توده موضوع وه. خلکو د قطز مېړانه او زړورتيا خوښوله، هغه د دوی په نظر کې لوی شو او له همغه وخته د قطز مینې دا دوی زړونو کې ځای ونيوله. ملک معز هم پر خپل ځان او سلطنت باندي د خپل دغه شجاع او امین مريي احسان هېر نه کړ، نو ځان ته یې نږدې کړ، عزت یې ورزیات کړ، هغه یې ازاد کړ او د نائبالسلطنه (د سلطنت مرستیال) لوړه څوکۍ یې ورته ورکړه. په مقابل کې، د خپل بادار په وړاندي د قطز اخلاص او سربښندنه نوره هم زیاته شوه.

ملکي شجره‌الدر هم پر ځان د دغه شجاع مريي نېکي هېره نه کړه؛ هغې پر خپلې ژمنې وفا وکړه او گلنار یې هغه ته ورکړه. د هغوی نکاح شيخ عزالدين بن عبدالسلام وتړله. ملکي په خپله گلنار سينگار کړه او هغه یې تر نائبالسلطنه، سيفالدين قطز پورې بدرگه کړه.

د واده مراسم په «قلعه جبل» کې ترسره شول. ملک معز د نارینه پلاوو هرکلی کاوه چې د خپل وفادار مريي د واده مبارکۍ ته راغلي وو، او ملکي د ښځینه ډلو هرکلی کاوه چې د هغې د ښکلي وينځې د واده مبارکۍ ته راغلي وې.

شپه نیمه شوه، مېلمانه خواره شول، د چنگ او عود موسيقي غلې شوه، ډولونه ودرېدل، نڅاوې ارامې شوې او د څراغونو رڼا کمه شوه. خدمتگارانو دسترخوانونه ټول کړل او وينځې په داسې حال کې چې زړونه یې له خوشالۍ او حسرت څخه ډک وو، خپلو بستررونو ته لاړې. د بختوري خونې پردې رابښکته شوې او دوه بختور ميينان سره يوازې شول.

دا يوه له خلوص او صميميت څخه ډکه ليدنه وه؛ د خوښۍ او ښکې روانې شوې، دوو زړونو سره خبرې وکړې، شکايتونه خوندور شول، راز او نیاز ارام شو او د زمانې سختۍ مروړې شوې؛ په يوه لمحې کې پر هغو ټولو د ښښې قلم رابښکته شو. شېبې د هغو

خُلبدونکو امېل د دانو په څېر تېرېدې چې شيندل شوي وي. هغه سترگې چې د اوږدې جلاوطنۍ له امله بې خوبه وې، د وصال له نعمت څخه برخمنې شوې. ارام خوب هغو سترگو ته ورغی چې په نارامۍ او پریشاني عادت وې، او د بانوگانو په غېږ کې خای پر خای شو. بیا دوی دواړه ویده شول، په داسې حال کې چې مینه یې دریمګړې وه او د خدای د رحمت او خوشنودۍ تر سیوري لاندې وو. په ځمکه کې یو خوب رښتیا شو، د یو صالح سړي دعا په اسمان کې قبوله شوه او د هغو دوو ښځو روحونه ارام شول چې په «سند سیند» کې ډوبې شوې وې. کله چې دوی دواړه کوچني وو او د «غزني» په ماني کې یې لوبې کولې، میندو یې د داسې ورځې هیله ورته لرله.

کله چې سهار شو، ناوې او زوم په وارخطايۍ له خوبه راویښ شول؛ دوی ووېرېدل چې ګني دا به خوب وي. هغوی د سهار په رڼا کې یو بل لمس کړل او ویې لیدل چې رښتیا هم د یو بل په غېږ کې دي.

دې بختوري جوړې یو څه موده په قلعه جبل کې د خپلو بادارانو تر څنګ تېره کړه، خو بدبخته زمانه تر دې کینه ګره وه چې اجازه ورکړي په هغې کلا کې چې د جشنونو او غمونو شاهد وه، دوه مینان په خوښۍ پکې پاتې شي. ډېر وخت نه وه تېر شوی چې زمانې د دې لویې ماني په کونجونو کې خپل لاسونه په حرکت راوستلو، مینه یې ګډوډه کړه، تازه ګي یې له منځه یوړه او ارامي ترې واخستله.

معز لا د اقطای او د هغه د ډلې له شره په بشپړه توګه خلاص شوی نه و او لا یې هر څه تر کنټرول لاندې نه وو راوستي، چې د ملکي شجرةالدر واک او نفوذ، له سلطنت سره د هغې مینه او دا ادعا چې قدرت یوازې د هغې حق دی، پر ده باندې درنه تمامه شوه. شجرةالدر چې هر څوک غوښتل لوړول به یې او چې هر څوک یې غوښتل راغورځول به یې؛ د معز امر به د هغې په امر ماتېده، خو د هغې امر د ردولو نه و.

سربېره پر دې، معز له ډېرې مودې راهیسې له خپلې پخوانۍ مېرمنې «ام علي» سره اړیکه پرې کړې وه؛ نو بېرته هغې ته ور وګرځېد او د خپل زوی د راتلونکي او د مصر پر تخت د هغه د کښېنولو په فکر کې شو. له همدې امله شجرةالدر ترې ووېرېده او پر خپلې ښې یې (حسد) وکړ، ځکه خپله پاچاهي یې د هغې له لوري له ګواښ سره مخ

ليده.

شجرة الدر هم داسې بنځه نه وه چې له پېښو غافله پاتې شي يا ورته اهميت ورنکړي، ترڅو پر خپل مېړه د زړه واک او د خپل اقتدار کنټرول له لاسه ورکړي. هغې پرېکړه وکړه چې د دغو دوو حقونو د ترلاسه کولو لپاره، که هر څومره گرانه هم ورته تمامه شي، مبارزه وکړي. نو د خپلو حقونو د دفاع لپاره يې يوه نقشه جوړه کړه: د لومړي حق په اړه يې مېړه ته امر وکړ چې له خپلې بلې مېرمنې جلا شي او اړيکه ورسره پرې کړي، او د ډاډ لپاره يې معز د هغې پر طلاقولو مجبور کړ. خو دويم حق: چې د هغې لپاره خورا اسان و. هغې يو شمېر «صالحيه مملوکونه» چې له معز سره يې نږدېوالي ته زړه نه ښه کاوه، ځان ته نږدې کړل او بېلابېلې دندې يې ورته وسپارلې. هغې د خپل مېړه کسان او پلويان وپېژندل او د چارو واکي يې د هغوی له لاسونو وباسلې. حالات همداسې روان وو تر دې چې د هغې نفوذ دومره خپور شو چې د هېواد ټولې چارې يې په لاس کې واخيستې او ملک معز يې ان په جريان کې هم نه اچاوه.

خو د شجرة الدر دا کار پر ملک معز باندې ډېر دروند تمام شو؛ هغه د خپل زوی د مور (ام علي) طلاقولو ته راضي نه شو، ځکه هڅه يې کوله چې خپل زوی پر تخت کښېښوي. له همدې امله د پاچا او ملکي ترمنځ واټن دومره زيات شو چې معز وېرېده چې هغه به ورته کوم زيان ورسوي. نو ځکه هغه له «قلعه جبل» څخه ووت او په «مناظر اللوق» کې مېشت شو، چېرته چې د ده مېرمن ام علي اوسېدله. معز به يوازې د ورځې له خوا د سلطنت چارو ته د رسېدو لپاره کلا تللو.

د پاچا او ملکي ترمنځ د پردې تر شا جگړه لا هم روانه وه او هر يو د بل له شره د خلاصون په فکر کې و. يوه عجيبه خبره دا وه چې دواړو د يوې داسې لارې څخه کار واخيست چې فکر يې کاوه گټوره ده؛ دا لاره دوی د خپل پخواني مړ شوي دښمن، فارس الدين اقطاعي څخه زده کړې وه، او هغه دا وه چې: دواړو هڅه کوله د ايوبې پاچاهانو څخه د يوه په نزد خپل مقام لوړ کړي.

شجرة الدر خپل يو د راز ساتونکی له قېمتي ډاليو سره د دمشق واکمن، ملک ناصر ته واستاوه او هغه ته يې په ليک کې وړانديز وکړ چې که د مصر پاچاهي ورته وسپاري او

د ملک معز د وژلو مسؤلیت پر غاړه واخلي، نو دا به ورسره واده وکړي. ملک ناصر وېرېده چې دا به کومه توطئه وي، نو ځواب يې ورنکړ. له بلې خوا، ملک معز د «حمه» د امير، ملک مظفر د زوی، ملک منصور د خور د غوښتنې لپاره څوک واستاوه (هغه نجلۍ چې د اقطاعي کوژدنه وه خو واده يې ورسره نه و شوی). کله چې هغې نجلۍ د خپل پخواني کوژدن له قاتل سره واده ونه مانه، معز د «موصل» امير، ملک رحيم بدرالدين لولؤ ته څوک واستاوه او د هغه لور يې وغوښتله. ملک رحيم دا غوښتنه ومنله او معز ته يې يو ليک وليکه چې په هغه کې يې دی له شجرةالدر څخه خبردارۍ کړ او د ملک ناصر سره يې د هغې د پټو اړيکو څخه خبر کړ.

شجرةالدر د موصل د امير له لور سره د معز د غوښتنې خبره واورېده، کټ مټ لکه څنگه چې معز ملک ناصر ته د شجرةالدر له وړاندیزه خبر شوی وه. نو د دوی ترمنځ واټن او درز نور هم ژور شو، گواښونه پيل شول او د دوستۍ هېڅ نښه پاتې نه شوه.

شجرةالدر احتياط پيل کړ او خپلې وينځې، گلنار ته يې امر وکړ چې نوره په کلا کې خدمت ونه کړي. گلنار له خپل مېړه، نائبالسلطنه امير سيفالدين قطز سره، له کلا څخه بهر يوې بلې ماڼۍ ته لاړه.

قطز د پاچا او ملکي ترمنځ په دې ستونزمنه معامله کې حيران پاتې و. بادار يې ورسره نېکي کړې وه او شجرةالدر هم له ده او مېرمنې سره ښه کړي وو. هغه يو څه موده خپل بادار د موصل د امير د لور له غوښتنې څخه ځنډاوه او ورته ويل چې په کارونو کې صبر او دقت وکړي او په حکمت او نرمۍ مسايل حل کړي ترڅو شجرةالدر هم تسليم شي، يا که اړتيا وي پر هغې غالب شي. خو بادار يې د خپل زوی د مور طلاقولو غوښتنه بهانه کوله او دا چې نور د هغې د ښکاره دښمنۍ او ځاني پرېکړو په وړاندې صبر نه شي کولی. قطز په دې منځ کې له چوپټيا پرته بله چاره نه لرله؛ خو کله چې د ملک ناصر سره د شجرةالدر له ليکونو خبر شو، د خپل بادار عذر ورته قوي ښکاره شو او په پټه يې د هغه ملاتړ پيل کړ، که څه هم په ښکاره يې د ملکي دوستي د هغې د پخوانۍ نېکۍ له امله پالنه.

شجرةالدر خبره شوه چې ملک معز هوډ لري هغه له قلعه جبل څخه «دارالوزارت» ته

راکښته کړي او په دې کار کې جدي دی. نو هغې پرېکړه وکړه چې په چل او فريب سره، مخکې له دې چې هر څه يې له کنټروله ووځي، پر هغه سبقت وکړي. نو هغه ته يې يو کس واستاوه چې قسم يې ياداوه چې ملکه پر خپل پخواني چلند پښېمانه ده او له هغه سره روغې ته لېواله ده؛ او دا چې د هغه د زوی د مور د طلاق شرط يې يوازې د مېړه په وړاندې د غيرت او مينې له امله ايښی و. اوس هغه پوه شوې چې په خپلو غوښتنو کې يې زياتی کړی او غواړي دا تېروتنه سمه کړي او مېړه بېرته ځان ته رانږدي کړي.

د ملک معز زړه پر هغې وسوځېد تر دې چې ويې ژړل او د پخوانيو ورځو مينه پرې غالبه شوه؛ هو، د ملکي مينه لا هم د هغه په زړه کې ژوندی وه. ډېر وخت نه وه تېر شوی چې هغه په دې نرمې گيلې سره خوشاله شو او کله چې يې د رضایت او روغې پيغام ورواستاوه، نور يې صبر ونشو کړ او قاصد ته يې وويل چې هغه به ورسره روغه وکړي او دا شپه به هماغلته ورسره تېره کړي.

شجره‌الدر خپل قاصد ته سپارښتنه کړې وه چې دا پيغام د نائب‌السلطنه (قطز) په وړاندې ونه وايي، خو قطز په دې موضوع خبر شو او خپل بادار يې په کلا کې له شپې تېرولو او د ملکي له مکر او فريب څخه وويړاوه؛ هغه ورته ټينگار وکړ چې ملکه بد نيت لري، خو بادار يې د هغه خبرو ته پام ونه کړ.

کله چې قطز ډېر ټينگار وکړ، معز پرې غوصه شو او ويې ويل: «ماته ووايه، که ما ستا او ستا د مېرمنې گلنار د ليدنې مخنيوی کړی وی، ايا تا به زما خبرې ته غوږ نيولی وی؟»

قطز ورته وړاندیز وکړ چې هغه هم له ځان سره کلا ته يوسي، خو معز ونه منله او ويې ويل: «زما ملگریه! داسې نه شم کولی؛ څنگه ورسره روغه وکړم په داسې حال کې چې پر هغې بدگومانه واوسم (شک پرې ولرم)؟»

قطز تندۍ تريو کړ او له ځان سره يې وويل: «هر څه چې د خدای رضا وي، هغه به وشي.»

تقدیر پوره شو او ملک معز د شپې له خوا په حمام کې د شجرةالدر د یوې ډلې خدمتگارانو په لاس ووژل شو؛ هغوی اواز ه خپره کړه چې ملک معز په ناڅاپي ډول د شپې مړ شوی دی.

په کلا کې یو چا غږ وکړ او د معز د قتل خبر یې ورکړ. د معز مملوکونه مانی ته ننوتل، خادمان او بنځي یې ونيولې، له هغوی یې اعتراف واخیست او شجرةالدر یې هم ونيوله او د کلا په یوه برج کې یې زنداني کړه. د ملک معز ایبک زوی، نورالدین علي چې یوازې ۱۵ کلن و، په قلعه جبل کې د سلطان په توګه اعلان شو او د «ملک منصور» لقب یې ورته وټاکه. امیر سیف‌الدین قطز په خپله دنده (نائب‌السلطنه) پاتې شو او د خپل واده پاچا د دولت چارې یې په لاس کې واخیستې.

کله چې حالات آرام شول، ملک منصور په لومړي ګام کې امر وکړ چې شجرةالدر د هغه د مور (ام علي) حضور ته بوځي. د هغې په امر، وینځو په خپلیو او بوتانو سره پر هغې برید وکړ او دومره یې ووهله چې ساه یې ورکړه. مری یې د کلا له دېواله لاندې خندق (کنده) ته وغورځاوه او له څو ورځو وروسته خاورو ته وسپارل شوه. په دې ډول د ستري ملکي، مجاهدي او د ملک صالح د مېرمنې، ام خليل شجرةالدر ژوند پای ته ورسېد.

ديارلسم فصل:

کله چې بېبرس او د هغه قهرجن ملګري «دمشق» ته ورسېدل، ملک ناصر د هغوی ډېر درناوی وکړ، ډېر مالونه یې ورکړل او د هغوی د مرتبي سره سم یې ورته خلعتونه (قيمتي جامې) ډالۍ کړې. وروسته له دې چې په دمشق کې مېشت شول، ناصر یې هڅاوه چې له معز سره جګړه وکړي او «مصر» ترې واخلي. ناصر به تل هغوی له دې کاره منع کول او غوښتنه یې نه منله، خو ناهيلي کول یې هم نه، تر هغه چې د ده او ملک معز ترمنځ لومړنۍ سوله وشوه؛ په دې شرط چې ملک ناصر به هېڅ کوم «بحري مملوک» ته پناه نه ورکوي. دلته و چې هغوی دمشق پرېښود او په «کرک» کې له ملک مغیث سره یوځای شول، هلته مېشت شول او هغه یې پر مصر باندې برید ته هڅاوه او

ډاډ يې ورکړ چې په دې برید کې به ورسره مرسته وکړي. ملک مغیث په پیل کې زړه نازړه و، خو د ملک معز د مړینې خبر په اورېدو زړور شو او د بېبرس سره یې د ۷۰۰ سپرو سرتېرو یو لښکر واستاوه. امیر سیف الدین قطز د هغوی سره د مقابلې لپاره لښکر چمتو کړ او دواړه لښکري په «صالحیه» کې سره مخامخ شوي؛ د مغیث لښکر ماتې وخوړه او بېبرس بېرته کرک ته وتښتېد. په دې جگړه کې ماتې پر بېبرس ډېره درنه تمامه شوه؛ ځکه هغه هیله درلوده چې مصر ته ننوځي، هغه له معز څخه واخلي او د خپل مشر «اقتای» غچ له هغه او پلویانو یې، په ځانگړې توګه له خپل ملګري «قطز» څخه واخلي، چې قسم یې خوړلی و په خپلو لاسونو به یې وژني.

کله چې له ماتې وروسته په کرک کې ملک مغیث ته ورغی، هغه ورسره سره مرسته وکړه؛ ځکه مغیث په دې باور و چې بېبرس دی غولولی او پر مصر برید ته یې هڅولی دی. بېبرس مناسبه وگڼله چې بېرته ملک ناصر ته ورشي، ښايي دا ځل د معز له وژل کېدو وروسته، پر مصر د برید لپاره د هغه هوډ بدل شوی وي. نو ناصر ته یې پیغام واستاوه او ترې یې د امان او سوگند غوښتنه وکړه. ملک ناصر ورته امان ورکړ او ورته یې سوگند وخوړ. بېبرس ناصر ته ورغی او ناصر د هغه ډېر عزت او درناوی وکړ.

په داسې حالاتو کې، د مغولانو خطر د چنگیز خان د دورې په پرتله اسلامي خاورې ډېرې ګواښلې؛ ځکه د یوه نوي باغي، هلاکو خان په مشرۍ یو لوی لښکر راروان و. هغوی په ایران کې پر اسماعیلیانو برید وکړ، بیا یې پر «بغداد» حمله وکړه او خلیفه یې په خورا بې رحمانه ډول وواژه. هغوی په وینو تویوولو، بې پټیو، د کورونو، جامع جوماتونو او نورو جوماتونو په وړاندو پیل وکړ. د بغداد په کتابتونونو کې چې څومره کتابونه وو، ټول یې دجله سیند ته وغورځول، تر دې چې له کتابونو یې یو داسې پل جوړ کړ چې اسونه ورباندې تېرېدل. هغوی تر ۴۰ شپو او ورځو پورې وړانګارۍ ته دوام ورکړ. هلاکو امر وکړ چې د وژل شویو کسانو شمېر دي معلوم شي، نږدې دوه میلیونه کسان وو!

د دې دردوونکې غميزې خبر چې د مسلمانانو سترې پلازمینې ته راغلو، نو هرې خواته خپور شو او ټوله اسلامي نړۍ یې ولړزوله. خدای پاک په دې وسیله د پاچاهانو او امیرانو زړونه و ازمایل ترڅو معلومه شي چې څوک پر خپل دین ولاړ دی او د دې مشرکو ظالمانو پر وړاندې جهاد ته چمتو دی، او څوک مخ اړوي، له مړینې وېرېږي او د دنیا د تېرېدونکو مالونو او زېوراتو لپاره له دې ظالمانو سره لاس یو کوي او د خپل دین، امت او وطن پر ضد له هغوی سره مرسته کوي.

د «موصل» امیر، بدرالدین لؤلؤ له مغولانو ووېرېد او په «اربل» کې یې د خپلو مجاهدو وروڼو پر ضد له هغوی سره مرسته وکړه. او د دمشق امیر ملک ناصر، چې د صلیبیانو د ماتونکي زوی و، د خپل زوی ملک عزیز په لاس هلاکو ته ډالۍ ولېږلې ترڅو د مصر په نیولو او له مملوکونو څخه د هغه په ایستلو کې ورسره همکاري وکړي. خو په «مصر» کې – هغه ځای چې په «فارسکور» کې یې د اسلام ساتنه کړې وه، صلیبیانو ته یې ماتې ورکړې وه او نهم لویي یې د ابن لقمان په کور کې زنداني کړی و او په سپکاوي یې بېرته خپلې خاورې ته لېږلې و – یو داسې سړی و چې ګواکې د اسمان جبار (خدای) هغه د ځمکې د جبار (هلاکو) د خپلو لپاره چمتو کړی و! د مغولانو پر وړاندې له جهاد کولو څخه د گلنار له مېړه (قطز) پرته بل څوک و؟ هغه څوک چې ټول غم یې دا و چې ژوندی پاتې شي او د خپلې معززې کورنۍ غچ له هغوی واخلي – چې دا یې حق و – او د اسلام غچ هم ترې واخلي – چې دا د ده د دین او ملت حق و

د «مصر» نایب السلطنه (قطز) ته چې کله په «بغداد» کې د مغولانو د بورنونو جنایتونو او د نورو اسلامي خاورو د پرځولو لپاره د هلاکو د یرغل خبر ورسېد، احساسات یې راوپارېدل. هغه ته د خپل ماما جلال الدین او نیکه خوارزمشاه یادونه تازه شول او د هغه وخت جهاد یې وریاد شو چې څنگه د تر ټولو ستر ظالم، چنګیز خان پر وړاندې ودرېدل، خو په پای کې یې سلطنت له منځه لاړ، کورنۍ یې توک توک او خوره وره شوه او د استانونه یې د خلکو په خولو کې پاتې شول. هغه یقین وکړ چې اوس د ده د هغه لوی رول لوبولو وخت رارسېدلی چې د خوارزمشاه لمسی باید د چنګیز له لمسي

څخه غچ واخلي او د رسول الله ﷺ هغه خوب رښتيا کېدونکې دي. ايا نن دی د مصر حاکم، د دولت مدبر او د چارو واکدار نه دی؟ که څه هم کوچنی سلطان (منصور) یوازې د نوم پاچا و.

د مغولانو وېره له عراق، دیار بکر او شام څخه مصر ته د راغلو کډوالو په ډېرېدو سره په خلکو کې خپره شوه. کډوالو به داسې وحشي کيسې کولې چې په اورېدو یې د انسان بدن لړزېده، احساسات به یې مړه شول، غوږونه به سره شول او زړونه به یې ولویدل. مصريانو مطمین وه چې د دوی نوبت هم رارسېدونکی دی. په خلکو کې دا اواز ه ګډه شوې وه چې مغول ماتې نه منونکي دي، هیڅ لښکر ورته نشي درېدلی او هیڅ کلا یې مخه نشي نیولې. وېره دومره خپره شوه چې ځینو خلکو پرېکړه وکړه له مصره حجاز یا یمن ته هجرت وکړي او خپل جایدادونه یې په خورا ټیټه بیه پلورلو ته وړاندې کړل. نایب السلطنه (قطز) باید د خلکو د ډاډمنولو لپاره ډېره هڅه کړې وای؛ هغه باید خلکو ته دا وړ فهمولې وای چې مغول هم د دوی په څېر انسانان دي، بلکې مسلمانان د هغه اسلام په برکت چې الله ورکړی، له دغو بت پرستو ډېر پیاوړي دي او باید د خدای او دین په لاره کې سربښندنه وکړي.

په دې ورځو کې امیر سیف الدین قطز په پټه د شیخ الاسلام ابن عبدالسلام کور ته تګ راتګ کاوه او په مهمو مسایلو کې یې ورسره مشورې کولې. کله چې شیخ ترې د مغولانو سره د جګړې د چمتووالي پوښتنه وکړه، قطز ډېرې ستونزې بیان کړې؛ لکه د واړه پاچا شتون او د پاچا په شاوخوا کې هغه کسان او د هغه مور چې د ده او قطز ترمنځ یې اړیکې خرابولې او پاچا یې هڅاوه چې د قطز له پرېکړو سره مخالفت وکړي. ملک منصور هم بې لارې شوی و، د هېواد د چارو پر ځای به یې د جنګي چرګانو په ساتلو ځان مشغول او ه. مور یې په هر څه کې لاسوهنه کوله، حالات ګډوډ شوي وو او خلک ترې پوزې ته راغلي وو. له همدې امله ابن عبدالسلام قطز و هڅاوه چې پاچا له واکه لرې کړي او په خپله سلطنت په لاس کې واخلي؛ بلکې دا کار یې پر ده واجب وګاڼه، ځکه په داسې وخت کې چې د مغولانو برید ته چمتووالی پکار و، له قطز پرته بل هیڅوک د مسلمانانو د یووالي وړ نه و.

قطز د خپل استاد او ولي نعمت (معز) د زوی د لري کولو توان درلود، خو په دې کار کې ډېر زړه نا زړه و. هغه غوښتل چې د منصور په شتون کې کار مخته یوسي، خو په داسې حساس وخت کې چې چټکو پرېکړو او یووالي ته اړتیا وه، دا کار ناممکن و. هغه باید د خپل وفات شوي استاد ته د وفادارۍ او د "تلاپاتي مصر" ترمنځ یو انتخاب کړی وای. په لومړي حالت کې د مصر امنیت او سلطنت د مغولانو له خوا له خطر سره مخ کېده، او په دویم حالت کې د مصر او نورو اسلامي خاورو د ژغورنې هیله وه. نو یې هوډ وکړ چې منصور له واکه لرې کړي.

په دغو حالاتو کې، د دمشق امیر ملک ناصر کله چې له هلاکو څخه ناهیلې شو، د مصر سلطان ملک منصور ته یې دوه قاصدان واستول ترڅو د مغولانو د برید مخنیوي لپاره د مصري لښکرو مرسته وغواړي؛ ځکه هلاکو ورته لیک لېږلی و چې تسلیم شي. قطز دا فرصت غنیمت وګاڼه او د «جبل» په کلا کې یې د ملک منصور په حضور کې یوه غونډه راوبلله چې د ملک ناصر سفیر هم پکې و. هغوی د مغولانو پر خطر، د جهاد پر فرضیت او د اسلام د مشال پر ساتنې خبرې وکړې. برخه والو په ښکاره د سلطان کمزوري او د داسې سختو حالاتو لپاره د هغه ناتواني ولیده او پوه شول چې یو قوي او هوښیار سلطان ته اړتیا ده چې چارې په لاس کې واخلي ترڅو په خلکو کې اختلاف پیدا نشي.

شیخ ابن عبدالسلام هم په دې مجلس کې و. هغه بي له کومې وېرې خپله رایه څرګنده کړه او وړاندیز یې وکړ چې امیر سيف الدين قطز دې د خپل لیاقت او توان له امله واک په لاس کې واخلي ترڅو مسلمانان متحد شي. حاضرین د شیخ په زړورتیا او صراحت حیران شول؛ ملګري یې ووېرېدل چې هسې نه د سلطان یا هغو امیرانو له خوا چې د قطز مشري نه مني، شیخ ته زیان ورسېږي. مجلس ګډوډ شو؛ معزي او صالحی مملوکونو دا وړاندیز په ښکاره رد کړ او دا یې د ملک منصور پر حق تېری وباله. په دې مخالفانو کې امیر علم الدين سنجر غتمي او سيف الدين بهادر تر ټولو سخت وو. نږدې وه چې په مجلس کې نښته وشي، خو امیر قطز منځګړیتوب وکړ او خلک په داسې حال کې له مجلسه ووتل چې په خپلو کې یې د پېښې په اړه بحثونه کول. ځینې د قطز

پلوي وو چې اکثريت ولس و، او ځيني د ملک منصور پلوي وو چې ډېری يې اميران وو.

قطز ووېرېد چې اميران به شيخ ابن عبدالسلام ته زيان ورسوي، نو ځيني پياوړي کسان يې وټاکل ترڅو هغه تر کوره ورسوي او له هغه وروسته به هر ځای له هغه سره ملگري وو.

امير (قطز) د اميرانو له خوا د ښکار لپاره د وتلو فرصت غنيمت وگانه؛ منصور، د هغه ورور قاقان او د دوی مور يې ونيول او د «جبل» کلا په يو برج کې يې بنديان کړل. بيا يې ځان د «مصر» سلطان اعلان کړ، پر تخت کېناست او د «ملک مظفر» لقب يې ځان ته غوره کړ. کله چې اميران له ښکاره راستانه شول او د نايب السلطنه له دې کاره خبر شول، جبل کلا ته ورغلل او د منصور پر ليرې کولو او د قطز پر پاچاهۍ يې اعتراض وکړ. نوي سلطان د هغوی تود هرکلی وکړ، په نرمۍ يې ورسره خبرې وکړې او د مغولانو د لښکر د راخوځېدو خطر او له هغوی سره د دمشق د امير (ناصر) د يوځای کېدو وېره يې د عذر په توگه وړاندې کړه. هغه ورته وويل: «زما يوازنی هدف د مغولانو په وړاندې د جگړې لپاره يووالی دی او دا کار له يو قوي پاچا پرته ممکن نه دی. کله چې موږ دا دښمن ته ماتې ورکړه، زه به ټول واک بېرته تاسو ته وسپارم چې هر څوک غواړي سلطان يې کړي. که په تاسو کې داسې څوک وي چې ځان له ما څخه د مغولانو په جگړه کې پياوړی بولي، مخته دې شي چې زما ځای ونيسي او ما له دې دروند مسؤليت څخه خلاص کړي او د خدای په وړاندې د اسلامي خاورو د ساتنې مسؤليت پر غاړه واخلي.»

ټول اميران غلي شول او يو بل ته يې کتل، بيا له هغه ځايه ووتل. مصر ته خبر ورسېد کله چې د ملک ناصر غوښتنې ته د مصر د پاچا ځواب وځنډېد، هغه بيا له مغولانو سره پر مصر د بريد لپاره خبرې پيل کړې دي. دا خبر پر ملک مظفر ډېر دروند تمام شو؛ د شام سفير يې راوغوښت او ورته يې وويل: «ايا له خپل امير څخه شرم نه کوي چې يو ځل د اسلام د دښمن پر وړاندې له موږ مرسته غواړي او بيا زموږ پر ضد له هماغه دښمنه مرسته غواړي؟! که له اسلامه برخمن نه دی، نو مروت او مېړانه يې چيرته ده؟»

سفیر د ملک مظفر غوسه سره کړه او ویې ویل: «ښایي د ځواب د ځنډېدو له امله وېرېدلي وي چې تاسو به یې پر ضد شئ.»

ملک مظفر په داسې حال کې چې له غوسې سور او سپین کیدلو، ورته یې وویل: «فرض کړئ چې موږ د پخوانیو اختلافاتو له امله د هغه پر ضد یو، ایا هغه د خپل ځان او دین لپاره دا خوښوي چې زموږ او د اسلام له دښمنانو سره لاس یو کړي او زموږ پر هېواد د برید او د دین د تباهي لاره برابره کړي؟ په خدای قسم! که له دې خیانته لاس وانخلي، زه به ورشم او تر مغولانو مخکې به هغه له منځه یوسم.»

په دې وخت کې ببېرس په «غزه» کې و. کله چې خبر شو چې زاړه دښمن یې ملک منصور نیولی او ځان یې د مصر پاچا اعلان کړی، نو له خپل زاړه دښمن او پخواني ملګري (قطز) سره یې د روغې جوړې فکر وکړ. هغه ته یې پیغام واستاوه، د هغه سلطنت یې په رسمیت وپېژانده او د خپلې جلاوطنۍ، ذلت، لوړې او آوارګۍ رنځونه یې ورته بیان کړل. هغه د پخوانۍ ملګرۍ په حق ورته وویل چې له تېروتنو یې تېر شي، خدمت یې ومني او اجازه ورکړي چې مصر ته راستون شي ترڅو د مغولانو په جګړه کې د هغه ملاتړی شي.

کله چې ملک مظفر د هغه لیک ولوست، زړه یې نرم شو، ویی ژړل او ویې ویل: «د خدای شکر دی چې زما زور ملګری بېرته راغی.» هغه ورته د مینې او محبت ډک ځواب ولیږه، مصر ته یې راوباله او د نېکو چارو ژمنه یې ورسره وکړه. ببېرس غزه پرېښوده او له خپلو ملګرو سره مصر ته راستون شو. کله چې قاهرې ته نږدې شو، ملک مظفر ورته هرکلي ته ورغی، غېږ یې ورکړه او په ډېر درنښت یې «دار الوزارة» کې مېشت کړ او د «قلیوب» سیمه او اړوند ځایونه یې ورته په واک کې ورکړل. له هغه وروسته ملک مظفر ببېرس ځان ته ډېر نږدې کړ، مشورې یې ورسره کولې او د هغه د افکارو له وېرې یې د هغه په درناوي کې ډېر مبالغه کوله. ببېرس نه وه هېر کړې چې د «اقتای» تر ټولو لوی ملاتړی (ببېرس) د ده په زړه کې څومره کینه لري، نو هڅه یې کوله چې دا کینه یې له زړه وباسي ترڅو د اسلام له دښمنانو سره په جګړه کې د ببېرس له زړورتیا کار واخلي.

د ملک مظفر ځينو نږدې کسانو څو ځله ورته وړاندیز وکړ چې ببېرس ونيسي ترڅو د خطر په وخت کې د شاه خوا ډاډه وي، خو قطز ورسره مخالفت وکړ او ويې ويل: «ما او زما ملگری ببېرس په خپل حال پرېږدئ، زه نشم کولی مسلمانان د هغه له زړورتيا او ځواک څخه بې برخې کړم.»

ببېرس د خپلې استوګنې په پيل کې د ملک مظفر سره اخلاص ښوده او د همکارۍ اعلان يې کاوه، خو ډېر وخت تېر نه شو چې د مظفر ټول احسانات يې هېر کړل. کله چې يې له «صالحې مملوکونو» سره ناستې پاستې ډېرې شوې (هغه کسان چې باور يې درلود د اقتای له وژل کېدو وروسته واک د دوی له لاسه وتلی او معزي مملوکونه ورباندې برلاسي شوي)، هغوی ببېرس د مظفر پر ضد راوپاراوه. د هغه کينه يې ورته په زړه کې واچوله، د پخواني سلطان د حق بېرته اخيستل يې ورته ښه وښودل او د خپل مشر «فارس الدين اقطاعی» د غچ اخيستلو خبرې يې ورته وکړې. دا خبرې د ببېرس له دننۍ غوښتنې سره سمې وې، خو له هغوی يې وغوښتل چې دا موضوع پټه وساتي او يو مناسب فرصت ته په تمه شي ترڅو په مکر او چل سره ملک مظفر ونيسي او ببېرس يې پر ځای کېښي.

په هغه وخت کې، ملک مظفر (قطز) د مصري لښکر د پياوړتيا، د لښکر د پراخولو، په وسلو او جنگي وسايلو د هغوی سمبالولو او د لښکر د لگښتونو لپاره د کافي زيرمو او خوراک په برابرولو بوخت و. څرنگه چې د بيت المال شتمني د دې کار لپاره کافي نه وه، نو د هغه ذهن ته دا خبره ورغله چې د اړتيا وړ پيسو د ټولولو لپاره پر ولس او د هغوی پر جايدادونو ماليات ولگوي. هغه د عالمانو، قاضيانو، اميرانو، وزيرانو او شتمنو يوه غونډه جوړه کړه چې په سر کې يې شيخ عز الدين بن عبدالسلام و. ملک مظفر له عالمانو فتوا وغوښته چې ايا پر ولس باندې د مالياتو لگول د دې لپاره چې پر لښکر مصرف شي، روا دي که نه؟ عالمان د فتوا ورکولو څخه ووتل؛ ځکه له يوې خوا يې وېره لرله چې که اجازه ورکړي، د عامو خلکو غوسه به راوپاروي او له بلې خوا وېرېدل چې که اجازه ورکړي، سلطان به ترې خفه او غوسه شي. هغوی په شک کې وو تر هغه چې شيخ ابن عبدالسلام خپله فتوا اعلان کړه او نورو عالمانو سکوت غوره

کړ؛ په دې توگه غونډه پای ته ورسېده.

دا فتوا د امیرانو د مالونو او جایدادونو پر اخیستلو کې خورا څرگنده وه؛ تر دې بریده چې هغوی باید په جامو او د ژوند په لگښتونو کې له عامو خلکو سره یو برابر شي، او په داسې حالت کې بیا د عامو خلکو د مالونو اخیستل جایز گرځي. خو د دې کار (د امیرانو د شتمنۍ اخیستلو) څخه مخکې دا ډول فتوا جایز نه ده. ملک مظفر په دې کار کې حیران پاتې شو؛ ځکه که د عامو خلکو د مالونو اخیستل ورته اسانه وو، د امیرانو د مالونو اخیستل به له شخړې او گډوډۍ اسانه کار نه و، او دې کار په خپل وار سره په هېواد کې د داسې فتنې اور بلولې شو چې مړه کول یې خورا گران وو. نو یې یو تن شیخ ابن عبدالسلام ته ورواستاوه او هغه ستونزې یې ورته بیان کړې چې د امیرانو د شتمنۍ په اخیستلو کې پیدا کېدای شي. هغه په نرمۍ او مدارا هڅه وکړه چې له شیخ څخه د عامو خلکو د مالونو د اخیستلو جواز واخلي، خو ابن عبدالسلام راضي نه شو او ورته یې وویل: «زه د کوم پاچا یا سلطان د نظر په خاطر له خپلې فتوا نه تېرېږم.» هغه سلطان ته هغه لوظ ور په یاد کړ چې د عدالت او د مسلمانانو د مصلحت په اړه یې کړی و، او په دومره توندۍ یې ورسره خبرې وکړې چې ناست کسان ډاډه شول چې سلطان به یې اوس بندي کړي.

په دې وخت کې د ملک مظفر په سترگو کې اوبښکې راغلې، د ابن عبدالسلام خوا ته ورغی، سر یې ورته ښکل کړ او ویې ویل: «الله دې زموږ او د مصر له خوا تاته نېک بدله درکړي؛ په رښتیا چې اسلام په داسې یو عالم ویاري چې د حق کلمې په ویلو کې د هېڅ ملامتگر له ملامتیا نه وېرېږي.»

ملک مظفر یو تن امیر بېبرس ته ورواستاوه او په دې اړه یې ورسره مشوره وکړه. بېبرس په پیل کې هغه د دې کار له بدو پایلو ووېراوه او ټینګار یې وکړ چې د امیرانو له نافرمانۍ سره به مخ شي. د بېبرس هدف دا و چې ملک مظفر د ابن عبدالسلام د فتوا نقض کولو ته مجبور کړي، ترڅو شیخ د خپل دین په خاطر غوسه شي او خلک د مظفر پر ضد راوپاروي.

خو کله چې پوه شو مظفر د خپلې فتوا پر سر د شیخ له ټینګار څخه خوښ دی او د هغه

ستاینه یې کړې، نو بېرته مظفر ته ورغی او ویې ویل: «زه له خپل لومړي نظر څخه تېرېږم او اوس مې عقیده دا ده چې باید د شیخ ابن عبدالسلام پر فتوا عمل وکړي؛ زه به لومړی کس یم چې خپل جایدادونه بیت المال ته سپارم.»

بېبرس په دې کار سره غوښتل امیران د ملک مظفر پر ضد ولمسوي ترڅو هغه له واکه لرې کړي او بېبرس د هغه ځایناستی کړي. هغه له امیرانو سره په پټه وکتل، هغوی یې دې کار ته وهڅول او ورته یې وویل چې مظفر ستاسو ټول مالونه اخلي او تاسو له عامو خلکو سره یو برابر کوي، چې دا ستاسو شرافت او حقوقو ته زیان رسوي.

امیران هغې ورځې ته چمتو شول چې مظفر ورڅخه د جایدادونو د سپارلو غوښتنه وکړي. هغوی ډېر وخت په دې فکر وکړ چې د فتوا د پلي کېدو پر مهال له هغه سره څنګه مخامخ شي. هغوی باوري وو چې قطز به ورسره په سختی چلند وکړي، نو ځان یې مقابلي ته چمتو کړ، که څه هم د هغه په وژلو تمومه شي.

دا خبر د مظفر غوږونو ته ورسېد. هغه امیر بېبرس راوغوښت، ورسره یوازې شو او ویې ویل: «بېبرسه! د خپل دین او وطن په اړه له خدایه ووېرېږه. موږ په داسې حالت کې نه یو چې پر سلطنت سره سیالي وکړو؛ موږ د خپل امت او ملت په وړاندې لوی مسؤلیتونه لرو. ته گوري چې دا وحشي مغول څنګه پر شام ورغلل او اوس زموږ په لور راروان دي. که موږ د هغوی د پرمختګ مخه ونه نیسو، زموږ برخلیک به هم د بغداد په څېر وي. د خدای په لاره کې جهاد پر موږ فرض عین دی؛ نو راکځئ لاسونه سره ورکړو ترڅو تمه، هوس، بدګویی او دښمني زموږ ترمنځ تفرقه او جلاوالی رانه ولي.

بېبرس هڅه وکړه چې ځان له دې تورونو سپین کړي، خو سلطان ورته مخکې شو او ویې ویل: «بېبرسه! په خپلو خبرو دا تورونه مه ردوه، بلکې په عمل یې ثابت کړه. پوه شه که ما غوښتل چې تا ووژنم، دا کار ماته د اوبو څښلو په څېر اسان و، خو افسوس کوم چې ستا په څېر مېړه دې د خدای له لارې پرته په بل څه کې ووژل شي. غواړم ته د هغې ورځې لپاره وساتم چې له دښمن سره مخامخ کېږو، ترڅو په هغه ورځ قهرماني او بریا ستا په برخه وي.»

بېبرس په داسې حال کې چې غوسه يې په مخ کې څرگنده وه، وويل: «ای سيف الدين! ايا ما گواښې؟ په خدای قسم! زما پيروان ډېر پياوړي او شمېر يې هم زيات دی.» سلطان وويل: «په خدای قسم! زه ستا د کسانو او پيروانو شمېر ته هيڅ اهميت نه ورکوم؛ که دا دره (وادي) ستا له ملگرو ډکه هم وي، له خدايه غواړم چې ما پر تا برلاسی کړي او ستا شر له ما لرې کړي، که څه هم زه يوازې يم. ځکه ماته الله کافي دی، زما قوت له هغه دی او هغه غوره ضمانت کوونکی دی.»

بېبرس د څه وخت لپاره غلی شو. سلطان دوام ورکړ: «ته ماته راغلي، د خدای دې پراخي ځمکې ته وشرلي او د خپل ټول وسعت سره سره درباندي تنگ شوه. د مرستې لپاره دې لاس را اوږد کړ او ما درسره مرسته وکړه چې په خپلو پښو ودرېږي، ستا عذر مې ومنلو، ځان ته مې نږدې کړي او خپل تر ټولو نږدې ملگری مې وگرځولي چې بې ستا له مشورې هيڅ کار نه کوم؛ د دې خاورې مالونه مې درکړل چې خدمت يې وکړي، اوس ووايه چې له ما نور څه غواړي چې در يې کړم؟»

بېبرس سر پورته کړ او په داسې حال کې چې غوسه يې سره شوې وه، وپي ويل: «زه ستا پدې نیک گمانی شکي يم چې زما په اړه يې لري.»

* «دا ته وې چې زما نظر دې بدل کړ، خو که ته د خپل دين او امت په وړاندې خپلې دندې ترسره کړي، زه تيار يم چې بيا در باندې نېک گمانه شم.»

* «څه وکړم چې ستا بدگماني له منځه لاړه شي؟»

* «لاس راکړه او لوظ راسره وکړه چې د خپلو هغو توطيه گرو پلويانو په وړاندې به له ما سره يې، کومو چې تر خپلې وسې د امت په شتمنيو ځانونه ماړه کړل او اوس چې د امت امنيت او سلامتيا په خطر کې ده، د لږو پيسو ورکولو ته هم تيار نه دي.»

* «په خپل شرافت او دين درسره لوظ کوم چې د اسلام د دښمنانو (مغولانو) په وړاندې به تر هغې ستا تر څنگ جنگپرم چې بريا در په برخه شي او يا ستا په دفاع کې ووژل شم. خو د هغو اميرانو په اړه چې تا ياد کړل، زه نه ستا سره يم او نه د هغوی سره؛ نه ستا پر ضد د هغوی مرسته کوم او نه د هغوی پر ضد ستا.»

سلطان لاس ورکړ او په داسې حال کې چې روغېر يې ورسره کاوه، وپي ويل: «همدا

چې د مغولانو په جگړه کې زما سره یې او د امیرانو په موضوع کې بې طرفه پاتې کېږي، ماته بس ده.»

بیا یې ترې وغوښتل چې قسم وځوري او بېرس هم قسم وځوري.

ملک مظفر هغه شپه تر سهاره ویده نه شو؛ په دې فکر کې و چې څنگه امیران مجبور کړي چې خپل سره او سپینه زر (سره زر او نقره) بیت المال ته وسپاري. بل سهار یې خپل وزیر یعقوب بن رفیع راوغوښت، ډېره شېبه یې ورسره مشوره وکړه او په پای کې پر یوې پرېکړې سره یوه خوله شول.

هغه د مملوک امیرانو ته بلنه ورکړه چې د کلا مجلس ته راشي. کله چې ټول راټول شول، مظفر ورغی او ټولو ته یې بڼه راغلاست ووايه. بیا یې هغه موضوع یاده کړه چې له امله یې هغوی راغوښتي وو؛ د هغه د خبرو یوه برخه داسې وه:

«امیرانو! سرتېري د دولت داسې کسان دي چې د مریانو له بازاره دلته راغلي او هیڅ یې نه لرل. د دې ملت له مال او شتمنۍ نه شتمن شول او خزانې یې له سرو او سپینو زرو ډکې شوې؛ تر دې چې ستاسو په منځ کې داسې کسان شته چې د خپلې لور په جهېز کې یې جواهرات او مرغلي ورکړي دي او د بیت الخلا لوبڼې یې هم له سپینو زرو دي. ځینې نور بیا د خپلې مېرمنې بوتونه په ډول ډول قیمتي ډبرو سینگاروي. حال دا چې ملت پر دې هر څه صبر کړی او له تاسو راضي دی؛ ځکه تاسو د هغوی د خاورې دفاع کوئ او هغوی ته مو امنیت او هوساینه برابره کړې ده. مگر اوس دښمن د ملت مخې ته ولاړ دی ترڅو د هغوی دین، شرف، ناموس او شتمني لوټ کړي. د بیت المال شتمني د لښکر د سمبالولو لپاره بسنه نه کوي. موږ مجبور یو چې د امت له شتمنۍ مرسته واخلو، مگر شریعت دا کار تر هغې نه روا کوي ترڅو چې موږ (امیران) هغه شتمنۍ چې له همدې امته مو ترلاسه کړې دي، بیت المال ته ونه سپارو. موږ باید د سرو زرو، سپینو زرو او جواهراتو هغه خزانې چې زموږ له اړتیا زیاتې دي، بېرته بیت المال ته ورکړو. که هغه بس نه وي، بیا به یې د عامو خلکو له مالونو واخلو. ما تاسو دلته د دې لپاره راغوښتي یئ چې لومړی پر ځان او تاسو، او بیا پر امت باندي د شریعت د حکم په پلي کولو کې راسره مرسته وکړئ، ترڅو د خدای په وړاندې له خپلو

ظلمونو خلاص شو او په داسې حال کې جهاد ته لار شو چې الله له موږ راضي وي او موږ له هغه، ترڅو مو پر دښمن بريالي کړي او د جگړې په ورځ مو قدمونه ثابت وساتي.»

اميران پوهېدل چې ملک مظفر (قطز) هغوی ولې غوښتي دي. هغوی ټول واک بېرس ته وسپاره چې د دوی په استازيتوب خبرې وکړي، خو بېرس د خبرو د ناتوانۍ او کمزوري استدلال پلمه وکړه او ورته يې وويل: «ملک مظفر ډېره روانه او فصیحه ژبه لري، نو په خپلو منځونو کې داسې څوک غوره کړی چې دليل يې له ما پياوړی وي او زه به ستاسو له پرېکړې مخالفت نه کوم.»

هغوی د هغه عذر ومانه او د خبرو لپاره يې بل څوک وټاکه. کله چې د ملک مظفر خبرې پای ته ورسېدې، د اميرانو په استازيتوب يو تن وويل:

* «زما باداره! ايا ته غواړې چې زموږ شتمنۍ او مالونه رانه واخلي؟»

سلطان ځواب ورکړ: «نه، بلکې غواړم ستاسو له اړتياوو هغه زياته شتمني واخلم چې تاسو د امت له مال څخه اخيستي ده.»

* «ايا ته غواړې ووايي چې دا زموږ مال نه دی؟»

* «هو، دا مال ستاسو نه دی، بلکې د امت دی. که داسې نه وي، نو ووايست چې له کومه مو کړی؟ ايا له پلرونو درته په ميراث پاتې دی؟ که مو په تجارت او کومه بله شرعي لاره ترلاسه کړی؟»

* «زما باداره! دا پر تا حرام دي! ايا غواړې موږ له لوږې مړه شو او يوازې ته د مصر سلطان پاتې شي او ميدان درته خالي شي؟»

سلطان وويل: «تاسو به هيڅکله له لوږې مړه نه شئ؛ ځکه تاسو د امت سرتېري یئ او ستاسو لگښتونه د هېواد له شتمنۍ پوره کېږي. او دا دی ستاسو سلطان (خان ته يې اشاره وکړه) ستاسو، ستاسو د اولادونو او کورنيو د ژوند د هغو لگښتونو ذمه واري پر غاړه اخلي چې ستاسو شرافت او عزت پکې خوندي وي او دا به له بيت المال څخه ورکول کېږي. زه لومړی کس يم چې خپله سره او سپينه زر بيت المال ته وړاندې کوم. دا دی ستاسو د سلطان د کور وسايل او زيورات (هغه صندوق ته يې اشاره وکړه چې مخې ته

بي اېښی و) چې ما بيت المال ته وسپارل او زما برخه ستاسو له هېچا زياته نه ده. خو د دې خبرې په اړه چې ميدان راته خالي شي، بايد ووايم چې په خدای قسم! تاسو زما قوت او وزرونه یئ؛ يو سلطان به بي له وسايلو او خواک څنگه ژوند کوي؟»
وياند غلی شو او خواب يې نه درلود. نورو اميرانو په غوسه ورته کتل او ويل يې:
«خبرې وکړه، زر شه!»

هغه وويل: «په خدای قسم نه پوهېږم څه ورته ووايم. بېبرس زه په دې بلا کې ګير کړم او خپله ترې روغ رمت ووت.»

هغوی د بېبرس پسې وګرځېدل، خو هغه په منځ کې نه و. سلطان ته يې وويل: «موږ ته مهلت راکړه چې پر دې موضوع په خپلو منځونو کې مشوره وکړو.»
سلطان خواب ورکړ: «زه يوازې همدغه نن ورځ مهلت درکوم؛ نو همدا اوس مشوره وکړئ او تر هغې چې پرېکړه مو نه وي کړې، له دې ځايه نشئ وتلی.»
بېبرس تر هر چا مخکې کلا ته تللی و او له ملک مظفر سره يې هوکړه کړې وه چې هغه به د هغې دروازې تر شا کښېني چې سلطان ترې راځي، ترڅو د هغوی خبرې واورې. د سلطان يو شمېر ساتونکو د دې دروازې ساتنه کوله. اميرانو وويل: «موږ بېبرس غواړو چې د هغه نظر هم معلوم کړو.»

سلطان ورته وويل: «بېبرس زما له غوښتنې سره موافق دی او پر دې يې قسم خوړلی دی. هغه همدا اوس د دې دروازې تر شا دی او ستاسو خبرې اورې.»

ټولو چيغه کړه: «بېبرس موږ وپلورلو!» او د هغه د راننوتلو غوښتنه يې وکړه. سلطان هغه راوغوښت، بېبرس تالار ته راننوت. هغوی په سرو سترګو ورته کتل او ورپسې يې چيغې کړې: «بېبرسه! تا موږ پر سلطان وپلورلو!»

بېبرس خواب ورکړ: «هيڅکله نه! په خدای قسم ما تاسو پر سلطان نه یئ پلورلي، زه ستاسو مسؤل نه یم. تاسو په خپلو چارو ښه پوهېږئ. ما يوازې له سلطان سره عهد کړی چې د مغولانو پر ضد به ورسره جنگېږم او دا لوظ مې ورسره کړی چې نه به ستاسو پر ضد د هغه مرسته کوم او نه د هغه پر ضد ستاسو. دا عهد يوازې پر ما پورې اړه لري. خو تاسو ازاد یئ، هر څه چې مو زړه غواړي هغه وکړئ!»

هغوی ټولو په یو غږ چیغه کړه: «موږ د سلطان خبره نه منو، خپل مالونه او جایدادونه هغه ته نه سپارو!» بیا یې د تالار دروازو ته وکتل چې پر مخ یې تړل شوی وي. ټول په خپلو ځایونو کښېناستل. په دې وخت کې سلطان له خپل ځای څخه پاڅېد او ورته یې وویل: «تاسو ته یو ساعت وخت درکوم چې مخکې له دې چې د خلکو مالونه په زور درڅخه واخلم، په خپله خوښه یې وسپارئ!» بیا یې د خپل ملگري بېرس لاس ونيو او د سلطان له ځانگړې لارې له تالاره ووتل.

ملک مظفر له مخکې څخه د خپلو باوري او پیاوړو کسانو یوه ډله چمتو کړې وه چې د امیرانو کورونو ته ورننوي، خزاني یې ماتې کړي او سره زر، سپین زر او جواهرات ترې راوړي. هرې ډلې ته یې یو کور وښود او امر یې ورته وکړ چې زما اشارې ته په تمه اوسئ. کله چې یو ساعت تېر شو او هغوی په خپلو منځونو کې هیڅ پرېکړې ته ونه رسېدل، سلطان خپلو سرتېرو ته اشاره وکړه او هغوی خپل ماموریت پیل کړ.

په همدې وخت کې، سلطان ناڅاپه پر امیرانو راننوت او ورته یې وویل: «خپلو کورونو ته لاړ شئ؛ الله پر تاسو خپله پرېکړه پلي کړه (یعنې مالونه مو واخیستل شول).» کله چې امیرانو د تالار یوه دروازه خلاصه ولیده، په ډېره غوسه له هغه ځایه ووتل، خو د باندې د سلطان له سرتېرو سره مخ شول چې د دروازې تر شا ولاړ وو. سرتېرو د امیرانو مشران ونيول او نور یې پر خپل حال پرېښودل. سلطان هغه مالونه حساب کړل چې د امیرانو له کورونو ترلاسه شوي وو، خو بیا هم د لښکر د بشپړ سمبالښت لپاره کافي نه وو. دلته یې امر وکړ چې د امیرانو نور جایدادونه دې هم وپېژندل شي او زکات دې ترې واخیستل شي. همدارنګه یې امر وکړ چې د کرایي ځمکو او املاکو د دوو میاشتو مخکېنۍ پیسې (پیش پرداخت) دې واخیستل شي او د مصر هر هغه اوسېدونکي چې وس لري، باید یو دینار ورکړي. له دې لارې شاوخوا شپږ سوه زره دیناره په بیت المال کې راټول شول.

کله چې ملک مظفر له دې کاره فارغ شو، خپل وزیر یعقوب بن عبدالرضیع او خپل اتابک اقتای مستعرب ته یې د لښکر د سمبالولو، وسلو اخیستلو او جنګي وسایلو د برابرولو مسؤلیت وسپاره. ورته یې امر وکړ چې د پیاوړو مصري ځوانانو، عربو او د

دبښتې د اوسېدونکو (بدووانو) په جذبولو سره د سرتېرو شمېر زيات کړي او په دې لاره کې دې شتمني په سخاوت مصرف کړي. ده امر وکړ چې په ټول هېواد کې دې د وسلو، منجنیقونو او نورو جنګي الو د جوړولو لويې کارخانې جوړې شي او د لښکر لپاره دې نجيب اسونه، پياوړې کچرې او ښه اوبښان وپېرل شي.

بل خوا، هغه شيخ عزالدین بن عبدالسلام ته وړاندیز وکړ چې د خدای په لاره کې د جهاد د بلنې لپاره یو مرکز جوړ کړي. شيخ د جوماتونو یو شمېر خطیبان غوره کړل او هغوی ته یې لارښوونه وکړه چې خلک جهاد ته وهڅوي او د جهاد د فضیلتونو په اړه ورته خبرې وکړي. هغوی به خلکو ته په تفصیل سره هغه جنايتونه او ويجاړۍ بیانولې چې مغولانو په «بغداد» کې کړې وې؛ د بې گناه خلکو وژل، د مالونو لوټل، د ناموسونو بې حرمتي، د جوماتونو نړول، د شیدو خوړونکو ماشومانو او سپین ږیرو وژل او د امیندواره ښځو د گېډو څیرل یې ورته یادول. دې دفتر به کلیو ته هم وعظ کوونکي لېږل ترڅو د خلکو په زړونو کې د خدای او وطن لپاره د مېړانې او حماسې اور بل کړي. شيخ ابن عبدالسلام د ویناوالو د انتخاب معیار د «انفال» او «توبه» سورتونو حفظول گرځولي وو. له همدې امله په ټولو منبرونو، د جمعي په جوماتونو او د کلیو په مجلسونو کې د قتال (جګړې) په اړه د قران آیاتونه تلاوت او تشریح کېدل، تر دې چې ګواکې ټولو نارینه وو، ښځو او ماشومانو دا آیاتونه حفظ کړل.

په داسې حال کې چې د شام او مصر په زړه کې د «جزیرې» په سیمو کې د مغولانو د پرمختګ خبرونه خپرېدل، ملک مظفر په خورا مېړانه او ارامۍ خپل ټول وخت چمتووالي ته ورکړی و. په دې جریان کې د مغولانو استازي مصر ته راغلل؛ دوی لس او شل تنه وو چې مشري یې پنځو تنو مشرانو کوله چې په عربي ژبه ښه پوهېدل. یو تنکی هلک هم ورسره و. په دوی کې د جاسوسی متخصصین هم وو ترڅو د کلاګانو د ننوتلو او وتلو لارې او د ښارونو کمزورې او قوي نقطې وپېژني. هغوی له ځان سره د هلاکو لیک ملک مظفر ته راوړی و. سلطان امر وکړ چې د هغوی ښه هرکلی او مېلمه پالنه وشي. د سرتېرو یوه ډله یې وگمارله چې د هغوی خدمت وکړي او هر ځای ته چې غواړي، له هغوی سره لاړ شي.

مغولان له هغې ازادۍ چې ورته ورکړل شوې وه، ډېر حيران شول. په هماغه پيل کې ملک مظفر امر کړی و چې له هغو پنځو مشرانو څخه دې يو تن ونيول شي او د کلا په يو برج کې دې زنداني شي. نور مشران د بنار د کلاگانو، دېوالونو او دروازو د پېژندلو په نشه کې دومره ډوب وو چې د خپل ملگري پوښتنه يې هم ونه کړه. کله چې هغوی له خپل کار څخه وزگار شول، ملک مظفر امر وکړ چې هغوی هم په بل برج کې زنداني کړي. خو هغه مغولی هلک په پټه د ساتونکو له سترگو پناه د پاچا مانيو ته لاره موندلې وه. يوه ورځ يې هغه د ښځو په برخه کې ونيوه چې د ماني وینځې ترې چاپېره وي او د هغه په بڼه او قواري حيراني وي، او هغه هم په ماته گوډه عربي ورسره خبرې کولې. هغه يې ونيوه او ملک مظفر ته يې راوستلو چې سلطان يې په يوازي سر د زنداني کولو امر وکړ.

سلطان د مغولانو د ليک د ځواب په اړه له اميرانو سره مشوره وکړه. ډېری اميرانو وړانديز وکړ چې بايد هلاکو ته په نرمۍ ځواب ورکړل شي ترڅو يې له شره په امان کې پاتې شي، ملگرتيا يې خپله کړي او ورسره پر دې هوکړه وکړي چې هر کال به جزيه ورکوي خو چې پر هېواد يې بريد ونه کړي. هغوی ويل چې د مغولانو په وړاندې مقاومت بې گټې دی او نرمي ورسره تر سختۍ غوره ده.

ملک مظفر د دې خبرو په اورېدو خورا غوسه شو؛ له ډېرې غوضې يې مخ تک سور شو، لکه وینه چې ترې فواره وکړي. هغه په برنونکۍ غږ وويل: «لوی خدای په خپل کتاب کې فرمايي: (حَتَّىٰ يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ) [التوبه: ۲۹] (ترڅو هغوی په خوارۍ او ذلت سره په خپلو لاسونو جزيه ورکړي)، په داسې حال کې چې تاسو غواړئ موږ دا ايت سرچپه کړو او ووايو: ترڅو موږ په خوارۍ او ذلت سره په خپلو لاسونو جزيه ورکړو؟» بيا د هغې ډلې د مشر خوا ته ورغی، توره يې ترې واخيستله، پر خپل زنگون يې ماته کړه او د خاوند مخې ته يې وغورځوله، ويې وويل: «هغه توره چې خاوند يې په هغې له وژلو وېرېږي، د همدې وړ ده چې داسې ماته شي او د خاوند په مخ کې واچول شي.»

هغه امر وکړ چې استازي دې ورته راوستل شي او خپلو سرتېرو ته يې وويل: «هغه څه چې ما درته ويلي، ورسره ويې کړئ.» هغوی يې د باندې ويستل او خلک يې خبر کړل. نارينه، ښځې او ماشومان په لويو ډلو کې د سيل لپاره راټول شول. هغوی يې پر اوبښانو سپاره کړي وو او په پري پوري د اوبښانو په پالانونو کې داسې تړل شوي وو چې مخونه يې د اوبښانو د لکۍ خوا ته وو. يوازې هغه يو تن چې په يوازې سر زنداني شوی و، په يوې کجاوې کې په ځنځير وتړل شو، ترڅو هغه څه په خپلو سترگو وگوري چې پر خپلو ملگرو يې تېرېږي. سلطان هغه مغولی تنکی هلک هم ازاد نه کړ او امر يې وکړ چې د ده د مملوکونو په منځ کې دې وساتل شي.

دا ډله د ډولونو (طبلونو) په غږولو سره له کلا ووتله او خلک هم ترې چاپېره روان وو؛ خلکو چيغې وهلې، خنډل يې او له خوښۍ يې لاسونه پرکول، تر هغه چې د جبل کلا لاندې د اسونو بازار ته ورسېدل. هلته يې يو استازی وواژه. کله چې د «زويله» دروازي ته ورسېدل، دويم يې وواژه، درېيم يې د «نصر» دروازي مخې ته او څلورم يې په «ريدانيه» کې له منځه يووړ. بيا يې نور ټول راکوز کړل او په يو ځل يې ورته غاړې پرې کړې او سرونه يې د زويله پر دروازه وځړول شول.

د سلطان په امر، د هغه ورځې په مازيگر د ريدانيه په ميدان کې د لښکر لوی او پراخ نندارتون جوړ شو. هلته د پاچا لپاره يوه جگه خيمه لگول شوې وه. هغه پر يوې څوکۍ ناست و او مهم شخصيتونه، اميران او وزيران ترې چاپېره وو. د لښکر سپاره سرتېري په جلا جلا ډلو کې تېرېدل؛ د هرې ډلې په مخ کې د هغې ډلې امير په داسې حال کې روان و چې تر غاښونو په وسلو سمبال و او خپل ځانگړی بيرغ يې ورسره و. هره ډله چې به تېرېدله، امير به يې د درناوي په دود لاس خوځاوه او ملک مظفر به هم ورته راپاڅېده او د درناوي په ځواب کې به يې لاس ورکړ. بيا د پياده سرتېرو ډله چې هغوی هم پوره سمبال وو، ميدان ته راننوتل او د ميدان ټوله ساحه يې ډکه کړه. له هغوی وروسته د منجنیقونو ډله راغله؛ منجنیقونه پر هغو څرخونو (گاډيو) ايښودل شوي وو چې د پياوړو کچرو له خوا کښل کېدل. ورپسې د «هجان» ډله په ژېړو لنگيو (عمامو) کې رابښکاره شوه. په پای کې د اميرانو مشران او سرداران په خپلو اسونو ميدان ته

راغلل او اووه ځله يې د اس ځغلوڼي سيالي وکړه. کله چې وروستی پړاو پای ته ورسېد، هغوی له اسونو راکوز شول او خیمې ته راغلل؛ پاچا ورسره روغېر وکړ او ورته يې ځانگړي خلعتونه (جایزې) ورکړې.

له هغه وروسته، ملک مظفر له خپل ځای څخه پاڅېد، له خیمې بهر راووت او پر خپل سپین اس سپور شو؛ د سپرو سرتېرو په بدرگه يې د جبل کلا په لور حرکت وکړ. هغه د خلکو د هغې لویې گڼې گڼې له منځه تېر شو چې داسې دعاگانې يې ورته کولې: «ژوندی دې وي سلطان! خدای دې د هغه عمر اوږد کړي! د مظفر عمر دې اوږد وي!» کله چې سلطان د کلا دروازو ته ورسېد، امر يې وکړ چې هغه مغولی هلک ورته راولي او همدارنگه يې حکم وکړ چې د مغولانو هغه (بندي) استازی دې د ده په وړاندې ازاد کړي. هغه استازي ته وویل: «لار شه او زموږ د ځواک او توان هغه برخه چې تا ولیدله، خپل لعنتي بادار ته ورسوه. ورته ووايه چې د مصر مېرني د هغو سړيو په څېر نه دي چې تا مخکې لیدلي وو؛ او خپل بادار ته ووايه چې موږ دا هلک له ځان سره ساتلی ترڅو کله چې ستاسو خاورې ته راغلو او تاسو مو مات او ټوټه ټوټه کړئ، دی ستاسو پاچا کړو.» بیا يې خپل وزیر، یعقوب بن عبدالرفیع ته امر وکړ چې هغه مغول استازي ته یو مهر شوی لیک ورکړي؛ او خپلو یو شمېر سرتېرو ته يې دنده ورکړه چې د هغه ساتنه وکړي او تر پولې (سرحد) پورې يې ورسوي. په دې توگه، ملک مظفر د هلاکو سره د هغو فتنه گرو امیرانو د اړیکو هیلې پرې کړې او هغوی يې له یو نوي واقعیت سره مخامخ کړل. مظفر یوازي د مصري لښکر په سمبالولو او له مغولانو سره د مقابلي په لگښتونو بسنه ونه کړه، بلکې دا يې مصلحت وباله چې له هغوی پرته، یوه بله پیاوړې جبهه چې د «شام» د سیمې پاچاهان او امیران پکې شامل وو، هم رامنځته کړي. هغه د مغولانو په وړاندې د هغوی له نه همکارۍ، بې پروايۍ او هلاکو ته د تسلیمۍ او عاجزۍ له تمایل څخه ښه خبر و. نو هر یوه ته يې لیک واستاوه چې پکې يې له مغولانو سره د جگړې لپاره خپله کلکه اراده او د بې شمېره سرتېرو چمتووالی تشریح کړی و. ده لیکلي وو چې هوډ لري اسلامي خاورې د هغوی له منگولو وژغوري او د هغوی له ناپاک شتون څخه يې پاکه کړي. ده وویل چې «شام» د «مصر» د دفاع لومړۍ کلا گڼي او د مغولانو په

منگولو کې د شام گیر کېدل د مصر د خطر په مانا بولي. سلطان ټینګار وکړ چې دی د شام پاچاهۍ ته هیڅ طمعه نه لري او شام به خپلو مسلمانو پاچاهانو او امیرانو ته پرېږدي؛ د ده یوازنی مقصد له هغوی سره مرسته ده ترڅو شام د هغو فاجرو کافرانو په منگولو کې له لوېدو وژغوري.

په لیکونو کې راغلي وو: سره له دې چې شام خپلو پاچاهانو ته پرېږدي، خو هیڅکله به یو تن ته هم اجازه ورنکړي چې مغولانو ته تسلیم شي، بلکې د خپلو مسلمانو ورونو پر ضد له هغوی سره مرسته هم باید ونکړي. د مظفر، د هغوی او د مغولانو مثال د هغه چا په څېر دی چې د نږدې ګاونډي په کور یې اور لګېدلی وي او دا باید هڅه وکړي چې اور مړ کړي، او ګاونډی نشي ویلی چې ستا کور له ما سره هیڅ تړاو نه لري. هغه په لیکونو کې په ښکاره اعلان وکړ چې هر څوک چې له دښمن سره همکاري وکړي، سزا به ورکړل شي، او د هغه هېواد به د شام هر هغه امیر ته وسپارل شي چې د مغولانو په وړاندې جګړه کې برخه اخلي. او هر هغه څوک چې د دښمن په وړاندې یې د مقاومت وس نه درلود او د ځان ژغورنې لپاره تېښتې ته مجبور شو، باید «مصر» ته لاړ شي چې هلته ورته د درناوي او هوساینې ټول وسایل برابر دي، ترڅو کله چې د مصري لښکرو د حرکت مناسب وخت راشي، ټول به په ګډه له دښمن سره مبارزه وکړو.

او هر چا چې له دې کاره ډډه وکړه او بې له کوم منل شوي عذر څخه د جګړې له ډګره لاس په سر شو، نو کله چې د مصريانو تورو مغولان له منځه یووړل، هغه به خپله پاچاهي او هېواد له لاسه ورکوي. سلطان یوازې په دغو لیکونو بسنه ونه کړه، بلکې په مصر کې مېشت یو شمېر شامیان یې هلته واستول ترڅو خپل هېوادوال د ملک مظفر له هغو لویو پوځي تدابیرو او لښکرو خبر کړي چې د مغولانو د بریدونو د مخنیوي او له اسلامي خاورو څخه د هغوی د شړلو لپاره یې نیولي دي.

کله چې پر «شام» د مغولانو پرله پسې بریدونه پیل شول، ډېری هغه پاچاهان چې له ملک مظفر سره یو ځای کېدل یې غوره ګڼل، «مصر» ته شاتګ وکړ ترڅو له هغه سره یو ځای د مغولانو پر ضد وجنګېږي. سلطان د هغوی ډېر درناوی وکړ، هر څه یې ورته چمتو کړل، خپل مجلس ته یې نږدې کړل او په مهمو چارو کې یې مشورې ورسره

کولي؛ هغوی یې د اسلام په لاره کې د جهاد په پایلو کې شریک کړل او هر یو یې د هغو سرتېرو او مملوکونو امیر کړ چې له ده سره مصر ته راغلي وو، او یو شمېر مصري سرتېري یې هم د هغوی تر قوماندې لاندې ورکړل. خو یو شمېر نور چې خدای ورته په دنیا کې ذلت او په اخرت کې خوارۍ مقدره کړې وه، له هلاکو سره یو ځای شول، تر دې چې ځینو یې د مسلمانانو په وژلو کې له هغه سره مرسته کوله.

څوارلسم څپرکی:

ملک مظفر د خپلې واکمنۍ په لسو میاشتو کې د هوساینې خوند ونه ځاکه؛ هغه د خوب پر ځای یوازې په لنډ استراحت بسنه کوله. په داسې سختو هڅو او کار بوخت و چې ان د خورا پیاوړو خلکو لپاره هم ستونزمن وو. ده باید د فتنو د طوفانونو او د دسیسو د گډوډیو په منځ کې د خپلې واکمنۍ پایې ټینګې کړې وای، خپلې پاچاهۍ ته یې نظم ورکړی وای، بلواګر عناصر یې له منځه وړي وای او د مفسدو دسیسه جوړونکو لاسونه یې لنډ کړي وای. هغه باید په خپل قوي لاس د سیاست سرکښه مهار نیولې وای، د مملوک امیرانو اصلاح یې کړې وای او له ځینو سره یې نرمي او له ځینو نورو سره یې توندوالی غوره کړې وای. هغه باید لښکر پیاوړی کړی وای، د سرتېرو، وسلو او مهماتو شمېر یې زیات کړی وای، هغوی ته یې زېرمې او خوراک برابر کړی وای او د دې ټولو لپاره یې باید کافي مالونه ترلاسه کړي وای. ده باید هغو زړونو ته ډاډ ورکړی وای چې د مغولانو له وېرې لږ زېدل او د هغو بې شمېره امیرانو په شتون کې یې په خلکو کې د مېړانې روح پو کړی وای چې له مرستې یې نهیلې شوی و او یا یې له مغولانو سره جګړه نه غوښته او ټول یې سولي او تسلیمۍ ته رابلل.

الله تعالی ورته ځانګړي صفتونه لکه پیاوړی بدن، کابو شوي اعصاب، ځلنده هوډ، اوسپنیزه اراده، رښتیني ایمان او کلکه عقیده وربښلي وه؛ ګواکې هغه یې همدې ماموریت ته چمتو کړی و ترڅو مغولانو ته ماتې ورکړي او له اسلامي خاورو یې وشړي. که داسې نه وای، هغه به هیڅکله نه وای توانېدلی چې په دغو څو میاشتو کې هغه څه بشپړ کړي چې نور یې په څو کلونو کې هم له کولو عاجز دي. ده د مصر لښکر بیا ورغاوه

او د مېراني، سربښندي او د دين او وطن په لاره کې د مړه روحیه يې پکې ژوندۍ کړه. خپله شجاعت او حماسه يې هغوی ته ورکړه، تر دې چې سرتېري هم د جگړې له حماسې تک سره شول او د خدای په لاره کې جهاد ته يې شېبې شمېرلې. هغه وتوانېد چې د عامو خلکو زړونه، چې د مغول له نامه به لږزېدل، له ارامۍ او ډاډه پکې کړي او په زړونو کې يې د مغولانو د بريدونو په وړاندې د مصر د بریا او له شامه د هغوی په شړلو باوري کړي—هماغسې چې مخکې يې د صليبيانو په شا تمبولو کې بریا ترلاسه کړې وه.

په دې لاره کې، د هغه مېرمنې او محبوبې، ملکې گلنار هم د هغه ملاتړ کاوه او پر دې ستونزمنه او نااواره لاره يې هغه هڅاوه. هغې به شپې شپې له خپل مېړه سره ويښې تېرولې، د هغه په غمونو او دردونو کې به شریکه وه او په خپلو مهربانو لاسونو به يې د هغه ستوماني لرې کوله؛ په ځانگړي ډول هغه مهال چې سلطان به د هغو اميرانو له لاسه په تنگ شو چې د هغه له امره يې سرکښي کوله، په غياب کې يې ورته دسيسې جوړولې، نفاق يې کاوه او د هغه پر لاره کې يې خنډونه جوړول. کله به داسې کېدل چې سلطان به د کار د ډېرې سختۍ له امله خپله ډوډۍ او اوبه هېرولې، نو ملکې گلنار به پخپله هغه ته خواړه ورکول. که به د شپې په نيمايي کې بې خوبي ورباندې غلبه وکړه، هغې به پاڅاوه او خپل بستر ته به يې بوته ترڅو لږ استراحت وکړي. هغې به تل د هغه زړه په هغه کار کې چې ده غوره کړی و، پر بریا ډاډمن کاوه، نو د هغه يقين به نور هم زيات شو. هغې خپل مېړه ته ويل: «زه له تا سره د جگړې ډگر ته ځم ترڅو په خپلو سترگو د دښمنانو مړينه وگورم او زړه مې ارام شي.»

ملک مظفر به ورته ويل: «زه وېرېرم چې د هغوی د غشو نښه ونه گرځي.» هغې به ځواب ورکاوه: «زه چې ستا په اړه نه وېرېرم، د خپل ځان په اړه هم هېڅ وېره نه لرم؛ او ستا د ډاډ لپاره به د لښکر تر شا په يوې خوندي سيمه کې پاتې شم چې د هغوی له غشو او گوليو لرې وي.»

* «ايا نه وېرېرې چې د بريد په وخت کې در ورسېري او بندي دې کړي؟»
* «زه د جلال الدين لور يم او زما د اس په شتون کې به هغوی هيڅکله ماته را ونه

رسپري. محموده! در په ياد دي كله به مو چې له يو بل سره د اس خُلوڼي سيالي كوله،
كله به ته رانه مخكې كېدې او كله زه؟»

ملك مظفر به وخنډل او په داسې حال كې چې هغه به يې په غېږ كې نيولي وه، ويل به
يې: «هو، جهادي! ياد مې دي، څنگه كېدای شي هغه خوږې ورځې هېرې كړم؟»
ملك مظفر د خپلې واكمنۍ د لسمې مياشتې له تېرېدو وروسته وليدل چې لښكر يې بشپړ
شوی او د خدای په مرسته د مغولانو سره مقابلې ته چمتو دی. ده غوښتل چې د روژې
تر پايه صبر وكړي او بيا لښكر وخوځوي، خو د مصر په لور د مغولانو حركت تر هغه
گرځېدلی و چې د روژې پای ته انتظار وشي. ځكه داسې خبرونه راغلل چې د دښمن
مخكښې ډلې «غزي» او «الخليل» ته رسېدلې دي، هلته يې سړي وژلي، ښځې او
ماشومان يې مريان كړي، بازارونه يې چور كړي او د تل په څېر يې خورا ناوړه
جنايتونه كړي دي. نو دې چارې سلطان اړ كړ چې د مقابلې او وتلو لپاره خپل هوډ نور
هم گرځېدلی كړي

د روژې مباركه مياشت راغلې وه او خلكو لا څو ورځې روژه نيولې وه چې په
«قاهره» او د مصر په نورو ښارونو او كليو كې د خدای په لاره كې د جهاد او د رسول
الله ﷺ د دين د نصرت غږ پورته شو. دا لوی غږ په هر ځای كې خپور شو او په خلكو
كې يې داسې يو عجيب احساس پيدا كړ چې پخوا يې ساري نه و ليدل شوی. هغوی داسې
احساس كاوه چې گواكې نور مخلوقات دي او په داسې يوه زمانه كې ژوند كوي چې د
دوی خپله زمانه نه ده؛ داسې ښكارېده لكه د اسلام د صدر اول دوره وي، هغه وخت
چې صحابه وو (رضی الله عنهم) د رسول الله ﷺ بلنې ته لبيك وايه او په سپك او دروند
(هر ډول حال) كې به د جگړې ډگر ته وتل او د هغه تر څنگ به يې له مشركانو سره
جگړه كوله، ترڅو د كافرانو خبره ټيټه او ذليله كړي، په داسې حال كې چې د الله كلمه
تل لوړه او برلاسي ده.

دا احساس پر عامو خلكو داسې غالب شو چې ان فاسقانو له گناهونو لاس واخيست،
شراب خورو د شرابو څښل پرېښودل، جوماتونه له لمونځ كوونكو ډك شول او په ټولو
كورونو، مجلسونو، جوماتونو او لارو كې يوازې د جهاد خبرې اترې په ژبو جاري وې!

ملک مظفر امیرانو او قوماندانانو ته امر وکړ چې سرتېري راوغواړي او د «صالحیه» په لور د حرکت لپاره یې چمتو کړي، او هر څوک چې پټ شي، باید په دورو (تازینو) ووهل شي. دی پخپله تر ټولو مخکې روان شو ترڅو صالحیه ته ورسېد او هلته د ټول لښکر راتګ ته په تمه شو. کله چې لښکر بشپړ شو، ده امیران خپل حضور ته وغوښتل، خو دا یې حس کړه چې هغوی د تګ زړه نه لري او غواړي همدلته پاتې شي. نو ده له دښمن سره د مقابلې لپاره د حرکت په اړه خبرې ورسره وکړې، خو ډېرو یې سرکښي وکړه او د ملک مظفر له امره یې غاړه وغړوله؛ هغوی دا پلمه کوله چې غوره ده همدلته پاتې شو ترڅو مغولان راشي او په همدې ځای کې ورسره وجنگېږي. ملک مظفر د دې خبرو په اورېدو سخت غوسه شو، ان له ډېرې غوضې یې د یوې شېبې لپاره ژبه بنده شوه. بیا یې په لور غږ چیغه کړه: «دا څومره بده او بې ځایه کمزوري رایه ده! په خدای قسم! یوازې د هغو غاړو د پرې کېدو وېره او وحشت چې د خلکو له مالونو نه ږکي او غټې شوې دي، تاسو دې کار ته مجبور کړي یی! ای بدو امیرانو! ایا نه پوهېږئ هر هغه ملت چې په خپل کور کې ورباندې برید وشو، هغه ذلیل او خوار شو؟ ای مسلمانو امیرانو! دا ډېره موده کېږي چې تاسو د بیت المال مالونه خورئ، خو له جهاده بد وړئ!»

«دا نننۍ شپه څومره له پرونی سره ورته ده او تاسو څومره د رسول الله ﷺ د زمانې هغو منافقانو ته ورته یی چې الله تعالی یې په اړه فرمایلي دي:

﴿وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ * لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا وَلَأَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَاعُونَ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾ [التوبة: ۴۶-۴۷]

ژباړه: «او که هغوی (جګړې ته) د وتلو اراده لرلای، نو د هغې لپاره به یې څه توبښه او سامان برابر کړی وای، خو الله د هغوی وتل بد وګڼل، نو هغوی یې (له حرکت) ودرول او ورته وویل شول: له ناستو کسانو سره کښېنئ. که هغوی ستاسو په منځ کې وتلي وای، نو ستاسو له فساد او خرابۍ پرته به یې بل څه نه وای زیات کړي، او ستاسو تر منځ به

يې په فتنه اچولو کې ډېره منډه کړې وای، او ستاسو په منځ کې داسې کسان شته چې د هغوی خبرو ته غوږ نیسي، او الله پر ظالمانو ښه پوهېدونکی دی.

ي زما ملګري دي، د خدای د دښمنانو جګړې ته ځم؛ نو له تاسو څخه چې هر څوک جهاد غوره کوي، له ما سره دې راشي او څوک چې نه غواړي، خپل کور ته دې ستون شي، پر هغه هيڅ جبر نشته او الله پرې ښه خبر دی، او د مسلمانانو د ښځو مسؤليت د هغو کسانو پر غاړه دی چې جګړې ته نه راځي!»

ملک مظفر چې څنگه خپلې خبرې پای ته ورسولې، هغو کسانو ته يې اشاره وکړه چې له ده سره يې د جګړې هوډ درلود ترڅو په يو ګوښه کې راټول شي، او له هغوی يې وغوښتل چې له مغولانو سره پر جهاد ورسره بيعت وکړي. هغوی تر مرګ پورې ورسره بيعت وکړ او نور اميران هم بې چاره شول، نو يو په بل پسې له هغوی سره يو ځای شول تر دې چې ټولو ورسره بيعت وکړ.

د شپې مهال «صالحیه» د خیمو او څادرونو په يو لوی ښار بدله شوه چې د سلطان خیمه يې په منځ کې وه. هغه اوښان او کچرې چې تجهیزات، زیرمې او درانه وسایل ورباندې بار وو، لا هم په حرکت کې وو. ملک مظفر امر وکړ چې سرتېري دې لږ ویده شي او استراحت دې وکړي، او د ساتونکو لویې ډلې يې وګمارلې چې له لښکرګاه څخه لرې وینې پاتې شي، په ځانګړې توګه د شام په لور، ترڅو د دښمن د مخکښو سرتېرو د ناڅاپي برید مخه ونیسي. د سلطان د خیمې مخې ته شاهي ساتونکي ولاړ وو چې ډېری يې د سلطان خپل باوري مملوک وو. خو د نورو اميرانو خیمې يې په لومړۍ کرښه کې چې د شام په لور وه، ولګولې او یوه لاره يې د سلطان له خیمې سره وتړله چې د پاچا قوي ساتونکو يې ساتنه کوله او له اميرانو پرته بل چا د تېرېدو اجازه نه لرله.

د ملک مظفر په خیمه کې امیر بېبرس، وزیر یعقوب بن عبدالرفیع او اتابک اقطای مستعرب ناست وو او نږدې ورته د پناه غوښتونکو شامي پاچاهانو خیمې وې. سلطان پر دښمن د برید د نقشو په جوړولو کې له هغوی سره مشوره کوله، خپل نظر يې ورته وایه او بیا به يې ورباندې بحث کاوه. هغه به نیوکو او وړاندیزونو ته غوږ نیوه، ځینو ته به يې په نرمۍ ځواب ورکاوه او د ځینو نظر به يې وستایه؛ بیا به يې له هغو ټولو څخه يو

نوي نظريه راويستله او د هغې په پلي کولو به يې هوډ کاوه، خو اميرانو ته به يې دا احساس ورکاوه چې دا د دوی د ټولو گډه پرېکړه ده، نه يوازې د سلطان. کله چې دا کار پای ته ورسېد، سلطان بېبرس او نورو ته وړاندیز وکړ چې لږ استراحت وکړي او ورته يې وويل: «ښايي تاسو سبا له سهاره تر بيگاه د خوب وخت ونه مومئ.» هغوی ترې مننه وکړه او هر يو خپلې خيمې ته لاړ، يوازې اتابک اقطاعي مستعرب له سلطان سره پاتې شو. له لږ چوپتيا وروسته، سلطان له ده سره په داسې سختو حالاتو کې د اميرانو له نه همکارۍ شکايت وکړ او هغوی يې د نفاق، اختلاف او د هغې مسؤليت په وړاندې د بې پروايۍ له امله ملامت کړل چې د وطن دفاع او د اسلامي خاورو ژغورل دي.

اتابک ورته وويل: «زما باداره! ارام اوسئ، ځکه ستاسو هوډ د هغوی نهيلي او مخ اړونه له منځه وړي ده. هغوی اوس ستاسو امر منلی او اطاعت يې کړی، نو پر دې کار يې صبر وکړئ ځکه تاسو ډېر زغم لرونکي يئ.»

سلطان وويل: «ښايي زه د قدرت او امن په وخت کې دا کار وزغمم، خو د سختۍ او جگړې په وخت کې يې نشم زغملی. زه له تا يوه پوښتنه کوم، بې له کومې دوکې ځواب راکړه؛ د امير بېبرس په اړه دې نظر څه دی؟»

اقطاعي وويل: «زما معلومات د هغه په اړه تر تاسو زيات نه دي.»

سلطان بيا وپوښتل: «زه غواړم پوه شم چې ايا هغه لا هم په پټه له نورو اميرانو سره په اړيکه کې دی او هغوی زما په ضد هڅوي؟»

اتابک ځواب ورکړ: «فکر نه کوم زما باداره! زه يوازې دومره پوهېږم چې هغه د کلا له هغې ورځې راهيسې چې له تاسو سره يې د مغولانو پر ضد د جگړې لوظ کړی، پر خپل عهد ولاړ دی. نه يې هغوی سرکېنۍ ته هڅولي او نه يې ترې منع کړي دي؛ او که د هغوی په منځ کې و او څه يې اورېدلي وي، نو چوپتيا يې غوره کړې او گډون يې نه دی ورسره کړی.»

سلطان وويل: «خو همدا چوپتيا يې زه ستړی کړی يم اې اقطاعي!»

اتابک وويل: «خو زما بادار د هغه پر چوپتيا راضي و.»

سلطان وويل: «هو، زه يې پر چوپتيا راضي شوم، خو گومان مې کاوه چې وروسته به

سمه لاره غوره کړي او په پوره اخلاص به ځان دې کار ته وقف کړي. هغه څنگه د ده د سترگو او غوږونو په وړاندې هغوی له دسیسو او سرکښۍ نه منع کوي؟ اقطای، ایا ته هم له ما سره همغږی یې چې که بېبرس او د هغه دا بې طرفي نه وای، نو ملگرو به یې د داسې کارونو جرات نه شوای کولی؟»

اقطای وویل: «امر ستاسو دی جناب سلطانه! که وغواړئ، ستاسو امر به د دې لښکر پر تر ټولو لوی قوماندان هم پلي کړم (یعنې بېبرس به هم سزا یی کړم).»

سلطان وویل: «نه اقطای، موږ بېبرس ته اړتیا لرو. زه نه غواړم مسلمانان د دې سړي له مېراني او ځواک څخه بې برخې کړم. ما د مغولانو په جگړه کې د هغه رښتیني لېوالتیا او هیجان لیدلی دی، ښایي الله تعالی د هغه په لاس مسلمانانو ته ستره بریا ور په برخه کړي.»

سلطان خپل اتابک ته اشاره وکړه چې لږ ویده شي ترڅو استراحت وکړي، او دی پخپله هم په خپل بستر کې په سپک خوب لاړ او اتابک هم همداسې وکړو.

کله چې د شپې یوه برخه تېره شوه، سلطان له خوبه راوښ شو، اتابک یې هم وښ کړ او ورته یې وویل چې سرتېرو ته د حرکت امر وکړي. په لښکرگاه کې ټول کسان راوښ شول او د حرکت لپاره چمتو شول. په همدې وخت کې سلطان ته خبر ورسېد چې ځینې امیران یو ځل بیا د حرکت لپاره پلمې او عذرونه کوي، خو ده هیڅ پاملرنه ورته ونه کړه او هیڅ یې ونه ویل، بلکې له خپلو نږدې کسانو سره پر اس سپور شو او ویې ویل: «زه پخپله له مغولانو سره مخامخ کېږم!» کله چې هغو پلمه گرو امیرانو د سلطان دا حال ولید، نو له ځانه وشرمېدل او په ناعلاقه توګه ورپسې روان شول.

سلطان امیر بېبرس ته امر کړی و چې د لښکر په سر کې له یو شمېر سرتېرو سره مخکې لاړ شي او د مغولانو په اړه معلومات راټول کړي. بېبرس او ملګري یې په پټه او پوره احتیاط سره روان شول، تر دې چې «غزي» ته ورسېدل؛ هلته د مغول لښکر مخکښې ډلې مېشتې وې. دوی ورباندې برید وکړ او مغولانو د دې تصور له امله چې ګواکې تر شا یې یو ستر لښکر دی، ماتې وخوړه او غزه یې بېبرس ته پرېښوده. امیر بېبرس هلته پاتې شو ترڅو سلطان له خپل ټول لښکر سره ورسېد. سلطان د لښکر د

راتولولو او پلان جوړولو لپاره يوه ورځ هلته پاتې شو.

په دغه ځای کې ملکه گلنار له سلطان سره يو ځای شوه؛ هغې د اميرانو جامې اغوستې وې او پر مخ يې د تورې وربښمينې ټوټې نقاب اچولی و، چې له دې پرته د هغې او نورو اميرانو تر منځ هيڅ توپير نه ښکارېده. دوه حبشي وينځې چې پر کچرو سپارې وې او د نورو غلامانو يوه ډله چې د هغې ساتنه يې کوله، هم ورسره ول. د سلطان د خيمې تر شا هغې ته يوه ځانگړې خيمه ودرول شوه او سلطان به کله نا کله د هغې پوښتنې ته ورته.

سلطان ته معلومه شوه چې «عکا» د فرنگيانو په لاس کې ده او ښايي هغوی د مسلمانانو او مغولانو د جگړې پر مهال له شا څخه بريد وکړي. نو مصلحت يې وگاڼه چې د هغوی لاره وتړي. هغه «عکا» ته د څو استازو له ليرلو وروسته د ساحل له لارې د هغې خواته روان شو. کله چې خلک د سلطان له راتگ خبر شول، په ډېرو ډاليو او نذرانو د هغه هرکلي ته راووتل. سلطان ورته وويل چې دی کوم بد نيت نه لري او له هغوی سره د جگړې لپاره نه دی راغلی، بلکې د مغولانو مقابله ته روان دی او هغوی بايد په پوره ډول بې طرفه پاتې شي. هغوی ترې ووپرېدل، په نرمۍ يې خبرې ورسره وکړې او د وفادارۍ ډاډ يې ورکړ؛ ان وړانديز يې وکړ چې د دوی د لښکر مېرني دې له ده سره ملگري شي. خو سلطان مننه ترې وکړه او ويې ويل: «زما لښکر مرستې ته اړتيا نه لري.» بيا يې پر هغوی قسم ياد کړ چې نه به د ده په گټه او نه به يې په زيان کې برخه اخلي، او سوگند يې وخوړ چې که کوم سپور يا پلې له عکا څخه د مسلمانانو د ځورولو لپاره ورپسې راغی، دی به له مغولانو سره تر جگړې وړاندې بېرته راگرځي او له هغوی (فرنگيانو) سره به جنگېږي.

فرنگيانو تر دې وړاندې له مغولانو سره ليکونه تبادله کړي وو او له مسلمانانو سره يې په جگړه کې د هغوی د ملاتړ اعلان کړی و؛ خو کله چې يې د مغولانو د مخکښې ډلې ماتې او له غزې څخه شاتگ وليد، نو د مسلمانانو له ځپلو ووپرېدل او د دوستۍ لاره يې غوره کړه. سلطان يوازې د هغوی پر ژمنو بسنه ونه کړه، بلکې شرط يې ورباندې کېښود چې د ده يو شمېر سرتېري به د عکا پر هغو جگو برجونو مېشت کېږي چې پر

بنار برلاسي دي، ترڅو د هغوی بې طرفي تضمین شي؛ هغوی هم له خپلې خوښې پرته دا شرط ومنلو.

سلطان له عکا څخه ووت او په یوې لرې سیمې کې یې لښکرگاه جوړه کړه. هغه ټول امیران، قوماندانان او مخکښ سرتېري راټول کړل، پر اس سپور شو او هغوی ته یې وینا وکړه. ده هغوی له دښمن سره مبارزې ته وهڅول او هغه مصیبتونه یې ورته یاد کړل چې پر نورو سیمو تېر شوي وو (لکه قتل عام، غلامي او اور اچول). بیا یې هغوی د شام د ژغورلو او د اسلام د نصرت لپاره وهڅول او په جهاد کې د سستی په صورت کې یې د الله له عذابه ووېرول. ټولو اورېدونکو وژړل او له مغولانو سره یې په جگړه کې د رښتینې مېړانې عهد وکړ. په دغه وخت کې یې امیر بېبرس راوغوښت او امر یې ورته وکړ چې د لښکر د مخکښې ډلې (هرول) په توګه حرکت وکړي. بېبرس د سلطان امر ومانه او تر هغه روان و چې له مغولانو سره مخامخ شو؛ دا خبر یې سلطان ته په لیک کې واستاوه او جگړه یې ورسره پیل کړه. هغه به کله پرمختګ کاوه او کله به یې د هغوی د حرکت مخه نیوله؛ د ده هدف دا و چې هغوی په وړو نښتو بوخت وساتي ترڅو له هغوی سره په یوه پرېکنده جگړه کې ښکېل نشي (تر هغه چې سلطان را رسېږي). هغه همدې کار ته دوام ورکړ تر دې چې په «عين جالوت» کې سلطان ورته را ورسېد او له خپلو سرتېرو سره په یوې ټیټې سیمه کې مېشت شو. کله چې د مغولانو مخکښو سرتېرو د مصر د لښکر راتګ ولید، خپل ځایونه یې ونيول او د خپلو نورو ډلو بشپړېدو ته په تمه شول.

لښکر له «صالحیه» تر «غزي»، له «غزي» تر «عکا» او له «عکا» تر «عين

جالوت» پورې دا سرود تکراروه:

په توره، کمان

په نېزه، په ستان

د غلیم په ځان

کړو برید د زمريان

کړو به یې اسیر

لکه مری شېر
 دا مغل تاتار
 دا غداره کفار
 مور یو جنگیالی
 مور یو توریالی
 ز مور مټي دي پیاوړې
 مور شېران یو د بېرې
 دوی به کړو تري تم
 لکه سپلی او د خزان غم
 دا مغل تاتار
 دا غداره کفار

د جمعي شپه وه، د روژې د مياشتې له پای ته رسېدو ته پنځه شپې پاتې وې. سلطان او لښکر يې په ټيټه ځمکه کې اړولي وو. لږ خوا، د شپې په اوږدو کې د مغولانو لښکر هم راټولېده. دواړه خواوې د سبا ورځې په تمه وې او پوهېدل چې سبا يوه برخليک ټاکونکې ورځ ده. ملک مظفر هغه شپه په بستر کې ویده نه شو، بلکې ټوله شپه يې د سرتېرو په منظمولو، د ځايونو په ټاکلو او قوماندانانو ته د امرونو په ورکولو تېره کړه. کله چې پرې ستوماني ډېره شوه، پر خپله چوکۍ يې لږ سترگې پټې کړې، خو ویده نه شو. هغه مدام ذکر کاوه او د قران کریم هغه سورتونه يې تلاوت کول چې یاد يې وو. کله نا کله به د خپلې مېرمنې څيمې ته ورغی، د هغې احوال به يې وپوښت او بيا به بېرته راووت. هلاکو د خپل ورور «منکوخان» (د مغولانو پاچا) د مړينې د خبر په اورېدو سره «حلب» پرېښی و او خپل هېواد ته ستون شوی و. هغه خپل لوی قوماندان، «کتبغا» د مصر د بريد لپاره خپل ځايناستی ټاکلی و. خو کله چې هلاکو د فارس خاورې ته ورسېد او خبر شو چې د مصر سلطان له يو ستر لښکر سره راوځي، نو هلته پاتې شو او د پېښو په تمه کېناست.

کله چې سباوون شو، دواړه لښکرې يو بل ته مخامخ ودرېدې. هېڅ لوري په بريد کې

بیره نه کوله؛ ځکه مغولان د خپل مشر «کتبغا» راتگ ته په تمه وو، او مسلمانانو د سلطان په امر د جمعي د لمانځه وخت ته انتظار کاوه، ترڅو په داسې حال کې جگړه پیل کړي چې خطیبان پر منبرونو هغوی ته د بریا دعاګانې کوي.

کتبغا له غرمې یو ساعت مخکې راوړسېد او سمدستي یې خپلو سرتېرو ته د برید امر وکړ. په دغه وخت کې ملک مظفر هم خپل صفونه منظم کړي وو: امیر رکن الدین بېبرس په کین اړخ کې، امیر بهادر معزي په بني اړخ کې او سلطان پخپله د لښکر په زړه (قلب) کې و. د ده شاوخوا ته نږدې ملوک او مېرني ولاړ وو او هغه مغولي هلک هم پر اس سپور سلطان ته نږدې و. سلطان هغه خپل ملوک کړی و او یو څوک یې ورته ګمارلی و ترڅو دیني فرايض ور زده کړي. سلطان د هغه له ځیرکتیا خوښ و او ورته ویل به یې: «ته د مغولانو پاچا یې.»

ډېر ژر دواړه لښکرې سره نږدې شوې او د مغولانو غشو د مسلمانانو صفونه وڅیرل. کله چې وضعیت سخت شو، سلطان د برید امر وکړ. جگړه اوج ته ورسېده او دواړو خواوو په مېرانه توره وهله. په دغه شېبه کې مسلمانان پر دښمن برلاسي ښکارېدل. سلطان په ډاډه زړه ننداره کوله او له دې امله خوښ و چې سرتېرو یې د مغولانو هغه وېره له زړونو ایستلې وه چې ګواکې هغوی نه ماتېدونکي دي.

هغه مغولي هلک له سلطان څخه د جگړې اجازه وغوښته. سلطان په مسکا ورته وویل: «وراندې لاړ شه ای د مغول پاچا!» هلک د مسلمانانو له صفونو تېر شو او پر مغولانو یې برید وکړ، څلور پنځه تنه یې ووژل او بېرته د سلطان تر څنګ خپل ځای ته راغی. سلطان ورته وویل: «مرحبا ای د مغول پاچا!» هلک دا کار څو ځله تکرار کړ. کله به چې هغه د غشي په څېر د مغولانو لور ته تلو، مسلمانانو به ورته لاره خلاصوله او د هغه پر مېرانه به یې چیغې وهلې: «برید وکړه ای د مغول پاچا!»

خو په حقیقت کې، دې هلک هر ځل چې برید کاوه، مغولانو ته یې په لښکر کې د سلطان دقیق ځای ښود او ورته ویل یې چې کله زه بېرته ستنېږم، تاسو راسره راشئ ترڅو سلطان ووژنئ.

ملکه گلنار چې یوازینی اندېښنه یې د خپل مېړه ساتنه وه، د سلطان تر شا له یوې لورې

غونډۍ څخه دا صحنه څارله. هغه د دې هلک پر تگ راتگ شکمنه شوه. په دې وخت کې هلک یو ځل بیا برید وکړ، خو دا ځل پنځه تنه مغول سپاره ورپسې وو او د سلطان په لور یې د غشي په څېر هجوم راوړ. سلطان او ملګري یې غافلګیر شول، خو سلطان خپله توره راوښکله او درې مغولان یې په ځمکه وغورځول.

ناڅاپه مغولي هلک له شا څخه پر سلطان د نېزې برید وکړ، نېزه د سلطان پر ځای د هغه پر اس ولګېده. سلطان له اسه راوغورځېد او دوه مغولان ورته نږدې شول. سلطان هڅه کوله چې ځان وژغوري، هغه د یو مغول د اس پښې په توره ووهلې او هغه یې راوپرځاوه، خو بل مغول غوښتل پر سلطان ګوزار وکړي چې په همدې وخت کې یو نقاب لرونکي سپاره هغه له سلطانه لرې کړ. دواړو توره وهله او دواړه په ځمکه راولوبدل.

نقاب لرونکي سپاره په لور غږ چیغه کړه: «پام کوه ای د مسلمانانو سلطانه! زه تر تا مخکې جنت ته لارم!»

دې نقاب لرونکي سپاره لا پخوا د هغه مغولي هلک سر له تنې جلا کړی و. د سلطان ساتونکي راوړسېدل او هغه مغول یې وواژه چې سلطان یې اس تپي کړی و. سلطان د نقاب لرونکي سپاره غږ وپېژانده، په شک کې شو او ورغی، چې نقاب یې ترې پورته کړ، ناڅاپه یې ملکه گلنار ولیده چې ساه یې ختله. سلطان سخت ووبرېد او هغه یې په غېږ کې پورته کړه. بېبرس ته یې پیغام واستاوه چې د لښکر د زړه قوماندې په لاس کې واخلي او پخپله د څیمې په لور روان شو. د څیمې په دروازه کې یې اتابک اقطاعی ولید او ورته ویل یې: «مه وېرېږه، ملکه تپي ده، لار شه طبیب او وینځي راوله!»

اقطاعی لار ترڅو هغوی راولي. سلطان گلنار په خپل بستر کې کېښودله او په داسې حال کې چې اوبښکې یې پر مخ بهېدې، د هغې تندۍ یې ښکلاوه او ویل یې: «ای زما مېرمنې! ای زما ګراني!»

ملکه په هوښ راغله، مخ یې را وړاوه او په ډېر کمزوري او پرې شوي غږ یې په داسې حال کې چې ساه یې ختله، وویل: «مه وایه (ای زما ګراني)! ووايه وا اسلامه (ای زما اسلامه)!» له دې جملو ویلو وروسته، کله چې دواړه حبشي وینځي او طبیب

راورسېدل، هغې ساه ورکړه. سلطان د هغې پر تندي وروستی ژوندي کینودې، خپلې اوبسکې یې پاکې کړې او خپله شهیده مېرمن یې طبیب او وینځو ته پرېښوده ترڅو یې کفن او دفن ته چمتو کړي. دی پخپله له خیمې ووت، پر اس سپور شو او بېرته د جگړې ډگر ته ستون شو.

د ملکي گلنار د مړینې خبر د مسلمانانو په منځ کې د وچو لرگیو د اور په څېر خپور شو او د ټولو غوسه او غم یې راوپارولو. داسې آوازي هم خپرې شوې وې چې سلطان ملکه لښکرگاه ته بیولې او بېبرس یې خپل ځایناستی کړی، خو کله چې لښکر سلطان ولید چې بېرته خپل ځای ته راغی، ټولو په یو غږ چیغه کړه: «الله اکبر!» د ملکي مېرانه د هغوی لپاره یو درس شو او هغوی یې پوه کړل چې د دښمن په وړاندې سستي نه ده په کار، نو په سرتېرو کې د حماسې اور بل شو او په پوره مېرانه یې جگړه پیل کړه.

کله چې مغولان – چې د سلطان په نشتوالي کې خوشحاله وو او فکر یې کاوه هغه وژل شوی – یو ځل بیا له داسې سخت مقاومت سره مخ شول، هغوی هم تر وروستي حده بریدونه پیل کړل. په دې ترڅ کې د اسلامي لښکر بني اړخ چې مشري یې امیر بهادر کوله، گډوډ شو؛ د مسلمانانو صف داسې کړه کړښه شوه چې کین اړخ یې (د بېبرس په مشرۍ) مخکې او بنی اړخ یې وروسته پاتې شو، او د لښکر منځنۍ برخه (قلب) د مغولانو تر سختو بریدونو لاندې راغله. مغولان پوه شوي وو چې سلطان په منځ کې دی، نو هلته یې دومره فشار راوړ چې د مسلمانانو منځنۍ کړښه یو څه شاته شوه.

په دې نازک وخت کې، سلطان یو څه وړاندې لاړ، خپل وسپنیز خول (خود) یې له سره لرې کړ او په ځمکه یې وویشت او درې ځلې یې په لور غږ چیغه کړه: «وا اسلامه!» بیا یې له خپلو ملگرو سره یو ځای رښتیني او مرګونی برید پیل کړ. دا غږ په ټول میدان کې انگازې وکړې او نورو سرتېرو هم همدا جمله تکراروله او داسې برید یې وکړ چې بنی اړخ یې بېرته پیاوړی کړ او د مغولانو د محاصرې هڅه یې شنډه کړه.

سلطان د مغولانو قوماندان «کتبغا» ولید چې په مېرانه یې تورې وهلې او هر وخت به یې چې اس مړ شو، بل به یې بدلاوه؛ هغه په دې تمه و چې د سلطان تر حریمه ځان ورسوي. په دې وخت کې امیر بېبرس خپل ملګري جګړې ته هڅول او د سخت فشار

سره سره يې هغوی شاته تگ ته نه پرېښودل. بېبرس به کله د صف مخي ته تلو او د دښمن له نومياليو سره به يې جگړه کوله او بيا به بېرته خپلو سرتېرو ته راتلو او هغوی به يې يو موټی کول. هغه په ډېر خپراکت د دښمن هر حرکت څاره او کله به يې چې د دښمن کوم پياوړی سپور لیده، په داسې گوزار به يې له منځه وړه چې کله به يې اس او سپور دواړه نيم کړل.

د بېبرس د مېراني له امله، دښمن خپل کين اړخ پياوړی کړ او ښی اړخ يې کمزوری شو. بېبرس چې دا وليدل، خپلو سرتېرو ته يې د هلاکي (نيمه دايره) شکل د جوړولو امر وکړ ترڅو دښمن په تدريجي ډول محاصره کړي او د هغوی د تاوېدو لاره بنده کړي. ملک مظفر قطز په داسې حال کې چې سر يې لڅ، مخ يې سور او ويښتان يې خپاره وو، تر مرگ پورې جنگېده. هغه لکه د اور لمبه د دښمن صفونه يو په بل پسې څيرل. هر وخت به يې چې توره کړه شوه، بله به يې غوښتله او لومړی به يې پر دښمن ويشتله او په هر گوزار به يې «الله اکبر» وايه. د ده دا سربښندنه د ملگرو لپاره سخته وه، نو ځينو مېرنيو پرېکړه وکړه چې د سلطان لپاره سپر شي او د هغه شاوخوا يې حلقه جوړه کړه. په دې وخت کې يوه نېزه د سلطان په لور راغله، ده د خپل اس واگي وکارل او اس پر دوو پښو ودرېد، نېزه د اس په سينه کې ښخه شوه. سلطان له اسه راکښته شو، د اس يال ته يې لاس تېر کړ او ويې ويل: «د خدای په لاره کې ای زما گرانه ملگریه!» سلطان په پلي حالت کې جگړې ته دوام ورکړ او چيغې يې وهلې: «اس راته راولئ!» يو ملگري يې غوښتل له خپل اسه راکښته شي او سلطان ته يې ورکړي، خو سلطان ورته وويل: «پخپل ځای پاتې شه، زه نه غواړم په داسې حال کې د مسلمانانو په خدمت کې ستا خنډ شم.»

سلطان په پلي حالت کې جنگېده تر دې چې يو نجيب اس يې ورته راوست، هغه ورباندې سپور شو او د لښکر له نيمايي زياتې برخې سره د دښمن د زړه او کين اړخ ترمنځ ننوت. هغه امير بهادر ته هم پيغام واستاوه چې د دښمن د محاصرې لپاره د شرق او شمال لور ته خپل ځواکونه خواره کړي.

ملک مظفر قطز خپلو ملگرو ته پرله پسې روحیه ورکوله ترڅو د دښمن د صفونو ترمنځ ایجاد شوي درز (فاصله) نوره هم پراخه کړي، ترڅو د مغولانو د لښکر کین اړخ د نور لښکر څخه په بشپړه توګه جلا کړي. ډېر ژر د اسلامي سرتېرو په بریدونو دا فاصله ودانګل شوه او د دې درز په دواړو غاړو کې سخته جګړه ونښته؛ په ځانګړې توګه د دښمن د لښکر په منځنۍ برخه (قلب) کې، چې هلته کتیبغا د یو لېوني سپي په څېر غېږه او په خپله توره یې جګړه کوله. د هغه وفادارو سرتېرو ځانونه د هغه لپاره سپر کړي وو او یو په بل پسې د هغه په وړاندې په ځمکه راغورځېدل.

سلطان قطز د دښمن د زیره په ټولو برخو کې په حرکت کې و، تر دې چې کتیبغا هغه ولید او له خپلو څو مېړنیو سره د سلطان په لور راوړاندې شو ترڅو په هغه درز کې ننوځي. سلطان وغوښتل چې په خپله ورسره مخامخ شي؛ ملګرو یې د دلسوزۍ له امله وغوښتل چې د ده مخه ونیسي، خو سلطان ورته وویل: «ما پرېږدئ! له ما پرته به بل څوک هغه ونه وژني! غواړم په خپلو لاسونو یې هلاک کړم!»

کله چې هغوی ونه توانېدل د سلطان مخه ونیسي، نو یو مېړنی امیر چې جمال الدین آتوش شمسي نومېده او د سلطان تر څنګ یې جګړه کوله، داوطلب شو. هغه یو خالي ځای وموند او د مغولانو د قوماندان په لور یې برید وکړ او په لور غږ یې سلطان ته غږ کړ: «زما باداره! زه ستا لاس یم، د خدای دښمن مې ستا په لاس وواژه!» هغه خپله توره د هغه سرکښ (کتیبغا) پر اوږه داسې ورکښته کړه چې لاس یې ترې پرې کړ. کتیبغا په بل لاس هغه ته ګوزار ورکړ او له اسه یې راوغورځاوه، خو امیر آتوش په همغه حال کې خپله نېزه د هغه په غاړه کې ښخه کړه. کله چې کتیبغا له اسه راپرېووت، نېزه یې په ستوني کې ننوتې وه او لاستی یې د آتوش په لاس کې و. امیر آتوش په داسې حال کې چې د دښمن تورو ښه کړی و، په لور غږ تکبیر ووايه. سلطان او شاوخوا سرتېرو هم تکبیرونه پیل کړل.

مسلمانان پوه شول چې کتیبغا ووژل شو، نو ټولو په یو غږ داسې «الله اکبر» وویل چې د مغولانو زړونه له وېرې ډک شول. د هغوی په صفونو کې ګډوډي او ترهه خپره شوه او په شا تګ یې پیل کړ. سلطان خپلو سرتېرو ته امر وکړ چې د دښمن پاتې برخه محاصره

کړي. ډېری مغولان په دوو لویو کړیو کې محاصره شول او د تېښتې لاره یې نه لرله؛ مسلمانانو هغوی یو په بل پسې له تیغه تېر کړل، تر دې چې د جگړې میدان د هغوی له ټوټه ټوټه جسدونو ډک شو. یوازې یو شمېر محدود کسان چې د لښکر په وروستی برخه کې وو، په تېښته بریالي شول. یوه بله ډله نږدې غونډۍ ته پناه یوړه او له هغه ځایه یې پر مسلمانانو د غشو باران جوړ کړ؛ که څه هم هغوی پوهېدل چې ماتې یې خوړلې، خو جگړې ته یې دوام ورکړ. مسلمانان ور وختل او د غونډۍ په سر یې هغوی هم تیت او پرک او له منځه یووړل.

جگړه پای ته ورسېده او د مسلمانانو خبرې د هغې لویې بریا له امله چې الله تعالی ور په برخه کړې وه، له خوښۍ ځلېدې. همدا راز د جگړې غنیمتونه هم بې شمېره وو؛ ځکه مغولانو د نړۍ له شتمنو ښارونو څخه ډېر مالونه غلا کړي وو چې اوس د مسلمانانو لاس ته ورغلل. دا یوه داسې بریا وه چې په هغه زمانه کې یې ساری نه درلود.

ملک مظفر قطز د دې ستر نعمت په شکرانه کې د خپل رب دربار ته سر په سجده شو او خپله سجده یې ډېره اوږده کړه. بیا یې په داسې حال کې سر له سجدې پورته کړ چې اوبنکو یې ټوله ږیره لنډه کړې وه؛ لمونځ یې تمام کړ، سلام یې وگرځاوه او په خپل اس سپور شو. هغه خپلو سرتېرو ته داسې خطاب وکړ:

«ای مسلمانانو! زما ژبه ستاسو د مننې کولو څخه عاجزه ده او یوازې الله تعالی دی چې تاسو ته پوره او غوره بدله درکولی شي. تاسو په رښتیني توګه د خدای په لاره کې جګړه وکړه، نو ځکه الله ستاسو لږ شمېر د دښمن پر ډېر شمېر برلاسی کړ. الله تعالی فرمایي:

﴿إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ﴾ (محمد: ۷)

«ای هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! که تاسو د الله (دین) سره مرسته وکړئ، هغه به له تاسو سره مرسته وکړي او ستاسو ګامونه به ثابت وساتي.» او فرمایي:

﴿كَمْ مِّنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْنَةٌ كَثِيرَةٌ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ﴾ (البقرة: ۲۴۹)

«ډېر ځله داسې شوي چې یوه وړه ډله د الله په حکم پر یوې لویې ډلې غالبه شوې ده، او

الله له صبر کونکو سره دی.»

پام کوی چې پر دې بریا مغرور نه شی، بلکې د الله شکر ادا کړی او د هغه د قدرت او جلال په وړاندې عاجزي وکړی؛ ځکه هغه ډېر پیاوړی او متین دی. تاسو څه پوهېږئ، ښايي د منبرونو پر سر ستاسو د ورونو دعاګانې په هغه شېبه کې چې تاسو پر دښمن برید کاوه – په دې مبارکې جمعې او د روژې په میاشت کې – ستاسو له تورو، نېزو او غشو څخه ډېرې کارنده ثابتې شوي وي.

پوه شی چې لا هم جهاد پای ته نه دی رسېدلی، بلکې اوس تازه پیل شوی دی. الله او د هغه رسول به هغه وخت له تاسو راضي شي چې دښمنان د نورو اسلامي خاورو څخه هم وشړي؛ هغه ورځ به مومنان د الله په نصرت سره رښتینې خوښي کوي. نو پر خپلو هغو ورونو درود او رحمت ووايي چې الله یې د زړونو له خیر او ایمان څخه خبر و؛ الله هغوی ته شهادت او جنت ور په برخه کړ او تاسو ته یې بریا او بقا نصیب کړه ترڅو د هغه په لاره کې جهاد وکړئ، او هغه څه چې د الله په وړاندې دي، ډېر غوره او پاتې کېدونکي دي. همدا راز پر ملکې (ګلنار) هم درود او سلام ووايي، چې هغې له خپل رب سره کړی عهد رښتیني کړ او هغه څه یې چې د الله په وړاندې دي، پر هغه څه غوره کړل چې د الله د بنده (قطز) په وړاندې وو!»

په دې وخت کې سلطان نور خپل ځان کنټرول نه کړای شو، سخت یې وژړل او د ژړا غږ یې لوړ شو. ورسره ټولو مسلمانانو په لوړ غږ وژړل او ویل یې: «الله دې پرې رحم وکړي! الله دې یې وښيي!»

بیا سلطان دا آیتونه تلاوت کړل:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرَزِّقُونَ ۚ ۱۶۹ فَرِحِينَ بِمَا ءَاتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ۚ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۚ﴾ (آل عمران: ۱۶۹-۱۷۰)

«او په هغو کسانو چې د الله په لاره کې وژل شوي، هېڅکله د مړو ګومان مه کوئ، بلکې هغوی ژوندي دي او د خپل رب په وړاندې روزي ورکول کېږي. هغوی په هغه څه خوښ دي چې الله ورته له خپل فضل او کرم څخه ورکړي دي، او د هغو کسانو په

اړه زیری ورکوي چې لا تر اوسه له دوی سره نه دي یو ځای شوي، چې پر هغوی به نه وېره وي او نه به غمجن کېږي.»

پنځلسم څپرکی:

له جگړې وروسته، ملک مظفر قطز د هغو مسلمانو بندیانو محاکمه پیل کړه چې له مغولانو سره ملګري شوي وو او له «شام» څخه د دښمنانو په صف کې د خپلو مسلمانو وروڼو په ضد راغلي وو. هغوی یو یو د سلطان حضور ته وړاندې کېدل؛ سلطان به د هر یوه نوم، د پلار نوم، ښار، دنده او اقتصادي حالت پوښتل. بیا به یې د مغولانو په اړه د هغوی نظر غوښت؛ که سلطان ته به ثابت شوه چې دغه کس پرته له کوم جبر، اکراه او یا ناپوهۍ په خپله خوښه له دښمن سره مل شوی، نو د مرګ امر به یې کاوه. خو که د هغوی عذر به پر ځای و، نو د خپل کار په بدوالي به یې پوهول او توبه به یې کوله؛ بیا به یې له هغوی سره احسان کاوه او په خپل لښکر کې به یې شاملول.

په بندیانو کې د آل ایوب د کورنۍ یو پاچا هم و چې له مغولانو سره یو ځای شوی و او د مسلمانانو په ضد یې سخته جګړه کړې وه. سلطان امر وکړ چې هغه په زولنو کې راولي. سلطان د دغه خاين پاچا د خیانت او فسق په سزا کې هغه په خپلو لاسونو وواژه، ترڅو هغو نورو پاچاهانو ته عبرت شي چې د خپل امت او دین له دښمنانو سره لاس یو کوي.

بیا ملک مظفر له خپل لښکر سره د «طبریه» په لور روان شو. له هغه ځایه یې دمشق ته یو لیک واستاوه چې په کې د اسلام د بریا او د دښمن د نابودۍ خبر ورکړل شوی و؛ سلطان ورسره ژمنه وکړه چې ډېر ژر به راشي او د عدل نظام به جاري کړي. سلطان د دمشق خلکو ته امر وکړ چې د مغولانو پلویان او جاسوسان ونیسي ترڅو دی پخپله ورشي او محاکمه یې کړي.

سلطان بل لیک خپل پخواني بادار «ابن زعیم» ته واستاوه چې د دمشق په شاوخوا کې پټ و. ابن زعیم له هغې ورځې چې قطز له خپل خادم (حاج علي فراش) سره دمشق پرېښی و، د هغه احوال څاره او کله نا کله به یې ورته لیکونه لېږل او د نبوي زېږي

(بريا) په اړه به يې هڅاوه. كله چې قطز پاچا شو، ابن زعيم ورته د مبارکۍ ليک وليږه او په پای کې يې داسې لاسليک کړی و: «و يې ژړل او ويې ويل: شکر هغه خدای لره چې خپل بنده قطز يې د مسلمانانو والي او سرپرست کړ». ابن زعيم به تل سلطان ته د دمشق د حالاتو او د هغو اميرانو او پاچاهانو په اړه معلومات ورکول چې له مغولانو سره يې دوستي يا دښمني کوله؛ سلطان هم د دغو معلوماتو په رڼا کې د شام خاوره له مغولانو پاکه کړه.

ډېر ژر، د روژې د مبارکۍ مياشتې په وروستۍ ورځ ملک مظفر د دمشق دروازو ته ورسېد او هلته يې خيمې ووهلې. ابن زعيم هم ورغی؛ دواړو يو بل په غېږ کې ونيول او د ډېر وخت لپاره يې د خوښۍ اوښکې تويې کړې. سلطان هلته د اختر شپه تېره کړه او د شاوخوا کليو پر غريبانو يې خواږه وويشل. د اختر لمونځ يې په لښکر کې ادا کړ او دواړو (قطز او ابن زعيم) ارمان کاوه چې کاش شيخ ابن عبدالسلام دلته وای ترڅو د خلکو امامت يې کړی وای.

کله چې سلطان دمشق ته ننووت، خلکو په بې ساري ډول د هغه هرکلی وکړ؛ ښار يې ښکلی کړ، ډولونه يې وپنځول او د سلطان تر پښو لاندې يې گلونه وشيندل. له دمشق وروسته، سلطان يو ستر لښکر د امير بېبرس په مشرۍ وليږه ترڅو تېنېتېدلي مغولان تعقيب کړي. بېبرس هغوی تر «حمص» پورې وځغلول، ډېر يې ترې ووژل او حمص يې هم فتح کړ. نور پاتې مغولان د ساحل له لارې وتېنېتېدل، خو عامو خلکو به په لاره کې نيول او وژل؛ هيڅ مغول روغ پاتې نه شو. د حمص واقعه په شام کې د مغولانو د واکمنۍ د پای ټکي و؛ هغوی هر څه پرېښودل او يوازې د خپل ځان ژغورلو لپاره خپل هېواد ته وتېنېتېدل.

کله چې هلاکو ته (چې په فارس کې و) د خپل لښکر د ماتې او د قوماندان (کتيبغا) د وژل کېدو خبر ورسېد، ډېر سخته پرې تمامه شوه؛ ځکه تر دې وړاندې د هغه لښکر هيڅکله ماتې نه وه خوړلې. د هغه غوسه تر هغه وخته سره نه شوه ترڅو يې چې هغه ټول خاين پاچاهان او د هغوی زامن ونه وژل چې له ده سره ملګري شوي وو. هغوی د هغه چا په لاس ووژل شول چې د خپلو مسلمانو وروڼو په ضد يې ورسره مرسته کړې

وه؛ يوازي يو تن تري پاتي شو چې د هلاکو مېرمن ورباندې مينه شوې وه او شفاعت يې ورته وکړ، نو د هغه ژوند د يوې کافري بنځې احسان شو! هغه مغولي سرکښ (هلاکو) په داسې حال کې خپل هېواد ته ستون شو چې د خدای او د ټولو مسلمانانو لعنت ورپسې و.

شپاړسم څپرکی:

ملک مظفر تر هغه وخته خپل غم او اوبښکې په ډېر صبر سره کنټرول کړې وې. تر څو چې د مغولانو خطر په «شام» کې موجود و، هغه خپلې اوبښکې په زړه کې وساتلې او د غم لمبې يې پټې کړې. خو کله چې د «حمص» له پېښې وروسته مغولان وتښتېدل او خطر له منځه لاړ، سلطان د شام د چارو لپاره لازم تدابير ونيول او واک يې هغو پاچاهانو او اميرانو ته وسپارل چې له ده سره يې په مېړانه جگړه کړې وه.

سلطان داسې احساس کړه چې د الله تعالى له لوري د فرض شوي مسؤليت (جهاد) د ترسره کولو لپاره يې د خپلې مېرمنې پر مړينه پوره صبر کړی دی، ترڅو شخصي غم يې د هغه لوړ هدف مخه ونه نيسي چې له خپل رب سره يې يې تړون کړی و. خو اوس چې هر څه ارام شول، هغه بېرته خپل ځان ته متوجه شو او د خپل مصيبت په اړه يې فکر پيل کړ. ده وليدل چې د گلنار په له لاسه ورکولو سره يې په ژوند کې د سکون او ډاډ يوازینی سرچينه له لاسه ورکړې ده. هغه غم چې ده په خپل زړه کې زنداني کړی و، يو ځل بيا راويښ شو او سلطان يې دومره بې وسه کړ چې د کنټرول واک يې ترې واخيست.

سلطان دومره وژړل چې د سترگو ښو يې تپونه وکړل. نړۍ ورته توره تمه شوه او دا پراخه ځمکه پرې تنگه شوه. هغه د گلنار د ساه ورکولو شېبې راياډې کړې؛ دا چې څنگه يې هغه تر خيمې ورسوله، څنگه هغې هغه تاريخي جملې وويلې چې په سختو شېبو کې د لښکر لپاره د بريا کيلې شوې. هغه ته دا فکر ورغی چې کله بېرته «مصر» ته ستنېږي، گلنار به ورسره نه وي. د خلکو په خوښيو، د ډولونو په غږ، د بيرغونو په رپېدا او د گلونو په شيندلو کې به هغه له ده سره شريکه نه وي. دی به يوازي د «جبل قلعي» ته ننوځي او بيا به د واکمنۍ هغه دروند بار په يوازي سر په اوږو وړي.

ده له ځانه وپوښتل: ايا حکومت له دوکو، غمونو او د کينه گرو له حسد پرته بل څه هم لري؟ هغه څنگه کولی شي په داسې مات زړه او کمزوري ارادې د مملوکو اميرانو د سرکشی مخه ونيسي چې يوازي د مقام او چوکۍ لپاره په خپل منځ کې په دښمنۍ اخته دي؟ ايا واک بېرته هغوی ته وسپاري ترڅو هېواد بيا د پخوا په څېر په فساد او گډوډۍ کې ډوب شي او هغوی د ملت پر مالونو او شتمنيو خپته واچوي او د هېواد له گټو غافل شي؟ ده وليدل چې دغو اميرانو څومره په بې ميلي او مجبورۍ د مغولانو ضد جگړې ته زړه ښه کړی و او که د الله نصرت نه وای، د هغوی سرکشي د هرې قوي ارادې د ماتولو لپاره کافي وه.

په نړۍ کې د ده يوازينی هيله گلنار وه چې د دې لارې ستړياوې به يې ورته اسانولې او د ژوند سختۍ به يې ورته هوارولې؛ خو اوس هغه هيله د تل لپاره ورکه شوه. چېرته ده هغه گلنار چې د ده په غمونو کې ورسره شريکه شي، په خپل مهربان لاس يې شکايتونه پاک کړي، ناهيلي ترې لرې کړي او په زړه کې يې د ژوند او مېړانې لمبې بلې کړي؟ د گلنار پرته د ژوند خوند څه دی؟ د هغو سترگو پرته چې دی يې څاره او د ده په خاطر به ويښي پاتې کېدې، اوس به دی د څه لپاره د عزت او لویۍ په لټه کې وي؟

گلنار د هغې کورنۍ يوازينی ښځه وه چې مغولانو وژلي وه؛ ده که څه هم د هغوی او د اسلام غچ له مغولانو واخيست، خو په کومه بيه؟ نړۍ د هغو کسانو لپاره څومره سپکه او بې ارزښته ده چې اصلي څېره يې ويښي او د دې فاني نعمتونو په زرق او برق نه غوليزي. الله تعالی نړۍ داسې پيدا کړې ده چې هر کمال يې له زوال او هره گټه يې له زيان سره مل ده.

دې بې کچې غم د هغه پر قوي روح برید وکړ؛ هغه پولادي اراده يې بې وسه کړه او هغه لوړه همت يې بې وزر او بې پره کړ. ملک مظفر نور په ژوند کې هېڅ هيله نه لرله او د ژوند سيوري ورته دروند او وخت يې ورته ډېر اوږد ښکارېده. د ده دا ارمان و چې کاش د ژوند پاتې ورځې يې د خپلې شهيدې محبوبې تر څنگ، د حقيقي مالک (الله) په وړاندې په هغه تلپاتې ځای کې تېرې کړې وای.

هغه چا چې مغولانو ته ماتې ورکړې وه او د «عين جالوت» واقعه يې د اسلام د تاريخ د سترو برياوو لکه بدر، احد، قادسيې، يرموک، حطين او فارسکور په لړۍ کې ورگډه کړې وه، دا يې نه وو هېر کړي چې که څه هم دې پخپله له واکمنۍ ستړۍ دی، خو بايد د اسلام او مسلمانانو راتلونکي ته وگوري. هغه بايد د مسلمانانو له منځه يو پياوړی سړی غوره کړی وای ترڅو د واکمنۍ بار وروسپاري او د خدای په وړاندې خپل مسؤليت ادا کړي. ورځو تېرېدې او ده په اميرانو کې د داسې چا لټون کاوه چې دا دروند بار پورته کړي؛ په پای کې يې نظر يوازې پر خپل زاړه ملگري، سختدريځه سيال او د جهاد پر ملگري امير رکن الدين بېبرس ودرېد. سلطان سره له دې چې د بېبرس له مکر او د رياست پر سر له پخوانۍ دښمنۍ خبر و، خو هغه يې تر هر چا مناسب او د دې جوگه وگاڼه چې د مسلمانانو عزت وساتي او د دښمنانو په زړونو کې د اسلام هيبت قائم وساتي. نو پرېکړه يې وکړه چې له واکمنۍ تېر شي او د مصر تخت بېبرس ته پرېږدي. خو سلطان دا مصلحت وگاڼه چې تر څو بېرته مصر ته نه وي رسېدلی، دا خبره پټه وساتي؛ ځکه وېره وه چې د اميرانو ترمنځ به فتنه او اختلاف رامنځته شي. په ځانگړې توگه «معزي» اميران (د معز الدين ايبيک پلويان) ځانونه تر هر چا حقدار گڼل. هغوی لا وړاندې له سلطان څخه گيله من وو چې ولې يې په شام کې ځمکې «صالحې» اميرانو ته ورکړې دي. هغوی په پټه سره سلا مشورې کولې چې خپل حق له سلطانه وغواړي او که اړتيا شوه، په زور يې ولسي کړي؛ خو له دې وېره وو چې صالحې اميران به د سلطان ننګه وکړي، نو ځکه يې دا موضوع مناسب وخت ته وځنډوله.

بل لور ته، امير بېبرس له سلطان څخه د «حلب» د امارت غوښتنه کړې وه او سلطان هم ژمنه ورسره کړې وه. خو کله چې سلطان په خپل زړه کې پرېکړه وکړه چې ټول حکومت (مصر او شام) بېبرس ته وسپاري، نو د حلب د وړوکي امارت ژمنه يې هېره کړه او هغه ځای يې بل امير ته ورکړ.

کله چې بېبرس له دې خبر شو، سخت غوسه شو او په زړه کې يې کينه پيدا شوه. هغه داسې فکر وکړ چې سلطان د ده پر مېړانې او د مغولانو په ماتولو کې د ده پر رول حسد کوي؛ بېبرس انګېرله چې سلطان د ده له محبوبيت څخه په وېره کې دی او غواړي هغه

سپک او ذلیل کړي.

د بېرس دا شک دوو خبرو نور هم پیاوړی کړ: لومړی دا چې بېرس په رښتیا هم غوښتل په حلب کې خپلواک شي او بیا له هغه ځایه د مصر د تخت لپاره له سلطان سره سیالي وکړي (ځکه حلب له مرکز لري و او د بغاوت لپاره مناسب ځای و). دویم دا چې بېرس ته خپل پخوانی کار راياد شو چې څنگه يې په مصر کې امیران د سلطان پر ضد راپارولي وو؛ هغه فکر کاوه چې سلطان هغه پخوانی گناه نه ده بښلي او اوس چې د مغولانو خطر ختم شوی، نو غواړي غچ ترې واخلي.

بېرس د سلطان له نېک نیت او اصلي پرېکړې (چې غوښتل يې دی خپل ځایناستی کړي) بې خبره و. سلطان هم نه غوښتل دا راز ورته ښکاره کړي، ځکه باور يې درلود چې بېرس دا راز نه شي ساتلی او که خبره خپره شوه، په لښکر کې به گډوډي جوړه شي.

دا یوازې د بېرس نظر نه و، بلکې د هغه ملگرو او صالحی امیرانو هم د سلطان پر ضد د هغه غوږونه ډکول او ورته ویل يې: «که ته نه وای، سلطان مغولانو ته ماتې نه شوای ورکولی؛ اوس چې هر څه سم شول، هغه د شام ولایتونه پر هغو کسانو ویشي چې ستا د پښو خاورې ته هم نه رسېږي، او تاته د حلب د امارت ورکولو څخه هم ډډه کوي؟ دا ستا سپکاوی دی! هغه غواړي لومړی ستا سر تر اوبو لاندې کړي او بیا زموږ هر څه رانه واخلي.»

بېرس په داسې حال کې چې خپله غوسه يې په سختی کنټرول کړې وه، د ملک مظفر قطز حضور ته ورغی. هغه پر سلطان نیوکه وکړه چې ولې يې خپله ژمنه ماته کړه او «حلب» يې هغه چا ته وبخښه چې د مغولانو په ضد جگړه کې يې د ده په پرتله لسمه برخه زحمت هم نه و کاللی.

سلطان ورته وویل: «بېرسه! زه په جگړه کې ستا مېړانه نه شم ردولی او له دې وروسته به درڅخه هېڅ شی هم دریغ نه کړم. خو وېره لرم که تا پر حلب مقرر کړم، په هغه لیرې ځای کې به وغولېږي، د خپلواکۍ اعلان به وکړي او د نورو سیمو د لاندې کولو هڅه به وکړي؛ په دې توګه به د مسلمانانو یووالی له منځه لاړ شي. بېرسه، ما ته

ازمایلی یې! ستا په نیتونو او موخو ښه پوهېږم.»

بېبرس نارامه او وارخطا شو، ځکه سلطان د هغه د زړه پرده پورته کړې وه او په ډاگه یې کړه چې د هغه له پلانونو خبر دی. خو خپله ترهه یې ښکاره نه کړه او سلطان ته یې وویل: «زه درته قسم خورم چې نه به خپلواکي اعلانوم او نه به ستا پر ضد پاڅون کوم.»

سلطان وویل: «ستا نفس ډېر سرکښ دی، بالاخره به داسې لاره ومومي چې زما سره خپل قسم مات کړي.»

بېبرس په توندۍ وویل: «که غوښتل دي چې د حلب امارت را نه کړي، نو بیا دي ژمنه ولې راسره کوله؟»

سلطان ځواب ورکړ: «هغه وخت مې مصلحت په ژمنه کې لیدلې و، خو اوس مې چې د مسلمانانو د تیت او پرک کېدو وېره ولیده، نو ځکه یې درته نه درکوم.»

بېبرس وویل: «نو بیا ماته د دمشق امارت راکړه، چې تر حلب تاته نږدې دی.»

سلطان ورته وویل: «هغه څوک چې د شام پر یوې برخې درباندي باوري نه وي، څنگه به د ټول شام پلازمېنه تاته وسپاري؟»

بېبرس په داسې حال کې چې غوسه یې له ورايه پر تندي کې ښکارېده، وویل: «نو ستا هدف یوازې زما مخالفت او زما د حق خوړل دي. هر څه چې دي په زړه کې وي هغه وکړه، زه هم پوهېږم چې څه وکړم.»

سلطان په لنډه خدا سره وویل: «زما ملگریه! ته زما په وړاندې سرکشي او نافرمانی کوي، نو که له ما لرې شوې څه به وکړي؟! ای بېبرس! تر کومه ځایه چې زه پوهېږم، ته توندخویه یې او ډېر ژر غبرگون ښیې، ښايي خدای په دې کې د مسلمانانو لپاره خیر ایښی وي، نو هڅه وکړه چې دا توندخوږي پر خپل ځای وکاروي. پوه شه چې له تا سره زما د بحث موخه دا وه چې عقل دي سر ته راشي او خپله گټه د امت او دین تر گټې غوره ونه گڼي. پوهېږي، ښايي یوه ورځ د مسلمانانو سلطان شي، نو که ستا هوس پر تقوا غالب شي، د مسلمانانو چاري به څنگه سمبال کړي او هغوی به پر کومه لاره بوځي؟»

ببیرس وویل: «باداره! د خدای روی ومنه نوري ملنډې راباندي مه وهه، ځکه زه ښايي د خپل حق له لاسه ورکول وزغمم، خو د ملنډو زغم نه لرم.»

سلطان وویل: «پر خدای قسم چې زه پر تا ملنډې نه وهم ای ببیرس! ځکه په حقیقت کې ته د مسلمانانو د سلطنت وړتیا لري، البته که وکولای شي خپل هوس تر پښو لاندې کړي. خو اوس د سلطنت خبره پرېږده، خدای پخپله پوهېږي چې څوک د مسلمانانو رهبر کړي. غور شه چې څه درته وایم؛ حقیقت دا دی چې ما له تا څخه "حلب" یا "دمشق" نه سپمولو مگر نه غواړم چې ته له ما لرې واوسي. زه په "مصر" کې ستا په څېر یو کس ته اړتیا لرم. ته ویني چې د ملکې مړینې زه څومره غمجن کړی یم او وېرېږم چې غم راباندي غالب نشي او د رعیت په وړاندې د خپلې دندې له ترسره کولو مې ونه گرځوي، نو غواړم چې زما نیمگړتیاوې پوره کړي.»

ببیرس د سلطان دځواب په فکر کې ډوب شو او د هغه مخ ته یې کتل، لکه غوښتل یې چې د هغه په نیت پوه شي، خو د ماتېدلو، خپګان، اخلاص او رښتینولۍ له ښو پرته یې بل څه ونه لیدل. هغه په خپله پرېکړه کې حیران پاتې شو او ووېرېد چې هسې نه دا ټول مکر او چل وي. نو وېي ویل: «آیا د وزیر، اتابک او یارانو ترمنځ یې داسې څوک نشته چې زما ځای ناستی شي؟»

سلطان وویل: «زه هغوی ټولو ته اړتیا لرم، ځکه هر یو یې ځانګړی مسؤلیت لري، خو هیڅ یو یې هغه کارونه نشي کولای چې ته یې زما لپاره کوي.»

ببیرس وویل: «ته زما په څېر له یو ضدي او توندخویه انسان څخه څه غواړي چې ان د یوې کوچنۍ او لرې پرتې سیمې په اداره کولو کې هم پرې ډاډ نشي کېدای؟»

سلطان وویل: «ته لا هم هغې کوچنۍ سیمې ته تمه لري، په داسې حال کې چې نه پوهېږي ما تر هغې او ان تر "دمشق" هم غوره ځای تاته په پام کې نیولی دی؟!»

ببیرس وویل: «ښايي هغه د "قلیوب" کلی وي چې ما ته دې ټاکلی؟»

سلطان وخنډل او وېي ویل: «نه زما ملګريه ببیرس! بلکې تر هغه ډېر غوره، هغه د جبل کلا ده، ... کلا...»

په دې وخت کې سلطان غلی شو او خپله خبره یې بشپړه نه کړه. یوه شېبه په غوسه شو،

گواکې بېیرس ته په دې څرگندې خبرې پېښمانه شوی وي. بیا یې خپلو خبرو ته دوام ورکړ او ویې ویل: «څه او ډاډه اوسه زما ملگریه! ځکه زه تاته له خیر او ښېگنې پرته د بل څه نیت نه لرم.»

کله چې امیر بېیرس له سلطان څخه ووت، ملگری یې چې ورته په تمه وو، مخې ته ورغلل. هغوی هغه تر پخوا ډېر غمجن او حیران ولید او د هغه څه په اړه یې ترې پوښتنې پیل کړې چې د ده او سلطان ترمنځ شوي وې. ده هم ورته کیسه وکړه تر دې چې خبره یې د سلطان دې جملې ته ورسېده چې ویل یې: «هغه د جبل کلا ده.» هغوی ورته وویل: «نور څه غواړي؟ سلطان هغه څه چې په زړه کې یې وو درته وویل: یعنې ته به هلته وژل کېږي، کټ مټ لکه ستا ملگری "اقتای" چې هلته ووژل شو. پر خدای قسم چې هغه ستا په وړاندې څومره سپین سترګي کړې او ته یې سپک گڼلی یې، تر دې چې دا خبرې یې په خندا او ملنډو درته کړي ده.» بېیرس په ځواب کې ورته وویل: «خو هغه د دې خبرو له ویلو وروسته بیا ونه خندل او یو څه وخت په غوسه او خپه و.» هغوی وویل: «هغه له دې بې غوری او ستا په مخ کې د قتل له یادولو پېښمانه شوی دی.»

بېیرس په داسې حال کې چې له ډېرې غوسې یې سترګې سرې شوې وې، وویل: «د جبل کلا! پر خدای قسم! مخکې له دې چې سترګې یې پر جبل کلا ولگېږي، هغه به خپلې مېرمنې ته (قبر ته) ور ولېږم! ولې ماته ځیر ځیر کورئ؟ ستاسو نظر څه دی؟ مشوره راکړئ!»

هغوی وویل: «بېیرس! ته ژر بدلیږي او موږ وېرېږو چې په دې خطرناک کار کې که له تا سره یو ځای شو وروسته، به ته بیا له هغه ووېرېږي او موږ به د سلطان منگولو ته ورخوښې کړې چې محکوم مو کړي!»

بېیرس په غوسه وویل: «افسوس پر تاسو! زه به تاسو د هغه په منگولو کې پرېږدم په داسې حال کې چې ستاسو په وړاندې مې د هغه د وژلو قسم خوړلی دی؟» هغوی وویل: «تا د اقتای د وژل کېدو پر وخت هم داسې قسم خوړلی و، خو خپل قسم

دې مات کړ، هغه ته ورغلي او پناه دې ترې وغوښته، هغه هم د "قليوب" کلی درکړ؛
مور څه پوهېږو چې ښايي بيا همداسې وکړي او هغه د جبل کلا تاته درکړي؟!»
بيبرس چيغه کړه: «بس ده بس ده!»

ټول چوپ شول، يو څه وخت غلي وو تر دې چې بيبرس ورته وويل: «خو د "معزيانو"
په اړه ستاسو نظر څه دی؟ له هغوی سره څه وکړو؟»

هغوی ځواب ورکړ: «الله د هغوی بوج ستا له اورو پورته کړی؛ هغوی ټول له سلطان
څخه ناراضه دي، ځکه ده د ځمکو په وېش کې زموږ او د هغوی ترمنځ مساوات
وکړلو. هغوی نه پوهېږي چې سلطان دا کار يوازې زموږ د غلي کولو لپاره کړی و. که
هغوی زموږ مخالفت هم وکړي پروا نلري، ځکه کله چې موږ د دوی د مشر سر پرې
کړو، ټول به ارامه شي. ايا در په یاد نه دي چې کله يې د "اقتای" سر زموږ مخې ته
راوغورځاوه، موږ اوه سوه سپاره وو او له هېواده وتښتېدو؟»

بيبرس وويل: «څه فکر کوئ چې "اقتای مستعرب" هم له ځان سره ملگری کړو؟»
په دې اړه اختلاف راغی. يوه ويل چې هغه هم صالحی دی او لاره به راته هواره کړي،
خو بل ويل چې هغه د سلطان مخلص ملگری دی، کله چې موږ سلطان ووژنو، هغه به
په خپله موږ ته تسليم شي. په پای کې پرېکړه وشوه چې مصر ته په لاره به په کمين کې
کېني او سلطان به په نښه کړي. هغوی دوه معزي اميران (سيف الدين بهادر او بدرالدين
بکتوب) هم له ځان سره شریک کړل ترڅو معزي اميران وروسته د غچ اخیستو هڅه
ونه کړي.

سلطان قطز د شام د چارو له تنظيم وروسته د مصر په لور روان شو. په لاره کې امير
بيبرس ورسره و، خبرې يې ورسره کولې او داسې يې ښودله چې ډېر خوښ دی. کله
چې سلطان "صالحی" ته نږدې شو، يو ځنگلي سوی يې وليد. سلطان په ناڅاپي ډول په
سوی پسې اس وځغلاوه. په هغه شېبه کې ده داسې انگرېله چې گلنار يې هم تر شا په اس
سپره ده، لکه څنگه به چې په هند کې په ښکار پسې وتل. هغه دومره لرې لاړ چې
يوازې بيبرس او شپږ نور اميران ورسره پاتې شول.

بيبرس سلطان ته وويل: «زما باداره! يو احسان راباندې وکړه، هغه مغولی وينځه چې

پرون مې يې په اړه درسره خبرې کړې وې، ماته وېښه.»

سلطان په مسکا وويل: «زه پوهېدم چې ته له ښځو سره مينه لرې، هغه ستا شوه.»
بېيرس مننه وکړه، له اس راکوز شو او د سلطان لاس ته نږدې شو چې ښکل يې کړي.
کله چې سلطان لاس ور اوږد کړ، بېيرس د هغه لاس کلک ونيو (دا د نورو اميرانو لپاره اشاره وه). يو امير په توره د سلطان پر غاړه گوزار وکړ، بل له اس راوغورخاوه او دريم يې پر سينه کې نيزه ور نښاسله.

سلطان هيڅ مقاومت ونه کړ، يوازي يې وويل: «حسبي الله ونعم الوكيل! زما ملگريه بېيرسه! ايا ته ما وژني؟ په داسې حال کې چې ما غوښتل تا خپل ځايناستی سلطان وټاکم؟»

بېيرس چې دا واورېدل، لږزې واخيست، خو نورو اميرانو غوښتل کار يې تمام کړي. په همدې وخت کې د سلطان ځانگړي ساتونکي راورسېدل او اميران يې ونيول. سلطان چې په وينو کې لت پت و، په سختې سره يې ساه اخيستله وې وېل: «بېيرس خوشې کړئ! هغه ستاسو سلطان دی، ما هغه پاچا وټاکه، د هغه اطاعت وکړئ!»
بېيرس چې دا وليدل، توره يې وغورځوله، د سلطان په پښو کې پړيووت او په چيغو يې وويل: «زما باداره! ما ووژنه! هي افسوس پر ما، ما د مسلمانانو سلطان ووژلو! ما د مغولو ماتونکي ووژلو! ما خپل نږدې ملگري ووژلو!»

سلطان په داسې حال کې چې د شهادت کلمه يې ويله، بېيرس ته وويل: «بېيرسه! ما ته او ستا ملگرو ته بښنه وکړه. ما تاسو وېښلي. مننه چې زه مو له خپلې گلنار سره يو ځای کړم.»

بېيرس په اوښلنو سترگو وويل: «زما پاچا! زه وېرېدم چې ته به ما ووژني، ځکه مې مخکې گوزار وکړ.»

سلطان وويل: «ما خو درته ويلي وو چې د جبل کلا به تاته درکوم.»
بېيرس وويل: «ما فکر کاوه چې ته ما په هغې کلا کې وژني!»

سلطان په وروستي ځل وويل: «بېيرسه! د اسلام له دښمنانو سره وجنگېږه. دا زما وصيت دی.»

بيا يې د اسمان په لور وکتل، يوه ژوره ساه يې واخيسته او د خپلې محبوبې شعار (اي زما اسلامه) په ويلو سره يې روح حق ته وسپاره:

سلطان قطز (محمود) ساه ورکړه او روح يې حق ته وسپاره. د هغه ملوک او سرتېرو په ژړا او فرياد هغه خاورو ته د سپارلو لپاره يووړ.

بيبرس په داسې حال کې چې د شهيد سلطان ساتونکي يې مخکې او شپږ اميران يې تر شا روان وو، «صالحی» ته ورسېدلو. هلته يې اتابک «اقتای مستعرب» وليد. کله چې اتابک د سلطان د مړينې کيسه او د هغه وروستی وصيت واورېد، ډېر غمجن شو. هغه د سلطان پر دې لويوالي حيران و چې د خپل قاتل لپاره يې د سلطنت وصيت کړی و. اتابک که غوښتل، بيبرس يې نيولی شو، خو د سلطان وصيت ته يې درناوی وکړ او يوازې يې بيبرس ته وويل: «الله دې پر سلطان رحم وکړي؛ له تاسو چا هغه وواژه؟» ټول چوپ شول، خو بيبرس په غمجن غږ وويل: «ما وواژه!» اتابک ورته په ملامتيا وکتل او ويې ويل: «زما باداره! لاړ شه او د هغه پر خای پر تخت کښېنه.»

بيبرس د مصر پر تخت کښېناست او د «ملک قاهر» لقب يې غوره کړ، خو وروسته يې د بد فال له وېرې دا لقب په «ملک ظاهر» بدل کړ. کله چې د قطز د مړينې خبر خلکو ته ورسېد، ټوله قاهره په وير کې ډوبه شوه. خلکو د خپل عادل او زړور سلطان لپاره ډېرې اوبښکې تويې کړې.

کله چې ستر عالم شيخ ابن عبدالسلام د خپل شاگرد (قطز) د مړينې خبر واورېد، ويې ژړل او ويې ويل: «که هغه ژوندی وای، د اسلام خواني به يې بېرته راگرځولې وه. تر عمر بن عبدالعزيز وروسته داسې عادل او نېک پادشاه چا نه دی ليدلی.» سلطان ملک ظاهر بيبرس د سلطان قطز د وصيت سره سم د اسلام د دښمنانو او صليبيانو په وړاندې خورا قوي مبارزه وکړه او مصر يې په يوې ستري امپراتورۍ بدل کړ. يوه ورځ چې بيبرس د سلطان قطز کاغذونه کتل، يو ليک يې وموند چې «ابن زعيم» قطز ته ليکلی و. په ليک کې داسې راغلي وو:

د مصر پر تخت ستا د کیناستلو د مبارکی د لیک ځواب راوړسېد؛ هغه لیک چې په هغه کې تا کلکه اراده کړې وه چې خپل هغه اصلي نوم او شهرت ته وگرځې کوم چې ستا پلار «امیر ممدود» درته غوره کړی و، خو د «مماليکو» د امیرانو د بغاوت له ویرې — که چیرې ستا له اصل او نسله خبر شي — له دې کاره تېر شوی وې او له ما دې مشوره غوښتې وه.

زه هم ستا له نظر سره موافق یم؛ ځکه نوم او نښان د عبرت او ارزښت معیار نه دی، بلکې خصلتونه او عملونه د اعتبار وړ دي. الله تعالی پخپله پوهیږي چې ته محمود بن ممدود، د سلطان جلال الدین بن خوارزمشاه خوره یې، او هغه ښځه (گلنار) چې ستا مېرمن ده، ستا د ماما جلال الدین لور ده. نو د خدای له لوري همدا درته بسنه کوي. خلک هم داسې انگېري چې ته یو «مملوک» (غلام) یې چې ستا همت، وړتیا او صلاحیت لور مقام ته رسولی یې، تر دې چې د مسلمانانو یو له سترو او عادلو پاچاهانو څخه ګرځېدلی یې؛ د خلکو له لوري هم همدا درته کافي ده.

زما او ستا امین خدمتګار «حاج علي فراش» سلامونه پر تا او زموږ پر شیخ «عزالدين بن عبدالسلام» وایو، او د الله رحمتونه او برکتونه دي پر تاسو وي. دا لیک په «دمشق» کې د ۶۵۸ هـ ق کال د محرم په پیل کې لیکل شوی دی. ستا د فرمانبردار خدمتګار «ابن زعیم» له لوري.

کله چې ملک ظاهر بیبرس دا لیک ولوست، دوه غټې اوښکې یې له سترګو را روانې شوې او په ږیره کې یې ورکې شوې. هغه په پرله پسې ډول په ارامه غږ زمزمه کوله: «ای زما ګران ملګری، قطز! د خدای رحمت پر تا شه. ستا پر لاره تللو زه څومره ستړی کړم! له دې ټولو هڅو وروسته یوازې ستا د ترسره کړو کارونو، یوې کوچنۍ برخې ته ورسېدم.»

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library